BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
10 G
33
13. 9. I. 10

C . 65 e

TRACT.
DE COMMVNI V. I. DOCTORVM OPINIONE.

Conſtituenda, attendenda, & pœnis recedentium ab ea.

Autore Antonio Maria Coratio Cortonenſi. V. I. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Vnà cum Indice rerum, ac uerborum lucupletiſſimo.

Conu.ti S. Mariæ … de Scala Urbis

VENETIIS, M.D. LXXII.

ILLVSTRISSIMO PETRO VRSINO HEROI PRAESTANTISSIMO.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Antonius Maria Coratius, S. P. D.

CVm Ioãnis Baptiſtæ fratris mei exemplo ac hortatione (Princeps Illuſtriſſime) quinque ab hinc annis ad Iuris ſcientiam me cõtulerim, eiuſdem fratris imitatione, qui, cum Iuris diſciplinã audiret in almo Piſano gymnaſio, complures in Iure aſſertiones, ac quæſtiones diſputandas edidit, ac per annum extraordinarium Iuris Pontificij interpretandi munus ſubijt, exiſtimabam, meũ eſſe, aliquo pacto teſtatũ relinquere, me legum ſtudijs operã tam ſedulã per totũ iſtud tẽpus impendiſſe, ut ſi parũ profecerim, ſaltẽ labores diurnos, nocturnosq; ſuſcepiſſe uideri poſſem. Quamobrem diu cogitãti, quæ nam mihi in hac re eſſet ineunda ratio, in mentẽ venit, voluntati meæ ſatis fortè fieri poſſe, ſi tractatum de Communi Opinione æſtiuis vacationibus Anni ſuperioris ad priuatã ſolum commoditatem, ac exercitationem conſcriptũ

in lucem proferrem. Itaque, cum eum nō nullis Viris in hac Doctrina apprimè doctis ac eruditis, meiq; imprimis amantiſſimis videndum, examinandumq; tradiderim, & hi cùm ob vtilitatem ſaltem materiæ, ac laborem, & diligentiam in ea explicanda adhibitam opus prorſus nō improbauerint; conſtitui illud Ampliſſimo Nomini tuo dicatum typis mādare. Nam, licet nō me lateat, ea, quæ in omnium conſpectum ſunt proditura, non ſolū ingenio, & eruditione illuſtrata, ſed etiam elegantia verborum, ſententiarumque grauitate ornata, ac omnibus numeris abſoluta conſpicienda eſſe (ita enim fit, ut Autores ſuorum laborum debitam laudem cōſequantur) & licet etiā, iſtorum ne vnum quidem me in hoc opere præſtitiſſe, ſemper veritus fuerim; difficultatem tamen omnem facilè ſuperaturum mihi perſuaſi, quando te (Illuſtriſſime PETRE) operis patronum grauiſſimum, ſimulq; humaniſſimum conſtituerem; Nam Vrbanitate iſta tua, morumq; ſuauiſſimorū comitate, qua omnes homines ad te amandum, celebrādumq; allicis, atq; trahis, me tibi mirificè deditū, cuius me in clientelam commiſi, ſuſceptu

rum

rum te, nō deſpero; compertumq́; habeo, facilè te à calumnijs detractorū opus hoc protecturum, ac defenſurū cùm celebri, ac inſigni autoritate Illuſtriſſimæ ac Ampliſſ. VRSINORVM gentis, tuæq́; ſpecialiter Grauineſium familiæ, ex qua tibi Pater Auus, Proauus, cæteriq́; Maiores, & hodie Frater Grauinenſiū Duces Clariſſimi orti fuere, & innumeri Epiſcopi, Cardinales, ac Sūmi Pōtifices, & præcipuè Illuſtriſſimus, ac Reuerēdiſſ. FLAVIVS Patruus tuus Cardinalium ordinis decus, & ornamētum in dies exiere; Tum etiā ſingulari Prudētia, morū honeſtate, alijsq́; innumeris animi tui dotibus, quibus ita præfulges, vt hodie omnes te colant, obſeruent, ac venerentur expectantes poſtmodum (quod ad huc ætas prohibuit) te in Purpuratorum patrum numero eſſe cooptandum. Hilari igitur fronte gratoq́; animo (Illuſtriſſime PETRE) munuſculum iſtud accipe, quod licet Amplitudini tuæ nulla ex parte conueniat, erit tamen meæ erga te perpetuæ Voluntatis, & obſeruantiæ certiſſimum apud omnes teſtimonium. Vale.

Dat. Peruſiæ Decimo ſeptimo Klend. Ianuarij M. D. LXXI.

TITVLI PRAESENTIS TRACTATVS.

Libri Primi.

1 Quid ſit communis opin. fol. 12
2 Communis opinio ex quibus conſtituatur. 16
3 Qui Numerus, & Autoritas Doctorum faciat communem opinionem. 17
4 Magis communis opinio quo exceſſu Numeri, & Autoritatis Doctorũ cõſtituatur. 24
5 Auctoritas Doctorum maior, & minor quomodo conſideretur, & cognoſcatur. 31
6 Qui Doctores faciant opinionem, & Numerum in communi opinione. 46
7 Doctori atteſtanti de communi opinione an, & quomodo ſit credendum. 84

Libri Secundi.

8 An communis opinio ſit attendenda? 89
9 Communis opinio quando attendenda ſit, vel non. 99

Libri Tertij.

10 De pœna contra cõem litigantium. 140
11 De pœna contra communem patrocinantium, uel aduocantium. 143
12 De pœna contra cõem Iudicantium. 147
13 Ignorantia communis opinionis an excuſet à pœna recedentes ab ea. 160

INDEX RERVM, AC SENTENTIARVM OMNIVM MEMORATV DIGNARVM,

quæ in hoc Tractatu continentur elementario ordine digeſtus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA V. EMANUELE

A

ACCVRSIVS cur ſit adeo ingentis autoritatis tit.5.num.42. fol.40
ACTVS quilibet ad ſui perfectionem requirit poteſtatem, & voluntatem agentis tit.3.num.23. 23
Actus non corruit ex remotione eorum, quæ in eo apponuntur ad bene eſſe tit.6.num. 8. 25
ADVOCATI non curant de his, quæ non faciũt burſam hydropicam tit.5.nu.63. 44
Aduocati partis contrariæ impediri non debent, ti. 6.num.37. 58
Aduocatus iniuſtam cauſam defendens peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionẽ.tit.5.n.39. 58
Aduocatus poteſt eſſe imperitus tit.6.num.50.fol. 60.Contrarium ibid.num.51.
Aduocato in conſil.licet adducere doctrinas reprobatas.ibid.num.52. 60
Aduocatus fouens iuſtam cauſam poteſt decipere aduerſarium.ibid.num.53.
Aduocans contra nos dicitur moſter aduerſarius.d. tit.6.

tit.6.num.148. 81
Aduocatus in vna cauſa nō poteſt in ea eſſe Iudex. ibid.num.149.
Aduocando contra eum, cum quo eſt facta pax, aliquando rumpitur pax. ibid.num.150.
Aduocatos plures, & excellentiores habere maximè intereſſe. ibid.num. 151.
Aduocatus Collegij non dicitur ſingulorum aduocatus. tit.9.num.46. 110
Aduocati debent ſtudere, facere ſibi Iudices beneuolos. tit.9.num.173. fol.138
Et econtra num.174.
Aduocans contra communem opin. pœnam non moretur. tit.11.nu.1.fol.143. Contrariū ibid.nu.4.
Aduocatus contra Commun. malè facere dicitur. tit.11.num.5. 144
Aduocans contra communem opin. tenetur parti, quam defendit ad intereſſe. ibid.nu.6.
Tenetur reficere omnia damna parti contrariæ. ibid.num.11.fol.145. Fallit num.12.
Facit litem ſuam. ibid.num.14.
Idem ſequi debet in cauſa propria ibid.num.16.
Peccat, & tenetur ad reſtitutionem.18.
Aduocatus iniuſtam cauſam defendens tenetur ad intereſſe parti læſæ. d.tit.11.nu.7. 145
Idem ſi ex imperitia num.8.
Et facit litem ſuam, ibid.num.15.
Tenetur reficere damna parti contrariæ. ibid.nu.12.fol.145. Fall.num.13.

Idem

Idem ſequi debet in cauſa propria. num.17.
Tenetur ex ignorantia in conſcientia num.19.
Aduocatus ẽt de culpa tenetur, ibidẽ n.10. fol.145
Aduocando attendi debet cõis, in verb. Communis.
AEQVITAS *præfertur rigori, & ob æquitatem receditur à regul. iuris. titul.9. num.102.* 155
Declar. ibid. nu.103. Fall. nu.107. 123
ANTIQVIORES *quo ſunt Doct. eo grauiores tit.1. num.10.* 35
Antiquos præſtantiores eſſe modernis pondere, numero, & menſura. ibid. num.11.
Quare ibid. nu.13. fol.35. Fall. nu.18. fol. 36
Antiquos doctiores eſſe Modernis. ibid. nu.12.
Antiqui nõ potuerũt omnia videre. d. tit.5. n.16. 36
Antiquũ dicitur, quod venerabilius eſt, ibid. nu.19.
Antiquus in autoritate æquiparatur multitudini Modernorum. ibid. num.20.
Quod verò modernis in ſpecie relinquitur arbitrio Iudicis. num.21. Traditur tamen, vt æquiparetur tribus Modernis nu.25. fol. 37
Declar. nu.27.28.29. & 30. 38
Antiquorum opinio, in verb. Opinio antiq.
Antiquitatem arguere maiorem doctrinam in ver. Doctrina.
APPROBATORES *ſcholarium ad doctorandum debent eſſe ad minus ſeptem. tit.3. n.25.* 24
ARBITER, *& arbitrator contra communem laudantes in quo puniantur. titul.12. num.1.*
Arbitria hodie ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. ibid.

ibid.num.2.

ARCHIDIACONI opinio ſuper 6. præfertur ſententiæ aliorum.tit.9.nu. 18.fol. 105

Intell.vt num. 19.fol.106. An cõi in verb.cõis.

ARGVMENTVM de teſtamento ad communem opinionem validum eſſe.tit.3.num.22.fol. 23

ASSIDVITAS ingenia groſſa reddit acuta.ti. 5.num.40. 40

ATTESTATIO de com.in ver.Doctor atteſtãs.

AVDITORES ROTAE Romanæ ſinguli excellentiſſimi.tit.9.num.56. 112

Auditorum Rotæ Romanæ laudes ibid.nu.57.

AVTORES potius numerare, quam ſententias ponderare ſæpe decipit ignorantes, & iniquos Iudices. in præfat.num. 11. 4

Autoritas Doct. probabilis eſt, non neceſſaria.in præfat.num.21. 6

Autoritas Doct.nulla lege,vel ratione fulcita nihil operatur.tit.1.nu. 13. 15

Autoritas,id eſt confirmatio.ibid.num.14.

Autoritas Doct.quid ſit.tit.2.nu.6. 17

Autoritas Doct.oritur ex eius doctrina, & probitate.tit.5.num.1.fol.33.Et non ex altera,ſed ex vtriſque ſimul iunctis.ibid.num.5. 34

Autoritas Doctor.abſque doctrina.ibid. num.2.& quomodo,num.3.

Autoritas maior in vno Doctore, quam in alio.d. tit.5.num.6. 34

Autoritas maior ex quo effectu ex ibi relatis arguatur.

tur.dict.titul.5.ſub numer.72 & ſeqq. 45
Autor incertus alicuius operis facit numerum in communi.tit.6.num.154. 83
Sed eius autoritas modica erit.ibid.nu.155.
Autoritas Doctor.excuſat ab expenſis, tit.10.nu. 5.fol.141. Ampliat.num.6. Limit.num.8. & 9. 141. & 142.
Autoritas doctor.poteſt reduci ad numerum, & econtra.tit.4.nu.19.fol.29. & quomodo nu.22.
Autoritas Collegij, in uerb. collegij autoritas.
Autoritas Gloſæ, in verb. Gloſa.
Autoritas Rotæ, in verb. Rota.

B

BARTOLI *opinio in Hiſpania pro lege ſeruatur, etiam ſi ab alijs reprobata ſit, tit.5. ſub num.73.* 45
BONVS *in dubio vnuſquiſque præſumitur, tit.6. num.49.* 60

C

CANONISTIS *minus creditur, quàm legiſtis in materia legali, tit.9.num.74.fol.115*
Canoniſtis magis creditur, quàm Theologis in materia iurament. vſurar. vel ſimul. ibidem num.75.
CAVSA *interueniente receditur à lege, & à regulis iuris tit.9.num.147.* 133
Cauſa iuſta recedendi à Commun. quæ, ibid.nu.150.
COLLEGIVM *poteſt conſtitui per tres tantum perſonas; tit.9.nu.37.* 110
Collegium remanet, & conſeruatur in vno ſolo. ibid. num.38.

numer.38.
Omnes de collegio cenſentur vna perſona ficta ibid.num.40.
Collegium dicitur vnum corpus ibid.numer.41.
Collegiũ venit appellatione perſonæ,n.42.fol. 110
Collegiũ põt cõtrahere cũ uno de collegio,ibid.n.43.
Vnuſquiſque de collegio duplicis perſonæ vice fungitur,ibid.num.44.
Collegiũ aliud eſt,& aliud ſinguli de collegio, ibid. num.45.
Collegij aduocatus non dicitur ſingulorum aduocatus,d.tit.9.nu.46. 110
Collegij res nõ ſunt ſingulorũ de Collegio ibid.n.47.
Collegium remanet mortuis ſingulis de collegio.ibid. numer.49.
Libertus à Collegio manumiſſus non tenetur habere honorem ſingulis de colleg. ibid.numer. 48.
Collegij conſilium maiorem habet præſumptionem, quam conſil.ſimplicis Doctoris.ibid.nu.50. 111
Collegij Doct. autoritas æquiparatur Autoritati Antiqui.ibid.num.51.
COMMVNIS opinio ergo falſa,in præfat.nu.2.3
Communes opin. efficiuntur per adhęſionem complurium Doctor.diuerſis temporibus.ibid.numer.3.
Communes opin.in ſcholis naſci,creſcere, & interire.ibid.numer.6. 4
Communium opin.collectores nulla laude dignos eſſe.ibid.nu.10.fol.4.Contrariũ.tit.13.n.15.163
Communis opin.æquiparatur legi, & eius vim ſortitur.

titur. in d. præfat. numer. 30. 7

Tanquam ius ſeruanda. ibid. nu. 31. 7

Venit in ſtatut. de lege loquente. ibid. num. 32.

Habet vim conſuetudinis, ibid. num. 33.

Et tanquam lex imperat, vetat &c. ibidem n. 34.

Communis opinio, nõ eſt adeo æquiparata legi, quin ſit inferior lege, ibidem num. 35. & 36. & 37. & tit. 13. num. 6. 162

Communis ſuperueniens tanquam poſterior non tollit priorem Commun. contrariam ibidem nu. 36.

Nec prior ex eo, quòd non tollatur, attenditur ibid. numer. 37.

Communis, & magis comm. in nihilo differunt, niſi, quod quando opponuntur, ſeruatur magis commun. Vnde in vna diſpoſitum, & in altera diſpoſitum intelligitur, ibidem nu. 38. fol. 8

Communis opin. præſumitur vera. ibid. nume. 42. & tit. 3. num. 4. 19

Communis opinio. plura cõmoda. ibidem nu. 53. 10

Communis opinio quid ſit? prima deſcriptio. tit. 1. num. 1. fol. 13. Impugnatur ibidem numer. 5.

Communis opin. procedit ſolum in caſibus dubijs, ibid. nu. 3. fol. 13. Contrarium nu. 11. cũ ſeqq. 14

Communis opin. 2. deſcriptio. ibid. num. 6.

Communis datur probata à pluribus, vel peritioribus. d. num. 6.

Communis prima deſcriptio pro parte defenditur. ibid. num 9. 14

Cõis datur, quæ ab omnibus probatur dict. nu. 9.

Communis

Cõmunis 1,& 2.deſcriptio impugnatur.ibid.n.10.
Communis cōſtat ex numero,et autoritate Doctor. ibid.num.12.& tit 2.nu.1.& 7. 17
Cõis opinionis 3.& vlt.deſcriptio,ibid.nu.20. 16
Communis eſt introducta ad ſupplendum defectum orientem ex eo,quod autoritas vnius Doctor.non eſt neceſſaria,titul.2.nu.3.fol. 16
Communis non conſtituitur ex numero plurium Doctor.qui habentur loco vnius, ibidem nu.8. 17
Communis quo numero, & autoritate Doctor. conſtituatur,prima eſt opinio,quòd Gloſa, & Bart. concordes faciant communem,tit.3.nu.1. 18
Secunda opin.quod Gloſ.approbata ab alio quoisDoct.faciant communem,ibid.nu.2.
Et ſic opinio duorum maxime autoritatis communis dicitur, ibid.num.3. 19
Tertia opin.quod ſententia Gloſ. recepta ab aliquibus Doct.communis dicatur,ibid.nu.11. 20
Quarta opiniõ,quòd Gloſ. cum qua pertranſeant tres alij Doctor. communẽ conſtituat,ibid.nu.12.
Et ſic quatuor Doct.faciunt communẽ,ibid.n.13.
Quinta opi.quod ſententia ſolius glo.vel Arch. ſuper 6,communis dicatur,ibid.nu.15. 20
Sexta,& vltim.opin.quòd ſeptem Doctor.inter quos ſit Antiquus faciat cõem,ibid.nu.19. 21
Cõis opin. hodie maximi eſt præiudicij,ibid.nu. 16.
Communis opin. poteſt habere contra ſe magis communem,tit.4.nu.1. 25
Communis opin. legendo,in tractatibus, & ſim. non

attenditur in præfat.in princ.vſq; ad nu.12.fol.
1.& rurſus nu.47.fol.9. & tit.8.nu.1.fol.90.
Limit.num.2.ſublimit.num.3. 90.& 91
Communis opinio conſulendo, & iudicando non
attenditur,tit.8.nu.4.cum ſeqq. 91
Contrarium verum, & receptum,in præfat.nu.27.
fol.6.& d.tit.8.nu.16.cum ſeqq.fol. 93
Ampl.2.modis,num.18.& 19. 96
Sed an id perpetuum ſit,dicamus,communem.
Quando dubitatur, an verè ſit communis, non
attendi,tit.9.nu.1. 103
Neque quando ſumus in conflictu communium
opin.ibid.numer.2.
Neque quando habet magis comm.contrariam,
ibid.numer.3.
Quando eſt in genere, & à remotis videbatur,
quod ſic ibid.nu.5.fol.104.Contrarium nu.6.
Quando magis com.eſt in genere, communis in li
mit.communem non attendi,ibid.nu.9.fol.104.
Contrarium ibid.num.11.
Quando contra communem tenet Innocent.Bart.
vel ſimil.attendi communem d.tit.9.nu.16. 105
Quando contra communem tenet Archid.ſup.6.
non ſeruari.ibid.nu.17.Contrarium nu.20.106
Quando contrarium tenuit Gloſa, non attenden-
dum.ibid.nu.21.Contrarium num.28.fol. 107
Quando contrarium tenuit Præceptor, non cura
ri.ibid.nu.29.fol.108.Contrarium.nu.33. 109
Quando contra eam conſuluit Collegium Docto-
rum,

rum,non attendi,ibid. 35.fol. 109. Contrarium nu.36.Lim.nu.52.ſublimi.num.53. 111
Quando contrarium fuit deciſum in Rota Romana,non ſeruari.ibid.num. 54. fol. 111
Contrarium nu. 60.fol.113. Limit. num.65.fol. 114.ſublimi.n.07.Quid in ipſa Rota n.68. 114
Quando in contrarium eſt autoritas alicuius ſancti,nõ attendi.ibid.nu.69.Intellige n.71.& 73.
Quando Autores Communis non ſunt periti, non ſeruari.d.tit.9.nu.76. 115
Neque quando contrarium tenuit Papa magiſtraliter loquendo.ibid.nu.77.Contrariũ nu.78.
Quando contraria videtur verior, non curari. ibid.nu.80.Contrarium nu.81.116.& 117.
Etiam quando contra eam fuit iudicatum, ibid. num.82.Fall.num.84. 117
Quando contraria opin.fauet Poteſtati Clauium non ſeruari ibid.num.85.
Quando conuincitur viua, & vrgenti ratione, attendendum.d.tit.9.num.86.fol.117.
Contrarium nu.87.Fall.num.88.91.& 91.fol. 120.Quid de facto.num.95. 120
Quando in contrarium eſt conſuetudo non ſeruari.ibidem nu.97.fol.121.Limit.nu.99. 122
Neque quando eſt dura, & rigida.ibidem num. 100.fol.122.Contrariũ nu.104.fo.123.Prima opin.limitat.num.106.& 108. 124
Neque quando contraria opin. fauet cauſæ apprimè fauorabili, vt Matrimonio, vel ſimilib.

ibid.num.109.fol.124.Contrarium nu.110. Prima opin.limit.num.113.114.115.& 116.127
Neq; quandò eſt euidenter erronea.ibid. n.118.
Neq; qñ nulla lege,ſed tantũ ratione munita eſt, d.tit.9.nu.120.fol.128.Contrariũ nu.124.129
Minus quando nulla l.vel ratione nititur, ibid. nu.128.fol.130.Contrarium num.130.
Quando contra eam eſt aliqua Iuris regula, a remotis, attendi, dict.tit.9.nu.131.Secus ſi ſit in terminis,nu.134.Fallit nu.133.fol. 131
Quando eſt contra textum in terminis, Diſtinguitur,ibid.nu.136.& 137. 132
Quando eſt contra autoritatem Theophil. in interpretatione text.Inſtitut.ſeruari,ibi.nu. 138. Contrarium.nu.139.Concluſio,nu.140. 133
Quando eſt in vno ex æquiparatis,attendi,& in alio,tit.9.nu.141.Fall.num.142.fol. 133
Quando in caſu æquiparato contrarium fuit iudicatum,non ſeruari,nu.143. Contrarium numer. 144.Fall.num.145.
Quando adeſt iuſta cauſa,non attendi, ibid.num. 146.fol.138.Fall.nu.149. 134
Quando Legiſtarum eſt contraria communi Caniſtarum,diſtinguuntur plures caſus, d.tit.9.nu. 151.vſque ad nu.161. 134
Quando tempore litis conteſt. opin. affirmatiua erat communis,tempore verò ſententię negatiua erat magis comm.attendi.ibid.nu. 161. & 163.
Quando ſunt communes hinc inde, nec datur

magis cõis,quæ attendi debeat; Primo quæ in cõ ſcientia videtur verior d.tit.9.nu.165.fol.136
Deinde quæ fauet habenti pro ſe regulam,ibid. num.168.fol.137. Poſtea conſulitur Princeps ibid.num.169.
Præterea concordia partibus præponenda eſt, ibid.170.& 171. 137
Poſimodum ea, quam vult Iudex ſeruare ibid.n. 172.Contrarium,nu.174.& 175. 138
Poſtremo neutra,ſed diuidendũ eſt per medium, ibid.num.177.
Communem opin.relinquere nefas, & communis non debet reddi eluſoria,tit.8.nu.18. 96
Cõmunis in lim.non dicitur contraria magis com muni generali,tit.9.num.13. 105
Communis error facit ius ibid.nu.117.fol.127. Fall.num.119.
Communes opin.contra ll.expreſſas reperiri, & quæ,ibid.nu.135. 131
Communem opin.pro ſe habens dicitur habere iu ſtã cauſam litigandi,& econtra,tit.10.n.4.141
Cõem nõ ſeruare,temerariũ eſſe,ti.12.nu.36. 155
Communis eſt iuris,tit.13.nu.2.fol.161.Contrariũ quòd ſit facti.ibid.nu.5.cum ſeqq.
Cõem ſcire vnuſquiſq; tenetur,ibi.nn.3.Fall.n.18.
Cões opin.reperire,valde difficile,ibid.n.11.
Communium opin. libros omnino eſſe emendos. ibid.num.16. 163
Communis ignorantia,in verb.ignorantia.
Com-

Communis dict.quid ſignificet in verb.Verbum.
Communis atteſtatio,in verb.Doctor atteſtans.
Magis commun.in verb.Magis communis.
CONSILIVM *deciſiuum æquiparatur ſententiæ, & rei iudicatæ.tit.6.nu.75.* 65
Conſilium doct. excell. excuſat ab expenſis tit.10. numer.7. 141
Conſilium neminem obligat,tit.11.nu.3. 144
CONSVETVDO *etiam praua excuſat à pœna, tit.9.num.98.* 121
Conſuetudo ex cauſa poteſt auferre ius ab vno, & dare alteri,ibid.nu.148. 134
CONSVLERE *coguntur Doct.in uerb.Doctor.*
Conſulens in uerb.Aduocatus.
Conſulendo attendi debet communis,in verb.cõis.
CONSVLTOR *contra communem opin. reſpondẽs tenetur parti læſæ ad intereſſe.ti.12.n.3.*148
Idem conſilium tenetur ſequi in cauſa propria ibid.numer.4.
Facit litem ſuam,ibid.num.35.
Eius conſilium tanquam iniuſtum reſcindetur ibid.nu.7. & ad plura alia tenetur. ibid.nu.18.
Conſultor iniquè conſulens facit litem ſuam,ibid.n. 6.& ad alia tenetur num.8.
CONTRARIETAS *in Doctore arguit nequitiam quandam,tit.5.nu.70.* 44
Contrarietas in Doctor. damnatur, ibid.nu.68.& quo crebrior, eò magis reprehenditur,nu.71.
CORRIGERE *ſe in continenti, nemo præſumitur,*

tur,tit.6.numer.144. 81

D

DECISIO Rotæ Romanæ facit communem opin.tit.9.num.55.fol.112. Contrarium, ibid.numer.63. 114
Deciſiones Rotæ contrariæ,ibid.no.59. fol.113.
Deciſiones Rotæ Roman. non ſunt approbatæ à Summo Pontifi.vnde ſolum probabiles ſunt,ibid.numer.61. 113
Deciſiones Concilij Neapol.habent vim legis ibid. numer.66. 114
DIFFICVLTAS excuſat à pœna legali,& an à conuentionali remiſſiuè,tit.13.num.9.fol.162. Fall.num.19. 164
Difficultas maxima æquiparatur impoſſibilitati ibid.numer.10.
DISPOSITIO fundata duabus rationibus alte ra ratione ſublata non corruit,tit.6.nu.112. 73
Diſpoſitio generalis,in uerb.Generalis diſpoſitio.
DISPVTANDO reperitur veritas, in præfat. numer.1. 3
Diſputando non attenditur communis, in verb.cōis.
DISTINGVENS benè proximus eſt veritati ti. 6.num.82. 67
Diſtinguens opin.in verb.Opinio diſtinguens.
DIVISIO animum legentis incitat, mentem &c. in præfat.num.54. 10
DOCTORES quandoq; tanquam aues,aut oues ſequuntur aliorum dicta: in præfat. nu.4. 3

Doctori creditur pp Autoritatem tit.2.n.5.fol. 17
Doctor præſumitur peritus, dict.nu.5.
Doctores ſunt teſtes iuris, tit.3.nu.7. 19
Doctores, qui in eadem q. pro vtraque parte teſtantur de Cõmuni opin. non ſunt reprabendendi, qui poſſunt dicere veritatem, tit.4.nu.2. 25
Doctorum numerus poteſt reduci ad Autoritatem, & econtra, ibi.n.19.fol.29.& quo, ibi.num.22.
Doctor quilibet licet infimus ſuam habet autoritatem, ibid.num.20.
Doctorum numerus in communi quare requiratur, ibid.num.21.
Doctores qui maioris, & minoris ſint autoritatis, relinquitur arbitrio iudicis, tit.5.nu.7. 34
Doctorum tres gradus nouiter diſtinguuntur, ibid. numer.22.fol.37. Et qui in iſtis contineantur, numer.23.
Doctores periti, ſeu peritiores, & maximæ, ſeu maioris autoritatis cenſentur.
Qui plura, & benè ſcripſerunt, ibid.n.39.& 41. *fol.40. Et qui dicatur plura conſcribere, nu.43.*
Quorũ ſcripta ſunt approbatiora, ibid.n.44. 41
Qui ſe exercent diu legendo, vel aduocando, d. tit.5.ſub nu.45.& 47. 41
Qui ſunt ordinati, & clari, ibid.n.48.& 50. 42
Qui habent bonos, ſeu doctos Scholares, & defendunt magnas cauſas, ibid.nu.51.& 54.
Qui habent multos Scholares, & cauſas, ibid.nu. 56.& 57.fol.43. Fall.nu.58.& 59.ibid.

Qui habent magnum ſalarium legendo, & præmium conſulendo, ibid. nume.60.& 64.fol.44. Declar.65..& 66.

Qui non ſunt varij, ſed conſtantes in ſuis opinionibus, ibid.nu.68.& 69.& econtra, nu.72. 45

Qui ex iſtis maioris ſint doctrinæ, et autoritatis, dict.tit.5.nu.73.74.75.& 76.fol. 45.& 46

*Doctor nobilitatur per ſcholares, ibidem nu.53.*42

Doctoribus valde prodeſſe laborare pro ſuis ſcholaribus, & Clientibus, ibid.nu.55.fol. 43

Doctoris contrarietas arguit nequitiam quandam, ibid.num.70.fol.44. Et quo crebrior eſt contrarietas, eo magis reprehenditur, num.71.

Doctores omnes regulariter in eo, quod firmant, faciunt opinionem, & Numerum in communi, tit.6.nu.1.fol.50. Sed an id locum habeat.

Solum quando diſputando firmant, an etiam quando ſimpliciter, & perfunctorie loquuntur, ibid. num.2.vſque ad 18.fol.50.cum ſeqq. Et communem ſententiam amplectitur etiam Borgni, Caualca.de vſufruct. muli.ſub.num.77. circa med.

Quando ſunt varij, & contrarij, ibidem nu. 18. vſque ad 34.fol.53.& num.43.fol. 58

Quando ab alijs allegantur, & eorum ſcripta videri nequeunt, vel quod ſint amiſſa, vel quia nunquam in lucem edita fuerint, ibidem nu.89.vſque ad 93.fol.68.cum ſeqq.

Quando legendo concludunt (& ita diſputando tenerem, uos aut conſulendo, & iudicando nō re

cedatis à cõtraria cõi) ibid.nu.93.94.& 95. 70
Quando pro neutra parte concludunt, ſed dicunt, Cogita, ibid.num.96.& 98. 71
Quando referunt duas opin.& neutram expreſſe approbant, ibidem nu.105.vſque ad 109. 72
Quando mouentur Autoritate alicuius, qui illud non dicit; ibid.nu.109.vſque ad 113.fol. 74
Quando tenent pronunciatum generale, & nos ſumus in limitatione, ibid.n.113.& 115.fol. 74
Quando ſe ſimpliciter ſubſcribunt alterius conſ. ibi.nu.116.117.& 120. 74.& ſeq.
Quando non Doctores, ſed licentiati tantum firmant opinionem, ibidem nu.121.& 122.fol. 76
Quando ſunt ſcholares ſimplices, ibid.num.126. 127.& 136. 77
Quando ſolummodo teſtantur de communi opin. ibid.nu.132.& 133. 78
Quando proponuntur q. nec aliter reſoluunt, ibid.numer.135. 79
Quando dicentes aliquam opin. veriorẽ innuunt, contrarium ſeruari in praxi ibid.nu.139.fol. 79
Quando intelliguntur ſecundum legem, vel rationem, quam allegant ibid.nu.141. 80
Quando poſt firmatam opinionem dicunt, ſe contrarium vidiſſe ſeruari ibid. num.142. & 143. fol. 80.& 81
Quando interpretantes aliquam l. omittunt nonnulla tradita ibi ab antiquioribus ibid. numer. 145.& 146. 81

Quãdo ſcribũt vel aduocãt ſuper aliquo caſu d.tit. 6.num.147.& 150. 81,
Quando dictum non reperitur inter ſcripta autoris ſed alterius ibid.nu.152.& 153.fol.82.
Quando Autores ſunt incerti ibid.nu.154. 83
Quando dicunt in Indice, ſeu Tabula, quod non eſt in opere ibid.nu.156.fol.eodem.
Quando vnam ſententiam firmantes inquiunt, & hoc procedit ſaltẽ in illo caſu ibid.n.157.fol.84
Doctor errans in obiter dictis excuſatur, & quomodo tit.6.num.3. 50
Doctori an liceat variare, dicitur,
In lectura, tractatu, vel ſimil. licere ibi.n.19. 54
In conſilijs ſecus tit.6.nu.21.fol. 54
Immo cauendum, vt ab igne nu.22. Contrarium 23.fol.54. concluſio numer.30.31.& ſeqq.fol. 56.cum ſeq.
Doctor diuerſis temporibus ſententiam mutans non dicitur ſibi contrarius, ibid.nu.29.fol. 55
Doctor non poteſt in eadem cauſa pro vtraque parte conſulere, dict.tit.6.num.34.fol 56. Immo eſt infamis, & quomodo, ibid.nu.35.fol.57. Contrarium, nu.36. Reſolutio nu.40.& ſeqq. 58
Doctor pro Iuſtitia poteſt cogi conſulere, ibid.num. 38.fol.58.& tit.11.num.2.
Doctores in cõſilijs corrumpi facilè poſſunt precio, vel precibus, tit.6.nu.47. 59
Doctor conſulendo poteſt adducere doctrinas reprobatas, ibid.num.52. 60

Doctor

Doctor ſubſcribens cenſetur approbaſſe omnia contenta in Conſilio, tit. 6. nu. 118. 75

Doct. ſignans ſigillo ſuo alterius conſ. dicitur illud approbare, ibid. num. 119. 75

Doctor referens duas opiniones, & neutrã expreſſè approbans cenſetur tenere vltim. loco relatam, tit. 6. nu. 99. fol. 71. Fall. 8. modis nu. 100. vſque ad 105. fol. 71. & 72

Doctores quandoque referunt Autores, qui non dicunt, ad quod adducuntur, ibid. nu. 109. fol. 73

Doctor dicens aliquam opin. veriorẽ, & æquiorem innuit, contrarium ſeruari in praxi, dict. ti. 6. nu. 136. fol. 79. Contrarium, numer. 137. Conciliatio, numer. 138.

Doctores intelligendi ſunt ſecundum leges, quas allegant, ibid, num. 140. 80

Doctoratus laurea non conſideratur, vbi habetur ratio doctrinæ, tit. 6. num. 131. 77

Doctor incertus modicæ erit autoritatis, ibidem numer. 155. 83

Doctori atteſtanti de communi opin. non creditur, tit. 7. num. 2. fol. 85. Contrarium num. 3. fol. 15. Ampliat. nu. 7. fol. 87. Limit. nu. 8. cum ſeqq. Sed quid agendum quando in eadem q. ſunt atteſtationes hinc inde? dicitur.

Primo credi Recentioribus, ibid. nu. 10. fol. 88. Fall. num. 11. & 12.

Poſtea principaliter de ea pertractanti, ibid. numer. 13. Fall. num. 14.

Deinde plures,autoritates adducent,ibid.nu. 15.
Poſtmodum ſtari pluribus atteſtationibus, ibid. numer.16.
Tandem iſtis deficientibus nullam atteſtationem attendi, ibid.num.17.
Doctori atteſtanti de conſuetudine non creditur, tit.2.n.2.fol.85.Contrarium.4.fol.85. Declar. num.5.Fall.num.6. 115
Doctorum dictis adhęrere, vbi non eſt ius clarum, dedignari non debemus,tit.8.nu.22.fol. 97
Doctores ſplendor,& lucerna Iuris,ibid.nume.23.
Doctorum dicta,vbi non eſt lex,pro lege ſeruanda, tit.8.nu.24.fol. eod.
Doctor generaliter loquens, generaliter debet intelligi,tit.9.num.10. 104
Doctorellorum infinitus numerus.ibi.n.39.fol. 109
Doct.etiam excell. nihil alleganti non creditur, & quomodo,ti.1.nu.13.fol.15.& ti.9.n.129.130
Doctores ſpeculatores boni,& æqui, ibid.nu.101. fol. 122
Doctores colligentes communes opin. nulla laude dignos eſſe,in præfat.num. 10.fol.4. contrarium, tit.13.num.15. 163
Doctores legentes in verb.Lectores.
Doct.quot,& qui faciant communẽ in verb. Cõis.
Doct.antiquus in verb.Antiquus.
Doctores Recentiores in verb.Moderni.
Doct.ſenex,in verb.ſenex.
Doct.iuuenis in verb.iuuenis.

Doct.opinio,in verb.opinio.
Doct.conſulens,in verb.Aduocatus.
Doct. quot requirantur in approbando ſcholare in verb.Scholaris.
DOCTRINA *maior, & minor quo cognoſcatur, & arguatur,tit.5.ferè per tot.fol.* 32.*cũ ſeqq.*
DVBITARE *in iure de caſu etiam claro ſapientis eſſe,tit.1.num.16.* 15
E
EXCEPTIO *præſupponit regulam in contrarium,tit.9.nu.14.* 105
Etiam ſpecificè,id.num.15.
EXEMPLIS *iudicare non debemus. d.tit.9. numer.83.* 117
EXERCITATIO *arguit maximam doctrinam, tit.5.num.45.* 41
Exercitationis plura,ibid.num.46.& ſeq.
EXPENSIS *victus victori condemnandus eſt ti.10.numer.8.* 140
F
FACTVM *à maiori parte ab omnibus factum cenſetur,tit.1.num.7.* 14
FAVORIBVS *non adeo indulgendum eſt, vt cæteris fiat iniuria,tit.9.nu.111.* 126
FRAVDE *non ſolum,ſed etiam fraudis ſuſpicione carere debemus,tit.9.nu.48.* 110
G
GENERALIA *veluti minus ſtringentia omittenda,tit.3.nu.8.* 19

Generalis diſp. includit omnes caſus, licet maior ratio ſit in vno, quàm in alio, tit. 6. nu. 114. fol. 74
Generalia, vbi deſunt ſpecialia, & indiuidua, poſſunt allegari ad deciſionem cauſarum, tit. 9. nu. 5. fol. 104. Secus alias, ibid. nu. 7. & 8.
GLOSAE *opinionem ſequens dicitur veritati inhærere, tit. 2. num. 14.* 20
Gloſſator primus fuit Irnerius, tit. 5. nu. 24. fol. 37
Gloſa autoritate omnes alios DOCT. *antecellit, tit. 9. num. 22. fol. 106.* Declar. *nu. 23. fol. 107. Ratio, tit. 5. nu. 42.* 40
Gloſæ opinio omnino eſt ſeruanda, d. tit. 9. nu. 24. fol. 107. Fall. num. 25.
Gloſæ autoritas probabilis eſt, non neceſſaria, ibid. numer. 26.
Gloſa eſt idolus Aduocatorum, ibid. num. 27.

H

HONESTVM *non eſt id omne, quod licet, tit. 6. numer. 42.* 48

I

IGNORANTIA, *ſeu imperitia culpæ aſcribitur, non dolo, tit. 11. num. 9.* 145
Ignorantia communis opin. non excuſat, tit. 13. nu. 1. fol. 161. Contrarium num. 5. fol. 162. Reſolutio per diſtinctionẽ triũ caſuum, n. 12. 13. & 18.
Ignorantia facti, quod ignorans inueſtigare tenebatur, ratione officij, vel alia, non excuſat. ibi. n. 4.
Ignorantia Iuris dubij, & obſcuri excuſat, ibi. n. 8.
INIQVITAS *manifeſta æquiparatur nullitati, tit.*

tit.12.num.12. 150
INVIDIA oritur ea doctrina, & locum habet inter pares, tit.5.ſub nu.13. 35
IRNERIVS fuit primus iuris Gloſ. d.tit.5.numer.24. 37
IVDICES interdum mouentur potius ex ratione ſubtili falſa, quam ex vulgari vera, in præfat. numer.23. 6
Iudex ſequens Communem opin. excuſatur in ſindicatu, ibid.num.28. 7
Iudex, & aduocatus veritatem ſemper ante oculos habere tenentur, ibid.nu.48. 9
Iudices hodierni inhęrent communibus opin. tanquam ſecuro Carrotio. licet interdum non parum errent, tit.3.nu.17. 20
Iudices, & aduocati propter peccata non vident veritatē, tit.5.nu.4.fol.34. Et tit.9.n.167. 137
Iudex recedens à communi tanquā conuicta melioribus rationibus debet in ſindicatu defendere rationes fuiſſe vrgētes, & bonas, eodē tit.9.n.94. 120
Iudex in conflictu communium opin. debet
Primo eligere opin. quæ ſibi in conſcientia verior videtur, tit.9.nu.165. 136
In quo debet recurrere ad rationem, & ſpoliare ſe peccatis, ibid.nu.166.
Poſtea adherere opin. quæ fauet habenti pro ſe aliquam iuris regulam, ibid.nu.168.
Deinde conſulere Principem, ibid.nu.169.
Præterea hortari, & cogere partes ad concordiam,

cordiam,ibid.nu.170.& 171. 137
Poſtmodum poteſt pro amico indicare, ibid.num. 172.Contrarium,nu.174.& 175.fol. 138
Poſtremo diuidere per medium,ibi.nu.177.
Iudicare in conflictu communium opin.valde difficile,tit.9.num.164. 136
Iudicem beneuolum,et amicum habere optimum eſt, ibid.num.172. 137
Iudicans amicitia,vel odio peruertit iudicium Chriſti,tit.9.num.176. 138
Iudex iudicans contra Communem opin.
Manifeſtatur iniquus,& iniuſtus,tit.12.num.9.
Tenetur in ſindicatu,ibid.num.25.
Ampliat.n.29.et 33.fol.7.Declar.ibi.ſub n.28.
Tenetur ad intereſſe partibus,ibidem numer.34.
Dicitur temerarius,ibid.nu.36.
Præſumitur imperitus,& ex imperitia iudicare, ibid.numer.35.
Facit litem ſuam in Præfat.num.29.fol.7.& in d.tit.12.num.38.Ampliat.num.44.45.& 46. Fall.nu.47.& 48.
Omnes ſupradictæ pœnæ amp.ibid.num.50.
Peccat,& tenetur in foro conſcientiæ,ibid.n.51.
Non autem tenetur actione Iniuriarum, nu.53.
Iudex male iudicans tenetur in ſindicatu, dict. tit. 12.num.26.Ampl.num.27.
Ex ignorantia ad intereſſe, ibidem nu.37.
Et facit litem ſuam,in Præfat.num.24.fol.7.& d.tit.12.num.39.

Peccat.& tenetur in conſcientia,ibid.nume.52.
Iudex in dubio ſequens opin.Præceptoris excuſatur, titul.12.nu.30.Fall.numer.31.
Iudex proferens ſententiam nullam non facit litem ſuam,ibid.num.41.Et quare,nu.43.
Iudex condemnatus in ſindicatu poteſt,quod ſoluit ab eo repetere, pro quo male iudicauit, ibid.nu. 54.Contrarium num.55.Ampliat.nume.56.& 58.Fall.numer.59.
Iudex ante latam ſententiam poteſt paciſci cum parte,vt eum conſeruet indemnem iudicando pro ca, ibid.num.57.Intell.vt nu.58.
Iudicando Communis attendenda, in verb.cõmunis.
IVRISCONSVLTI formantes quæſtionem nec aliter reſoluentes,cenſentur decidere , prout proponunt,tit.6.num.134. 78
IVS tam latè patet , vt vnuſquiſque in eo aliquid noui poſſit inuenire,in Præfat.num.8.fol. 4
Ius non eſt ſemper idem,ſed mutatur in dies.tit.84 numer.8. 92.
Ius ciuile non poteſt gloſſari,vel commentari,ibi.n. 11.ſed contrarium ſeruatur , & cur.numer.12. & 13. 92
In iure nihil eſt tam clarum,quin aliquam poſſit recipere dubitationem,tit.9.num.96. 121
Ius Canonicum contrarium ciuili in materia concernente peccatũ vbiq; ſeruatur , ẽt in terris Imperij,& in foro ſeculari,ibid.numer.152.fol.134. & numer.153.

Ius

Ius can. indiſtinctè ſeruatur in terris Eccleſiæ, ibid. num. 155. fol. 135. & utroque foro, nu. 156.

Ius ciuile ſeruatur in terris Imperij extra materiam peccati, ibid. num. 151.

Ius ſuperueniens poſt litem conteſtatam non prodeſt actori, ibid. num. 162. 136

IVVENIS *opinio melioribus fulcita rationibus præfertur ſententiæ ſenis, titulo 5. numero 37. fol.* 39

Iuuenibus non ſolum damnoſum, ſed etiam utile, quod pro ſenſibus præſumatur, ibidem numero 38.

L

LECTORES *hodie acquirere laudem ex impugnatione Communis opin. in Præfat. numero 7.* 3

Lectori multa ſubtilia etiam falſa aſſerere licet ad acuenda Scholarium ingenia, ibidem numero 47. 9

Lectores non tantum veritati, quam nouitati ſtudere. tit. 6. num. 46. 59

LEGES *non poſſunt complecti ſingulos caſus in Præfat. num. 14. fol. 5. ideo procedendum de ſimilibus ad ſimilia, ibid. num. 15.*

Legis proprium claritas, & l. obſcura non poteſt allegari ad deciſionem cauſarum, ibi nu. 20. fol. 5.

Leges in ſcholis deglutiũtur, in palatijs digeruntur, ibi. nnm. 30. 10

Leges ſapiunt, cum practicantur, ibid. nu. 52.
Leges debent addiſci in Iuuentute, & earum vſus ſemper continuandus eſt tit. 5. *nu.* 36. *fol.* 39
Legum puritas omnino amplectenda, tit. 8. *nume.* 5. *fol.* 91
L. 1. *in §. ſed neque C. de vet. Iur. enucl. declar. ibid. numer.* 6. 91
Leges ante omnia ſeruandas eſſe, tit. 9. *numer.* 89. *fol.* 119
Leges vbi habemus, fruſtra quærimus rationem ibid. num. 90.
Loqui ſine lege erubeſcimus. ibid. nu. 121.
Loqui ſine lege non dicitur, qui rationem adducit, ibid. num. 122.
Legem vbi non habemus, pro deciſione ad principẽ recurrere debemus, ibid. num. 123.
Lex eſſe dicitur, quod in ratione conſiſtit, ibid. numer. 126. 129
Lex fruſtra quæritur, vbi eſt ratio viua. ibid. n. 127
Leges debent publicari ad hoc, vt vires habeant, ti. 13. *numer.* 7.
Legiſtis magis creditur, quam canoniſtis in materia merè legali, tit. 9. *nu.* 74. 115
LIBERTVS *à collegio manumiſſus non tenetur honorem habere ſingulis de Collegio, tit.* 9. *numer.* 48. 110
LIBROS *communium opin. emendos eſſe, tit.* 13. *numer.* 16.

Libros plures habere utile, & ſtudendum eſſe. ibid. nume. 20.

LICENTIATUS *ſolummodo non facit opin. & numerum in communi, tit. 6. n.* 121. *fol.* 76. *Contrarium num.* 122.

Licentiatus in fauorabilibus habetur pro doctore ibid. num. 124. 76

Licentiati retinent dignitates eccleſiaſticas, ut doctores, ibid. num. 125.

LITIGANS *contra communem opin. amittit cauſam, tit.* 10. *num.* 1. 139

Et condemnatur in expenſis, ibidem nu. 2. *Fall. num.* 10. 142

Litem ſuam facere quid ſit, tit. 12. *nu.* 49.

Litigantes locorum, ubi non ſunt multi libri, debent eſſe cauti conſulere doct. locorum ubi ſunt libri, & quare, tit. 13. *num.* 21. *fol. ult.*

Litigans temere condemnatur in expenſis, dict. tit. 10. *ſub n.* 4. 141

M

MAGIS *Communis, & communis opin. in nihilo differunt, niſi quod magis communis attenditur in Prefat. num.* 38. 8

Magis comm. ſuperueniens non annullat penitus communem contrarium, ibid. nu. 39. *Quomodo, nu.* 40. *fol.* 8. *Quare. nu.* 41. *& ſeqq.*

Magis comm. non tollit geſta tempore communis contrariæ, ibid. nu. 46. 9
Magis comm. eſt opin. quæ à pluribus, ſeu grauioribus doct. recipitur, ibid. nu. 44. & in tit. 4. nume. 4. & 5. 26
Magis comm. opinio cognoſcitur per ponderationẽ & numerationem Autorũ, d. tit. 4. nu. 3. 25.
Magis comm. opinio quo exceſſu numeri, & autoritatis doct. conſtituatur, repoſitum eſt arbitrio iudicis, tit. 4. num. 6. fol. 26. Datur tamen quædam theorica, vt
In q. ſterili data paritate autoritatis fiat exceſſu etiam vnius, ibid. nu. 7. fol. 26. Declar. nu. 9.
In q. ampla exceſſu numeri duorum, ibid. nu. 10 fol. 27. Declar. nu. 12.
Data paritate autoritatis efficiatur exceſſu vnius numeri pro ſingulis decem, ibi, nu. 13. 27
Fiat omni exceſſu auctoritas data paritate numeri, ibi, nu. 14. fol. 28. Decla. num. 15. & 16.
Sed quãdo pro una communi eſt exceſſus numeri, pro contraria exceſſus autoritatis, ut
Sit habens exceſſum autoritatis, ibi. uu. 17.
Verius reponi id arbitrio iudicis, ibi. nu. 18. 28.
Sed tamen dicitur, magis communem eſſe,
Cuius exceſſus numeri eſt maior exceſſu autoritatis contrariæ communis, ibi. num. 23. 30
Et econtra cuius exceſſus autoritatis eſt maior exceſſu numeri, ibid. num. 24.

Quando ambo exceſſus ſunt æquales neutram eſſe magis communem.ibi.nu.25.& ſeqq. 30
Magis com. opinio præfertur communi contrariæ, tit.9.num.3. 103
Magis com.generalis præfertur communi in limitatione, ibid.nu.9.fol.104.Contrariũ, ibid.nu.11.
Magis com.poteſt limitari per communẽ,ibi.nu.12.
MAIOR pars quod credit, pro veritate habetur, in præfat.nu.26. 6
Maiori parte factum,ab omnibus factum cẽſetur ti. 1.num.7. 14
Maiorem partem habens non minus obtinere debet, ac ſi omnes haberet,ibid.nu.8.
MALVM minus ex duobus malis eligendum in præfat.nu.25. 6
MINVS continetur in eo, quod plus eſt,titul.3. num.21. 22
Minima non habentur in conſideratione,ti.4.nu.8. fol.27.Et quomodo,ibid.
MODERNI ſunt minoris autoritatis,quam antiqui,tit.5.nu.11.cum ſeqq. 35
Modernorum opinio roborata melioribus rationibus præfertur ſententiæ antiqu. ibid.numer.15. fol. 36
A Modernis omnis Doctrina in dies perficitur, tit. 5.nume.27. 36
Moderni alias autoritates congerentes magis allegandi ſunt,quam antiqui,tit.13.nu.17.

MVL-

MVLTA, ſeu plura dict. verificantur in duobus, tit. 4. num. 11. 27
Multa dict. Cortonæ ex communi vſu ſignificare tria, tit. 5. nu. 26. 38
Multitudo arguit imperfectionem, tit. 8. numer. 15. fol. 93
MVTARE conſilium in melius eſt laudabile, tit. 6. nu. 24. fol. 55. Immo neceſſarium, nu. 25.
Mutare ſententiam in conſilijs nemini immediatum præiudicium afferre, ibid. nu. 28. 55

N

NOTORIVM quid ſit, tit. 12. nu. 23.
NOVAE meditationes quotidie in nobis generantur, tit. 6. num. 27. 55
NVMERVS ſeptennarius habetur in maxima veneratione, & dicitur perfectiſſimus, tit. 3. numer. 20. 21
Numerus doct. poteſt reduci ad autoritatem & ecõtra. tit. 4. nu. 19, fol. 29. Quomodo, nu. 22.
Numerus doct. in communi, quare requiratur, ibid. nu. 21. eod. 29

O

OFFICIO ſuo fungi vnuſquiſque præſumitur, tit. 6. nu. 9. 52

OPINARI *dicimur de rebus dubijs,ti.1.n.4.fol. 13.Contrarium nu.15.fol.15.*

Opinari non eſt de re dubia,ſed ſub dubio reſponde re d.nu.15.

Opinari in iure dicitur etiam de re clara, ibid.num. 17.d.fol.15.

OPINIO *vna hodie eſt communis, mox contraria eſt magis communis, in Præfat. numer.5. fol.3.*

Opinionum diuerſitas reddit Ius dubium, & obſcurum ibid.nu.18.fol. 5

Opinio nulla tam iuſta, & æqua, quæ ſubuerti nequeat ſubtilibus rationibus ibid. numer.22. fol.

Opinio Antiquorum præfertur opinioni Modernorum,tit.5.num.14.fol.36.Fall.nu.15.

Opinionem facere conſiſtit in ſola voluntate doctor. tit.6.num.7. 52

Opinio doctoris corruit ſublato eius fundamento, ibid.nu.15.fol.53.& nu.97. 71

Opinio hominum non eſt ſemper eadem,tit.6.nu.26. fol.55.Sed humanam conditionem imitans naſcitur,ſeneſcit,& putreſcit,tit.8.nu.10. 92

Opinio doct. varij, & contrarij quæ amplectenda? dicamus.

Firmatam legendo præferri opin. conſilij d.tit.6. nu.44.fol.59.Contrarium nu.54.cum ſeqq. 61. Ampl.nu.58.fol.62.lim.nu.59.60.61.

Quam, verè apparet, voluiſſe tenere eius autorem, ibid.nu.57.
Firmatam conſulendo præferri firmatę in tractatu, ibid.nu.62.fol.63. Contrarium num. 64. fol. 63. Fall.nu.65.66.& 67.
Amplexam cõſulendo anteponi opinioni ſingul. Addit.& ſimil.ibid.nu.68.
Firmatam in tractatu præferri retentæ legendo, ibid.num.69. 64
Quid, quando altera firmatur legendo, altera in ſing. Add.vel ſimil.ibid.nu.70.& 71.
Amplexam in tract.præferri opinioni ſingul.& Addit.ibid.nu.72. 65
Retentam in Singul. anteponi firmatæ in Additione, ibid.nu.73.
Firmatam in conſilio deciſiuo præferri retentæ in conſil.ad petitionem partis facto, ibidem numer.74. 65
Latius diſputando firmatam, ibid.nu.76.
Retentam pluribus in locis, ibid.num.77.
Firmatam in loco, vbi de ea principaliter tractatur, ibid.nu.78. 66
Poſterius firmatam, ibid.nu.79.
Diſtinctione fulcitam, ibid.nu.80.
Aequiorem, & benigniorem, ibid.nu.85. 67
Fauentem habenti pro ſe regulam, ibi.nu.86. 67
Quid ſi vna habeat vnam qualitatem, altera aliã qualitatem, ibid.nu.87.

Si alia opin.habeat plures qualitates, quam contraria, ibid.num.88. 68
Opinio verior amplectenda tit.6.nu.45. 59
Opinio maiori diligentia retenta amplectenda, ibid. numer.55. 62
Opinio lectoris continet incertam iuris determinationem, tit.6.nu.56. eod.
Opinio diſtinguens præſumitur verior, ibid.numer. 81.fol. 67
Opiniones diuerſas concordandas, ibid.nu.83.
Opinio diſtinguens concordat opin.contrarias, ibid. numer.84.
Opinio periti licet non Doctoris attenditur in Medicina, tit.6.nu.128. 77
Opinionum diuerſitatem repellendam, tit.8.numer. 14.fol. 92
Opinionem omnium, vel maioris partis attendendam, ibid.num.21. 96
Opinioni doct. adhærere, vbi non eſt ius clarum, dedignari non debemus, ibid.nu.22. 97
Opinio doct. vbi non eſt lex, pro lege ſeruanda, ibid. numer.24.
Opinio à multis approbata dicitur quotidie conualeſcere, ibid.nu.25.
In conflictu opinionum quid agendum? in verbo Iudex.
Opinio Archidiaconi in verb. Archidiaconus.
Opinio Rotæ, in verb. Deciſio.

Opinio

Opinio ſenis, in verb. Senex.
Opinio Gloſæ, in verb. Gloſa.
Opinio præceptoris, in verb. Præceptor.
Opinio communis, in verb. Communis.
Opinio magis Communis, in verb. Magis communis.
ORDO *in omnibus, præcipuè tamen in iure laudabilis, tit. 5. ante num. 48.* 42
Ex ordine facilius diſciplina percipitur, & retinetur, in præfat. num. 55. fol. 14. & tit. 5. nu. 49. fol. 42

P

PAPA *ex eo ſolo, quod eſt Papa, efficitur doctor V. I. autoritate, non ſcientia, tit. 5. num. 3. fol.* 34
PECCATA *offuſcant intellectum hominibus, ne videant veritatem, tit. 5. num. 4. fol. 34. & tit. 9. num. 167.* 137
POENAE *qualitate arguitur qualitas delicti, quia pœna debet delicto commenſurari, tit. 5. numer. 62. fol. 43. Fall. tit. 12. nu. 42.*
POPVLI *iudicium nemo ſolus debet contemnere, tit. 8. num. 26.* 98
PRACTICA *eſt vera legum intellectrix, in præfat. num. 51.* 10
PRAECEPTOR *malus non poteſt facere bonum*

num

num ſcholarem,tit.5.ſub num.52. 42

Præceptoris opinio eſt defendenda,tit.9.numer.30. fol. 108

Præceptor tanquam pater amandus, & colendus eſt; ibid.num.11. 108

Præceptori credendum eſt,ibid.nu.32.

Præceptor nobilitatur per ſcholares,tit.5.nu.53. fol.42.& ei valde prodeſt pro eis laborare, ibi. numer.55. 43

Præceptoris opin.contra communem an attendatur in verb.Communis.

PRAEMIVM *maius, vel minus arguit maiora vel minora merita,tit.5.nu.62.* 43

PRAESVMPTIO *efficacior tollit aliam minus efficacem,in præfa.nu.45.fol.9. & tit.9.num.4. fol.103.& quomodo,tit.12.nu.16.*

Præſumptio iuris & de iure non admittit probationem in contrarium,tit.6.nu.107. 73

PRINCEPS *ſi aliquid aſſerat abſque animo condendi legem, illud vim legis non ſortitur. tit.9. numer.79.*

PRIVILEGIA *in tertij præiudicium non ſunt multiplicanda,tit.9.nu.112.* 126

PROXIME *doctorandus habetur pro doctorato, tit.6.nu.123.* 76

R

RATIONEM *fruſtra quærimus vbi habemus legem,tit.9.nu.90.* 119

Rationes vrgentes ad conuincendã communem quæ ſint, repoſitum eſt arbitrio iudicis, ibid. nu. 93.
Rationem adducens non dicitur ſine lege loqui, ibid. numer. 122. 128
Ratio naturalis pro lege allegatur, vbi deficit lex ibid. num. 125.
In ratione conſiſtens, lex eſſe dicitur, ibid. n. 126.
Ratio viua vbi viget, fruſtra quærimus legem, ibid. numer. 127. 129
REGVLAE ſtare debemus, donec non probetur limitatio, regulam enim pro ſe habens intenſionem fundatam habere dicitur, ibid. nu. 105. 123
Regula idem eſt, quod ius, ibid. nu. 132. 131
ROTA quandoque rotat, tit. 9. nu 58. 113
Rota Romana nõ eſt maioris autoritatis, quam Bartolus, ibid. num. 62. 114
Rota in autoritate æquiparari doctori, antiquo excell. ibid. nu. 64.
Rotæ deciſio, in verb. deciſio.
Rotæ Auditores, in verb. Auditores.

S

SANCTORVM dictis omnino ſtandum. tit. 9. nu, 70. fol. 115. Intell. nu. 72. & 73.
SAPIENTIA eſt filia vſus, & memoriæ. tit. 5. numer. 46. 41

Sapien-

Sapientis eſt, facere, quod nunquam mutandum ſit, ibid. num.67. 44
SCIENTIA omnis in dies perficitur, uel peruertitur, in Præfat. num.9. 4
SCHOLIS tradita ſunt diſcutienda in camera, & poſtea in iudicijs practicanda, in præfa. num. 49. 10
In approbatione ſcholaris ad Doctorandum debent interuenire ad minus ſeptem Doctor. tit. 3. num.25. 24
Scholares docti præſeferunt audiſſe doctrinam à ſuo præceptore, tit.5.num.52. 42
Scholaris ſimplex non facit numerum in communi, tit.6. num.126.fol.76. Contrarium num. 127. Concluſio nnm.130. 77
Scholaris aliquid componens, uel conſcribens eſt, & præſumitur peritus, ibid. nu.129. 77
Scholares debent eligere præceptores excell. & quare, tit. 12.num.32.
Scholaris debet defendere opinionem præceptoris, in verb. Præceptor.
SENIS opinio præfertur opinioni Iuuenis, tit.5. num.31.fol.38. Fallen.35.& ſeqq.
Senex eſt maioris autoritatis, quam Iuuenis, ibi. num. 32. Fall. num.35.
Senex magis peritus, & doctus Iuuene, ibi.nu.33. Fall. num.35.
Senis conſil. ſanius conſilio iuuenis, ibid.num.34.
SEN-

SENTENTIA verb. plura ſignificat, tit. 1. numer. 2. 13
Sententia iudicis dici opin. ibid. nu. 17. 15
Sententia verb. ſignificat firmam, & indubitatam reſponſionem, ibid. nu. 19. 16
Tot ſententiæ quot capita in præf. nu. 17. 5
Sententia lata contra communem opin. tanquam iniqua retractatur tit. 12. nu. 9. fol. 149. immo eſt ipſo iure nulla, ibi. nu. 10. ſed contrarium, quod non ſit nulla, ibid. nu. 13. Fall. nu. 18.
Et eſt notoriè iniqua, ibid. nu. 21. Contrarium n. 22. cum ſeqq.
Sententia lata contra legem, vel conſuetudinem eſt nulla, ibid. nu. 11. Fall. nu. 17.
Sententia nulla eſt, quæ profertur contra leges, ſenatus conſul. uel Principis conſtitutione, ibi, n. 14.
Item lata cõtra expreſſam iuris formã, ibi. n. 15.
Sententia notoriè iniqua non meretur executionem ibid. nu. 19. Sed eſt retractanda nu. 20.
Sententia notoriè iniqua eſt nulla, ibid. nu. 24.
SIMILIBUS ad ſimilia procedendum, in præfat. numer. 15. 5
SPECIALIA potius attendenda, quam generalia, tit. 9. num. 8. 104

T

TESTES plures adhibentur in re difficilioris probationis, tit. 2. nu. 4. 17
Teſtes duo regulariter requiruntur in omni nego-

cio

cio,tit.3,nu.6.fol.24.Fall.nu.9. 19
Teſtes ad hoc,vt faciant fidem, debent deponere de his,quæ ſenſibus percipiuntur,ibid.num.10.
Teſtes ſeptem requiruntur in re maximi momenti, ibid.numer.24. 23
Teſtis vnicus plenè probat, quando eſt valde fide dignus,& in his,quæ ſunt modici præiudicij,tit.6. numer.91. 69
TRACTATVS, *& eorum Autores commendantur,tit.6.nu.63.* 64

V

VERE. *(Communis,Recepta,Probata) verificati in opinione plurium,tit.2.nu.2.* 16
Quid ſignificent apud doctores,tit.3.numer.18. fol. 21
VERITAS *diſputando reperitur in Præfat. numer.1.* 3
Veritas ſimplex quomodolibet reperta in iudicijs amplectenda,ibid.nu.12. 4
Vera potius quam noua ſequi debemus,ibid.nu.13.
Veritatis præſumptio ,quæ eſt pro communi oritur ex autoritate doctorum,ibid.nu.43. 8
In ore duorum,vel trium ſtat omne verbum, hoc eſt veritas,tit.3.nu.5. 19
Veritas filia temporis,tit.5.nu.9. 35
Veritas in omnibus principem locum habet, & ſeruari debet,tit.6.num.4. 51
Veritas eſt mater iuſtitiæ,ibid.nu.5.

Veri-

Veritatem ex noſtro affirmare, vel negare non immutari,tit.7.nu.9. 87
Veritas ſemper eadem, & ſemel verum ſemper verum,tit.8.num.7.fol.92.Fall.nu.8.& 9.
Veritas perfecta facilius poteſt reperiri à pluribus, quam à paucioribus,ibid.nu.20. 96
Pro veritate habetur, quod omnes, vel maior pars credit,in Præfat.nu.26. 6
Veritas eſt anteponenda amicitiæ, & affinitati, tit. 9.num.34. 109
VICTVS victori in expenſis condemnandus eſt, tit.10.num.3. 140
VVLGI uox non debet haberi in conſideratione, & declar.tit.6.num.32. 56

FINIS.

TRACTATVS DE COMMVNI OPINIONE V. I. DOCTORVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRAEFATIO.

Summa Notabilium.

1 VERITAS *diſputando reperitur.*
2 *Communis opinio ergo falſa.*
3 *Communes opiniones efficiuntur per adhæſionem compluriũ Doctorum diuerſis temporib.*
4 *Doctores quandoq; tanquam Aues, aut Oues ſequuntur aliorum dicta.*
5 *Opinio una hodie eſt Communis, mox contraria eſt magis communis.*
6 *Communes opiniones in ſcholis naſci, creſcere, & interire.*
7 *Lectores hodie acquirere laudẽ ex impugnatione Communis opin.*
8 *Ius tam latè patet, ut unuſquisq; in eo aliquid noui poſſit inuenire.*
9 *Diſciplinam omnem in dies perfici, uel peruerti.*

A Colle-

10 *Collectores Communium opinionum nulla laude dignos eſſe.*

11 *Autores potius numerare, quam ſententias ponderare ſæpe decipit ignorantes iudices.*

12 *In iudicijs veritas ſimplex quomodolibet reperta amplectenda.*

13 *Vera potius, quam noua ſequi debemus.*

14 *Leges non poſſunt complecti ſingulos caſus.*

15 *De ſimilibus ad ſimilia procedendum, & id Iuriſprudentum interpretatione, & nu. 16.*

17 *Quot capita, tot ſententiæ.*

18 *Opinionum diuerſitas reddit ius dubium, & obſcurum.*

19 *Obſcuritas peruertit ius.*

20 *Claritas propria legis, & lex obſcura non allegatur ad deciſionem cauſarum.*

21 *Autoritas Doctorum probabilis eſt, non neceſſaria.*

22 *Opinio nulla tam iuſta, & æqua, quæ ſubuerti non poſſit rationibus.*

23 *Iudices interdum moueri potius ex ratione ſubtili, quam uera.*

24 *Iudex iniuſtè iudicans, facit litem ſuam, & alias pœnas ſubit.*

25 *Ex duobus malis minus malum eligendum.*

26 *Quod omnes, uel maior pars credit, pro ueritate habetur, & communis opinio dicitur.*

27 *Communis opinio conſulendo, & iudicando*

ſeruanda

ſeruanda eſt.

28 *Iudex ſequens Communem opin. excuſatur in ſindicatu.*

29 *Iudicans contra communem facit litem ſuam.*

30 *Communis opinio æquiparatur legi, & eius uim ſortitur.*

31 *Communis tanquam ius ſeruanda.*

32 *Cōis opin. uenit in ſtatuto de lege loquente.*

33 *Communis opinio habet uim conſuetudinis.*

34 *Communem tanquam legem imperare, uetare, permittere, ac punire.*

35 *Communis opin. non eſt adeo æquiparata legi, quin ſit inferior lege, & 36. & 37.*

36 *Communis ſuperueniens tanquam poſterior non tollit priorem communem contrariam. Nec prior ex eo, quòd non tollatur, attenditur, & 37.*

38 *Communis, & magis communis in nihilo differunt, niſi quòd magis communis ſeruatur.*

39 *Magis communis ſuperueniens non annullat penitus communẽ contrariam, & quomodo id procedat, nu. 40. & qua re n. 41. & ſeqq.*

42 *Communis opin. præſumitur vera.*

43 *Præſumptio ueritatis, quæ eſt pro communi oritur ex autoritate Doct.*

44 *Magis communis opin. maiori numerò, & autoritate Doct. fulcitur, quam communis.*

45 *Præſũptio efficacior tollit aliã minus efficacẽ.*

46 *Magis communis non tollit geſta tempore communis contrariæ.*

47 *Lectori multa ſubtilia etiam falſa aſſerere licet.*

48 *Iudex, & aduocatus ueritatem ſemper ante oculos habere tenentur.*

49 *Tradita in ſcholis ſunt diſcutienda in camera, & poſtea in iudicijs practicanda.*

50 *Leges in ſcholis diglutiuntur. in palatijs digeruntur.*

51 *Practica eſt uera legum intellectrix.*

52 *Leges ſapiunt, cum practicantur.*

53 *Communis opin. plura affert commoda.*

54 *Diuiſio animum legentis incitat mentem intelligentis, &c.*

55 *Ex ordine facilius diſciplina percipitur, & retinetur.*

COMMVNIS opinio (hoc quidem verbo à noſtris Doctoribus frequentius recepto, quo facilius res intelligatur vti nobis placet, argu. l. inſula in fi. ff. de acqu. rer. domi.) quam ſit in ſcholis contempta, quamq; in iudiciis culta, nemo eſt, qui neſciat. Nam iuris interpretes ingenii tantum uiribus confiſi omnium rerum veritatem ſola diſputatione conſequi volentes Cōem maledicis dentibus nunquàm

1 quàm deſinunt lacerare, cum enim ueritas † diſputando reperiatur l. fi. in §. miſta. & ibi Bar. num. primo. ff. de muner. & honor. c. graue, & ibi Glo. in uerb. veritas 35. q. 9. & tradunt Martin. Laud. inter conſ. crimi. diuerſ. in conſi. 59. in facto præſupponitur, colum. 1. num. 2. lib. 1. pulchrè Matth. Gribal. de method. ſtud. lib. c. 6. latisſime Neuiz. in ſua ſilu. nup. lib. 1. num. 1. cum ſeqq. Cagnol. in l. 2. nu. 235. in fin. C. de pac. int. emp. & vend. Crauet. in conſi. 135. uerba decreti principalis) num. 18. Marc. Mant. in conſi. 67. (viſo proceſſu inquiſitionis) col. 3. n. 43. lib. 1. Benincaſ. in præfat. tit. inſt. de action. num. 90. & alij pasſim, quoties aliquid communiter receptum occurrit, ſtatim confugiunt ad dictum illud emanatum ex mente Zaſij lib. 2. reſpon. c. 1. prope fin. ſub nu. 26. quod habet,
2 Communis opinio † ergo falſa: Nec mirum,
3 nam communes opiniones † plerunque efficiuntur per adhæſionem complurium Doctorum, qui diuerſis temporibus non communicato inuicem conſilio, nec diligenti aliqua ueritatis indagatione adhibita hanc, uel illam opinionem amplectuntur, ut pluribus oſtendit Ludo. Gomes. in comm. & ad Reg. cancel. in procem. in 2. q. in 4. fundamento partis affirmat. verſi. præſertim quia doctores. Sed uel prout rei propriæ expedit, uel quaſi
4 † Aues, aut Oues imitati quarum una quando uolat, aut quo curſum dirigit, omnes aliæ ſequuntur, quod ab uno Doctore firmatur, id tanquam veritatem ipſam approbant, & inſectantur c. cum in iuuentute §. unde nos, ibi ſcientes; quod dictum unius facilè ſequi-
 tur

tur multitudo) extra de purgat.can.& ita reſpondit Dec.con.494.quæ ſupra maturè) prope fin.ſub nu. 15.uerſ.non obſt.quod dictum Federici)quem referunt, & ſequuntur Ludo. Gomes. in d. uerſ. præſertim quia doctores) Nicol. Bellon. in conſ. 59. ingenioſè admodum) ſub nu.11.Neuiz.in d.ſil. nup.lib. 5.ſub nume. 9. poſt med. uerſ.ideo quandoq; errabant) Zaſ.in l.2.§.poſt hunc maximæ autoritatis in uerb.innouare inſtituit circa med.uerſ. Iaffredus paſſerius)ff.de orig.iur.Io.pab.à Villalob.in tract. commun. opin .in littera C.in uerb.communis opinio nu.107.poſt princ.latè deducit Cæſar Contare. in l.diffamari in q.18. nu.113.C.de inge .& manu.Graua.in add.ad Veſtr.in prax.lib.4 c.5 .in uerb.quod ſi ſub (nu. 23.Roland.à Vall.in conſ.vlt.reuocatur in dubium) propè fi.nu.50.lib.2.Nicol.moron. in tract.de fid.treg.& pac.part.2.q.12.nu.3. Quamobrem ipſi contra communes traditiones ſemper ferè nouas ſententias approbare profiten-
5 tur, ex quo oritur, quòd illa † opinio, quæ modo habebat contra ſe communem, mox magis communis efficiatur, ut aduertunt Iaſ.in l.ſciendum col.x.num.33.poſt princ.ff.de verb. oblig.latè Purpur.in l.cum quid col.x.ſub nu. 33.uerſ.& videmus) ff.ſi cer.pert.Neuiz.in d. lib.5.ſub nu.4.uerſ.& ſic contingit) & nu.9. poſt prin. Maria.Iun. in conſ.158.abundè, & multum ſubtiliter) col.13.num.70.lib.2.Hieron.Grat.conſ.8.teneo, quod hæres) col.1. nu.4.lib.2.Port.Imol.conſ.42.iuri, & æquitati conſonum) nu.2.Franc. Hercul.in trac.de proband.negat.nu.302.propè fin.cum ſimil.&

experientia, ac naturalis ratio clarè demonſtrant; At cum opinio iſta magis communis eſt effecta, more venatorum, qui feras, donec capiant, inſectantur, captas uerò parum curant, & aſpernantur, atq; ad alias fugientes ſe conuertunt, receptas à pluribus ſententias nouis argumentis, & quandoq; cauillationibus improbare, ac omninò proſternere conantur:
6 Ex quo illud emanatum eſt, communes † opiniones in ſcholis naſci, creſcere, & interire, ut poſt Salomon.tradit Neuiz.d.nu.4.itaquè hodie uerè affirmari poteſt, ꝙ iuris inter-
7 pretes † ex impugnatione communis opinionis laudem, & gloriam ſibi comparent, uel potius comparere uideantur, cum ex hoc ingenio præſtantes, & doctos ſe hominibus præbeant, ut de Andr.Barbat.dicebat Neuiz.in d. ſilu.nupt.lib.5.nu.28.poſt princ.Et hæc omnia
8 ijs facilè ſuccedunt cum ius noſtrum † tam latè pateat, ut in eo bos herbam, Canis Leporem, & ciconia Lacertã inuenire ualeat, ut poſt Caccialup.in tract.de art.ſtuden.in 3.documcirca med. tradit Neuiz.ibid.nu.12.circa fin.Quo fit, ut nihil tam clarum in iure reperiatur, quin his temporibus in dubium reuocatum ſit, ut experientia ipſa uidemus, adeo
9 quod dici poſſit, aut omnem † doctrinam omnemq; diſciplinam in dies perfici, ut poſt Philoſophos, & Iſidorum tradit Neuiz.ibid. nu.8.circa med.uerſic.ſequitur ergo,) Aut potius à nimia iſta ueritatis inueſtigatione totum ius peruerti: Sed hoc iſtis parum eſt curæ, nam dummodo aliquam gloriolam ex alicuius rei nouitate nanciſcantur, in reliquis & ipſam

communem opi. negligunt, & etiam Docto-
10 res † curantes & colligentes ipſas communes contemnunt tanquam ſtudentes operi laborioſo magis, quàm ſubtili, unde nulla laude digni exiſtimantur, ut uoluit Dec. in fi. comment.tit.ff.de reg.iur.in Epilog. Cagnol.in l. vinum ſub nu.40.poſt prin.ff.ſi cert.pet.quem refert, & ſequitur Balthaſ. Quint.inter conſ. vlt. uolunt.diuerſor.in conſ.177.ſpecies facti talis eſt)nu.123.& ſeq.lib.1.& Neuiz.in conſ.
11 67.dixit Decius)in princ.Nam mos † iſte hodiernus numerandi potius Autores ſententiarum, quàm ſententias ipſas ponderandi ſæpe decipit ignorantes, & iniquos iudices, ut aſſerit Ari. Pinell.in l.1.in 3.part.nu. 93. circa med.uerſ.ne quiſquam incuſet) C.de bon.mater.quod malum euitaretur, ſi relictis autoritatibus veritatem ipſam iuribus, & rationibus perquirere uellemus, cum ueritas ſæpius exagitata magis ſplendeſcat in lucem, vt inquit tex.in d.c.graue 35.q.9.

Cæterum Iudices, & Aduocati in palatiis aſſiduè verſantes, quorum potius intereſt, ſim-
12 plicem † veritatem quomodolibet repertam amplecti, quàm per ſubtiles diſceptationes eam exquirere, vt tradit Paris de put.in tract. de ſindic.in tit.de exceſ.aduoc.in prin.nu.1.& ſeq.Aret.conſ.85.conſiderata diligenter conſultatione)col.2.ſub.nu.3.uer.circa aliud dubium)quos refert, & ſequitur Io.Bertach.uel Adden.ad eum in ſuo Repert.in uerb. Aduocatus debet ſtudere breuitati) cum concord.Et
13 qui potius uera, quam noua † attendere debent, ut aſſerit Franc.Niconit.in rep.Rub.ff.
fol.

ſol.matr.in fin.profitentur, ſe omnino communis opinionis cultores, & ſeruatores: Nam
14 cum leges† ſingulos caſus complecti nequeat l.neque leges, & l.non poſſunt in princip. ff. de legib. l. 2. §. ſed quia diuinę C. de ueter. iur.enuclean.immo maior pars eorum, quæ accidunt, à legibus non reperiantur deciſa, ſancitum extat, vt in caſibus de nouo euenienti-
15 bus † ſeruetur ius quod in ſimilibus ſcriptum reperitur d.l.non poſſunt, in fin.cum duabus ll.ſeqq.Et hæc extenſio de ſimilibus ad ſi-
16 milia iuriſprudentum interpretatione † fieri debet l.& ideo, & l.nam ut ait ff.eod.tit.de legib. Sed vbi noui caſus euenerunt, qui huiuſmodi extẽſione indiguerunt, variæ inter Doctores ortæ ſunt altercationes: Alij namq; unam, alij aliam legem inuicem contrarias in eodem caſu induxere, & ſæpe numero eandem legem huc, atque illuc ſecundum vniuſcuiuſque opinionem, & aliquando affectionem propriam
17 diſtraxerunt iux. Terentianum illud † quot capita, tot ſententiæ l.quia poterat propè fi.ff. ad Trebell.Alberic.in tract. de ſtatut. lib. 1.q.
18 135.nu.7.Itaq; cum diuerſitas opinionum† reddat ius dubium, & obſcurum l.1.propè fin.§. noſtram autem conſumationem C.de uet.iur. enucl. & firmat Bar.in l.qui Romæ in §.duo fratres ſub nu.9.& ibi Maria. Iun.nu. 75. ff. de uerb.oblig.Paris de put.in d.tract.de ſindic. in uerb.iudicare c.3.incip.an ſi iudex.qui dedit) nu.6.Abb.in c.at ſi clerici col.8.extra de iudic. Io.de Imo.per illum tex.in clem.ne Romani in princ.in primo not.num.1.& ibi ſequuntur Adden.de.elect.Alex conſ.142.uiſo proceſſu in-

ter) num.12.lib.5. Soc. in conſ.115 : circa pri mam quæſtionem) column.4.num.8.lib.1.Neuiz.in con.73. titius nullos habens filios)nu. 11.Marc.Ant.Natt.in conſ.478.ex facto tractatum) nu.15.in 3.Tom.Fernand.Vaſq.in tract. de ſucceſ.creat.in princ.nu.2.& nouiſsimè Octaui.Cachera.in Decis.Pedemon.decis.54.pater graui infirmitate) nu.8. et eſt receptiſsimum, ex hac opinionum diuerſitate emanata eſt obſcuritas quædam, & dubitatio, quæ non modo leges non eſt interpretata, ſed potius
19 † eas deſtruxit, & ius totum peturbauit ſecundum Io. Fab.in princ. Comment. Inſtit.col.2. ſub nu.2.uerſi.ceterum cum per contrarias) & Dec.in l.1.ſub nu. 4. ff.de reg.iur.cum leges
20 claritate, ac facilitate priuauerit, quæ † adeo legum ſunt propriæ, ut ſi ſint obſcuræ tanquam inutiles ad deciſionem cauſarum allegari non debeant arg.l.2.in princ.C.de indic.uid. toll.& latè explicat Neuiz.in d.ſil.nup. lib.5. nu.34.Quapropter ius noſtrum his tenebris inuolutum inutile penè redditum erat, & lites in longum protractæ non ſine maximo partium diſpendio, & iudicis periculo, aut nullum, aut peſſimum exitum ſotiebantur; Nam iudices tanto opinionum conflictu obtuſi, quo ſe uerterent, ut tuti à periculo animæ, & rei ſententiam ferre ualerent, penitus ignorabant. cum enim hinc inde Doctorum autoritates haberent, ſi opinioni, quæ ſibi in conſcientia tutior uideretur, adheſiſſent, non per hoc pœnas malè iudicantibus iudicibus impoſitas euitabant; nam neque Doctorum autoritas excuſabat,
21 cum ea probabilis ſolum ſit † non neceſſaria,

vt

ut uno ore concludunt Doctores in l. 1. ff. ſi
cert.pet.& fusè per Nicol.Euerard.in ſuis lo-
ci.legal.in loc.ab Autoritate, neque conſcien
22 tia tuebatur cum nulla † reperiri poſſit opi-
nio tam bona, & æqua, quæ ſubtilibus ratio-
nibus & cauillationibus conuinci nequeat, ut
iuribus,& autoritatibus comprobat Neu.d.lib.
5.in 3.limit. num.67.ante med.uerſic. non ta-
men propterea) quibus rationibus ſententia
iam lata ab alio iudice tanquam iniuſta retracta
23 ri poſſit, cum iudices interdum moueantur † fa
cilius ex arguta, & ſubtili ratione, quam ex
uulgari uera, ita uno ore concludunt Hoſtien.
Io. And. Anchar. Ant.de Butr.Abb.& cæteri
in c.per tuas,& qui fil.ſint legit.quos referunt,
& ſequuntur Cæpoll. in tract.cautel.in cautel.
67.ſunt multi procuratores) per tot.Catell.
Cott.in ſuis Memoral.in uerb.ignorantes, poſt
princ.uerſ.ex prædictis inferri poteſt) And.ab
exe.in c.1.nu.469.extra de conſtit.latè Maria.
iun.in conſ.143.elapſis menſibus) col.fi.nu.6.
lib.3.& excellentiſs.& acutiſs.Dominus meus
Thobias Noni.in princ.inſt.de teſtam.ſub nu.
50.in 3.fundam. verſ. ſtringitur, quia multo-
ties,) & ſic iudex cuius ſententia retractabatur
25 tanquam iniuſta, faciebat † litem ſuam, & a-
lias pœnas ſubibat, de quibus in tot.tit.C.de
pœn.iud.qui mal.iud.in l.ſi quis in conſcriben
do C.de pact.per Bar.in l.1.col.2.num.6.C.quô.
& quand.iud.Corn.conſ.270.licet in hac con-
ſultatione) in fin.lib.3.cum ſimil.Quamobrem
ſæpe ſæpius miſeri litigantes quotidianis ſum
ptibus defatigati poſt multos labores,& incom
moda lites indeciſas relinquere cogebantur.

Iſtud

Iſtud quidem vulnus humano generi quàm atrociſsimum eandem expoſcebat medelam, quã noua iuris ciuilis compilatione prioribus illis temporibus Iuſtinianus attulit: uerum, cum Cæſares hodierni ſub propria iuga barbaras gentes hominum malitia nimis potentes deducere adhuc nequiuerint, ut poſt victorias armis quæſitas pacifico huic morbo conſulerent Doctores ea qua funguntur autoritate ex duobus ma-
25 lis † minus malum eligentes iux. l. ſi procurator, & ibi gl. ff. de except. dol. & l. quoties, vbi poſt alios Dec. in fi. & Cagnol. nu. 3. id notant ff. de reg. iur. c. ſi quod uerius, ubi Gloſſ. in uerbo adulterium, concord. congerit 32. q. 2. conſiderantes, quòd quoties de veritate alicuius facti dubitare contingit, quæ in ſpecie à ſingulis perſonis haberi nequeat, ad id recurrimus, quod uniuerſaliter, uel communiter creditur,
26 idque † pro ueritate habetur, quod uel omnes, uel maior pars hominum loci, ubi factum illud uenit, communiter credunt quæ ueritas, ſeu credulitas aut fama, aut communis error, aut communis opinio nuncupatur, ut tradunt Doct. in l. Barbarius ff. de off. prætor. & latè per And. Tiraq. in tract. de legib. connub. in gl. 8. q. 17. nu. 144. uſque ad num. 162. Doctores (inquam) exiſtimarunt, quòd in tanta opnionum contrarietate, ac confuſione, cum aliter ueri-
27 tas haberi non poſsit, opinio illa † iudicando, & conſulendo ſit attendenda, quæ uel ab omnibus, uel à pleriſque Doctoribus, qui ſi pro caſu de quo dubitare contingit, ſcripſerunt, eſſet recepta, & approbata, & hanc ſpeciali, & penè proprio nomine communem nuncupa-

nuncuparunt, vt concludunt Hoſtien. Ioann. And. & alij omnes in cap. primo, extra de conſtit. Et uoluerunt, hanc communem opinio.
28 † ab omni pœna iudicem excuſare in ſindicatu, ut in ſpecie tradunt Abbas, in cap. primo, colum.ſeptima.nume. vigeſimoquarto de poſtul.prælator. Paris de Puteo. in dicto tract. de ſind.in verb. iudicare, capit. tertio. incip. an ſi iudex; qui dedit) nume. ſecundo. Neuiz. in dict. ſilu.nupt. libro qninto.nume. ſexageſimotertio Gul.Mayner.in l.in totum,nume. 33. ff. de regu. iur. cum aliis ſimil. Quemadmodum communis in facto conſiſtens excuſat l.ſi quis patremfam. & ibi not. Bart. in princ. & Card. Alban. in lucubrat. num. primo, & alij ff.ad S. C. Macedon. Et econtra iudicem
29 contra † communem iudicantem facere litem ſuam ſecundum Barto.in l. fin. propè fin. ſub nume. 5. C. de pęnit. iud. qui male iud. & aliis compluribus pœnis ſubiici, & demum
30 decreuerunt, communem † ipſi legi eſſe æquiparandam, & eius virtutem, ac vim ſortiri, vt concludunt Lancel. Galiaul. in rep.l.centurio numer. 291. ff.de vulga. & pupill.& A nu.Bero. in conſil. nonageſimoprimo,viſo diligenterque conſiderato) colum. 7.
31 nume. 17. lib. 2. & communem † ſeruandam eſſe tanquàm ipſum ius, ut reſpondit Grat.in conſ.77.duo principaliter obiiciuntur)colum. 1.num.4.lib.2.Quinimmo quo ad hoc,ut ſerua
32 ri debeat, Communem opin. venire † appellatione legis in ſtatuto de lege loquente, vt voluit Aug.Bero.d.conſ.91.nu.16.& ſeq.& poſtre
33 mo Communem † vim, & efficaciam Conſuetu-

ſuetudinis obtinere, ut tradit Bald. in c. ne innitaris col.2. circa med. uerſic. & dicit Io. And.) nu. 6. extra de conſtit. quem referunt, & ſequuntur Io. Bap. à Villalob. in d. tract. comm.opin.in uerb. Communis opinio) ſub nu.107. poſt med. & nouiſsimè Sebaſt. Med. in tract.de legib.& ſtatut.par. 2. q. 16. & ult.
34 nu.7.& conſequenter Communem † Iudicibus, Aduocatis, & litigantibus imperare, uetare, permittere,ac punire arg. l. legis uirtus ff.de legib. Sed non ex hoc adeo Commu-
35 nis † eſt ęquiparata ipſi legi, & conſuetudini, quin in multis ſit inferior ipſis, nam lex, & conſuetudo ſemper, & ubiq; inuiolabiliter ſeruandæ ſunt l. leges ut generales C. de legib.inſt.de off.iud. in princ. l. de quibus, & ibi Doct.ff.de leg.c. 1. & ibi Canoniſt. extra de conſt.cum concord. Communis opinio autem ſępe, & in multis caſibus non debet attendi, ut late infra tit. 9. per tot. Pręterea in aliis differt Communis opin. à lege, & conſuetudine. Nam opinio ſuperueniens ęquè
36 communis. † non tollit communem priorem contrariam ad inſtar legum, quarum poſteriores contrarias priores abrogant l. ſed, & poſteriores ff. de legib. adeo, quòd communi priore nihil obſtante æquè communis poſterior ſeruanda ſit, neque prior communis ex eo, quòd non tollatur ab opi-
37 nione æquè communi poſteriore, † eſt attendenda, quemadmodum leges. quarum priores, ſi non tollantur per poſteriores, ſunt omninò ſeruandę d. l.ſed & poſteriores. ff. de legib. Sed neutra, hoc eſt neque prior communis

munis, neque poſterior æquè communis atten ditur, & vlla in conſideratione habetur, ita tradit Ripa in reſp.primo,nu.10.in tit.de ſubſt. quem refert, & ſequitur Lancell. corrad. in lib.de pręto r.§.2.in tit.de ſenten.nu.25. propè fi.idem amplectitur Nicol.Mor.in d.tract.de fi. treg.& pac.par.2.q.12.verſi.contrariam opinio nem) num.4.cum ſim. Eodem modo magis cō-
38 munis (non enim communis opin. † à magis communi in aliquo differt. niſi, quòd quoties communis, & magis communis concurrunt,ſer uatur magis communis ita ut in cōmuni diſpo-ſita habeant locum in magis communi, & econ-tra, & quoties loquimur de communi etiam de magis communi loqui intelligimur) ſuperue-niens tanquam lex, quæ poſterior penitus tol-lit, & delet, diſpoſita per priorem legem con-trariam; ita vt illa lex nunquam uires recupe
38 ret, abrogat, & tollit † communem, ut auto-ritates, quæ ſunt pro communi, non poſſint facere numerum pro eadem opinione, ſi quan do, ut ſæpius accidit, ea tractu temporis ma-gis communis efficeretur per adhæſionem alio rum Autorum; Sed ſolummumodo magis cō-munis ſuperueniens præiudicat, quod donec permanet magis communis attendenda, ac ſer-uanda eſt, & id † quomodo procedat oſtendi-
40 otur naturali exemplo, nam lumen, & ſplendor ſyderum per aduentum ſolis non amplius no-bis apparet, ac ſi penitus ſydera lumine eſſent orbata,idque procedit,nō ꝙ ſol abſtulerit ſplē dorem ſyderibus, quæ tam diurno, quam no-cturno tempore illum retinent, ſed quia pro-prio lumine ac ſplendore longè maiori occu-

pat, & adeo ſuperat ſplendorem ſyderum, ut nullus omnino nobis oſtendatur, ita in propoſito magis communis ſeruatur, & præfertur cõmuni contrariæ non auferendo vim, & efficaciam ipſi Communi, ſed ſolummodo eam ſu-
41 perando maioritate vis, & roboris, nam communis, vel magis communis † ſeruatur non ex eo, quod contineat certam, & claram veritatem; ſed ſolum quia præſumitur, quòd ſit ve-
42 ra, ſeu uerior, communis enim, uel magis commnnis † uera præſumitur, ut concludit Abb. in c. prudentiam, col. 1. in 3. not. nu. 4 de off. deleg. quem ſequuntur And. barbar. in conſi. 1. magnus ſcripſit pſalmiſta) col. 14. uerſic. item dicit quod eſt) nu. 47. lib. 3. Ferd. Loaz. in rep. §. diui l. filiusfam. col. 67. uerſic. tamen à communi opin.) nu. 171. ff. de lega. 1. And. Alc. in tracta. præſump. reg. 1. præſump. 51. nu. 2. Chaſſane. in comment. ad conſuet. burgund. rub. 9. poſt §. 9. in quodam conſil. ibi inſerto uerſ. item & quod plus eſt) in fin. ſub nu. 34. Catell. cott. in Memoral. in uerb. nuptiarum cauſa) poſt med. uerſic. ſed quia ueriſimile non eſt) & alij paſsim; Quæ præſumptio verita-
43 tis † oritur ex auctoritate Doctorum, nam Doctor & bonus, & peritus præſumitur, unde & tanquam bonus uelle, & tanquam peritus poſſe, dicere ueritatem cenſetur, itaque iſta præſumptio tam æque uiget pro opinione paruo Doctorum numero fulcita, quàm pro ea, quæ maximo iuuatur, cum in unaquaq; interueniat autoritas, ſed maior numerus, & conſequenter maior autoritas maiorem præſumptionem ueritatis inducit, minor uerò mi-
norem

norem præſumptionem. Vnde cum magis com-
44 munis opinio † maiori numero, & autoritate Doctorum roborata ſit, ut poſt alios tradit Neuiz. in d. ſilu. nupt. lib. 5. num. 4. in fin. & ſeq. cum ſimil. ſequitur, ut maiorem habeat veritatis præſumptionem, cumque vna præſumptio maior
45 † tollat aliam præſumptionem minorem l. diuus ff. de integ. reſt. Alciat. in d. tract. præſumpt. reg. 1. præſumpt. 9. in fin. cum fuſè congeſtis per Franciſ. Niconit. in rep. rub. C. de eden. nu. 47. ſequitur, ut magis communis præferenda ſit ipſi communi, & id ſolum ratione maioris præſumptionis, non uero ratione certitudinis veritatis, quæ in contraria communi probaret certam falſitatē. Et hinc eſt, quòd magis communis ſuperueniens
46 † non tollit geſta tempore communis contrariæ, vt poſt Imol. tradit Mari. Salom. in §. reſponſa prudentum, inſt. de iur. nat. gen. & ciuil. quem refert, & ſequitur Neuiz. ſub d. num. 4. uerſ. non tamen propterea) & ratio eſt, quoniam, cum ceſſet præſumptio quæ pro communi uigebat tempore, quo ipſa ſeruabatur, non poſſumus dicere eā falſam detegi per ſuperuenientiam magis communis contrariæ, cum ea ſolum verior præſumatur, quæ maior ueritatis præſumptio cum poſtea ſuperuenerit non debet ad præterita extēdi, iux. l. leges, la ij. C. de legib. cum vulg.

Communem opinionem igitur derident interpretes in ſcholis, colunt uerò, & obſeruant iudices. & Aduocati in iudiciis, & utrumq; (quod mirum fortaſſe alicui videbitur) benè factum exiſtimamus, nam licet, immo ſpectat ad iuris inter-
47 pretes multa † ſubtilia etiam falſa effundere ad acuenda ſcholarium ingenia, cum enim mo-

B dum

dum ſtudendis, & (vt dicitur) intelligentiam ſolum docere debeant ſcholę, non eſt dubitandum, quòd etiam vera in dubium reuocare neceſſe eſt, nam alias non eſſet locus diſputationi, & per conſequens omnis penitus diſcendi via eſſet præcluſa; Interpretes enim non multa, ſed multum declarare tenentur, vt ſubtiliter, clarè, & ordinatè exprimere valeant, vt pulchrè deducit Matt. Gribal. de method. ſtud. lib. 1. c. 9. Vnde merito legendo tantum extollitur Franciſcus ille Aretinus Doctor ſubtilis nuncupatus, & his temporibus inter Doctores iuuenes unica ſpes Peruſinæ Academiæ Dominus meus Franciſcus Cantutius candor linguæ, & pater ſubtilitatum iure optimo appellatus, non mirum ergo, ſi interpretes communem negligunt, & totis viribus ad diſputationem ſe conferunt, nam illud eſt propriũ eorum munus; Sed Iudices, & aduocati, qui
48 † ſolam veritatem ante oculos habere debent l. iudices C. de Iudic. can. veritate, & can. qui contempta 8. diſtin. Glo. fi. in can. quicunque 81. diſtinct. alios congerens Socin. in conſi. 150. dominus labia noſtra) in princi. num. 1. libr. 1. cum concord. cum eius exquiſitio adeo difficilis ſit propter opinionum diuerſitatem, ut penè impoſſibile ſit aſſerere in iure aliquid uerum eſſe, ſi nõ certam & claram, ſaltem præſumptam ſequi veritatem tenentur, & per conſequens Communem opinionem quæ uera præſumitur. Quamobrem cum diuerſi ſint fines interpretum, & iudicum; non debet mirum videri; quòd diuerſis medijs utantur, nec ex hoc varij, & contrarij dicendi ſunt, cum utraque opinio in ſuis terminis ſubſiſtere poſſit, nec unius receptio alterius; uim

&

& robur impediat aut minuat. Itaque di-
49 cere ſolemus, quòd ea † quæ in ſcholis traduntur, ſunt prius diſcutienda in camera, & poſtea in iudiciis practicanda, ut poſt Bald. tradit Neuiz. in dicta ſilu. nupt. libr. 5. nume. 45.
50 quoniam leges † in ſcholis diglutiuntur, in palatijs uerò digeruntur, practica enim eſt ſcientia digeſtiua, & ubi Theoricus deſinit, ibi incipit practicus, ita hæc omnia tradit Bald. in rep. l. Aemilius colum. 8. nu. 11. uerſic. leges in ſcholis) ff. de minor. Lancell. Dec. in l. lecta. colum. ſecunda. uerſ. nam ut inquit) ff. ſi cert. pet. quos refert, & ſequitur Catell. Cott. in dd. Memoral. in uerb. practica) uerſic. propterea uulgatum) Hiero. Cagnol. in l. ſecunda, num. primo, C. de reſcind. uendit. cum ſimil. Nam practica
51 † eſt uera legum intellectrix, ut tradit Bald. in capit. primo in princ. uerſic. & ideo quando capiuntur) in titu. de feud. ſind. cul. amittit. quod repetit Decius in conſi. 131. reuocatur) in fin. verbis, & Cott. in d. uerb. practica) in princ. &
52 leges † ſapiunt cum practicantur, & tunc fructus, ex arbore colliguntur, ut inquit idem Bald. in cap. ex tenore, circa med. extra de teſt. refert, & ſequitur idem Cott. ibid. verſic. alibi etiam pulchrè.) Ex quibus clarè conſtat, quam amica, & utilis ſit omnibus communis opinio, quamque merito ſit colenda, & ſeruanda, quando tantorum malorum unicum fuit remedium, & tam rationabili, & æqua cauſa introductum,
53 ut per eam † labor ſit diminutus, Doctorum diſcordiæ ſint ſedatæ, & uia patefacta ſit, quæ & ſcrupulum conſcientiæ ſuſtulit, & fortunarum ſecuritatem oſtendit.

Huius igitur Communis opinionis argumentum à paucis, & meo iudicio nimis breuiter, & ſatis confusè tractatum, ſi aliquanto latius, & diſtinctius traderetur, opus non ingratum iuris ſtudioſis fore mihi perſuaſi, præſertim cum ſparſim pluribus in locis, & nullibi plenè habeatur; Verum tamen eſt, tractatum hunc & ob vtilitatem, & etiam ob difficultatem, cum multa in ſe contineat, quorum reſolutio & longum rerum vſum, & ſummam iuris experientiam expoſceret, ingenium, & doctrinam Iuriſconſulti benè docti deſideraſſe, quæ quidem omnia & propter ętatem 23. annorum, & propter breue tempus quinque annorum in hac legali Philoſophia non dum conſumptorum in me penitus deſunt. Vnde ſatius fortaſſe eſſet, opus hoc alijs perficiẽdum relinquere, quàm id inepte & cum minimo aliorum commodo peragere. Verum tractatum hunc aggredi conſtitui confiſus. quòd ſi in alio non proderit, iuuabit fortaſſe ad excitandum alicuius uiri eximij animum ad ſupplendum, in quo ipſe in hoc meo defeci, & ideo enitar, & ubi ingenium, & doctrina deerit, labore in cumulando ſimul aliorum dicta id totum reficiam. Et quo-

54 niam diuiſio † in aliquo opere magis incitat animum legentium, præparat mentem intelligentium, memoriamque artificiosè reformat, ut tradit Gloſſ. in §. igitur, in uerb. eaſdem inſtitutiones) propè fin. uerſi. nam partitio) in pooem. inſt. quam poſt alios, quos allegat, ſequitur Marc. Ant. Barb. in tract. de temp. util. & contin. cap. 16. num. 4. totum hunc tractatum in tres partes principales diuidam. in prima erit. Quę ſit commuuis opinio perfecta, in ſecunda an, &

quando

quando ſit attendenda, in tertia, & ultima de pœna diſcedentium ab ipſa communi, & has quo dilucidius, & ordinatius potero, ut tota hæc materia facilius percipiatur, ex ordine
55 enim † facilius diſciplina percipitur, & retinetur l.2.in princ.ff. de orig.iur.& tradit poſt Card. Alexand. ubi per eum Cagnol. in Rub.C. de ede n.ſub.num.2.uerſi.& quiaordo) in ſuis partibus ſubdiuidam.

FINIS.

TRACTATVS DE COMMVNI OPINIONE V. I. DOCTORVM.

LIBER PRIMVS.

Quid ſit Communis Opinio.

TITVLVS I.

Summa Notabilium.

1 COMMVNIS *opinio quid ſit? prima deſcriptio.*

2 *Verb. (ſententia) plura ſignificare.*

3 *Communis opinio procedit tantum in q. dubia, Sed contrarium num. 11. cum ſeqq.*

4 *Opinari dicimur de rebus dubijs. Contrarium num. 15.*

5 *Impugnatio primæ deſcriptionis Communis opinio.*

6 *Communis opinionis ſecunda deſcriptio. Et Communem dari probatam à pluribus, uel peritioribus.*

7 *Factũ a maiori parte ab omnibus factũ cẽſeri.*

8 *Habens maiorem partem pro ſe non minus obtinere debet, ac ſi omnes haberet.*

9 *Defenſio in una parte primæ deſcriptionis communis opi. Communis datur, quæ ab omnibus probatur.*

10 *Impugnationes primæ, & ſecundæ diſcriptionis Communis opin.*

12 *Communem conſtare ex numero, & autoritate Doc.*

13 *Autoritas doct. nulla lege, uel ratione munita nihil operatur.*

14 *Autoritas, ideſt confirmatio.*

15 *Opinari non eſt de re dubia, ſed ſub dubio reſpondere.*

16 *Dubitare in iure etiam claro, ſapientis eſſe.*

17 *Opinari in iure dicitur etiam de re clara.*

18 *Sententiam Iudicis dici opinionem.*

19 *Sententiæ uerbum ſignificare firmam, & indubitatam reſponſionem.*

20 *Communis opin. tertia deſcriptio.*

COMMVNIS opinionis argumentum tractaturi exẽplo Imp. in prin. inſtit. de iu. & iu. videbimus primo loco, Quid ſit Cõis iſta, ne id ignoremus, de quo verba facturi ſumus. Et in hac indagatione imprimis præſciendum eſt, nullam reperiri traditam in iure noſtro Com-

Communis opinionis definitionem, ſed omnium primus definiuit,ſeu deſcripſit Mari.Salomon.in §.reſponſa prudentum, inſtituti.de iur. nat.gent.& ciuil.quem refert,& ſequitur Neuiz. in ſua ſilu.nupt.lib.5.num.4.in fin.qui in hunc mo-
1 dum deſcripſit:Communis opinio † eſt probata ſententia de iure non aperto ab omnibus,uel à peritioribus.In hac definitione ponitur (ſententia)
2 loco generis, uerb.enim(ſententia) † generale eſt,& plura ſignificat,nam quandoque ſententia capitur pro conſenſu; ut in l.fin.& ibi Gloſſ.in uerb.ſententia C.de appellat.Interdum accipitur pro ſimplici ſcientia; ut in l.uiduæ, & ibi Gloſſ.in uerb.ſententia C. de nupt.Aliquando ponitur pro deciſione à iudice facta, ut in totis titulis de ſententijs; & hæc acceptio huius uerbi (ſententia) frequentior eſt in iure noſtro,ut per ſe clare apparet. Quandoque ſumitur pro firma, & indubitata reſponſione, ſeu animi deliberatione ſecundum Gloſſ.in dicto §. reſponſa in uerb.ſententia; & ibi poſt alios multos Balduin.idem firmat inſtitut.de iu.nat.gen.& ciuil. Et hæc eſt propria uerbi huius (ſententia) ſignificatio; Aliquando ponitur pro conſilio, Interdum pro ratione, ſæpe pro uoluntate, Quandoque pro iudicio, & tandem multoties, prout accipitur in hac noſtra deſcriptione, capitur pro opinione; hoc eſt expreſſo de aliqua re iudicio liberi arbitrij alicuius, quid ſit, uel eſſe debeat, ut in l.fi.in fi.ff.de ſenat.& iſta eſt uniuerſalis ſignificatio, has omnes uerbi huius (ſententia) ſignificationes, & acceptiones ponunt latè Luc. de Pen.in l.2. in uerb. ſententia C. de iur. fiſci lib. 10. & in rub. C. de ſen-

de ſentent.aduerſ.fiſc. ſat.retrac.in uerb.ſententijs eod.lib.10.& Eximius, & nouus Anteceſſor Dominus meus Io.Paul. Lancellot.in quadam ſua pulchra, & docta diſputatione manu ſcripta, An, & quando Communis opinio attendenda ſit. poſt princ. Secundo in hac deſcriptione ponitur verbum (de iure) loco differentiæ, vt excludantur aliæ Communes opiniones extra ius, ut puta Communis in facto conſiſtens, aliàs communis error nuncupata, Communis Theologorum, Philoſophorum, & aliæ ſimiles. Tertio loco fuit appoſitum uerbum (non aperto)
3 vt proprium, nam Communis opin. † ſolummodo habet locum in caſibus dubijs, in quibus lex clara non reperitur, & id comprobat D.Lan
4 cellot.ibidem ex hoc, quia opinari † contingit circa ea, de quibus veritas multipliciter poteſt haberi, ad quod allegat c. 2. & c. a nobis extra de ſent.excom. quæ iura mihi nihil probant. Itaque ſecundum iſtos Communis non dicitur de ijs, quæ clara ſunt, ut puta, quod pacta ſeruentur, quod vim vi repellere liceat, quod teſtamentum debeat fieri coram ſeptem teſtibus. & ſimil. quæ ſunt in Iure clariſsima. Quarto in hac deſcriptione habetur verbum (ab omnibus, vel à peritioribus) nam datur communis, quæ non habet contradictorem, & ſic quæ ab omnibus probatur, & datur etiam magis communis nitens autoritate Doctorum maioris autoritatis, & ſic peritiorum, nam autoritas ex doctrina, ſeu peritia oritur. Hanc definitionem, ſeu
5 potius deſcriptionem † corrigendã exiſtimat D.Io.Paul.Lancellot.vbi ſupra in eo, quod habet (ab omnibus, uel à peritioribus) ex duo-
bus,

bus. Primo quia datur communis, quæ fundatur in opinione plurium, qui neque omnes ſunt neq; peritiores; Secundo quia communis dicitur. quæ plurium, uel peritiorum autoritate iuuatur, ut poſt alios tradit Neuiz. in d. ſil. nup. lib. 5. nu. 4. in fi. & ſeq. cum concord. non autem quæ ab omnibus tenetur; Quamobrem ipſe ita Commu
6 nem opin. deſcribit, Communis opinio † eſt de iure controuerſo à pleriſq; uel illuſtrioribus probata ſententia, Iſta correctio D. Lancello. in primo capite mihi ſummopere placet, in ſecundo uerò non ſatisfacit, nam dum dicit primam illam deſcriptionem non comprehendere communem, quæ conſtat numero plurium Doctorum, qui neque omnes ſunt, neque peritiores, rectè loquitur, nam non eſt dubium; quin adſit Communis; quæ nitatur autoritate plurium, qui neque omnes, neq; peritiores ſunt, vt Doc. omnes admittunt, & dicemus infra ti. 4.
7 Nam à maiori parte probatum † ab omnibus probatum cenſetur arg. l. aliud, in §. refertur & no. ibi Doct. ff. de regul. iur. l. maiorem ff. de pact. &
8 maiorem partem pro ſe habens † non minus obtinere debet quàm ſi omnes haberet, ut reſpondit Hieron. Grat. in conſ. 64. profectò caſus eſt col. 3. in princ. nu. 34. li. 2. & ſic deſcriptio iſta, cum non comprehendat omnes Communes, merito in hoc reprehenditur arg. l. 1. §. dolum. ff. de dol. mal. Sed in eo ꝙ D. Lance. vult reiiciendum eſſe uerbum (ab omnibus) quia ſolummodo Communis ſit plurium, uel peritiorum, non
9 autẽ omnium ſententia, eius opinio † non eſt recipienda; nam meo iudicio clarum eſt, poſſe dari communem, quæ non habeat contradicto-

rem,

rem, & ſic ab omnibus ſit probata ſecundum opinionem Mar.Salom.& Neuiz.Quinimmo propriè communis dicitur quæ ab omnibus recipitur,nam quæ à pluribus,uel à peritioribus approbatur, non cōis,ſed magis cōis propriè dicitur, licet cōmunis paſsim nuncupetur,nam ſi reperiatur opinio probata à 15.uel 20.Doctoribus nemine contradicente,cur cōmunis dici non debeat, ipſe nō uideo. Supra dictæ uero deſcriptiones
10 † ex tribus mihi nō ſatisfaciunt.Et imprimis dū habetur in eis (ab omnibus) ſimpliciter, quoniā datur opinio,quæ ab omnibus probatur, & tamē non eſt cōis,ut puta ſi ſit recepta ab uno vel duobus, vel tribus nullo alio diſcrepante, & ſic ab omnibus quæ non eſt cōis.cum vnus,duo,vel tres non faciant Communem opin.vt infra tit.3.itaq; in hoc egent ſuppletione: Secundo non placent, dum ſolum dicitur in eis (ab omnibus, vel pleriſque, uel peritioribus) nam poteſt eſſe opinio quæ ab omnibus, uel à pleriſque, uel doctioribus approbetur, & tamen non ſit communis, uel alicuius momenti, nempe ſi autores non ſint Iuris periti, ut apparet infra tit.9.Caſ.12.unde, & in iſta parte ſunt ſupplendæ prædictæ deſcriptiones; Tertio, & ultimo non ſatisfaciunt, dum habent (de iure controuerſo) ſat enim eſt dicere (de iure) abſque uerbo (controuerſo,) uel (non aperto.) Nam licet ego fatear, Communem plerunque eſſe in caſibus dubijs, tamen ſum eius ſententiæ;
11 vt Communis opin. † locum habere poſsit etiam in caſu habente leges claras, dummodo adſint cætera requiſita, contra Salomō.Neuiz.& Dom.Lancel. & moueor ex duobus potiſsimum;

12 tiſsimum; Primo quia communis † conficitur ex duobus ſolis uidelicet ex numero & autoritate Doctorum, ut infra tit.2.& ubi eſt numerus, & autoritas Doctorum neceſſaria, ibi abſque alio eſt communis opin. At tam opinio, quæ lege expreſſa nititur, quàm quæ nullo iure fulcitur poteſt amplecti à pluribus, & grauibus Doctoribus, immo multo magis, Ergo &c. Nec dicatur, quod vbi eſt lex aperta, non autoritas Doct. ſed lex ipſa æſtimatur, quoniam, ſaltem hodie leges ſine autoritatibus parum proſunt, uel melius, quòd ſi hoc eſſet uerum ſequeretur, quòd nunquam locum haberet Communis, quia
13 autoritas Doctoris † nulla lege, aut ratione fulcita nihil operatur, cum Doctori nihil alleganti non credatur, ut per Doct. communiter in l.illam C.de collat.nec mirum, cum uerbum iſtud (autoritas) ſignificet non alicuius rei indu
14 ctionem, ſed ſolum † confirmationem iam inductæ, ut in alio propoſito tradit Chaſſan.in comment.ad conſuet.Burgund.rub.4.§.7.in uerb.ſecen eſt conſentement) num.17.& latius deducit Franc.Balduin.in præfat.tit.Inſt.de æutor.tutor. vnde dicemus Doctorum autoritatem non aliquid noui diſponentem, ſed à iure diſpoſita approbantem, & confirmantem in hoc, vel illo caſu ſpeciali. Secundo & ultimo moueor, quia non uideo rationem, cur opinio, quæ in aliqua lege clara fundata ſit, non poſsit dici communis; Nec quicquam facit ponderatio facta de uerbo (opinio) quod de ſui natura uidetur uerſari circa ius dubium. Quoniam tripliciter
15 reſpondetur & imprimis negando ꝙ opinari cō tingat in caſibus dubijs, nam id nullibi probatur,

batur, ſed benè verum eſt, ꝙ qui opinatur, dicitur cum dubitatione reſpondere, ut uoluit Gloſ.in d.§.reſponſa, in uerb.opinio, & ibi alij Doct.refert, & ſequitur Io.bellon.in tract.ex poſit.ethimol.definit. & diuiſi.in uerb.opinio, & ſic dubitatio emanans ex ui uerbi (opinari) non procedit, quòd verſetur circa caſus dubios, ſed ex perſona opinantis, qui dicitur cum dubitatione reſpondere, & quis poteſt dubitare tam ſuper re dubia, quam ſuper clara, quam
16 ipſe ignoret, quinimmo in iure † iudicatur ſapientia dubitare de re etiam clara, cum nihil in eo adeo uerum ſit quod in dubium reuocari nequeat, uel potius reuocatum non ſit. Secundo reſp.quòd, licet ea eſſet uis uerbi (opinari) ut uerſaretur circa caſus dubios, in iure tamen†re
17 fertur etiam ad caſum indubitabilem, nam ſententia iudicis in iure ſæpius appellatur opinio, ut in l.pe.& ibi gl.i uer.opinio ff.de app. reci. in l.eos in §.ſuper ijs vero,& ibi gl.in verb.opiniones, & in l.à proconſulibus cum gl.in uerb. opinionis C.de appell.& alibi paſſim, & ſententia fertur à iudice tam ſuper re dubia, quam ſuper clara, ut per ſe patet. Tertio, & ultimo reſp.ꝙ Doct. noſtri iſtius opi. nomine in caſu no
18 ſtro uoluerunt † ſignificare, quicquid iuriſperiti ſiue ſimpliciter, ſiue rationibus, ſiue legibus expreſsis, & claris approbaſſent quòd ex eo, vel facile apparet ꝙ non omnes Doctores, & ſemper ad demonſtrandam communem vtuntur uerbo (opinio) ſed ſæpe (ſententia) cum communis nuncupetur & recepta, ſeu probata ſententia, uel (traditio) & etiam alijs nomini-
19 bus honeſtetur, inter quæ ſententia † dicitur

firma,

firma, & indubitata reſponſio ſecundum glo.in d.§.reſponſa, in uerb.ſententiæ; & ibi ſequuntur reliqui, ex quibus poteſt apparere, quod non in propria, & ſtricta ſignificatione uſi ſunt Doct.noſtri hoc uerbo (opinio) & per conſequens Communem tam in caſu dubio, quam in habente legem expreſſam locum ſibi poſſe uendicare; Quamobrem ipſe ita Communem opi-
21 nionem deſcriberem, ut ſit † de iure à multis iuriſperitis, uel omnibus, uel pleriſque, uel grauioribus probata ſententia.

Commnnis opinio ex quibus conſtituatur.

TITVLVS II.

Summa Notabilium.

1 *COMMVNEM opin.conſtare, & perfici ex numero; & autoritate Doctorum ſimul, & num.7.*

2 *Verb.(probata, communis, uel recepta) uerificari in opinione plurium.*

3 *Communis eſt introducta ad ſupplendum defectum orientem ex eo, quòd autoritas Doctorum non eſt neceſſaria.*

4 *Teſtes plures adhibentur in re difficilioris probationis.*

5 *Doctori creditur pro pter autoritatem. Doctor præſumitur peritus.*

Autori-

6 *Autoritas Doctoris quid ſit.*
8 *Communis perficitur ex numero plurium Doctorum ſeparatorum, non qui habentur loco unius, ut in Rota, & collegio.*

VIDIMVS quid ſit Communis opinio, modo inſpiciendum eſt, ex quibus ipſa conſtituatur, & conficiatur. In qua quidem inueſtigatione concluſiuè procedendo ex mente omnium Doctorum & in ſpecie Thom. Ferrat. in tract. cautel. in caut. 31. manifeſtum eſt, quod iudex col. 2. uerſic. & illa dicitur communis nu. 2. & D. Io. paul. Lancellot. in d. ſua diſp. an, & quando Comm. opin. ſit attendenda dicen
1 dum eſt, Communem opinionem † ex duobus conſtare, ſeu conſtitui, & perfici. nempe ex numero, & autoritate Doctorum, quod quidem veriſsimum, & clariſsimum non caret ratione; Nam quod Numerus Doctorum, hoc eſt plures Doctores requirantur ad conſtituendam communem, oſtendit primo uis, & ſignificatio iſtorum uerborum (communis recepta, probata) quibus utuntur Doctor. ad communem opin.
2 iſtam ſignificandam; quæ † non poſſunt uerificari in opinione vnius, ſed in opinione omnium vel maioris partis, ut iuribus, & autoritatibus latè comprobat Andr. Tiraque. in tracta. de legib. connub. gl. 8. nu. 160. & 161. Secundo quia,
3 cum communis † ſit introducta ad ſupplendum defectum, qui oriebatur ex eo, quòd autoritas vnius Doctoris non eſt neceſſaria, ſed ſolum probabilis iux. tradita à Doct. communiter in l.

1. ff. ſi

1.ff.ſi cert.pet.merito in ea plures Doctores ad hibentur,quia ſingula, quæ non proſunt, collecta ſimul ualēt l.titia ſeio.§.ſeia libertis ff.de leg. 2.iūct.l.hærdes mei §.cū ita ff.ad treb.Poſtremo, quia ubi difficultas cōſiſtit in probationē faciēda
4 per teſtes † maior teſtium numerus adhibetur tex.eſt clarus in l.fi.C.de fideic. Vnde cum ueritas in profundo ſita ſit, adeo ꝙ maximè difficilis ſit eius inuentio, non mirum, ſi plures Doct.concurrere debeant ad conficiendam com munem,quæ pro ueritate habetur.Quòd uerò au toritas do.requiratur in cōſtituēda cōi opi.faci-
5 lè ſuadetur ex eo; quia doctori † creditur ſolū propter autoritatem,quod manifeſtè demonſtratur,nā doctor præſumitur peritus l.vni.§.ideoq; C.de nou.cod.fac.l.uni. C.de ꝓfeſſ.quæ in urb. conſtant.li.12.& tradit Alciat.in trac.præſump. reg.3. præſump. 19.nu.2. quæ præſumptio trahit homines in opinionem,ut quicquid à doctore proficiſcitur, bonū,& æquū,& cōſequēter attentione ac imitatione dignum cenſeant. & ſic ſola autoritate ad credendum impelluntur,
6 autoritas.nu. † nihil aliud eſt, quā opinio,qua quis putatur imitatione dignus,ut tradit D.Io. Paul.Lāc.vbi ſupra in ſecundo requiſito commu nis in pricip.per c.ſana quippe,circa prin.9.dict. ſtat igitur,ꝙ communis opin.conſtat ex numero
7 & autoritate doc.& nō ſingulis,ſed utriuſq; † cō iunctim, & copulatiuè, nam quiuis numerus etiam maximus abſq; autoritate non ſufficeret ad conſtituendam communem opin.cum doctori bus ſola autoritate credatur, neq; cōtra quæuis maxima autoritas vnius tantū abſq; numero plu riū quicquam iuuaret, cum neq; opinio gloſæ

ſolius dicatur communis. Vltimo pro complemento iſtius diſquiſitionis ſciendum eſt, quòd nu
8 merus † in communi debet eſſe plurium doctorum qui non habeantur loco vnius, ut ſunt doctores Collegij, Conſilij, Senatus, Rotæ, uel alterius ordinis, vel magiſtratus in actibus Collegij, & ſimilium, ſed qui ſinguli per ſe ſeparatim numerum faciant, quia plures, qui habentur loco vnius, non faciunt communem, ut poſt Bar. tradit Io.Crot.in conſ.34. uiſo, & diligenter examinato col.3.nu. 18. quod uerisſimum credo, vt latius infra tit.9. Caſ. 9. & 10. Sed his cognitis ſuccedit inſpectio, nempe qui numerus; & quæ autoritas doct. conſtituat ipſam communem opinionem.

Qui Numerus, & Auctoritas Doctorum faciat Comm. opi.

TITVLVS III.

Summa Notabilium.

1 OPINIO *Gloſæ à Bartolo recepta dicitur communis.*
2 *Opinio Gloſæ ab uno quouis alio doctore recepta Communis dicitur.*
3 *Opinio duorum doctorum maximæ autoritatis communis eſt.*
4 *Communis præſumitur uera, & pro ueritate habetur.*

In

5 *In ore duorum, uel trium ſtat ipſa ueritas. Fall. nu. 9.*

6 *Teſtes duo regulariter requiruntur in omni negocio. Fall. nu. 9.*

7 *Doctores dicuntur teſtes iuris.*

8 *Generalia ueluti minus ſtringentia omittenda.*

10 *Teſtis debet deponere de his quæ ſenſu percipiuntur.*

11 *Opinio Gloſę amplexa ab aliquibus antiquis dicitur communis.*

12 *Opinio Gloſæ approbata à tribus alijs doctoribus communis dicitur.*

13 *Quatuor doctores inter quos ſit Gloſa, Communem conſtituunt.*

14 *Sequens opinionem Gloſæ dicitur veritati inhærere.*

15 *Opinio ſolius Gloſæ, uel Archidiaconi ſup. 6. dicitur communis.*

16 *Communem opinionem hodie eſſe maximi præiudicij.*

17 *Iudices hodierni inhærent communi opin. tanquam ſecuro carrotio.*

18 *Verba (communis probata, & recepta) quid ſignificent apud doctores.*

19 *Communem conſtitui à ſeptem doctoribus, inter quos ſit unus antiquus.*

20 *Numerus ſeptenarius habetur in maxima veneratione, & eſt perfectiſſimus.*

21 *In eo quod plus eſt, continetur, quod eſt minus.*

22 *Argumentum à teſtamento ad communem opin. ualidum eſſe.*

23 *In quolibet actu requiritur poteſtas, & uoluntas agentis.*

24 *Septem teſtes requiri in re maximi momenti.*

25 *Ad approbandum ſcholarem requiruntur ad minus ſeptem doctores.*

QVI Numerus, & autoritas Doctorum requiratur ad Communem opinionem conſtituendam ſcribentes in eandem ſententiam non conuenere, & in hac quæſtione quinque diuerſas reperio opiniones, quæ ad tres tantum reduci poſſunt.

1 Prima fuit opinio, ꝙ Gloſa † approbata à Bartolo facit communem opinionem, & huius ſententiæ fuere quidam Papiēſes in l.1.in princ. ff.de off.eius & c.quos tacito nomine refert, & ſequitur Catell. cott.in ſuis Memoral.in uerb. opinio communis in iudicando) propè fin.uerſic. & ideo ſecundum aliquos) vbi teſtatur, ita ſeruari per collegium iudicum Mediolani.

2 Secunda eſt opinio, quòd Gloſa † approbata nō ſolum à Bartolo, ſed etiā ab vno quouis alio Doctore conſtituat opi. Communem, & hāc tenet Iaſ.in l.ut uim col.pen.in fi.ſub num.34.ff.de iuſt. & iur. Thom. Ferrat. in trac. cautel. in caut. 17.magna eſt quæſtio) nu.2. & Valentin Forſter.

ſter.in tract.de ſucceſſ.ab inteſt.in tit. de ſucceſ. nou.iur.aſcenden.in 4. concluſ. in 4. fundamen. verſ.Bartoli vero autoritas fol. 276. & huius ſen tentiæ autorem adducunt Iacob.Butrig. in l. 1.in fin. C.qui pro ſua iuriſ. qui re uera hoc non dicit,ſed ſolum inquit, ego non recederem à Gloſa, quia uſus non eſt contra eam. ubicunque ergo gloſa firmat pedes, ſerua eam niſi uſus ſit in contrarium &c. hæc ſunt formalia eius uerba, & ſic hæ duæ opiniones uolunt, vt duo docto-
3 res † maximæ autoritatis, ut eſt gloſa, & Bartolus faciant communem opinionem ; Pro confirmatione harum opinionum ſupponendum im-
4 primis eſt, quòd communis opin. † præſumitur uera,& pro ueritate habetur, ut per Alcia. in d. trac.præſumpt. reg. 1.præſump. 5 1.num.2.cum ſimil.Modo faciunt pro iſtis opinionibus : Primò
5 quia in ore duorum,vel trium † ſtat omne uerbum,hoc eſt ueritas ut in 2.q.5.per tot.c. cum eſſes, extra de teſtam. cum adductis per Excell. Dominum Lodouic. Alfer. conciuem meum inter conſ. crim. diuerſor. in conſ. 143. quam ſit deteſtabile) col. 1.num.7.lib.1.cum concord. Poſtremo quia regulariter in quocunque nego-
6 tio ad ueritatem probandam † duo teſtes requiruntur l.ubi numerus,& ibi gloſ. vni. propè fin. ff.de teſtibus cum congeſtis per Iacob.Nouell.in tract.regul. ad reliq. Reg. Pet. Duen. in reg. 213. Teſtes duo in omni) Tom.2.At in propoſito in probanda veritate ex communi opin. emanata adſunt duo Doctores qui ſunt teſtes iuris.
7 Ergo &c. Quod uero Doctores † dicantur teſtes iuris probatur in l. 2. prope fin. in §. poſt hunc maximæ autoritatis) verſicu. & ut obi-

erret, ut voluit Bald. in l. fin. §. neceſſitate, colum. tertia. in prin. ſub nume. nono. poſt med. uerſicu. & ideo loquitur) C. de bon. quæ libe. quem. refert, & ſequitur Iaſo. in l. vt vim, colum. pen. ſub num. 34. ff. de iuſt. & iur. quæ veritas præſumpta, ſi amplexa ſit à tribus aliis doct. videtur effici certa, unde non mirum ſi dicatur Communis, & pro ea præſumatur. Verū & iſtæ opiniones parum ſubſiſtunt, nam hæc ratio laborat eodem morbo, quo ſuperiores, & nō attingit rem ipſam.

Quinta, & ultima extat opinio, quòd ſenten-
15 tia † ipſius Gloſæ ſolius, uel Archidiaconi ſuper ſexto Decret. adeo ſit communis, ut præferatur alteri Communi, de qua opinione agemus infra tit. 9. in caſ. 6. & 7. Sed iſta eſt peior priorib. vt ex ibi dicendis apparebit. Ex quibus patet, quòd iſtorum ſententię in aëre fundatæ ſunt, cū nihil habeant, quo ſuſtineri poſſint. Itaque ipſe nulli iſtarum opinionum facile adhæreo. Nam
16 quanti ſit præiudicij † his temporibus Communis opinio, unuſquiſque per ſe clarè poterit ex
17 eo intelligere, quòd iudices hodierni † inhærent Communibus opinionibus tanquam ſecuro carrotio, licet interdum non parum errent, ut inquit Maria. Iun. in conſ. 131. quæſtio propoſita) colum. 1. num. 3. lib. 1. Vnde cum, ubi maius ineſt periculum, ibi cautius ſit agendum l. 3. in §. duæ cauſæ. ff. de carb. ędic. c. ubi periculum, de elect. in 6. diligentius, & accuratius eſt in hac re aduertendum, & non ita facilè ex tam exiguo Doctorum numero, & autoritate communis opinio conſtituenda eſt, cum nulla lex, uel ratio ad ita tenendum nos impellat. Quinimmo Autores ſu-
pra-

prædictarum opinionum omnes perfunctoriè, in cidenter, & nulla diligentia adhibita loquuntur, vnde ſi rationes in contrarium adducantur facilè ſummouebuntur. Et imprimis in huius difficultatis reſolutione inſpiciẽdum eſt ad uim, & efficaciam horum uerborum communis, recepta, & probata) quibus utuntur Docto. noſtri ad communem ipſam ſignificandam, & non ſingulorum, ſed ſimul omnium, ex quo intelligemus,
18 quòd Doctores † communis iſtius opinionis nomine nihil aliud demonſtrare voluerunt, quã ſententiam illam, quæ ab iis doctoribus eſſet recepta, & approbata. quorum numerus, & autoritas ea ſit, ut quod ipſi aſſerunt à reliquis omnibus pro indubitato, uero, bono, æquo, & per conſequens inuiolabiliter ſeruando habeatur, non uerò quòd à duobus, tribus, uel quatuor traditum reperitur quorum numerus inter tot, & tantos ſcriptores tam antiquos quàm modernos exiguus, & parum curandus verè posſit nuncupari. Nam quemadmodum in aliqua facti dubitatione, ſi ad famam, & communem opin. ſit reccurrendum, non quod duo, três, uel quatuor, ſed quòd omnes, uel maior pars hominum loci, ubi factum contigit, affirmat, communis opin. dicitur, ut per And. Tiraq. in tract. de legib. connub. glo. 8. nu. 160: & ſeq. ita in propoſito noſtro habito reſpectu ingentis numeri Autorũm, & ſcriptorũ in hac legali ſcientia; non quod duo, tres, uel quatuor opinãtur, ſed quod magna pars eorum tradit, commune receptum, & probatum vere dici poterit. Quid ergo ſtatuendum in hac difficili quæſtione? E quidem diu conſiderando in eam incidi ſententiam, ut communis opin.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

19 opin. † conſtituatur numero ſeptem Doctorum ad minus; ſi inter eos ſit Gloſa, Innocentius, Hoſtienſis, Speculator, Bartolus uel alius doctor eximiæ autoritatis, ſin minus maiori numero ſecundum pondus, & autoritatem eorum, & ad ita tenendum motus fui ex pluribus. & pri
20 mo quia numerus ſeptenarius per ſe † dicitur eſſe perfectiſs. & maxima habetur in conſideratione, ut plenè alios congerens tradit Io. Franc. Far. in trac. de eſſent. infan. proxi. infant. & prox. puber. c. 1. in fi. nu. 9. & clare oſtenditur ex frequentiſsimo eius uſu in Diuinis, Naturalibus & Humanis; & in Diuinis habemus complura exempla, nam Deus poſt creationem mundi ſeptima die quieuit, quæ appellatur ſabbatũ, hoc eſt dies quietis, & benedixit diei ſeptimo. in Cœlo ſunt ſeptem ordines ſpirituum beatorum. ante Deum ſunt ſeptem intelligentiæ; & datæ ſunt illis ſeptem tubæ. nomen Dei ab hebreis ſcribitur ſeptem literis. ſeptem ſunt Dona Spiritus ſancti, per quæ numerus iſte ſeptenarius Spiritui ſancto conſecratus dicitur. quæ ſeptem dona apud Zachariam dicuntur ſeptem oculi ipſius Dei; ſeptem lampades ardebant ante tronum Dei, & ſeptem candelabra aurea, & in medio eorum ſimilis filio hominis, & habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem, ut legitur in Apoca. uidit quoq; Agnũ hãbẽtẽ ſeptẽ cornua, & ſeptẽ oculos, & uidit librum obſignatum ſeptem ſigillis; & cum apertum fuiſſet ſeptimum, factum eſt ſilentium in Cœlo. ſeptem ſunt Sacramenta Eccleſiæ. ſeptem Pſalmi penitentiales. ſepties ſalutem dicit ſacerdos aſtantibus Miſſæ, cum alijs pluribus, quæ paſsim occurrunt in ſacra ſcriptura.

ptura. In Naturalibus complura occurrunt exempla. nam ſemen genitale in Matrice ſeptem horis conuertitur in humanam naturam, ſeptem menſibus partus perfectus eſt, & poſt partum ſeptem horis dignoſcitur, an natus ſit victurus, ſeptem horis homo abſque reſpiratione uiuere poteſt. ſeptem feneſtras habet corpus, quibus alitur, videlicet, oculi, nares, aures, & os. ſeptem horis fit bona digeſtio. ſeptem horis eſt neceſſe dormire, ut fiat bonum nutrimentum. ſeptem diebus poteſt quis uiuere abſque cibo, ut de Comite Vgolino legitur apud Dantem in inferno. ſummus humani corporis creſcendi modus eſt ſeptem pedum, ſeptem cellulæ ſunt in Matrice, unde ſecundum Medicos ſeptem filij eodem partu edi poſſunt. ſeptem modis poteſt moueri homo, uidelicet, ante, retro, ſurſum, deorſum, deſtrorſum, ſiniſtrorſum, & in circulo, cum alijs innumeris, quæ poſſent facilè adduci. In Humanis etiam non deſunt exempla, cum ſeptem fuerint Reges Romani, ſeptẽ bella ciuilia, ſeptem ſapientes tempore Hyeremiæ Prophetæ, ſeptem ſapientes in Græcia, ſetem diebus arſit Roma ſub Nerone, ſeptem Mõtes, & ſeptem eccleſiæ principales in Vrbe. ſeptem ſunt Electores Imperij. ſeptem actus ſolemnes requiruntur in coronatione Imperatoris, cum ſexcentis, quæ quotidie in actibus hominum occurrunt. Et iſte numerus. ſeptenarius à Pitagoricis dicitur numerus Virginitatis ex eo, ꝙ non producatur aliquo numero duplicato, unde ab Antiquis Palladi conſecratus eſt, uel ſecundum Plutarcum Apollini; Præterea dicitur numerus beatitudinis iux. illud Poetæ.

Vterq;

O terq; quaterq; beati; Deinde dicitur numerus purificationis, unde Apuleius, Neq; protinus puri ficandi ſtudio marino lauacro trado ſepties ſubmergo fluctibus &c. & legitur 4. Regum, ꝙ Heliſeus Propheta inquit leproſo, ingredere Iordanem, & ſepties te laua & purificaberis. eſt nume rus penitẽtiæ, & remiſsionis, unde ſapiẽs, & ſu ꝑ peccatorem ſeptuplum, & ſeptimo anno fiebant remiſsiones. eſt numerus libertatis ex quo ſer ui hebrei in ſeptem annis libertatem conſeque bantur. Dicitur numerus laudis, unde Propheta, ſepties in die laudem dixi tibi. & tandem dictus eſt numerus vindictæ, unde legitur in ſacra ſcriptura, ſeptuplum ultio dabitur de Cain. & apud Pſalmiſtam, redde uicinis noſtris ſeptuplum de ſinu eorum: Ex quibus apparet, quã fre quens ſit uſus iſtius Numeri ſeptenarij, & etiam quam ſit perfectus, vnde cum nullum habeamus determinatũ numerũ doctorũ communem cõſtituentium, merito ad perfectum recurrimus.

Secundò adductus ſum ad hanc opinionem firmandam, quoniam hæc ſententia non ſolum non diſcrepat ab opinionibus ſupra relatis, ſed potius cum omnibus conuenit & concordat, immo eſt eadem cum ipſis, ꝙ clarè oſtenditur, nã in eo,
21 quod plus eſt † cõtinetur, & minus l. in eo, vbi poſt alios pulchrè id explicat Io. Ferrar. ff. de reg. iur. cum ſimil. At hæc noſtra opinio continet plura, ſub quibus poſſunt contineri omnia contenta pauciora in ſupra relatis omnibus, cum numerus ſeptenarius contineat numerum ſingularum ſententiarum, nẽpe numerũ duorũ ſecũdũ priores duas opi. & numerũ quatuor ſecũdũ duas poſteriores opi. & numerum vnius ſe

cundum

cundum vltimam opi.ſupra relatam, Merito &c. Tertio motus fui ex eo: nam, cum innumeri ferè, & præſertim hodie reperiantur libri, & autores, quando quotidie in magnam quantitatem excreſcunt, adeo, quod numerus eorum, qui in hac, uel illa q. ſcripſerint, certus haberi nequeat, vt facto calculo maior pars eligi poſsit, quæ communem conſtituat, ſic in genere, & in confuſo, cum in ſpecie, & adamusſim fieri nequeat, eligendus eſt numerus, qui mediam uiã inſectetur, hoc eſt, ut adſint, & reperiantur quæſtiones, quæ & maiori, & minori numero, quàm ſit electus, nitãtur, ac iuuentur. At numerus ſeptem eſt huiuſmodi. nam plura ſunt in iure, in qua pauciores, & in qua longe plures, quàm ſeptem ſcripſerunt, & ſic numerus iſte mediam viam tenere videtur, Ergo &c. Quarto loco principaliter, & urgentiſsimè mihi hanc ſententiam

22 ſuaſit exemplum Teſtamenti; nam † quemadmodum in teſtamento requiruntur ſeptem teſtes l. hac conſultiſsima, & l. fin. C. de teſtam. & Inſt. eod. in princ. cum ſimil. ita eadem, immo maiori ratione in Communi opin. conſtituenda debent interuenire ſeptem Doctores, qui ſunt teſtes Iuris. Quod vero maior, uel eadem ſit ratio in Communi, quam in teſtamento clarè deducitur ex eo, nam ideo in teſtamento non duo, uel tres teſtes, prout in cæteris negocijs regulariter interuenire ſolent l. ubi numerus, & ibi gl. prope fi. ff. de teſtib. ſed ſeptem requiruntur, quoniam cum maxime interſit, vt voluntas teſtantium impleatur, ne quid falſitatis incurrat per duos teſtes, lex maiorem numerum teſtium expoſtulauit,

uit, ut per ampliores homines perfectiſsima ueritas reueletur. ita ad literam dicit tex.in l.fin. circa fin:uerſic.cum enim res) C:de fideicom. At iſta ratio multo maior uiget in Communi, quæ negari non poteſt, quin ſit maximi momenti, & præiudicii; ut ſupra diximus, & multo maior ſuſpicio falſitatis inſit in conſtituenda communi, quam in teſtamento, propterea quod, cum
23 in quocunque actu † duo cumulatiue requirantur, potentia uidelicet, & uoluntas c.cum ſuper, de off. deleg. l.2.ubi Bald.C.de donat.ant. nupt. cum adductis per Andr.barbat.in conſ.10. animaduerſo puncto) colum.8. uerſ.& clarum eſt quòd omnis actus) nu.25.lib.2.& per Dec.in conſ.231.uiſo caſu propoſito) ſub nu.2.cum concord.In teſtamento non poteſt interuenire falſitas, niſi in uno requiſito nempe in uoluntate, cũ clarum ſit, quòd in poteſtate falſum committi nequeat, cum ſenſibus percipiatur quod teſtator diſponit, in Communi uerò falſitas poteſt interuenire ex utroque requiſito, uidelicet ex uoluntate, & etiam ex poteſtate, cum ius, & iuſtitia non percipiantur aliquo ſenſu extrinſeco; ſed in intellectu conſiſtant; unde facilis in falſitatem eſt lapſius propter humani ingenij imbecilitatem. Et ſic ratio, quæ mouit legiſlatores ad ita diſponendum in teſtamento æquè & magis uiget in Communi; quæ pro ueritate habetur; & per conſequens quod in teſtamento eſt diſpoſitum, in communi etiam eſt diſponendum arg.l.à titio, cum vulg.ff.de uerb.oblig.

Quinto motus fui, quoniam ubi agitur de re maximi momenti, & præiudicij ſeptem teſtes
24 † adhiberi ſolent, quod probatur autoritate

Sacræ

Sacræ ſcripturæ, ubi legitur, ꝙ Abraam, quando contraxit pacem cum Abimelech, ſtatuit ſeptẽ Agnos in teſtimonium, cum promiſsio pacis Deo facta ſit maximi momenti. Præterea probatur in c.præſul 2.q.5.vbi propter reuerentiam Sacrorum Ordinum, & ſeruitij Eccleſiaſtici, Subdiaconns, Acolytus, & alij de quibus ibi, niſi conuicti ſeptem teſtibus condemnari nequeũt. At communis opi.ut ſæpius diximus, maximi eſt præiudicij. Ergo &c.

Sexto, & ultimo, adductus ſum, nam que-
25 madmodum in approbando ſcholari † requi-
runtur ſeptem doct.l.ſi quis C.de profeſſ.& med. lib.10.& tradit Glo.fi. in l.magiſtros. quam ſequuntur ibi Bart.ſub nu.2.uerſ.ſecundo examinatio) Io.de Plate.col.1.in fi.uerſ.tertio requiritur doctorum) & cæteri C. eod. titu. profeſſ.& med.lib.10. quos refert, & ſequitur Abb.in c. propoſuiſti col.3.nu.8. & ſeq.extra de probat. ubi etiam ſubdit; ꝙ ſi non adſint tot Doctores in loco, ubi fit approbatio, debent uocari exteri. Et Peruſiæ, ubi quatuor tantum Doctores ſunt deputati ad approbandum, conceſſum eſt ex priuilegio, ut aſſerit Bar.in d.l.magiſtros; & ſequuntur alij paſsim; Ita in conſtituenda communi, quæ conſtat ex autoritate doctorum debent interuenire ſeptem doctores, nam approbatio ſcholaris fit ad cognoſcendã eius peritiã, & ſcientiam. item, & communis eget comprobatione circa ſcientiam, & doctrinam, cum autoritas, ex qua conſtat communis, oriatur ex doctrina, ut infra tit.5.in princ. Et ex his ſatis clarè, & vrgenter ſuaderi poteſt hæc opinio, ut ſeptem doct.ad minus conſtituant Communem.

Magis communis opinio quo exceſſu Numeri, & Autoritatis Doctorum conſtituatur.

TITVLVS II.

Summa Notabilium.

1 COMMVNIS *opin.poteſt habere contra ſe magis communem.*

2 *Doctores in eadem q.de Communi pro utraque parte atteſtantes poſſunt ueritatem dicere. & ideo non ſunt reprehendendi.*

3 *Magis communis opin.cognoſcitur per ponderationem, & numerationem autorum.*

4 *Magis communis eſt opinio, quæ à pluribus Doctoribus recipitur.*

5 *Magis communis dicitur, quæ approbatur à Doct.maioris autoritatis.*

6 *Magis comm. opin.quo exceſſu Numeri, & Autoritatis Doct: conſtituatur, repoſitum eſt arbitrio iudicis. Datur tamen quædam Theorica nu.ſeqq.*

7 *Magis comm.fit exceſſu unius tantum in q.ſterili data paritate Autoritatis. Declar. numer.9.*

Minima non habentur in conſideratione, & quomodo.

Magis

10 *Magis com. in q. ampla data paritate autoritatis fit exceſſu Numeri duorum. Declar. nume. 12.*

11 *Dictio (multa, ſeu plura) uerificatur in duobus.*

13 *Magis com. data paritate Autor. effici exceſſu vnius Num. pro ſingulis decem.*

14 *Magis com. data paritate Numeri fieri per omnem exceſſum Autoritatis, Declar. num. 15. & 16.*

17 *Quando una opinio habet doct. plures, contraria uerò grauiores, Magis com. eſt, quæ tenetur à doct. grauiorib.*

18 *Verius eſſe id reponendum arbitrio iudicis.*

19 *Numerum poſſe reduci ad Autoritatem, & econtra. Et quomodo nu. 22.*

20 *Doctor quiſque licet infimus ſuam habet Autoritatem.*

21 *Numerus doctor. in communi quare requiratur.*

23 *Magis com. dici, cuius exceſſus Numeri eſt maior exceſſu Autoritatis.*

24 *Et econtra, cuius exceſſus Autoritatis eſt maior exceſſu Numeri.*

25 *Quando exceſſu Numer. & Autor. ſunt æquales. neuter facit magis commun. & numero ſeq.*

EX Iam dictis clarè conſtat, ex qui-
bus cōſtituatur Communis opi. nūc
uerò aduertendum eſt, complures
reperiri caſus, qui de iure adeo con
trouerſi ſunt, vt adſit ex vtraque par
1 te cōis opi. doct. & plerunq; alia † ſit magis com.
vt experientia videmus, & tradit Neuiz. in ſua ſil.
nup. lib. 5. ſub nu. 4. ver. & ſic contingit) & nu. 9.
2 poſt princ. Ex quo defenduntur † doctores, qui
in eadem q. teſtantur pro vtraque parte de cōmu
ni opi. nam omnes bene dicūt, cum hinc inde poſ
ſit eſſe Communis, ut patet ad ſenſum, & tradit
D. meus Io. Paul. Lancell. in d. ſua diſputa. An,
& quando attend. ſit com. opi. in primo requiſito.
3 Iſta verò magis comm. opin. † cognoſcitur per pō
derationem, & numerationem autorum vtriuſq;
partis, vt in ſpecie tradunt Cagno. in l. 2. col. 16.
nume. 50. in fin. uerſ. & quamuis in primo) C. de
pact. inter emp. & uend. & Ant. Grauat. in Addit.
ad Veſt. in ſua prax. li. 4. c. 5. nume. 23. circa med.
verſ. ſed certe prior opinio) & id in facto ſeruat
Soci. in conſi. 150. Dominus labia &c. vt in quæ-
ſtione) in fin. lib. 1. quem refert, & ſequitur Boer.
in deciſ. 209. & illam, quā ibi tenuimus) in fin.
Et utrunque facit iſtos referēs D. meus Franc.
Cantutius verè vas ingenij, & maturi iudicij ple-
num, & accerrimus Communis opinionis cultor
in pluribus eius reſponſis non minori doctrina,
quam elegantia redditis, ut clarius apparebit,
cum impreſſa circunferentur, & præcipuè in re-
ſpo. incipien. tota huius controuerſiæ) ubi id ſer
uat in prima inſpect. & pro vero tradit in 2. in-
ſpect. in primo fund. & eſt de mente omnium
4 doct. Et ea opin. † eſt magis commu. quæ maio-
ri doct.

ri doct. num. fulcitur, ut tradit Abbas in c. primo, colum. fi. ſub nume. decimoquinto, & ibi Felin. colum. penul. ſub nume. 54. verſi. & illa dicitur commun.) & Auguſt. Bero. nume. 268. extra de conſtit. Tho. Ferrat. in tract. caut. cau. 31. manifeſtum eſt, quod iudex) num. 2. Ant. Corſe. in tract. trebel. §. primo in fin. ſub nume. decimo. Anto. de Prat. vet. inter conſi. Alexan. in conſi. ſeptimo. uidetur prima fronte) colum. tertia, in fin. ſub nume. decimo verſ. & ſi variæ ſint opin.) lib. quarto. Iaſ. in l. 2. ſub nume. 3. uerſi. nam illa cenſetur, & ibi Purpur. in Addit. C. de inſt. & ſubſtit. & in auth. ſi qua mulier nu. 15. C. de ſacroſ. eccle. Alcia. in l. 1. in uerbo. Celſus ait) ſub nu. 44. ff. ſi cer. pet. Nauiz. d. nu. 4. propè fi. uerſi. & dicitur communis) Lancel. Corra. in lib. de prætor. §. 2. in tit. de ſenten. nu. 25. Benincaſ. in §. actionum nu. 344. inſt. de act. Hypol. Rimin. in l. precibus nu. 475. C. de impu. & al. ſubſ. & inter conſ. ulti. volu. diuer. in conſi. 166. mag. Domina Ioan.) col. 5. in fi. nu. 9. lib. 1. Nicol. Moron. in tract. de fid. treg. & pac. par. 2. q. 12. nu. 2. D. meus Franc. Cant. in d. reſpo. in 2. inſpect. in prin. & alii paſſim adeo, quòd iſta ſit ab omnibus recepta ſententia. Eodem modo, & ea opinio, quæ habet Doc. maioris autori-
5 tatis † eſt magis com. ut concludunt Mattheſ. in tract. de elect. uer. opi. in fi. Alex. conſi. 202. uiſo themate, & dubiis) colum. fi. ante fi. ſub num. 7. verſ. & dicunt doct. & ibi Adden. lib. 7. Fran. Turza. in trac. com. opi. in opi. 160 probationes) in fi. Alc. in tract. præſump. reg. 1. præſump. 51. nu. 3. Neuiz. ubi ſupra nu. 5. Gozadin. conſ. 39. prima facie uidetur) col. 3. nu. 17. & conſ. 59. prima facie dicendum) colum. 4. in fi. nume. 21. Gomeſ. in

Comment.ad Regul.cancel.in procem.q.2.in 4. fundam.partis affirmat.Pet.Iorio.in d.l.1.in ver. celſus ait) nu.3.ff.ſi cer.pet.Lancell.Corrad.vbi ſupra nu.25.Grat.in conſ.75.quamuis ſi prius) col. 3. ſub nu.20.lib.2. Marc.Ant.Natt.in conſ. 130. ſuperioribus annis conſului) col.5.nu.5. Aug.Bero.conſ.99.non recedendo ab ijs) col.3. nu.5.li.5.& conſ.15.pro reſponſione) propè fi. nu.13.li.2. Grauat.ſub d.nu.23.D.meus Franc. Cãt.in d.reſp.2.inſpe.in 2.fun.cũ ſim.& eſt receptiſsima opi.nemine aduerſãte.Et iſta adeo perſpicua ſũt;vt nulla prorſus egeant cõprobatione. Sed difficultas conſiſtit in dignoſcendo, Qui exceſſus Numeri, & Autoritatis doc. conſtituat magis cõ.opin.Et licet reſolutio iſtius indagatio
6 nis repoſita ſit † in arbitrio ipſius iudicis,qui ex qualitate Autorum oẽm cõtrouerſiã põt derimere;cũ nõ poſsit tradi certa regula ſup hoc vt tamẽ res eò dilucidior reddatur, tres inſpéctiones adhibendas eſſe cenſeo, quarum Prima erit, data paritate autoritatis qui exceſſus numeri faciat magis communem? Secunda data paritate numeri qui exceſſus autoritatis? Tertia,& vlt.quando ex vna parte eſt maior exceſſus numeri, ex alia maior exceſſus Autoritatis, quid dicendum?

Inſpectio I.

REDEVNDO modo ad primã,duo ſunt in ea diſtinguẽdi caſus.Quorũ primus eſt quãdo ſumus in q.ſterili,q̃ paucos habeat Autores,vtputa
7 ta octo,vel 10.Et hoc caſu concludendũ eſt oẽm exceſſum ẽt vnius numeri † facere magis cõmunem opin. exemplum (decem doct.tenent, le-

gitimam

gitimam filiæ dotatæ à patre augeri per auctionem facultatum paternarum; Vndecim vero doct. opinantur contrarium, hoc caſu magis com. dicitur, ꝙ legitima non augeatur) & ita firmat D. Io. Paul. Lancell. in d. ſua diſput. in primo requ. in 2. limi. & ratio huius concluſionis eſt, quia magis comm. opinio conſtituitur ex maiori numero doct. & negari non poteſt, quin exceſſum vnius faciat maiorem numerum in hoc caſu. Nec dicatur, ꝙ exceſſus unius numeri eſt
8 modicus, & ideo non curandus arg. l. ſcio, cum ibi not. ff. de integ. reſt. cum concord. Quoniam reſp. ꝙ iſtud haberet locum in q. magna, & à pluribus pertractata, quia tunc habito reſpectu ad rem, de qua agitur, diceretur iſte numerus minimus, nec curandus, nam maximum, & minimum conſideratur ſecundum magnitudinem rei, de qua agitur, vt tradunt Bar. & cæteri in d. l. ſcio, ſecus vero in q. ſterili prout eſt in ca-
9 ſu noſtro. Iſta tamen concluſio † eſt intelligenda, quoties doct. omnes tenent hoc clarè, & expreſsè, ſecus ſi præſumptiuè, vel alio modo non expreſsè; Secundo quãdo bene fuerunt reuoluti libri, adeo quod ſi non clare, nam id fieri vix poteſt propter innumeros libros, & Autores ſaltem veriſimiliter alius reperiri nũ poſsit, ſecus aliàs: Tertio, & ultimo, niſi pro opinione habẽte minorẽ numerum adeſſent plures atteſtationes de Com. opinione, nam, licet atteſtatio non faciat opinionem Com. tamen quoniam propter illas plures atteſtationes eſſe facile poteſt, quod alij eam ſecuti ſint conſulendo, & iudicando; quorum ſcripta non reperiantur, ideo talis exceſſus hoc caſu non attenderetur.

Secundus eſt Caſus, quando ſumus in q. ampla in qua plures ſcripſerunt Doctores, & tunc concluderem, quod ſi ſint 15. uel 20. exceſſus duorũ 10 ad minus† conſtituat magis com. opinionem, exẽpli gratia (20. Doct. tenent poſſeſſionẽ eſſe quid facti, 22. uero doct. tenent contrarium, hoc caſu magis com. opin. erit, ut poſſeſſio ſit iuris) & hoc eſt de mente D. Io. Paul. Lancel. in d. primo requiſit. & comprebatur quia numerus 20. non eſt adeo ingens, ut per duos non dicatur augeri, & præſertim quia, cum magis comm. conſtituatur numero plurium, iſta dictio (plura, ſeu mul 11 ta) uerificatur † in duobus. tex. eſt clarus in §. fi. ubi latè alias autoritates adducit Siluef. Aldobran. in fi. num. 26. inſt. de iur. perſo. & tex. etiam in §. ſingulorum, inſtit. de rer. diuiſ. firmat Glo. in l. prima. §. hoc reſcriptum, in uerb. multa ff. ad ſyllania. & ſequuntur alii doct. paſſim quicquid dicat Glo. in dicto §. fin. & malè cum uideatur velle arguere Imper. de defectu. Hæc ta 12 men concluſio † intelligenda eſt cum qualitatibus ſupra relatis in primo caſu, ut uidelicet hi docto. clarè firment ſuam opin. quod diligenter fuerunt reuoluti libri, & quòd non adſint plures atteſtationes de comm. opin. pro contraria parte. In cæteris vero quæſt. habentibus maiorem numerum Autorum, vt puta 30. 40. vel alte 13 rius, ipſe † augerem vnum pro ſingulis decem, ita vt ſi pro una parte adſint 30. doct. ad hoc ut contraria efficiatur magis com. neceſſe ſit, ꝙ habeat 33. doc. ad minus, & ſi ex una ſint 40. ex alia 44. doc. adeſſe debeãnt, ut faciant eam magis com. & ſic de ſingulis per ea quæ ſupra dicta ſunt. Et iſta dicta ſint de veritate, & rigore. ſed quoniam

is ho-

is hodie eſt Scriptorum numerus, ut omnes haberi nequeat, & quos habemus ſingulos ita uidere non poſsimus, vt certi efficiamur, alium, uel plures doc. non reperiri, qui huic, uel illi opinioni accedant; ideo iudex non ita facile per exceſſus ita paruos magis com. hanc, uel illam ſententiam declarabit, ſed potius in huiuſmodi caſibus quæſtionem dubiam, & neutram opi. magis com. pronunciabit.

Inſpectio II.

Subſequitur modo 2. Inſpect. quæ habet data paritate Numeri doct. qui exceſſus autoritatis cōſtituat magis cōem? In hac difficultate et ſi firma, & certa reſolutio fieri nequeat propter incertam Autoritatis quantitatem, quæ uelut umbra, & imago quædam coniecturis, & præſumptionibus excerpta nobis oſtenditur, tamen una cum Alc. in l. 1. in ver. Celſus ait) num. 44. ff. ſi cer. pet. firma facienda eſt cōcluſio, ut omnis exceſſus autoritatis
14† faciat magis com. opi. quod ſuadent lex, & ratio, & primo l. maiorem in uerſ. in numero aūt pari) ff. de pactis, deinde ratio, quoniam exceſſus autoritatis apparens non poteſt eſſe, niſi magnus, cum modicus facilè non diſcernatur, & in pari num. doct. maioris autoritatis ſunt præferendi. Et hæc
15 concluſio † procedit, ſiue exceſſus iſte ſit in perſona vnius, vt puta ſi pro altera communi adeſſet autoritas glo. doct. uerò alterius com. ſint autoritate pares tenentibus cum gloſa, nam cum ea ſit glo. autoritas ut per ſe ſola ſatis extollat uerticē ſupra alios, ut tradit Bar. & cæteri in l. ut uim ff. de iuſt. & iur. ſufficit ad efficiendam magis com.
16 Siue econtra † exceſſus ſit in pluribus, ut puta ſi

quantitas haberi nequeat, ſed eius qualis qua lis cognitio vix poteſt apprehendi ex qualitate doc. particularium quando ſumus in aliqua facti ſpecie, vnde non mirum, ſi iudicis arbitrio relin quatur, qui in facto cuncta rectè perpendere po teſt. Verum tamen, quando ſpecificam doctrinam in hac dubitatione conſtituere non licet, generalem regulam ad faciliorem cognitionem firmare, non ab re eſſe duxi: & antequàm ulterius progrediamur, vnum neceſſario præmit
19 tendum eſt; Nempe quòd Numerus, & autoritas doct. poſſunt perpendi; & calculari, & numerus poteſt reduci ad quantitatem Autoritatis, & Autoritas ad quantitatem numeri; in quo ad uertendum eſt, quod licet vnus Doctor habeat maiorem autoritatem altero, vnuſquiſque tamen li-
20 cet infimus † ſuam habet autoritatem. nam, cum pro Doctore præſumatur, quod ſit peritus, & bonus, iſta præſumptio excitat quandam opinionem in pectore hominum, qua ipſe cenſetur imitandus, & per conſequens gignit autoritatem, quæ eſt opinio, qua quis putatur imitatione dignus d.c. ſana quippe 9. diſtinc. & cum talis Doctoris infimi autoritas minima ſit, quæ vnius tantum in conſtituenda Communi nihil
21 operaretur, iſte defectus ſuppletur † numero plurium doc. quorum ſingulorum autoritates minimæ ſimul iunctæ faciunt autoritatem maiorem, ſeu maximam, cum plura modica (vt dici ſolet) faciant vnum ſatis. Iſta igitur † redu-
22 ctio Numeri ad Autoritatem & econtra fit per ſo lam ponderationē Autoritatis maioris, & mino ris hoc pacto. Quoties in quæſtione ſunt diuerſæ ſcribentium ſententiæ, ita vt dubitari contingat,

trium Antiquorum, itaque hoc caſu par erit nu merus, & autoritas vtriuſq; partis, & neutra opinio erit magis com. Pono aliud exemplum in eadem ſpecie perſiſtendo, Quinque Antiqui tenent, Cauſas meri imperij non poſſe ſubdelegari, contrarium tenent 12. Moderni, & hoc exemplum deſeruiet pro reprobanda opinione Matheſ. ſupra relata, facta reductione, vt modo ſupra, quinque Antiqui facient numerum, & autoritatem 15. Modernorum, & 12. Moderni numerum, & autoritatem quatuor Antiquorum, ita ut opinio Antiquorum, ꝙ cauſæ meri imperij non poſsint ſubdelegari, erit magis communis, 1
quia fulcitur maiori Autoritate, & numero triũ Modernorum, & vnius antiqui, quam contraria, adduco & tertium exemplum in eadem met ſpecie, vt facilius res intelligatur: Quatuor Antiqui opinantur, Cauſas meri imperij non poſſe ſubdelegari, ſed in contrariam ſententiam iuerunt 18. Moderni: Quatuor Antiqui faciunt numerum, & autoritatem 12. modernorum, 18. Moderni vero faciunt numerum, & Autoritatem ſex Antiquorum, & conſequenter opinio 2
Modernorum, ꝙ Cauſæ meri imperij poſsint ſubdelegari, erit magis comm. cum excedat opinionem contrariam Numero, & Autoritate ſex Modernorum, & duorum Antiquorum; Et hæc ſatis ſint, cum idem in ſimilibus dici debeat. Quamobrem concludendo, quando dicimus, aliquem maioris autoritatis, perinde eſt, ac ſi diceremus plures eſſe Numero, & econtra. & ratio 3
eſt, quia de Doctore maioris autoritatis ea eſt opinio apud omnes eius ſcientiæ, & doctrinæ, quæ habetur de duobus, uel pluribus ſimul, ad

 quod

quod confert illud ; Nam quoties occurrit uir aliqua armorum experientia fortis, ſæpe dicere ſolemus,hunc duos,uel tres alios facilè vict urũ, & ſuperaturũ.& hoc,nõ quia habeat plures oculos,manus,& crura,quã ſinguli illi duo, uel plures,ſed quoniã opinamur,duos eius oculos, manus,& crura operatura longè maiorem effectum, quam plures oculi, manus, & crura aliorum. His ſic præmiſsis in hac inſpectione pro omni dubitatione tollenda, tres ſunt diſtinguendi caſus, quorum Primus eſt, quando exceſſus numeri ſuperat exceſſum Autoritatis, &
23 hoc caſu clarum eſt, exceſſum numeri † conſtituere magis communem, vt ſupra in.3.exemplo, ea ratione, quia vbi facto calculo Numeri, & Autoritatis ſingulorum doct.ſi erit maior exceſſus num. erit & maior pro eadem opi.exceſſus autoritatis, cum numerus ex autoritate, & autoritas ex numero procedat. Secundus caſus eſt, & hic quoque clarus, quando exceſſus Autoritatis eſt maior exceſſu numeri. ut ſupra in 2.exemplo, & concludendum eſt, ex-
24 ceſſum autoritatis† facere magis Com.opinionem eadem ratione, quia vbi Autoritas excedit numerum, excedit non ſolum in autoritate, ſed etiam in numero.

Tertius, & ult. Caſus eſt, quando uel conſtat, exceſſum Autoritatis eſſe æqualem exceſſui numeri, uel non dignoſcitur maioritas exceſſus,& ſic ſumus in dubio.Hoc caſu dicendũ
25 videtur, quòd exceſſus Autoritatis † conſtituat magis com.& id uidetur uelle Alex.in d. conſil.202.propè fi.ſub nu.7.uerſ.& accipitur magis comm.) libr. 7. & idem ſentit Matheſil. vbi

ſupra

ſupra. ſuadetur autem hæc opinio ex eo. nam numerus doctor.adhibetur in communi propter Autoritatem, & ſic Autoritas tanquam finis eſt dignior, cum omne agens agat propter finem. Ergo maioris debet eſſe roboris ad conſtituendam magis comm. opinionem. Verum iſta ratio haberet locum, quando ex alia parte non adeſſet Autoritas, ſecus verò eſt in caſu noſtro in quo cum ex altera parte ſit exceſſus in Numero, ineſt,& in autoritate. Nec obſt.autoritas Alex.quia, dum dicit non debere attendi numerum, intelligitur, quando maior eſt exceſſus Autoritatis, & ſic in 2.caſu.Itaq; cōtrarium vide
26 tur uerius,quod exceſſus Numeri † faciat magis com. Nam certi iuris eſt, vbi habemus duo iura contraria,vnum clarū,& alterū dubiū, clarū ſeruādū eſſe.At in caſu iſto eſt exceſſus Num.clarus,cū adſeſum pateat, exceſſus uero autoritatis ſubdubius,cū autoritas nō ita facile poſsit calculari,& ponderari,Merito &c. Iſta quoq; rō nihil facit,q̃a habet locū in dubio,ſecus, quādo cōſtat exceſſum autoritatis eſſe æqualem exceſſui numeri, uel non diſcernitur qui ſit maior exceſſus, prout in caſu iſto. Itaque hoc caſu prout ſupra in primo exemplo, concludendum eſt, neutrum
27 exceſſum † conſtituere magis commun.opinionem,ſed utramque eſſe æque communem. & ratio eſt in promptu,quia, cum uterq; exceſſus ſit par,& æqualis, nō pōt facere magis com.quæ conſtituitur, ex maiori numero, uel maiori autoritate Doct.Et hæc potius dicta ſint pro maiori enucleatione iſtius materiæ, quā pro aliqua regula,ſeu præcepto tradēdo,cū id facere,fere impoſsibile ſit, ſed iudex in facto poterit decernere

nere quid ſit agendum, & ſecundum qualitatem doctorum hanc, uel illam opinionem magis com. declarare. Sed quoniam ſupra ſæpius de maiori, vel minori Autoritate Doctorum mentionem fecimus, non ab re erit modo perquirere, quomodo Autoritas maior, & minor conſideretur, & qui doctor dicatur maioris, & minoris autoritatis.

Autoritas Doctorum maior, & minor quomodo conſideretur, & cognoſcatur.

TITVLVS V.

Summa Notabilium.

1 AVTORITAS. *Doctoris oritur ex doctrina, & bonitate ſimul iunctis. et n. 5.*

2 *Reperiri autoritatem doct. abſq; doctrina, & quomodo procedat, nu. ſeq.*

3 *Papa ex eo; quod eſt Papa, efficitur doct. V. I.*

4 *Iudices, & aduocati propter peccata non uident ueritatem.*

6 *Autoritas maior in uno doctore, quàm in alio.*

7 *Doctores, qui maioris, & minoris Autoritatis ſint relinqui arbitrio iudicis.*

8 *Doctrinam eo maiorem argui, quò longius tranſactum eſt tempus.*

Verias

9 *Veritas filia temporis.*

10 *Quo antiquiores, eò maioris ſunt Autoritatis.*

11 *Antiquos præſtantiores Modernis pondere, numero, & menſura. & cur. nu. 13. Fall. num. 18.*

12 *Antiquos doctiores modernis, & quare.*
Inuidia oritur ex doctrina, & locum habet inter pares ibid.

14 *Opinio Antiquorum præfertur ſententiæ Modernorum, Fall. nu. 15.*

16 *Antiquos non potuiſſe omnia videre.*

17 *A iunioribus omnis Doctrina in dies perficitur.*

19 *Antiquum illud appellatur, quod venerabilius eſt.*

20 *Antiquus in Autore æquiparatur multitudini Modernorum; Quot uero Modernis in ſpecie relinquitur arbitrio iudicis, & nu. 21. traditur tamen quædam reg.*

22 *Doctorum tres gradus nouiter diſtinguuntur: & qui in iſtis contineantur, & nu. 23.*

24 *Primus Gloſſator fuit Irnerius Lucerna iuris nuncupatus.*

25 *Antiquum æquiparari trib. Modernis, & duobus medijs, medios verò duobus modernis. Intell. ut nu. 27. 28. 29. & 30.*

26 *Dictio (multum, ſeu multa) Cortone propriè ſignificare tria.*

Sen-

50 *Doct. ordinatus, & clarus maioris eſt autoritatis.*

51 *Doctor habens bonos ſcholares, & defendens magnas cauſas dicitur excell. & maioris autoritatis.*

52 *Scholares docti, oſtendunt ſe habuiſſe doctum præceptorem: & præceptor malus non poteſt facere bonum ſcholarem.*

53 *Doctorem nobilitari per ſcholares, & clientes.*

55 *Doctori ualde prodeſſe laborare in docẽdo ſcholares, & defendendo clientes.*

56 *Doctor habens multos ſcholares, & cauſas præſumitur ualde peritus, & eſt maximæ autoritatis n. 57. Fall. n. 58. & 59.*

60 *Doctor habens magnum ſalariũ præſumitur maximè ſapiens, ei maximæ eſt Autoritatis, et n. 64. Decla. nu. 65. 66.*

61. *Doctor habens maius ſalarium præfertur.*

62 *Ex penæ qualitate arguitur qualitas delicti, & ex præmio arguũtur merita.*

63 *Aduocati non curant de lis, quæ non faciunt burſam hydropicam.*

67 *Sapientis eſt, facere, quod nunquam mutandum ſit.*

68 *Doctor non uarius præſumitur ualde bonus & peritus, & econtra nu. 69.*

70 *Doctoris contrarietas arguit nequitiam quandam.*

71 *Contrarietas doct. quò crebrior eſt eo magis reprehenditur.*

72 *Doctor contrarius minimæ eſt autoritatis, & econtra.*

73 *Qui affectus ex ſupra relatis arguat maiorem doctrinam, & nu. 74. 75. & 76.*

AVTORITAS doct. quæ ſit maior
& minor cognoſcere volẽtes, prius
noſſe oportet, ex quibus fontibus
ſeu locis ipſa proficiſcatur, cum à
cauſæ cognitione facilè deueniatur
1 ad cognitionem effectus. Autoritas igitur † ex
duobus fontibus emanare dicitur, nempe ex ſciẽ
tia, ſeu peritia, ſeu Doctrinæ excellentia, & ex
Morum honeſtate, ac animi probitate. & Primũ,
quòd Autoritas oriatur ex Doctrina probatur le
gibus, & ratione ſecundum D. meum Io. Paul.
Lancel. in d. ſua diſput. An & quando attend. ſit
Com. opin. in 2. requiſit. legibus probatur in l. ſe-
ptimo menſe, ibi propter autoritatem doctiſſimi
uiri Hypocratis) ff. de ſtat. hom. Vbi dum I. C. lo-
quens de Autoritate annectit uerbum (doctiſſi-
mi) appertè innuit, Autoritatem ex doctrina ori-
ri, idem probatur in l. diui, ibi & iuris ciuilis præ
ter ueterem, & bene fundatam peritiam) ff. de
iur. par. in l. cum acutiſſimi, & ibi, & ante alios ex
cellens Papinianus) C. de fideicom. in l. pen. pro-
pe fin. ibi, & huius ſententiæ ſubtiliſſimum) C. de
cond. ind. & alibi paſſim. Ratione demum proba-
tur, nam cum autoritas doct. nihil aliud ſit, quàm
op nio, qua quis putatur imitatione dignus, ut tra
dit D. Io. Paul. Lancell. ubi ſupra, ſtatim atque ap
paret

paret ſcientia uel doctrina in aliquo, rapimur, & trahimur quodam Naturæ inſtinctu, ad illum amandum, colendum ac imitandum, iux.dictum Platonis relatum à Cice.li.primo.off. Sed huic cõcluſioni obſtare uidetur, quia datur caſus in quo
2 † reperitur auto ritas doct.abſque ſcientia, ſeu peritia aliqua iuris, nam Papa ex eo ſolo, quòd eſt
3 Papa, efficitur † doctor.V.I. autoritate, non ſcientia, iſtud eſt ſolenne dictum Bal. in c. primo. in fi. num.6. ext.de confeſſ. approbatum à Fel.in c. non nulli, col.34. ſub nu.19. uerſ. præterea ſi eſſet uerum) ext.de reſc. quod non minus elegans quam verum dicit Cat.cot. in ſuis Memo.in uerb. Papa licet ſi doct.) Cæterum iſtud obiectum, licet in ſe uerum ſit, nihil tamẽ repugnat concluſioni ſupra factæ, nam hoc eſt ſpeciale in Papa, quòd habeat autoritatem doct.ſine ſcientiã, quemadmodum et eſt ſpeciale quòd efficiatur doct.I.V.ob ſolam dignitatem Pontificatus, vnde id non eſt extendendum ad alias perſonas.

Secundum, quòd Autoritas doct.ex morum honeſtate, ac animi probitate oriatur, deducitur primò, quia abſq; iſtis doctrina non percipitur, initiũ enim ſapientiæ eſt timor domini, & in maleuolã animam non introit ſapientia. ſecundo; quia doctrina etiam percepta non parit autoritatem, cum non concitet deſiderium imitandi, tum quia non poteſt appare re, cum iudices, & reliqui iuris pro
4 feſſores † propter peccata non uideant veritatem, ut poſt Bal. tradit Afflict. in deciſ. ult. in fin. tum quia licet doctrinæ excellentia eluceat, ſi deeſt animi probitas, nõ modo non concitat deſideriũ, & amorem imitationis, ſed potius odium, & abiectionem quandam, ſcientia enim in homine malo

eſt tanq; gladius in manu furioſi. Autoritas igitur
ꝓficiſcitur ex doctrina, & morũ honeſtate, ac ani-
5 mi ꝓbitate, & nõ ex altera earũ tantũ, † ſed ex am
bab. ſimul, nã ſi ceſſaret ſciẽtia, deficeret fundamẽ
tũ autoritatis, ſi vero abeſſet animi probitas nõ
oriretur opinio, vnde, vtroque caſu ſequeretur
autoritatis deſtructio. Verum quoniam maior,
& minor doctrina, & probitas eſſe, vel appare-
6 re poteſt in vno doctore, quam in alio, ideo ma-
ior quoq;, & minor † eſt autoritas vnius docto-
ris, quàm alterius, & hoc clariſsimum eſt. ſed co
gnoſcere, qui doctores ſint maioris, & qui mi-
noris autoritatis, hoc opus, hic labor eſt, quoniã,
cum doctrina, & probitas reconditæ ſint, nec
ſenſu aliquo extrinſeco percipi valeant, ſolum
per quoſdam effectus ex eis productos partim ve
ras, & partim præſumptas iſtas iudicantes, illa-
rum qualis, qualis cognitio haberi poteſt, qui-
nimmo, quia effectus iſti multiplices, & varij
admodum ſunt, quam plurimæ ex eis dubitatio-
nes, inculcationes, & contrarietates ſuboriun-
tur. Qua propter, cum clara reſolutio, & certa
doctrina in hac difficultate tradi nequeat, id to-
7 tum † relinquemus arbitrio ipſius iudicis, qui
diligenti habita diſquiſitione qualitatis doctor.
particularium, quod ſibi ſatius viſum fuerit ter-
minabit. Cæterum nos ad faciliorem deciſio-
nem iſtius controuerſiæ quando non vt volu-
mus, conceſſum eſt, eam explanare, vt poteri-
mus dilucidius, & clarius, non nulla generalia
in medium afferemus circa effectus doctrinam,
& probitatem arguentes; quorum nonnullo-
rum, multis omiſsis, explanationem habituri, vt
omnium diſtincta habeatur cognitio, plures ad-
hibebimus Inſpectiones.

Inſpectio I.

TEMPVS in omnibus rebus permagni eſt roboris, maximum vero producit effectum in arguenda doctrina, & probitate doct. qua de re nos modo tractaturi, vt res facilius percipiatur, duos principales diſtinguimus caſus, quorum primus eſt circa effectum temporis decurſi poſt firmatam opin. vel mortem Doctor. Alter caſus erit de effectu temporis, quo opinio firmatur.

Caſus I.

Quo ad primùm concludendum eſt, quo longius tranſactum eſt tempus, eo maiorem doctri
8 nam, & probitatem † argui, nam tempus vorax omnia diluit, & proſternit, nihilque tàm durum eſt, quin temporis tractu molliatur, ac minuatur. Sed ſola veritas tempore non labefactatur, ex
9 quo eius filia † nuncupata eſt, vt ex quodam Poeta refert Aul. Gelli. lib. 12. Noct. acti. cap. 12. in fin. & contra mendacium (vt dicitur) non ſeneſcit. Vnde ſi Nomen, & ſententias alicuius doctoris longo tempore perdurare videmus, abſque dubio credere poſſumus, ſingularem doctrinam in eo viguiſſe, ac eius dicta ſola puraq; veritate niti. Quamobrem antiqui maximæ ſunt Autoritatis, & quo ſunt antiquiores, eò
10 † ſunt maioris autoritatis, vt tradunt plures ſuſè congeſti per Neuiz. in d. ſua ſil. nupt. lib. 5. ſub num. 5. & ſeqq. Por. Imol. in conſ. 70. ſenectutem imprimis) nu. 10. cum ſeqq. & nouiſsime per D. meum Franc. Canc. in pleno, & ſubtili reſp. incip. tota huius cõtrouerſiæ (in 2. Inſp. in 2. fund. &

11 ideo antiqui † maioris ſunt autoritatis, & præſtantiores, Modernis pondere, numero, & menſura, ut inquit Bal. in l. fi. col. pen. nu. 47. in fin. uerſ. aduerte antiqui) C. de edic. diu. Hadr. tol. Alc. in d. trac. præſump. reg. 1. præſump. 45. ſub nu. 3. Luci. Paul. Roſe. in reper. ad commēt. Franc. Aret. in verb. doctor antiquus) late alios refert Neuiz. vbi ſupra nu. 4. in fi. idem ſequuntur Cott. in Memoral. in uerb. nuptiarum cauſa) prope fin. uerſ. perinde in propoſito) Port. Imol. in d. conſ. 70. ſub nu. 10. & DD. mei Io. Paul. Lancel. & Franc. Cantut. in ſupra citatis locis cum ſim. & probatur in §. illud, in princ. in auth. de appell. & int. quæ temp. cum concor. collectis per Andr. Tiraquel. in tract. de Iur. primog. in præfat. num. 187. cum ſeqq. & in tract. de utroq; retract. Tit. 1. §. 9. glo. 2. num. 52. & Antiqui non ſolum ſunt eximiæ autoritatis propter effectum temporis decurſi, ſed
12 etiam quia uere † erāt Doctisſimi. nam ipſi uſi ſunt bonis libris, cum tantummodo uiderent textus, & Gloſas, uel textus ſolum, & ſic omnia in fonte. hodie uero cum ſit tanta copia librorum, ut labori parcatur, datur opera libris facilimis, in quorum lectura nihil addiſcitur. Vnde quemadmodum ex bonis cibis fit bona digeſtio, ita ex bonis libris fit optima intelligentia. cuius rei habemus inſigne exemplum Alciati, quem ferunt, per ſeptennium non uidiſſe niſi
13 Gloſam, & Bartolum, & iſtorum Doctrina† magis apparet, quam ſcientia modernorum, nam non offuſcatur per linguas detractorum quo minus in lucem exeat, cum enim antiqui ſint mortui, eorum excellentia non parit æmulis inuidiā, quã nunquam deſinunt inuehi contra eximios viros

ros uiuentes, ſecus uero in mortuis,nam inuidia inter pares locum habet,ex quo multi uituperan tur uiuentes,qui laudantur mortui;& iſtæ sũt rationes eximii D.mei Io.Pau.Lance.pulchrius,& urgẽtius ab eo inductæ quã à me fuerint relatæ.
14 Et hinc eſt, ꝙ opinio Antiquorum † præfertur opinioni modernorum,ut poſt Guil.Hoſti. Ioan. And.& alios oncludit Paris de Put. in tracta. de ſindic.in uerb.iudicare,cap.3. incip. an ſi iudex, qui dedit)nu.7.in ſi.& ſeq.& num. 12.poſt princ. Rom.in l.ſi uero §.de viro col.42.nu.303. ff. ſol. ſolu.ma.Purpu.in l.ſi idem cum eod.§. ſi.nu. 13. ff.de iuriſ.om.iud Alcia.in d.præſum.45.nu.1.& 3.cum concord. Quod probatur iuribus, & ratione. & primo iuribus in capitu.relatum circa med.uerſi.& ideo) 37.diſt.in capi.domino ſancto,propè fin.uer. in fine autem huius epiſtolæ) 50.diſtinct.& in can.hoc ipſum,circa med. uerſi. in fine autem) 33.q.2.cum ſimil. Ratione demũ probatur,quoniam ex eo, ꝙ opinio antiquorum fuit viſa ſemel ac pluries, & à poſterioribus diutius ruminata, ſteteritq; ad ſuppliciũ impugnationum eorundem tanquam aurum in fornace, urgens, & clara elicitur coniectura, ut uera bona,& æqua ſit,& meritò præferenda.Id tamen lo
25 cum habet quoties ſumus in dubio,ſecus † uerò, quando conſtaret, opinionem Recentiorum eſſe ueriorem,puta ex melioribus rationibus. Ita Io. ab Ana.in c.tua nos, colum. 3. in princ. ſub nu. 4.extra de uſur.Roma.in d. §.de uiro, colu. 42. nu.301.Purpur. in d.§. fin. nu. 13. & Neuiz. ubi ſupra nu.8.poſt princ.uer.ſed quando Doctorũ) & eſt de mente omnium, & probatur expreſsè in l. quiſque, uerſic. Caius Caſſius) ff. de in ius

uoc.in l.potioris.ff.de offic.rect.prouin.in l.3.§. ſi quis quaſi C.de condi.cau.dat.cum ſimil. & ratio eſt in promptu.nam opinio Antiquorum præfertur propter præſumptionem ueritatis, quam habet pro ſe, ſed in claris, prout ſumus in caſu noſtro, in quo propter meliores rationes opinio Modernorum apparet uera, ſeu uerior, ceſſat præſumptio.Meritò &c. Et huc ſpectat illud
16 Antiquos † non potuiſſe omnia uidere, iux.not. per Gloſſ.magnam in cap. de ſpiritu, in uerb.ex Deo patre) de conſecrat.diſtinct.5.item & illud
17 à Iunioribus † omnem doctrinam in dies perfici, & alia ſexcenta pronunciata & exempla quæ contra antiquos congerit Neuizan. d. numer.8. cum ſeqq. Nam quoties dicimus, Antiquum maioris autoritatis, & præferendum Moderno,
18 intelligimus quando † contrarium ex maiori doctrina, & probitate Moderni, uel alia quacunque cauſa non conſtat, & ſic quando ſumus in dubio quo caſu iure optimo debetur iſta præeminentia ipſi Antiquitati quæ ſemper in iure noſtro maxima fuit in ueneratione, ut patet in dicto §.illud, in auth. de appell.& int.quæ tép. &c. & alibi paſsim. Immo adeo æſtimatur, ut no-
19 mine Antiquitatis † illud honeſtetur, quod potius, & uenerabilius eſt l. poſtliminium §. filius quoque, & ibi not.Aegid.Peror. & Guil. Bud. ff.de capt.& poſtlimi.Andr.Tiraquel.in d. tract. de iure primog.in præfat.num.86. Vnde non tantum ęgre ferre debet Neuiz. ibidem, ſi aliquid in dubio antiquitati deferatur, quando Modernis minimè aufertur, quod ſuum eſt, in caſu, quo ipſi reperiuntur antiquis præſtantiores; Et hæc omnia generaliter, & uere procedunt. Sed

ad ſpe-

ad ſpecialiora deſcendendo, ardua & egregia cadit dubitatio, nempe, Quod modernis æquiparetur antiquus in autoritate? Et quidem nemi nem reperi, qui difficultatem hanc in ſpecie tangat, ſed ſolum Neuizan.poſt nonnullos, quos allegat in d.ſilu.nup.lib.5.num.4. in fin. aſſerit An
20 tiquum † propter Autoritatem æquiparari ſaltē multitudini modernorum, immo quòd peius eſt, nulla uidetur poſſe fieri in hac difficultate rationabilis, & concludens determinatio, adeo ut innumera opinione repoſita ſit, & ideo eius reſolu-
21 tionem † relinquemus arbitrio ipſius iudicis, qui, prout iuſtius & æquius opinatus fuerit, obſeruabit. Ipſe autem, non quòd aliquid ſeruandum proponere uelim, ſed ut excitem potius ſublime ingenium, & rectum iudicium aliorum, quid ſuper hac re ſentiam non ſilebo. Pro huius igitur nodi diſſolutione, & faciliori cogni-
22 tione, imprimis tres gradus doctorum † conſtituo, primus ſit Antiquorum, ſecundus Mediorum, tertius Modernorum. Medios autem appello, qui ſunt inter antiquos, & modernos: Qui
23 uero † antiqui, medij, & moderni doc. dicantur, conſtituendum eſt ex quantitate temporis decurſi à primo Gloſſat. poſt compilationem iuris ciu. uſque in hæc tempora. igitur ab Irnerio, qui fuit
24 † primus iuris gloſſator, & lucerna iuris nūcupatus, ut tradit Odo. in l. ius ciu. poſt prin. uer. ſignori D. Irner.) ff. de iuſt. & iur. quē refert, & ſequitur Caccia. in tract. de mo. ſtud. in 5. docu. poſt pri. uer. qđ ſi oīno uolueris) & ex aliis tradūt Alcia. li.1. diſpū. c. 23. & Frāc. Hotō. in ſuo cō. uerb. iur. in uer. Irnerius) & qui floruit Bonon. anno ſalutis. 1080. ut tradit Hoto. ibi. uſq; in diē hūc de-

curſi

Moderni vnum Antiquum in autoritate adęquare valeant, cum nec Hercules contra duos. Vltimo quia Neuiz. ex aliorum intentio ne aſſeuerat, Antiquum æquiparari multitudini Modernorum, At verb. (Multitudo, ſeu Multum) abſque dubio verificatur in Tribus, cum etiam duo dicantur multa §. fin. cum ſimil. Inſt. de iur. perſon. quinimmo Cortonæ patriæ meæ per verb. (Multa,) quod vulgo dicimus (parecchi) ex pro
26 pria ferè vi illius verbi † intelligimus de tribus ſeu numerum trium volumus ſignificare. Merito &c. ex quibus, cum meliora non haberem fui
27 motus ad ita tenendum. Iſta autem omnia † moderanda ſunt, quoties eſſemus in doctoribus vltimis primi gradus & primis tertij gradus, nam ſinguli vltimi Antiqui non facient numerum triũ primorum Modernorum, ſed ſolum tales antiqui æquiparantur duobus modernis. Item econ
28 tra valde antiquus † non faciet numerum, & autoritatem trium tantum nouiſsimorum Modernorum, ſed quatuor, vel citra, quia pro antiquiſsimo maior, pro nouiſsimo vero minor eſt præſumptio, & autoritas. Præterea non proce-
29 derent ſupra dicta, quoties eſſemus † in Doctoribus vltimis primi, vel ſecundi gradus, & in doctoribus primis ſecundi, vel tertij gradus. nam ſinguli doctores Gradus anterioris non æquiparantur duobus gradus inferioris, ſed ſolum vltimi Antiqui, vel Medij præferentur primis Medijs, vel modernis exiſtente numero pari. ſi verò maior ſit Numerus Doct. gradus inferioris nulla erit prælatio, niſi iſta maioritas eſſet valde ingens; Item ęcontra, ſi ſimus in valde antiquis, vel primis ſecundi gradus, & in vlti-

80 mis,Mediis, uel Modernis,nàm tunc † antiquus
faciet numerum trium Mediorum,Medius uerò
trium Nouiſsimorum, & ultra, & ſic de ſingulis,
nam prout erunt antiquiores plures uincent, &
prout Recẽtiores à paucioribus uincẽtur, quod
unuſquiſque per ſe in facto colligere poterit.Et
hæc ſufficiant,quò ad primum Caſum.

Caſus II.

IN ſecundo caſu, de effectu uidelicet tempo
ris quo opinio firmatur,concludendum eſt,maxi
mè intereſſe quo tempore doct.opin.ſuam conſti
tuerit,nam ſi in ſenectute aliquid aſſeuerat, opi-
31 nio † in eo firmata præfertur ſententiæ iuuenis,
ut tenet gloſ.in §.lęſos,in uer.graues,in auth. de
quæſt.Luc.de pen.in l.1.poſt prin.in uerb. prior
C.de conſ.li.12.Iaſ.in l.cum quid, in 1.lectu.nu.
11.& 2.in fi.nu.44.& ſeq.ff.ſi cer.pe. Cæpol.latè
in trac.de imper.mili.elig.in prin.Ale. in d.reg.
1.præſum.45.nu.4.in fi.& poſt alios D. Lanc.in
32 d.ſua diſp.circa med.& rõ eſt,qa doc.ſenex † eſt
multo maioris autoritatis,quã iuuenis, ut iurib.
& autoritatib.late cõprobãt Tiraq.in d. tract.de
iur.primog.in præfa.nu.105.Chaſſ.in cõm.ad cõ
ſue.Burg.in proœ.in uer.ordõnè quæ ſix de noz
cõſeilliers)nu.3.Por.Imol.in d.cõſ.70.nu.1.cũ
ſeqq.& eſt de mẽte oĩum,& id tũ quia doctor ſe-
33 nex † eſt magis peritus,ut aſſerũt Imol.in c. alia
uero cã nu.3.de renunt.Grãm.in deciſ.1.orta li
te,& cõtrouerſia)nu.8.Port.Imol.ubi ſup.& alii
paſsim cũ ſenex habeat ea, q̃ sũt iuuenũ propria
dũ.n.iuuẽis ipſe extitit, & perſpicacia & ingenii
acumine,& memoria apprime abũdauit, & pter
iuuenes hẽt maturitatẽ uſum.& experiẽtia qbus,
quod

quod in iuuentute apprehẽdit,melius cõcoxit &
digeſsit,quoniã ut inq̃t Cic.in ſuo Lel. & refert
Por.Im. in d.cõſ.70.n.3.cõſilio& ſciã nõ orbari,
ſed augeri ſolet ſenectus.& legitur Eccleſiaſt.c.
25.quam ſpecioſum caniciei iudicium, quàm ſpe
cioſa ueteranis ſapientia, & gloria illorũ timor
Dei c.fina.84.diſtinct.Et hinc eſt, quòd conſiliũ
34 Senis propter maturitatem † ſanius eſſe dicitur
c.ex multa §.1.in fi.extra de uot.& tradunt Iaſ.in
d.l.cum quid,in 2.lec.nu.44.Chaſſan. ibidem Io.
Igneus in l.3.§.ignoſcitur,nu.9.ff.ad ſyllan. Iul.
Ferret.in tract.de medel.cõſeruand. exercit.ſub
nu.12.Port.Imol. d.nu. 3.& ſeqq. cum concord.
Tum etiam quia, cum Autoritas ſit opinio,ſenex
propter longius tempus in hoc ſtudio conſum-
ptum multo maiorem potuit concitare de ſe opi
nionem, quam iuuenis, qui in tàm breui tempo-
re nec multis, nec multam Doctrinam, & pro-
bitatem oſtendere potuit. Iſta, & multò plura,
quæ paſsim leguntur in fauorem ſenum, ha-
35 bent locum, quoties † ſenex ſtuduit in iuuen-
tute ſecus aliàs, nam cum deſit fundamentũ,totũ
36 corrui neceſſe eſt, leges enim † debent addiſci
in iuuentute, & per totum uitæ tempus,eorum
uſus continuandus eſt.argu. l.uni. & not.ibi per
gloſſ. in uerb. per omnem C. de athlet. lib. 10.
pluribus oſtendunt Caccialup.in tracta. de mod.
ſtud.in 4. documen.& Catell. Cott. in ſuis Me-
moral.in uerb.leges debent) per tot. Item hæc
37 omnia † procedunt in dubio, ſecus quando con
ſtaret contrarium, nempe opinionem iuuenis
melioribus rationibus innixam eſſe, quæ præfer
tur ſententiæ ſenis.ut concludit Galiaul. in rep.
l.Gallus in §. item credendum, colum. 2. nu. 8.

ff.de lib. & poſth. quod facilè eſſe poteſt, nam Deus ſæpe reuelat paruulis, quod ſapientibus eſt abſconditum, ut poſt alios refert Franc.Balb. in trac.de præſcrip.in proęm.nu.5.vel conſtaret de maiori ſcientia iuuenis, vel alio modo appareret mai or autoritas iuuenis: Et huc ſpectant, quæ tam latè, & copioſè contra ſenes pro iuuenibus inducit Neuiz.in d.ſil.nup.li.5 nu.5.cum ſeqq.& Luci.Paul. Roſell.in d.repert.ad comment.Fran.Aretin.in verb.Docto.& alij paſſim. nam locum habent, quoties de melioribus ratio nibus, vel maiori iuuenum doctrina apparet .in dubio verò plurimum ſenectuti deferimus; quæ ſemper venerabilis fuit apud Romanos l.ſemper ff.de iur.immu.& latè teſtatum reliquit Cice.in ſuo Lelio, cum late congeſtis per Port. Imol. in d.conſil.70.in princip.Neque id ęgreferre de
8 bent iuuenes † cum nullum eis afferat præiudicium, non. n. iuuenum peritiæ ac doctrinæ aliquid detrahitur, ſed potius vtilitatem cum iuue nis bene, & docte aliquid firmans commendetur, & minus rectè, & comptè tradita ab eo pro pter ætatem excuſentur, quod nec indecens, aut turpe ijs eſſe dicitur,vt cæteris omiſsis habemus exemplum in Mariano iuniore, qui, cum in conſ.35.quatenus dubitatur) col.pen.nu.16.lib. 1.reſponderit conſuetudinem Martini in l.dos à patre C.ſol.mat.procedere etiam in dote promiſſa nondum ſoluta, & demum in conſ.124.non eſt dubium) col.2.& ſeq.nu.17.cum pluribus ſeqq. lib.3. contrarium reſponderet, conſuetudinem videlicet prædictam non habere locum in Dote nondum ſoluta,non erubuit dicere in d.conſ. 124.nu.22.ſe in priori conſilio lapſum eſſe pro-

pter

pter iuuentutem & in altero effectum iam ſenem rectius ſenſiſſe. Illud tamen prætermittendum non eſt, quòd tradita ſupra in fauorem ſenum poſſent pluribus modis coarctari, quos ponunt paſsim Doct. in illa q. An, & quando ſenex debeat præcedere Iuniorem, in quibus me remitto ad copioſè congeſta per Pet. Duen. in tra. reg. in reg. 208. Doctor antiquior part. 1.

Inſpectio II.

CVM Ius noſtrum uerſetur præcipue circa moderationem, & coactionem omnium humanorum actuum intra certos limites, & actus iſti plures admodum ſint, iuſti, ac iniuſti ſcientia plerunque percipiatur vſu, & experientia, non eſt dubium eum, qui plurium cognitionem conſecutus eſt, maiorem ſcientiam & doctrinam pſeferre, vnde doctor † cuius ſcripta ſunt frequentiora magis peritus, & doctus arguetur. nam qui plura ſcripſit, multo plura vidiſſe ſupponitur. vnde cum vna res declaret aliam, is abſque dubio perfectam doctrinam adeptus cenſeb tur. preterea cum ſcribendi munus longiſsimum tempus expoſcat, qui plura conſcripſit, oſtendit ſe fuiſſe apprimè aſsiduum in ſtudijs. aſsiduitas verò † ingenia etiam groſſa reddit acuta, & efficaciſsima ad omnem capacitatem intellectus, vt inquit Bal. in pfat. communem. ad Decretal. propè fi. ſub nu. 3. verſi. aliquando tamen ingenia groſſa) cum alijs collectis per Neuiz. in d. ſil. nup. li. 5. nu. 44. itaque doctor plura ſcribens †maximæ erit autoritatis, vt concludit Alc. in d. tract. præſumpt. reg. 1. præſumpt. 51. in fin. præſertim quia, cum in pluribus ſcriptis complures ca-

coniicere, niſi, quòd ipſa ueritate nitantur, cũ.n. homines natura ferè ad contradicendum proni naſcantur, ſi dictis aliorum acquieſcant, & approbent, neceſſe eſt, quòd inſit in iis ſpecies aliqua pulchri cuius, deſiderio animi hominum ad ſecũ conformandum alliciantur, idque in cognitione, & ſcientia ueritatis uerſari fatendum eſt. Ex quo ſequitur, quòd Innocentius, Bartolus, & alii plures quorum opiniones pleræque approbatę ſunt, eximię ſint autoritatis, & ecõtra Martinus, & alij ſimil. modicæ, uel nullius, ex quo ęorum pleraque dicta reprobata fuere.

Inſpectio IIII.

TRIA neceſſaria ſunt ad faciendum uniuſcuiuſque artis peritum artificem, Ingenium, Ratio artis, & exercitatio, ut ex alis tradit Aut. Galleſi. lib. 1. de exercit. Iuriſper. num. 3. exercitatio
45 † uero cum ſine ratione, & ingenio fieri nequeat, arguit ſingularem doctrinam eius, qui in aliqua ſcientia ſe exercet. nam omne artificium continua exercitatione recipit incrementum l. legatis §. ornatricibus. ff. de leg. 3. tradit Maria. Socin. in c. ſi diligenti, in princ. nu. 2. & ibi Adden. ſequuntur ex. de for. competen. latius Mathe. Gribal. de
46 Method. ſtud. lib. 1. cap. 12. Vnde ſapientia † filia uſus, & memoriæ dicitur. nam qui ſapiens rerum humanarum eſſe uelit non libris ſolis, neque diſciplinis, ſed oportere eum uerſari quoque exercerique in rebus cominus noſcendis, & periclitandis, eaque omnia acta, & euenta firmiter meminiſſe, & proinde ſapere ex his quæ pericula ipſa rerum docuerũt, nõ quæ libri tantum, aut magiſtri per quaſdam inanita-

tes verborum, & imaginum tanquam in mimo, aut inſonio delectauerint, ita hæc omnia ex Afranio poeta tradit Aul. gell. lib. 14. Noct. actic. cap. 8. & refert Ant. galles. ibidem nu. 2. ex quibus poſſumus concludere Doctores legentes, aduocantes, vel alio mō in legali Philoſophia ſe
47 exercentes †. maximæ eſſe Autoritatis, & multo maioris quam ocioſi, vel domeſtico, priuatoque tantum ſtudio contenti, & hoc tum quia ſunt peritiores per ſupra dicta, & alia plura nō minori doctrina, quā elegantia tradita ab inſigni Ant. gall. in toto illo opere, quod inſcripſit, de exercitat. iuriſp. & habent naturale iudicium, q̄ſitum ex aſsidua cōmunicatione opinionū cū ſcholaribus iudicibus, & cārum patronis per quid ſcientia iā apprehenſa vſui hominū adaptatur. Econtra verò, priuato, proprioq; ſtudio operā nauantes, & parum in libros incūbūt ex quo parum ſciunt. nā, cū bonarū artiū & præſertim legalis apprehēſio apprimè ſit laborioſa ſi ſtimulus aliquis honoris, vel lucri non impellit, facilè à ſtudio auertimur: Et ſi ſtudent, parum proficiunt, cum ſtudium illud carens collatione quaſi mortuum, & inutile ſit, Tum etiam quia ſe exercens ſcientiā ſuam hominibus patefacit, eorumq; opinionem captat, ſed priuato ſtudio ſe oblectans, licet veluti alter Bal. omnia ſciret, nihilq; penitus ignoraret, tamen nullius eſſet autoritatis, cum eius peritia lateat, vnde nulla oritur præſumptio, qua allecti homines, eum imitatione dignum opinentur.

Inſpectio V.

SCRIPTORVM ordo, & claritas in omnibus,

nibus, præcipue tamen in Iure maxime deſideratur, confuſio uero & obſcuritas penitus reſpuitur, vt latè deducit Neuiz.in d.ſil.nup.lib. 1. in princ.nu.9. & ſeqq. Vnde Doctor ordina-
48 tus, & clarus † cenſebitur magis peritus, obſcurus autem, & difficilis, indoctus, & ignarus, nam vt ex Iaſo. tradit Neuiz.in d.ſil.nup.lib.5. nu.38.in fin.ſignum bene intelligentis eſt, ſcire benè docere, nec mirum, quoniam qui tractat argumentum aliquod confuſe, & obſcure, aut nihil, aut inutiliter ſcit, neque enim di
49 ſcendo aliquid præſtat, cum ex ordine † diſciplina facilius percipiatur, & retineatur l.2. in princ. ff. de orig.iur.§.ſed cum nos, in proę. ff.& tradit poſt Card.Alexand. Cagnol.in rub. C.de eden.ſub nu.2.verſic.& quia ordo) cum traditis à Nicol.Euerad.in ſuis loc. legal. in loc.ab ordine; neque practicos iuuat, cum nedum dicta doctorum, ſed etiam leges obſcuræ ad deciſionem cauſarum adduci nequeant, vt per Neuiz. poſt alios ibidem nu.34. Quod comprobatur ex eo, nam ordo, & claritas emanat à iudicio naturali, quod in aſſequenda, & vtenda iuriſprudentia principem ſibi locum obtinet, & econtra confuſio, & obſcuritas ab eiuſdem iudicij defectu proficiſcitur. Quamobrem doctores, quorum ſcripta, & clara, & ordinata ſunt, ma-
50 ximæ erunt † Autoritatis, & maioris quàm is qui obſcurè, & confusè ſcripſit, quod iuuatur ex eo, quia ſcripta clara à pluribus, & libentius legũtur, obſcura vero perpauci legũt, & pauciores intelligunt, ex quo fit, vt Doctor Clarus continuo volitet per ora virorum, obſcurus vero ſilentio inuoluatur, & per conſequens ille in

 gentem,

gentem, hic nullam de ſe opinionem concitet.

Inſpectio VI.

SI arbor mala bonos fructus producere nequit, & effectus ſunt ſimiles ſuæ cauſæ, poſſumus firmiter concludere, Doctorem habẽtem bonos, & peritos ſcholares, & magnas cauſas defen-
51 dentem † excellentem præſumi, & peritum, vt tradit Bar. in auth. de defenſ. ciuit. in princ. col. 1. nu. 1. quem refert & ſequitur Cagnol. in procem. ff. in §. fin. nu. 293. Nam ſcholares cum
52 † credere debeant ſuo Præceptori iux. illud, diſcẽtẽ oportet credere, & alia q̃ adducit Caccial. de mod. ſtud. in 3. docu. Et præceptor indoctus non poſſit facere bonum, & doctum ſcholarẽ, vt inquit glo. fi. in fi. in l. nullus, & ibi Bal. C. de decur. lib. 10. refert, & ſequitur Iaſ. in l. qui in aliena §. interdum, in vlt. not. ſub nu. 19. verſic. nec doctum facit) ff. de acq. hæred. idẽ ſequitur Neuiz. in d. ſil. nup. li. 5. nu. 46. ſi iuriſprudẽtiã nacti ſunt, à Præceptore diſcerpſiſſe, omnino fatendũ eſt, & cãæ magni momenti ſola doctrina, & diligentia patroni defenduntur; Ex quo Præce-
53 ptor eſt particeps gloriæ ſui ſcholaris, cũ † nobilitetur per eum d. §. fi. in proœ. ff. vbi poſt alios not. hoc ibi Cagn. in 2. not. nu. 292. tradit glo. in §. generaliter autem, in verb. & nobiliores, in auth. conſtit. quæ de digni. nam ſcholaris doctus præterquam ꝙ ſcientiam habuiſſe à Præceptoris excellentia ſignificat, in alio ẽt nobilitat præceptorem defendendo videlicet eius ſententias, vt tenetur facere, arg. l. dicere. ff. de arbit. Eodem modo magni clientes experientia ipſa ad

uocati ſui doctrinam vſq; ad coelum extollunt. Itaq; doctor habens bonos ſcholares, & cauſas
54 magnas defendens † dicitur eſſe maximæ autoritatis, cum ex hoc apprimè doctus cenſeatur, nomenq; eius vndiq; clarum vagetur: Quod ſa-
55 nè eſſe deberet † ſtimulus doctoribus ad hortandum ſcholares ad ſtudium, & pro eisdem & clientibus valde laborandum, nam & officio ſuo funguntur, & ſibimet Autoritatem comparant, ad quam pariendam effectus iſte eſt potens, & efficax.

Inſpectio VII.

LECTOR excell. iure optimo magnum Auditorum numerum acquirit, & Aduocatus peritus maximam habet clientulorum copiam: Qui
56 igitur habet plures ſcholares, & cãs, is † dicetur peritior, Primo, q͞a cũ ſcholares cupiãt diſcere, & cliẽtes litẽ vincere, cũq; plura diſcãtur à peritiori, nemo.n. dat, quod nõ habet, itẽ cãæ facilius, & melius à doct. excell. defenduntnr, ſi ſcholares, & clientes vnum eligant, oritur concludens præſumptio, vt is doctior cenſeatur. Præterea, quia doctor habens multos ſcholares, & cauſas, licet ab initio non ſit admodum peritus, tamen temporis tractu doctiſsimus efficitur, quia & libentius, & frequentius laborat. vnde do
57 ctor iſte † maioris autoritatis eſſe dicetur, præſertim cum per plures latius fama diuulgetur, & maior oriatur opinio. Hæc tamẽ cõcluſio limi-
58 tatur, vt non procedat, quando ſcholares † non ſponte, ſed prece, uel precio Doctorẽ aliquem audiunt, vt faciunt quidam Doct. diuitiis potius, quam doctrina abundantes, nam cum

groſsi, & ſubrudes exiſtant, ſcholares vino, & pecunijs obcæcare conantur, qui à Doctis humani, à vulgo vero dum ſunt in progreſſu, periti appellantur. Poſtremo non procedit d.conclu-
59 ſio † inter Doctores ius diuerſo modo profitentes, nam ſi Doctor legens habet maximum numerum ſcholarium, non dicetur peritior Doctore non legente, ſed aduocante, neque è contra Aduocatus plurimis cauſis patrocinans dicetur peritior Doctore legente, nam alter interpretando, alter aduocando excellit, & tamen ambo poſſunt eſſe ſapientes, & forte peritiores, non tamen ratione maioris numeri ſcholarium vel cauſarum.

Inſpectio VIII.

CVM præmium ſecundum labores, & merita vnicuique perſoluatur, mirum videri non debet, quod Doct.habens magnum ſalarium legendo, & maxima præmia conſulendo, maxi-
60 mam præſeferat † ſcientiam, & doctrinam. nã prælatio inter Doctores arguit maiorem doctrinam & ſcientiam in eo, qui præfertur, ſed Doctor habens maius ſalarium, & præmium de-
61 bet † præferri, vt poſt Bal.tradit Alex.in l.2. in §.prius, col.2.ſub nu.x.verſ.& tradit Bald.) ff.de vulg.& pupil.Merito &c.Præterea arguendo à cõtrarijs,ſeu oppoſitis,iux.l.& ſi cõtra,i fin. ff.de vulg.& pup.cũ ſimil.Quemadmodum pœna
62 † debet cum delicto cõmenſurari, & ex maioritate pœnæ arguitur maioritas delicti l.1.& ibi Io.de Imol.& alij ff.de pub.Iud. c.non afferamus, & ibi Glo.fin.Archi.& cæteri 34.q.1.tradit Bar.] in l.leuia, circa prin.ff. de accuſ.

Doc.

Doc.in c.at ſi clerici, ex.de Iudic.& eſt communis, & regularis theorica, vt teſtatur Soç. in conſ. 157.præſens conſultatio) col.2.nu.5.lib.2. Ita econtra ex qualitate, & maioritate præmij argui debet qualitas, & maioritas meritorum; Idque maximè procedit in Aduocatis, qui
63 † parum curantes de his, quæ non faciunt burſam hydropicam, vt dicebat Io.de blanas. in tit.Inſtit.de act.in materia Action.de pecul.in final. verbis, quoties magnum recipiunt præmium, maiorem adhibent diligentiam, & efficiuntur doctiores, ex quibus facienda eſt conclusio, Doctorem habentem maiora ſtipendia
64 tum legendo, tum aduocando † eſſe maioris autoritatis. Vnde adhuc remanet celebre nomen Iaſonis, Decij, Marian.Iun.& aliorum propter maxima ſtipendia; quæ tàm legendo, quàm conſulendo receperunt. Hæc tamen omnia
65 ſunt intelligenda † inter Doctores eodem modo Ius profitentes, ſecus vero in alijs. nam ſi Interpres aliquis haberet maximum ſalariũ non diceretur peritior Doctore non legente, neque econtra. nam poteſt eſſe, quòd vtriq; æquè vel magis docti ſint alijs reſpectibus. Item non procedit d.concluſio † quando quis fauo-
67 re, vel gratia conſecutus fuerit magnum ſalarium. tuuc enim non argueret magnam, ſeu maiorem doctrinam, cum eius ratio non habeatur in concedendo ſalarium, & id ſæpius contingit in Doct.Interpretantibus, qui propter aliquod beneficium in ſuperiores collatum condonantur maioritate ſalarij.

Inſpectio IX.

ET ſi optimus ſit portus pœnitenti mutare conſilium, ſapientis tamen † proprium eſt, nihil facere, quod pœnitentia infectum reddi debeat, vt verè dixit excel. conciuis meus D. Benedic. Bon. lib. 1. de Cenſib. artic. 99. in princ. Quamobrem Doctor conſtans, in ſuis opinioni-
68 bus † verè doctus, & in legali ſcientia verſatus apparet. cum .n. humanum ſit errare, & per conſequens ſibimet contradicere, quia erranti neceſſe eſt ſe corrigere c. qualiter & quando, vbi poſt alios not. Maria. nu. 3. de accuſat. qui nihil agit, quod pœnitẽtiã inducat, quaſi humanam fragilitatem ſuperauerit ad cumulũ perfectæ Iuris prudentiæ aſcendiſſe merito dici poterit; & ecõtra Doctor, qui ſolitus eſt contrarius, & va
69 rius eſſe, parum † peritus cenſebitur. nam qui vnum dicit, quod mox ipſemet repreh ẽdit, indicat, ſe parum ſcire, & minus ſciturum, cum etiam negligentiam oſtendat, quæ in Iure eſt malum omnium atrociſsimum. nam augumentũ doctrinæ nõ ſolũ impedit, ſed iã partã ſciam minuit ac penitus deſtruit. Quinimo contrarietas
70 in Doctore † arguit (quod omnium eſt peſsimum) malignitatem, & nequitiam quandam, cum errare, & falſum dicere ſit malum, licet ſe corrigere, optimi, & ſapientis eſſe dicatur, quæ ſuſpicio præcipuè locum habet, quãdo quis ſibi contradicit conſulendo, nam propter occaſionem illã affectionis, vel precij facile ſuboritur ſuſpicio fraudis. Et variatio iſta † eò magis rep̃
71 hẽditur, quò eſt crebrior, nã maior oritur ĩſcitiæ & malignitatis p̃ſumptio, & iſta crebritas conſidera-

ſideratur ſecundum quantitaté ſcriptorũ. nam, ſi exempli gratia, Lancel.Politus in ſuo Tract. ſubſt.bis cõtrarius extitiſſet, Baldus vero in omnibus locis, in quibus materiam ſubſtitutionum pertractauit, quater variauerit, quoniam longe pluribus materia iſta pertractata fuit à Baldo, quam à Polito, cum ſolum conſulendo Baldus in ea ſuperlucratus fuerit quindecim mille ſcuta, vt poſt alios refert Paul.Leon.in ſuo tract. ſubſtit.in prin.dicemus crebrioré fuiſſe variationem Politi,quam Baldi, habito reſpectu ad quantitatem ſcriptorum, & ſic de ſingulis. Ex quibus indubitata facienda eſt concluſio, quòd doctor conſtans in ſuis opinionibus maximæ, ſeu
72 maioris † ſit autoritis: contrarius uero, & varius parũ autoritatis habeat, vt concludit Ari.Pinel.in auth.niſi tricennali ſub nu.58.poſt med. verſic.cũ aũt,Alex.& Soci.] C. de bo. mat. quod veriſsimũ eſt, cum deſit vtrumq; requiſitũ autoritatis,doctrina videlicet & probitas,& hoc maximè procedit in caſu, in quo cõtrarius extitit.

Inſpectio X. & ult.

ADSVNT & alij plures effectus,ex quibus ad qualemqualé doctrinæ,& probitatis cognitionem perueniri poſſet. Verum quia res in infinitum iret,& ex ſupra relatis alij percipi poſſunt,idcirco ſupradictorum relatione cótétus fui.Pro expeditione igitur præsétis tituli reſtat videre, qui effectus ex ſupra relatis ſint efficaciores,& maioré arguãt doctrinã & bonitaté, quod quidem arbitrio ipſius iudicis relinquendũ eſt, qui conſideratis omnibus qualitatibus Doctorum poterit decernere, qui effectus maiorem

vel minorem præſeferat doctrinam. Ipſe vero nonnulla in medium afferam ad maiorem huius inſpectionis facilitatem, & imprimis eſt aduertendum, quòd horum effectuum aliqui veram, aliqui præſumptam præſeferunt ſcientiam. vnde qui veram oſtendunt, multo maiorem arguere, credendum eſt. Quamobrem ad ſingulos deſcẽdendo, exiſtimarem ſcripta approbatiora † præ-
73 ſeferre maiorem doctrinam omnibus aliis effectibus, nam huius approbationis ratio alia eſſe nequit, niſi quòd talia ſcripta contineant veritatem quæ à perfecta iuris prudentia proficiſcitur, & ex hoc Accurſius, Innocentius, Bartolus, & alij ſimil. ſunt adeo inſignis autoritatis, quia pleraq. eorum dicta pro lege ſeruantur, immo in Hiſpania omnia dicta Bart. licet ab aliis reprobata, tanquam leges ſeruantur, ut teſtatur Lanf. Corrad. in libro de prætor. §. 2. in tit. de ſent. ſub num. 24. in 7. limit. & id decreto Regio iubente vt teſtatur Caccialup. de mod. ſtud. in 5. docum. in fi. quẽ referunt, & approbant Gozad. in conſi. 39. (prima facie uidetur) col. 3. nu. 15. & Bernard. Alfa. in Collecta. iur. ciuil. ad l. 1. in fi. ff. de off. quæſt. Secũdo loco cogitarem ſcriptorum multitudinem, &
74 copiam † maiorem operari effectum in oſtendendo doctrinam, nam & ex iſtis uera apparet ſcribentis peritia, cum ſaltem ex ijs ſumma diligentia, & aſſiduitas arguatur, quæ eximiam producunt doctrinam. Tertio loco crederem exercita-
75 tionem, & uſum maiorem † autoritatem tribuere, nam non eſt dubium, quòd ex diuturno uſu, & exercitatione ſolida doctrina arguatur, & hæc forte eſt præcipua ratio autoritatis Specul. nam eius ſcripta continent meram praxim, quæ uſu,

&

& experientia percipitur. In reliquis effectibus, qui præſumptam potius, quàm ueram ſcientiam præſeferunt, temporis effectus eſt potentior.

76 Vnde aſque dubio antiquior, & ſenex † maioris ſunt autoritatis, temporis enim longitudo omnia caduca, & fragilia diluit, & ſtabilia, ac firma conſeruat, & iſte effectus temporis eſt adeo ingens, ut hodie principem locum inter omnes habere uideatur, & antiquitas in doctore magnum operatur effectum. In reliquis non poteſt certa conſtitui differentia. Sed ſi plures effectus apparent in uno, quàm in alio, eius autoritas augumentum recipiet, utputa in Gloſa, in qua concurrunt antiquitas, ſcripta plura, & approbatiora, & alij, in Bartolo, & ſimil. nam iſti erunt maioris autoritatis, quàm alij, qui habent effectum antiquitatis tantum, uel ſimil. Quæ ſingula Iudex accuratè conſiderabit.

Qui Doctores faciant Opinionem, & Numerum in Communi Opinione.

TITVLVS VI.

Summa Notabilium.

1 DOCTORES *omnes in eo, quod firmãt faciunt opinionem, & numerum in Communi opinione.*

2 *Doctorem aliquid firmantem non diſputando non facere opinionem, & numerum. Contrarium*

riũ nu.6.Reſolutio n.10.cum ſeqq.

3 Doctor errans in obiter dictis excuſatur, & quomodo.

4 Veritatem in omnibus principalem locum habere, & ſeruandam eſſe.

5 Veritas eſt mater iuſtitiæ.

7 Opinionem facere conſiſtit in ſola uoluntate Doctoris.

8 Actus non uitiatur ex defectu eorum, quæ in ea apponuntur ad bene eſſe.

9 Officio ſuo fungi quiſque præſumitur. Declar. ibidem.

15 Opinio Doctoris corruit ſublato fundamento.

18 Doctorem contrarium non facere opinionem. Contrarium nu. ſequ. & præcipue nu. 20. 33. & 43.

19 Doctori in lectura, tractatu, & ſimil. licet uariare.

21 Doctori in conſiliis [illegible] mo debet [illegible]

[illegible] gene-

[illegible] mini imme-

Doctor

29 *Doctor diuerſis temporibus ſententiam mutãs, non dicitur ſibi contrariari.*

32 *Vox vulgi non habetur in conſideratione, Declar.*

34 *Doctor non poteſt in eadem cauſa pro utraque parte conſulere, Immo eſt infamis, & quomodo nu. 35. Contrarium n. 36. Reſolutio 40. 41. & ſeqq.*

37 *Aduocati parti impedire non debent.*

38 *Doctor poteſt cogi conſulere pro Iuſtitia.*

39 *Aduocatus iniuſtam cauſam defendens peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem.*

42 *Non omne, quod licet, honeſtum eſt.*

44 *Opinio Doctoris contrarij firmata in lectura præfertur firmatæ in conſi. Contrariũ n. 54. n. ſeq. Ampl. n. 58. Fal. 3. modis n. 59. 60. et 61.*

45 *Opinio uerior eſt amplectenda.*

46 *Lectores non tantum ueritati, quàm nouitati ſtudere.*

Doctores c[illegible] corrumpi facilè poſſe precio, nel [illegible]

Non ſo[illegible] ſed etiam fraudis ſuſpicione c[illegible]s.

49 *Bon[illegible]uſquiſque præſumitur.*

50 *A[illegible]ſt eſſe illiteratus. Contrarium*

52 [illegible] *et adducere doctrinas repro-*

Aduo-

53 *Aduocatus fouens iuſtam cauſam poteſt decipere aduerſarium.*
55 *Opinio illa attendenda, quæ maiori diligentia firmatur.*
56 *Opinio legendo firmata continet incertam iuris determinationem.*
57 *Opinio ea Doct. varij tenenda eſt, quæ verè apparet ab eo approbata.*
62 *Opiniо Doct. varij in conſilio firmata videtur præferenda retenta in tractatu. Contrarium, num.64. Fall.3. modis.n.65.66.& 67.*
63 *Tractatus, & eorum Autores laudantur.*
68 *Opinio doct. varij in conſilio firmata præfertur ſententię ſing. Addit. uel ſimil.*
59 *Opinio Doct. uarij firmata in tractatu præfertur retentæ legendo.*
70 *Opinio doct. varij tenenda ne ſit firmata legendo; an firmata in ſing. Add. uel ſim.*
71 *Opi. doct. varij retenta in lectura præfertur firmatæ in Add. ad memorandum.*
72 *Opinio doctor. uarij in tract. firmata præfertur ſententiæ ſing. Addit. uel ſim.*
73 *Opinio Doct. uarij firmata in ſingulari præfertur firmata in Addit.*
74 *Opinio doct. varij in conſilio deciſiuo firmata præfertur.*
Item latius diſputando firmata nu. 76.
Item firmata pluribus in locis n.77.
Item

Item firmata in loco, ubi de ea principaliter agi tur nu.78.
Item ultimo loco, & tempore retenta n. 79.
Item opinio diſtinguens nu.80.
Item æquior, & benignior n.85.
Item habens pro ſe regulam aliquam iuris, nume.86.
Si una habeat hanc qualitatē, altera illam quid agendum, nu.87.
Si una plures, quàm alia, quid agendum n. 88.

75 *Conſilium deciſiuum æquiparatur ſententiæ, & rei iudicatæ.*
81 *Opinio diſtinguens præſumitur verior.*
82 *Benè diſtinguens proximus eſt ueritati.*
83 *Opiniones diuerſas concordandas eſſe.*
84 *Opinio diſtinguens concordat opiniones contrarias.*
89 *Doctor ab alio allegatus, cuius ſcripta non reperiuntur non facit opinionem. Contrarium eſt uerius nu.90. Fall.nu. 92.*
91 *Teſtis unicus valde fide dignus, & in rebus mo dici præiudicij plenè probat.*
93 *Doctor ita concludens. (Et ita diſputando tenerem, uos autem conſulendo, & iudicando non recedatis à Communi) approbat ſententiam contra Commun. Contrarium num.94. Fall. 95.*
96 *Doctor concludens per verb. (cogita) ſi reprobat*

bat argum. utriuſque partis non facit opinionem. Sed ſi neutrius partis argum. reprobet, facit opin. pro ultim. parte, & numero 98.

97 Opinio doctoris corruit ſublato eius fundamento.

99 Doctor referens duas opiniones, & neutram expreſsè approbans cenſetur ultimam firmare. Fall. 5. modis num. 100. uſque ad 105. Sed an faciat num. in Communi num. 105. uſque ad 109.

107 Præſumptio iuris & de iure non admittit probationem in contrarium.

109 Doctores aliquid firmantes quandoque allegant autorem, qui illud non dicit, & iſte ſi mouetur ſola autoritate illius non facit opin. nu. 110. ſecus aliàs nu. 111.

112 Diſpoſitio fundata duabus rationibus altera ſublata non corruit.

113 Doctores opinionem negatiuam generalem approbantes, facere numerum pro limitatione opinionis affirmatiuæ, Contrarium num. 115.

114 Generalis diſp. includit omnes caſus, licet maior ratio ſit in uno, quam in alio.

116 Doctores ſubſcribentes ſimpliciter alterius Conſil. non facere opinionem, & numerum in Communi. Contrarium num. 117. Fall. num. 120.

Doctor

118 *Doctor ſubſcribens cenſetur approbare omnia contenta in conſi.*

119 *Doctor ſignans ſolummodo alterius conſil. ſuo ſigillo, dicitur illud approbare.*

121 *Licentiatus ſolum non facit numerum in Communi. contrarium nu.* 122.

123 *Proximè doctorandus habetur pro doctorato.*

124 *Licentiatus in fauorabilibus habetur pro doctore.*

125 *Licentiati retinent dignitates Eccleſiaſticas ut doctores.*

126 *Scholaris ſimplex non facit numerũ pro communi. contrariũ. nu.* 123. *Concluſ. nu.* 130.

128 *Opinio periti, licet non doctoris attenditur in Medicina.*

129 *Scholaris aliquid ſcribens eſt, & præſumitur peritus.*

131 *Doctoratus Laurea nõ conſideratur, ubi ratio ſolius doctrinæ habetur. Et ſcolaris peritus debet præcedere doctorem ignorantem.*

132 *Doctor per ſolam atteſtationem de Commu. opinione, ſi ſit extra propoſitam materiam nõ cenſetur illam approbare, ſecus ſi ſit de propoſita materia. nu.* 133.

134 *Iuriſconſultus formans q. & nõ reſoluens cenſetur decidere, prout proponit.*

135 *Doctor proponens q. & non reſoluens, neutrã partem dicitur approbare.*

136 *Doctor dicens opin. ueriorem, & æquiorem innuit, quòd contraria ſeruatur in praxi. Contrarium nu. 137. Conciliatio, nu. 138. facit tamen opinionem pro ea parte, quam dicit ueriorem, & æquiorem. nu. 139.*

140 *Dicta doctorum intelligenda ſecundum leges allegatas, & Doctor facit opin. nu. 141.*

142 *Doctor firmans opinionem, & poſtea dicens, ſe contrarium uidiſſe ſeruari, recedit ab opinione firmata, Contrarium. nu. 143.*

144 *Corrigere ſe in cõtinenti nemo præſumitur.*

145 *Doct. ſcribens ſuper aliqua l. ſi omittit aliqua ab antiquioribus ibi tradita, in ijs cẽſetur trãſire cum aliorum opin. contrarium. 146.*

147 *Doctor patronus alicuius cauſæ in ea non facit numerum in conſtituenda communi. Intel. ut nu. 150.*

148 *Aduocatus dicitur Aduerſarius noſter, qui contra nos aduocat.*

149 *Aduocatus in ſua cauſa non poteſt in ea Iudex eſſe.*

150 *Aduocando contra eum, cũ quo eſt facta pax, aliquando pax rumpitur.*

151 *Aduocatos plures, & excellentiores habere maximè partium intereſſe.*

152 *Doctor in conſilio inſerto inter Cõſ. alterius, & non repetitum inter propria conſilia, tanquã ſuſpectus non facit numerum in Commun.*

Diſtin-

Diſtinguitur. numer. 153.

154 *Autor incertus alicuius operis facit numerũ in communi, ſed eius autoritas modica erit, nume.* 155.

156 *Doctor aliquid aſſerens in Indice, ſeu Tabula quod non reperiatur in opere, an faciat opinionem & numerum in Cõi. diſtinguitur.*

157 *Doctor defendens unam opin. in genere, ſi poſtea ſubdat, & iſta ſententia ſaltem procedit in tali caſu; non dicitur recedere ab opin. generali.*

ABSOLVTA difficultate. Qui Doctores, ſint maioris & minoris autoritatis. Modo uidendum eſt, an omnes Doctores, & qui faciant opinionem, & numerum in communi opinione. & in hac dubitatione firma facienda eſt cõ-
1 cluſio, omnes † Doct. in eo, quod dicunt, & firmant, opinionem, & numerum in Communi facere, & hoc eſt ex intentione omnium ſcriben. & ueriſsimum. nam conſtituere opinionem conſiſtit in ſola uoluntate doctoris, ſed Doctor aliquid dicens illud uelle, & ſentire cenſetur, cùm nemo dicat, quod non uelit, ut patet ad ſenſum, & probatur clarè in l. labeo ff. de ſuppellect. legat. ergo &c. & id eſt indubitatum in ſe. Verum quia aliquid dicere, uel firmare plurib. modis quis poteſt, unde ſæpius dubitare cõtingat, an opinio firmata ſit, ideo, ut omnium uera habeatur reſolutio, plures adhibendæ ſunt inſpectiones.

vel minorem præſeferat doctrinam. Ipſe vero nonnulla in medium afferam ad maiorem huius inſpectionis facilitatem, & imprimis eſt aduertendum, quòd horum effectuum aliqui veram, aliqui præſumptam præſeferunt ſcientiam. vnde qui veram oſtendunt, multo maiorem arguere, credendum eſt. Quamobrem ad ſingulos deſcẽdendo, exiſtimarem ſcripta approbatiora † præ-
73 ſeferre maiorem doctrinam omnibus aliis effectibus, nam huius approbationis ratio alia eſſe nequit, niſi quòd talia ſcripta contineant veritatem quæ à perfecta iuris prudentia proficiſcitur, & ex hoc Accurſius, Innocentius, Bartolus, & alij ſimil. ſunt adeo inſignis autoritatis, quia pleraq. eorum dicta pro lege ſeruantur, immo in Hiſpania omnia dicta Bart. licet ab aliis reprobata, tanquam leges ſeruantur, ut teſtatur Lanf. Corrad. in libro de prætor. §. 2. in tit. de ſent. ſub num. 24. in 7. limit. & id decreto Regio iubente vt teſtatur Caccialup. de mod. ſtud. in 5. docum. in fi. quẽ referunt, & approbant Gozad. in conſi. 39. (prima facie uidetur) col. 3. nu. 15. & Bernard. Alfa. in Collecta. iur. ciuil. ad l. 1. in fi. ff. de off. quæſt. Secũdo loco cogitarem ſcriptorum multitudinem, &
74 copiam † maiorem operari effectum in oſtendendo doctrinam, nam & ex iſtis uera apparet ſcribentis peritia, cum ſaltem ex ijs ſumma diligentia, & aſſiduitas arguatur, quæ eximiam producunt doctrinam. Tertio loco crederem exercita
75 tionem, & uſum maiorem † autoritatem tribuere, nam non eſt dubium, quòd ex diuturno uſu, & exercitatione ſolida doctrina arguatur, & hæc forte eſt præcipua ratio autoritatis Specul. nam eius ſcripta continent meram praxim, quæ uſu,

& experientia percipitur. In reliquis effectibus, qui præſumptam potius, quàm ueram ſcientiam præſeferunt; temporis effectus eſt potentior.
76 Vnde aſque dubio antiquior, & ſenex † maioris ſunt autoritatis, temporis enim longitudo omnia caduca, & fragilia diluit, & ſtabilia, ac firma conſeruat, & iſte effectus temporis eſt adeo ingens, ut hodie principem locum inter omnes habere uideatur, & antiquitas in doctore magnum operatur effectum. In reliquis non poteſt certa conſtitui differentia. Sed ſi plures effectus apparent in uno, quàm in alio, eius autoritas augumentum recipiet, utputa in Gloſa, in qua concurrunt antiquitas, ſcripta plura, & approbatiora, & alij, in Bartolo, & ſimil. nam iſti erunt maioris autoritatis, quàm alij, qui habent effectum antiquitatis tantum, uel ſimil. Quæ ſingula Iudex accuratè conſiderabit.

Qui Doctores faciant Opinionem, & Numerum in Communi Opinione.

TITVLVS VI.

Summa Notabilium.

1 *DOCTORES omnes in eo, quod firmãt faciunt opinionem, & numerum in Communi opinione.*

2 *Doctorem aliquid firmantem non diſputando non facere opinionem, & numerum. Contrarium*

rium nu.6.Reſolutio n.10.cum ſeqq.
3 Doctor errans in obiter dictis excuſatur, & quomodo.
4 Veritatem in omnibus principalem locum habere, & ſeruandam eſſe.
5 Veritas eſt mater iuſtitiæ.
7 Opinionem facere conſiſtit in ſola uoluntate Doctoris.
8 Actus non uitiatur ex defectu eorum, quæ in ea appo.nuntur ad bene eſſe.
9 Officio ſuo fungi quiſque præſumitur. Declar. ibidem.
15 Opinio Doctoris corruit ſublato fundamento.
18 Doctorem contrarium non facere opinionem. Contrarium nu. ſequ. & præcipue nu. 20. 33. & 43.
19 Doctori in lectura, tractatu, & ſimil. licet uariare.
21 Doctori in conſilijs non licere uariare. Immo debet cauere ut ab igne. nu. 22. Contrarium n. 23. concluſio nu. 30. 31. & ſeqq.
24 Mutare conſilium in melius laudabile, Immo neceſſarium, & nu. 25.
26 Opinio hominum non eſt ſemper eadem.
27 Nouæ meditationes quotidie in nobis generantur.
28 Mutare ſententiam in Conſilijs nemini immediatum præiudicium afferre.

Doctor

29 *Doctor diuerſis temporibus ſententiam mutãs, non dicitur ſibi contrariari.*

32 *Vox vulgi non habetur in conſideratione, Declar.*

34 *Doctor non poteſt in eadem cauſa pro utraque parte conſulere, Immo eſt infamis, & quomodo nu. 35. Contrarium n. 36. Reſolutio 40. 41. & ſeqq.*

37 *Aduocati parti impedire non debent.*

38 *Doctor poteſt cogi conſulere pro Iuſtitia.*

39 *Aduocatus iniuſtam cauſam defendens peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem.*

42 *Non omne, quod licet, honeſtum eſt.*

44 *Opinio Doctoris contrarij firmata in lectura præfertur firmatæ in conſi. Contrariũ n. 54. n. ſeq. Ampl. n. 58. Fal. 3. modis n. 59. 60. et 61.*

45 *Opinio uerior eſt amplectenda.*

46 *Lectores non tantum ueritati, quàm nouitati ſtudere.*

47 *Doctores conſulentes corrumpi facilè poſſe precio, nel precibus.*

48 *Non ſolum fraude, ſed etiam fraudis ſuſpicione carere debemus.*

49 *Bonus in dubio unuſquiſque præſumitur.*

50 *Aduocatus poteſt eſſe illiteratus. Contrarium num. 51.*

52 *In conſilijs licet adducere doctrinas reprobatas.*

Aduo-

53 *Aduocatus fouens iuſtam cauſam poteſt decipere aduerſarium.*

55 *Opinio illa attendenda, quæ maiori diligentia firmatur.*

56 *Opinio legendo firmata continet incertam iuris determinationem.*

57 *Opinio ea Doct. varij tenenda eſt, quæ verè apparet ab eo approbata.*

62 *Opinio Doct. varij in conſilio firmata videtur præferenda retenta in tractatu. Contrarium, num.64. Fall.3. modis.n.65.66.& 67.*

63 *Tractatus, & eorum Autores laudantur.*

68 *Opinio doct. varij in conſilio firmata præfertur ſententię ſing. Addit. uel ſimil.*

59 *Opinio Doct. uarij firmata in tractatu præfertur retentæ legendo.*

70 *Opinio doct. varij tenenda ne ſit firmata legendo, an firmata in ſing. Add. uel ſim.*

71 *Opi. doct. varij retenta in lectura præfertur firmatæ in Add. ad memorandum.*

72 *Opinio doctor. uarij in tract. firmata præfertur ſententiæ ſing. Addit. uel ſim.*

73 *Opinio Doct. uarij firmata in ſingulari præfertur firmata in Addit.*

74 *Opinio doct. varij in conſilio deciſiuo firmata, præfertur.*

Item latius diſputando firmata nu. 76.

Item firmata pluribus in locis n.77.

Item

Item firmata in loco,ubi de ea principaliter agitur nu.78.

Item ultimo loco,& tempore retenta n. 79.

Item opinio diſtinguens nu.80.

Item æquior,& benignior n.85.

Item habens pro ſe regulam aliquam iuris,nume.86.

Si una habeat hanc qualitatē,altera illam quid agendum,nu.87.

Si una plures,quàm alia,quid agendum n. 88.

75 *Conſilium deciſiuum æquiparatur ſententiæ, & rei iudicatæ.*

81 *Opinio diſtinguens præſumitur verior.*

82 *Benè diſtinguens proximus eſt ueritati.*

83 *Opiniones diuerſas concordandas eſſe.*

84 *Opinio diſtinguens concordat opiniones contrarias.*

89 *Doctor ab alio allegatus, cuius ſcripta non reperiuntur non facit opinionem. Contrarium eſt uerius nu.90. Fall.nu. 92.*

91 *Teſtis unicus valde fide dignus,& in rebus modici præiudicij plenè probat.*

93 *Doctor ita concludens. (Et ita diſputando tenerem,uos autem conſulendò, & iudicando non recedatis à Communi) approbat ſententiam contra Commun. Contrarium num.94.Fall. 95.*

96 *Doctor concludens per verb.(cogita)ſi reprobat*

bat argum. utriuſque partis non facit opinionem. Sed ſi neutrius partis argum. reprobet, facit opin. pro ul tim. parte, & numero 98.

97 *Opinio doctoris corruit ſublato eius fundamento.*

99 *Doctor referens duas opiniones, & neutram expreſsè approbans cenſetur ultimam firmare. Fall. 5. modis num. 100. uſque ad 105. Sed an faciat num. in Communi num. 105. uſque ad 109.*

107 *Præſumptio iuris & de iure non admittit probationem in contrarium.*

109 *Doctores aliquid firmantes quandoque allegant autorem, qui illud non dicit, & iſte ſi mouetur ſola autoritate illius non facit opin. nu. 110. ſecus aliàs nu. 111.*

112 *Diſpoſitio fundata duabus rationibus altera ſublata non corruit.*

113 *Doctores opinionem negatiuam generalem approbantes, facere numerum pro limitatione opinionis affirmatiuæ, Contrarium num. 115.*

114 *Generalis diſp. includit omnes caſus, licet maior ratio ſit in uno, quam in alio.*

116 *Doctores ſubſcribentes ſimpliciter alterius Conſil. non facere opinionem, & numerum in Communi. Contrarium num. 117. Fall. num. 120.*

Doctor

118 *Doctor ſubſcribens cenſetur approbare omnia contenta in conſi.*

119 *Doctor ſignans ſolummodo alterius conſil. ſuo ſigillo, dicitur illud approbare.*

121 *Licentiatus ſolum non facit numerum in Communi. contrarium nu.* 122.

123 *Proximè doctorandus habetur pro doctorato.*

124 *Licentiatus in fauorabilibus habetur pro doctore.*

125 *Licentiati retinent dignitates Eccleſiaſticas ut doctores.*

126 *Scholaris ſimplex non facit numerũ pro communi. contrariũ. nu.* 123. *Concluſ. nu.* 130.

128 *Opinio periti, licet non doctoris attenditur in Medicina.*

129 *Scholaris aliquid ſcribens eſt, & præſumitur peritus.*

131 *Doctoratus Laurea nõ conſideratur, ubi ratio ſolius doctrinæ habetur. Et ſcolaris peritus debet præcedere doctorem ignorantem.*

132 *Doctor per ſolam atteſtationem de Commu. opinione, ſi ſit extra propoſitam materiam nõ cenſetur illam approbare, ſecus ſi ſit de propoſita materia. nu.* 133.

134 *Iuriſconſultus formans q. & nõ reſoluens cenſetur decidere, prout proponit.*

135 *Doctor proponens q. & non reſoluens, neutrã partem dicitur approbare.*

136 *Doctor dicens opin.ueriorem, & æquiorem innuit, quòd contraria ſeruatur in praxi. Contrarium nu. 137. Conciliatio nu. 138. facit tamen opinionem pro ea parte, quam dicit ueriorem, & æquiorem. nu. 139.*

140 *Dicta doctorum intelligenda ſecundum leges allegatas, & Doctor facit opin. nu. 141.*

142 *Doctor firmans opinionem, & poſtea dicens, ſe contrarium uidiſſe ſeruari, recedit ab opinione firmata, Contrarium. nu. 143.*

144 *Corrigere ſe in cõtinenti nemo præſumitur.*

145 *Doct. ſcribens ſuper aliqua l. ſi omittit aliqua ab antiquioribus ibi tradita, in ijs cẽſetur trãſire cum aliorum opin. contrarium. 146.*

147 *Doctor patronus alicuius cauſæ in ea non facit numerum in conſtituenda communi. Intel. ut nu. 150.*

148 *Aduocatus dicitur Aduerſarius noſter, qui contra nos aduocat.*

149 *Aduocatus in ſua cauſa non poteſt in ea Iudex eſſe.*

150 *Aduocando contra eum, cũ quo eſt facta pax, aliquando pax rumpitur.*

151 *Aduocatos plures, & excellentiores habere maximè partium intereſſe.*

152 *Doctor in conſilio inſerto inter Cõſ. alterius, & non repetitum inter propria conſilia, tanquã ſuſpectus non facit numerum in Commun.*

Diſtin-

Diſtinguitur. numer. 153.

154 *Autor incertus alicuius operis facit numerũ in communi, ſed eius autoritas modica erit, nume. 155.*

156 *Doctor aliquid aſſerens in Indice, ſeu Tabula quod non reperiatur in opere, an faciat opinionem & numerum in Cōi. diſtinguitur.*

157 *Doctor defendens unam opin. in genere, ſi poſtea ſubdat, & iſta ſententia ſaltem procedit in tali caſu; non dicitur recedere ab opin. generali.*

ABSOLVTA difficultate. Qui Doctores, ſint maioris & minoris autoritatis. Modo uidendum eſt, an omnes Doctores, & qui faciant opinionem, & numerum in communi opinione. & in hac dubitatione firma facienda eſt cō
1 cluſio, omnes † Doct. in eo, quod dicunt, & firmant, opinionem, & numerum in Communi facere, & hoc eſt ex intentione omnium ſcriben. & uerißimum. nam conſtituere opinionem conſiſtit in ſola uoluntate doctoris, ſed Doctor aliquid dicens illud uelle, & ſentire cenſetur, cùm nemo dicat, quod non uelit, ut patet ad ſenſum, & probatur clarè in l. labeo ff. de ſuppellect. legat. ergo &c. & id eſt indubitatum in ſe. Verum quia aliquid dicere, uel firmare plurib. modis quis poteſt, unde ſæpius dubitare cōtingat, an opinio firmata ſit, ideo, ut omnium uera habeatur reſolutio, plures adhibendæ ſunt inſpectiones.

Inſpectio I.

PRIMO loco inſpiciendum eſt, An docto-res diſputando ſolummodo ſententiam aliquam firmantes, vel etiam quid ſimpliciter, & perfun-ctorie dicentes opinionem faciant, & numerum in communi? Et in hac difficultate duæ ſunt Doctorum opiniones, quarum prima eſt, vt Do-
1 ctor † non faciat opinionem niſi in eo, quod diſputando firmauit, & huius ſententiæ auriga fuit Abb. in c. bona il 2. col. fin. propè fin. nume. 30. verſi. (ſed mihi plus placet) de poſtul. præ-lat. Fulgoſ. in conſi. 101. præſuppoſito ſtatuto] colu. 3. circa med. ſub nume. 3. verſicu. (namque vt notabiliter inquit) Lauren. Calcan. in conſil. 29. & prius per me] colu. 3. in fin. nume. 9. circa princ. verſic. nec obſtant allegata] Iaſ. in conſil. 151. contra conſultationem quam ſuperioribus] colum. 3. in fin. verſicu. dicitur etiam per Domi-num motiuantem] libr. 4. Neuiz. in ſua Sil. nupt. libr. 5. ſub nume. 29. Alciat. in tract. præſump. reg. 1. præſump. 51. numer. 4. & libr. 4. parerg. cap. 17. per tot. Marian. Iun. in conſil. 1. præſen-tis conſultationis reſolutio] colu. fin. numer. 143. & in conſil. 119. viſo teſtamento] numer. 30. libr. 1. & conſil. 42. abunde ſatis] numer. 25. lib. 2. Hypol. Rimin. in l. vt vim, numer. 398. ff. de iuſt. & iur. Benuenut. ſtrach. in tract. de ſponſion. in 4. part. §. quæro igitur facta numer. 6. & no-uiſsimè hoc idem approbat ſubtiliſs. & elegan-tiſs. D. meus Franciſ. Cantutius in ſuo quodam pleno, & pulchro reſp. incip. donationem fa-ctam, circa med. verſic. ex prædictis apparet] & hæc eſt communis opinio, vt ex numero, & au-

toritate

toritate iſtorum clarè apparet. Mouentur autem iſti ad hanc opinionem tenendam ex pluribus. Et primo ex l.fin.in §. miſſa.ff.de muner. & honor. vbi I.C. ſequitur opinionem Modeſtini; quia eam diſputando tenuit. Hic tex. contrarium ſuſtinẽdo facilè ſummouetur; Tum quia tex. non dicit, ſolas opiniones diſputantium eſſe attendendas; ſed ſolum innuit diſputantium ſententiam eſſe ſeruandam, & forte præferendam opinioni ſimpliciter firmatæ, quod non negatur; Tum etiam quia I.C. ibi non ſe fundat in eo, quod Modeſtinus diſputando ita tenuerit, ſed ex eo, quod bene, & optima ratione decreuerit, vt ibi clarè conſtat. Secundo mouentur iſti, nam ſi verum eſſet, Doctores perfunctoriè aliquid aſſerentes facere opinionem, ſequeretur, quod complures manifeſto errore arguerentur, cum multa obiter dicantur, quæ omninò ſunt falſa. At conſequens non eſt dicendum, cum
3 hoc caſu † excuſentur tanquam ea ſimpliciter, & incidenter protulerint. Ergo &c. Hæc quoq; ratio iudicio meo non concludit, nam licet fortè verum ſit; doctorem perfunctoriè aliquid falſum aſſerentem excuſationem recipere, tamen id procedit ad minuendam, non vero ad euitandam pœnam, quoniam mitius cũ eo agetur, cũ minor culpa appareat, adeo quòd etiã obiter quid aſſerens dicitur errare; licet leuius. Tertio, & vlt. nititur
4 ſupradicta opinio ex eo quia veritas † in omnibus principalem locum habere debet. c. quæritur. 2. q. 7. cũ adductis per Neuiz. vbi ſupra. n. 112. & inuiolabiliter eſt ſeruanda; ſecundũ Glo. in c. 7. in ver. multitudo ex. de tẽp. ordin. quã refert, & ſequitur Cum. in conſ. 139. hoc maximè in prin. nu. 1.

5 nu. I.ueritas.enim: † eſt mater iuſtitiæ, ut inquit Bal.in l.libertini.ff.de ſta.hom.Corne.conſi.197. licet in hac conſultatione] in fi.ſub nu.4.lib.4. At doctor diſputando ueritatem inuenire dicitur,ut tradit Bar.in d.§.miſta.nu.1.& ſequuntur alii paſſim.Merito diſputando dicetur facere opinionẽ. Sed nec iſta ratio ſubſiſtit, nam uerum eſt, opinionem diſputando firmatam ueram, uel magis uerã dici poſſe, non tamen ex hoc ſequitur, quòd dicta ſimpliciter, & obiter à docto.non debeant haberi in conſideratione ita ut doctor non faciat opin. nam incidenter dicta ſi non ita uerba dici poterunt tamen nec falſa penitus, ſed fortè minus uerisimilia cenſebuntur: Ex quibus apparet, opinionem iſtam communem nulla niti lege, uel ratione, cui probabiliter reſponderi non poſsit.

Quamobrem ſuperiori contraria eſt opinio,ut etiam Doctor aliquid perfunctoriè, & obiter aſ-
6 ſerens faciat † opinionem & numerum in Communi,& hanc amplexi ſunt nonnulli tacito nomine relati ab Alciat.in d.lib.4.parerg. cap.17.circa princ. hanc eandem ſententiam approbat expreſsè Soccin. in conſi. 73.capiendo primum cõſultationis] nume.15.& conſil. 84. uiſa conuentione facta] nume.2.propè fina.lib.4.Hieronym. Butri.inter conſil.ultim.uolumi.diuerſor.in conſilio 154. copiosè, ſubtiliter] numero 40. libr. 1. hoc idem ſentit Dom. meus Thobias Noni. in §.poſthumorum ſub numer. 11. uerſicu.& ita uoluit hic] Iſti.de exhered.lib. & ita credo ſeruari, nam uidemus tam in lecturis, repetitionibus, & tractatibus, quàm etiam in conſiliis paſsim, & ſæpiſsime allegari autoritates in eo, quod di-

ctum

ctum eſt obiter, & perfunctorie. Poteſt autem iſtorum opinio iuuari ex infraſcriptis. Primò
7 quia opinionem † facere conſiſtit in ſola uoluntate Doctoris, qui, ſi uult hoc, uel illud licet falſum in eo opinionem conſtituit, quod uerisſimũ eſt ut etiam ſupradiximus. At Doctor, licet ſimpliciter aliquid dicens id uelle cenſetur dicta l. labeo ff. de ſupel. legat. Meritò, &c. Huic rationi contrarium ſuſtinentes poſſumus reſpondere, negando conſequentiam. nam licet uerum ſit, quod facere opinionem conſiſtat in ſola uoluntate Doctoris, & quòd uerba deſeruiant intentioni, tamen non ſequitur, Doctorem ſimpliciter quid aſſerentem facere opinionem, quæ cõſtituitur ex uoluntate enixa, & expreſſa, quæ non apparet ex ſimplici aliqua aſſertione. Secundo igitur fulciri poteſt opinio iſta, nam ea, quæ fiunt ad bene, uel melius eſſe alicuius actus, ſi ab
8 ſint non uitiant † actum ipſum, probatur hoc exemplo emptionis & uenditionis, qui perfectus dicitur, ſtatim atque de precio conuentum eſt, ut in princ. inſtitu. eodem. & tamen ad bene eſſe ipſius conficitur publicum inſtrumentum, quod ſi deſit, non uitiatur contractus emptionis; At diſputatio fit ad benè eſſe ipſius opinionis, ut probetur diligentia adhibita in perquirenda ueritate, non uerò eſt de ſubſtantia eius quæ ſola uoluntate doctoris perficitur. Ergo &c. Huic rationi reſp. negando minorem, nam diſputatio ad oſtendendam enixam uoluntatem eſt neceſſaria, & de ſubſtantia opinionis. Tertiò, & ult. põt comprobari hæc ſententia. nam dato, ꝙ diſputatio ſit de ſubſtãtia opinionis, tamen quando doctor ſententiã aliquã ſimpliciter refert, præ

ſumitur adhibuiſſe diſputationem, licet eam nõ appoſuerit, nam doctor, qui ueritatẽ dicere profitetur, nihil inconſideratè dicere cenſetur, cum
9 unus quiſque præſumatur † functus officio ſuo, iux. latè tradita per Al cia. in d. tract. præſump. reg. 3. fere per tot. Et comprobatur exemplo ſniæ iudicis, in qua ſimplex deciſio ponitur, & tamen præſumitur interueniſſe diligentiſsima diſquiſitio, per quam iudex ad ita pronunciandum ſit adductus. Hanc quoq; rõnem euitare poſſumus negando, ꝙ præſumatur adhibita diſputatio, nã præſumptio Alc. procedit in præſumendo aliquid hoc vel alio modo factũ, nõ vero aliquid factũ, vel nõ factũ eſſe, vt exempla ibi per Alc. poſita apertè demonſtrant, nam facta non præſumuntur iux. l. in bello §. facta, cũ vulg. ff. de cap. & poſtlim. reuer. vnde non procedit in ꝓpoſito, nã adhibitam, vel non adhibitã eſſe diſputatione, eſt facti, tã quo ad reuolutionẽ librorũ, quàm quo ad cogitationem, & animi reuolutionem, iux. l. bonæ fidei §. pen. ff. de acq. rer. dom. Item quod diximus de ſnĩa iudicis nihil obſt. quia id eſt ſpeciale in iudice, qui non præſumitur pronunciaſſe abſq; cauſæ cognitione c. abbate, de verb. ſig. tradit Alc. in d. reg. 3. præſump. 9. nu. 4. cum ſim. Et ſic apparet, ꝙ in hac q. vtraq; opinio diſputãdo impugnari poteſt. Quid dicendũ? Equidem tres caſus diſtinguendos eſſe cenſeo, quorũ
10 Primus eſt, quando † ſumus in doctoribus, qui nõ sũt ſoliti diſputare, vt eſt gl. & alij doc. antiqui itẽ iſti cõium opi. collectores, qui faciũt additiones, & ſimil. qui aut nunquã, aut raro diſputãt, & in hoc caſu cõcludere pro opinione Soci. ꝙ ẽt nõ diſputantes doctores faciant opin. & numerum

merum in communi, nam iſti ſimplici aſſertione oſtendunt enixam voluntatem, alias ſequeretur, ꝙ nunquã facerent opinionẽ, quod eſt abſurdiſsimum. Fall. tamen hęc concluſio, quando prędicti
11 doctores † aliquid dicerent non ad diſponendũ, ſed ſolum ad iudicandũ, vt puta, quando dicunt, ſed de hac re videas doc. in hoc, vel illo loco, qa tunc ceſſat voluntas.
12 Secundus Caſus eſt, quando ſumus † in Doctoribus, qui ſꝑ diſputant, vt ſunt interpretes in lecturis, & alij huius generis, & tunc credo ſententiam Abb. & cõem veriſsimã, vt doctor faciat opinionem, & numerũ in cõi ſolũ quando diſputat, vel examinat, & ratio eſt quia cum iſti Doct. ſemper omnia diſputando reſoluant, ſi quid ſimpliciter, & perfunctoriè proferunt, illud approbare non cenſentur, ſed potius ad ornatũ appoſuiſſe, arguendo à conſueto eorum more, iux. l. ſi quis. donaturus. ff. de vſuf. cũ ſimil. Hæc cõcluſio Fall.
13 quando † conſtat, talẽ Doct. approbare id, quod obiter dixit, vt quia dicat, & id verum puto vel placet, vel alijs ſimil. verbis vtatur enixam voluntatem ſignificantibus, quia tunc, & in ijs faciet
14 opinionem. Fall. 2. quando † in eo, quod abſq; diſputatione aſſerit fundatur reſolutio, & deciſio quæſtionis, & quo ſublato deciſio ipſa corrueret, quia dicitur facere & in eo opinionem: & ratio eſt, quoniam qui vult conſequens, vult etiam omne neceſſarium antecedens ad illud l. ad rem mobilem, cum vulg. ff. de procur. At id, in quo fundatur reſolutio q. eſt neceſſarium an-
15 tecedens; quia ſublato fundamento † corruit Doctoris opinio, vt tradit Curt. in conſi. 56. ſuper eo, quod ab ordine] colu. 4 circa med. ver-

ſic. ter-

ſic. tertia concluſio] & eſt de mente omnium,
16 Merito &c. Fal. 3. quando id, † quod obiter tra ditur pro claro habebatur, quia, nunquam de eo antea dubitatum fuerit, vt ſunt multa pronunciata Bar. & aliorũ, quia tũc Doctor facit opinionem, quia in dubio non cenſetur velle recedere ab eo, de quo nunquam fuit dubitatum.
17 Tertius caſus, quando † loquimur de doctoribus, qui quandoque diſputant, quandoque non, vt ſunt multi Repetentes Iuniores, Conſu lent s, Tractatus conficientes, & ſimil. & in hoc caſu ita diſtinguerem, Aut abſque diſputatione aliquid firmant de quo principaliter pertractant, & tunc concluderem, facere opinionem, ratio eſt quia licet de eo non diſputent, ex quo tamen materiam illam pertractant, cenſentur omnia cõſiderate proferre, & ita omnino velle, ac ſentire; Aut de eo principaliter non agunt ſed illud eſt extra principalem materiam, & tunc dicerem, non facere opinionem, & ſic habere locum communem opin. & ratio eſt, quia multa dicuntur ad vbertatem, & ornamentum potius, quam ad neceſſitatem materiæ, vnde cũ talis doc. aliud principaliter agat, ſi q̃d ſimpliciter, ex materia, pferat nõ pſumitur, adhibita diligẽtia tradidiſſe, & cõſequenter illud vere ſenſiſſe. Hæc tamen cõcluſio intelligenda eſt, vt ſup. in 2. caſu.

Inſpectio II.

SAEPIVS dubitare contingit, Nunquid doctores varii, & contrarij faciant opi. & num. in communi? In hac q. Franc. Zoannet. in rep. l. vt vim, in pri. par. ſub nu. 106. verſ. nec obſt. ſi obijceres] ff. de iuſt. & iur. indiſtincte vult, ꝙ talis

18 lis doctor † non præſtet autoritatem, & ſic non faciat opin. Cæterum pro huius difficultatis explanatione ſciendum eſt, reſolutionem iſtius dubitationis pendere à deciſione alterius controuerſiæ, An liceat doctori variare? In qua plures Autoritates congerit Ampliſſ. & eximius Car. Alb. in lucubrat. ad Bar. in l. ſerui electione in prin. nu. 2. ff. de leg. 1. hanc igitur prius examinabimus, & poſtea in utraque concludemus. Pro huius igitur queſt. terminatione duo ſunt diſtinguendi caſus.

19 Primus caſus eſt & hic clarus, quando † ſumus in lecturis, tractatibus, ſingularibus, additionibus, & alijs actibus ſimil. in quibus non verſatur preiudicium tertii, & propriæ Animæ, & in hoc concludendum eſt, licere doctoribus variare, & ſententiam mutare, nam vnuſquiſq; poteſt mutare ſententiam ſuam ſine alterius iniuria, vt à contrario ſenſu probat expreſsè tex. in l. nemo poteſt mutare, & ibi tradunt doc. ff. de reg. iu. & hoc caſu doctores licet varij, & con-
20 trarij † faciunt opin. & numerum in communi, quia quis vnam opinionem tenens, quam poſtea reperit falſam, debeat mutare, arg. auth. de nupt. in princ. c. magnæ, ex. de uot. & c. qualiter, & quando. vbi id poſt alios not. Maria. ex. de accuſ. idem Mari. in c. ſi diligenti, nu. 2. de for. cõp. dicendum eſt, eum facere opin. quia aliàs mutatio fruſtratoria eſſet, ꝙ non eſt dicendum.

Secundus Caſus eſt, quando ſumus in Conſilijs, in quibus adeſt præiudicium tertij, & animæ, & ideo diligentius debemus inſiſtere, & in hoc caſu duæ ſunt Doct. opiniones, quarum pri-
21 ma eſt, vt Doctor in Conſilijs † nõ poſsit mutare opi-

re opinionem, & ſic variare, & pro hac ſenten tia adducitur Abb. in c.extirpādæ in §.qui vero, in rep.ex.de præben.quem locū ipſe nō potui reperire, hoc idē in effectu vult Soc.in cōſ.5.ſupra ſcriptus inſignis doct.] nu. 19.in fi.lib.4.& alij. Pro iſtorum opin. faciunt iſta; Imprimis reg. d.l.nemo poteſt mutare, & reg. mutare conſilium, de reg.iur.in 6.Nam doctor conſulens in vno caſu pro parte affirmatiua ſi in alio caſu con ſulat pro negatiua, & iſtud conſilium publicetur, plurimum nocebit ei, pro quo prius affirmativè fuit reſponſum, nam abſtulit autoritatem, qua tuebatur ab expenſis,ut tradit Corn. conſ. 148. in præſenti conſultatione præſuppo ſita] col. fin.nu.30. lib.2.& qua ſperabat litem vincere, & etiam in alijs præiudicium affert. Secundo, & vltimo facit pro iſta opinione, nam
22 Doctor debet † cauere, vt ab igne à mutatione opin. in conſilijs, quia ob malignitatem linguarum non trahitur ad bonam fidem, ſed potius in falſitatem, ita tradit Ang.in l.labeo, in fin.ff.de ſeruit.ruſt.prædi.quem referunt, & ſequuntur Dec.in d.l.nemo poteſt mutare, ſub nu.1.propè fin.verſ.cauendum eſt.]& ibi Adden. & Cagnol.num.8.ff.de reg. iur.Pet.de Moncad. in addit.ad Crott.in tract. de teſtib.in 7. part.in verb.vnum credere] num.210.cum alijs per eos adductis, At quod honeſtum non eſt, licere, aut poſſe non debet, Ergo &c.

Contrariam ſententiam, quòd liceat Doctori
23 † etiam in conſilijs variare,& opinionē mutare, tenent Doct cōmuniter,ita namq; voluit Io.And. in add.ad ſpecul.in tit.de requiſ.conſil.verſic. porrò auditis] ſub nu. 11. in verb. ſimilia, in

Add.

Add.incip. occurrit hic] per tot.Bal. in l.fin. §.ſed cum in ſecundam, in fin.ſub nu.6.& ibi Adden.C.de furt.Ang. in d.l.labeo, propè fi.ff.de ſeruit.ruſt. præd. Roman. in l.1.§.qui præſens, col.fin.nu.10.ff. de verb. oblig. And.de Iſer.in Commen.ad Conſt.reg.lib.1.tit.32.in verb.præiudicium, copiosè Iaſ.in l.ex toto.§.ſi ita legatum, col.fin.verſic.quarto adde] nu.27.& ſeqq. ff.de leg.1.Bologni.in rep.auth.habita, no.153. C.ne fil.pro pat.Dec.in d.l.nemo poteſt mutare, ſub nu.1.& ibi latè Cagnol.nu.4.& ſeqq.Gabri. Saray. in Annot.ad Mattheſil.in ſing.158.nota, quod ſi patet] nu.2.Pet.de Moncad.vbi ſupra num.209. in fin. cum latiſsimè congeſtis per Pomat. in add. ad Bar. in l.ſi parte, ſub nu.2. C.de inſtit.& ſubſtit.& Chaſſan.in Commen.ad conſuet. Burgund.rub.4.§.23.in verb.de le terme, num.3.& ſeqq.& eſt receptiſsima opinio, vt per ſe patet. Probatur autem ex pluribus,
24 Imprimis nam quando in aliquo eſt erratum, non ſolum non eſt, ſed reputatur † laudabile mutare ſententiam, & ſic variare, iux. illud Salamonis, ſapientis eſt mutare conſilium l.non nũquam, in princ.& ibi glo.1.ff.de colla.bonor.c. nõ debet,in princ.de cõſang. & affin.cũ collectis per Iaſ.in l.ſi ex toto §.ita legatũ,nu.29.ff.de leg. 1.Cagn.in d.l.nemo poteſt mutare, nu.5. & tradit etiam Iacob. Aemil.in conſ. 130. magnifice, ac iuſtiſsime] col.1. nu.4. Secundo, quia mutare conſilium in melius non ſolum eſt laudabi-
25 le, ſed etiam † neceſſarium,vt tradit Maria.in c. ſi diligenti,n.2.de for.compet.& ſupra diximus, & clare deducitur,quoniam voluntas, & opinio
26 † hominum non eſt ſemper eadem l.qui bona

§.i

§.ſi quis ſtipulaturus, in fin.& ibi Glo.fi.& cæteri ff.de damn.infec.Bald.conſ.89.D.Thomas aſmarius] col.2.poſt princi.ſub no.5.verſ.opinio autem] li.1.Gomes.in comment.ad reg.cancell. in reg.de anna.poſſ.q.67. verſ. tamen iſtis non
27 obſt.] in fin.Nicol.Moron.in trac.de fid.treg.& pac.par.2.q.12.nu.37.& 39.ſed quotidie † nouæ meditationes, & phantaſmata in nobis generantur, vt tradit Bal.in l.1.ſub nu.5.verſ.ſed hodie C.de his qui ant.apert.tab.And.Barba.in c. niſi ſpecialis, col.14.nu.45.de off.de leg.Gomes. in §.omnium, col.antep.ſub nu.29.inſt.de act. Cur.in l.admouendi, col. 52. in fi.ſub nu.225. verſ.34.fallit] ff.de iureiur. Chaſſa.vbi ſupra nu. 4.& 5.Iaſ.in d.§.ſi ita legatum nu.27.in fi.& alij paſsim, vnde cum illud ſæpe debeamus conſulendo, quod verius opinamur ad variandum, & opinionem mutandam compellimur.Tertio com
28 probatur ſententia iſta. Nam mutare † opinionem in conſilijs verè nemini præiudicium affert. vnde hoc caſu reg.d.l.nemo poteſt mutare, non ſolum non eſt contra iſtam opin.ſed pro ea, ſiquidem regula illa habet locum in præiudicio, & iniuria certa, & immediata ſecus in mediata, prout eſt illa, quæ oritur ex mutatione conſilij ipſius doctoris, & ita in ſpecie eam limitant Dec.ibi ſub nu.1.& alij.Quarto, & vlt.quia doctor diuerſis temporibus mutans opinionem, cum id efficiatur tractu temporis generantis in
29 diem nouas hominum phantaſias non dicitur † ſibi contrarius, & varius.ita dixit Bal.in l.de tutela, col.2.ſub nu.4.in princip.verſic.& hoc facit C.de in integ.reſt.minor.quem refert, & ſequitur Gomes.in d.§.omniũ, ſub nu.29.circa princ. verſ.

uerſ.immo fortius] inſt.de actio.Ergo ſi non cōtrariatur poteſt variare, & ſententiam etiam in conſilijs mutare. Et hæc ſunt, quæ magis videntur vrgere pro vtraq; parte. Quid dicendum?

Equidem in hac difficultate exemplo ſummi Pontificis in c.magnæ §.1.extra de vot.ita concluderem, Aut conſideramus an doctori in conſilijs liceat variare ſecundum iuris diſpoſitio-
30 nem, & tunc † opinionem communem veriſsimam credo, vt liceat variare, & ſententiam mutare per ſupradicta, & etiam quia, cum variatio iſta non reperiatur prohibita, tenetur quis errorem ſuum emendare d.c.qualiter, & quando, & ibi Maria.& alij de accuſ.cum ſimil.Limitat hoc Card.Alba.in lucubrat.ad Bart.in d.l.ſerui electione in princ.ſub num.7.in fin.ff.de leg.1.vt nō procedat niſi ſemel, quia variatio permiſſa intelligitur de prima vice l.ſiquis iuſiurandum C. de reb.cred.& poſt Bal.& alios tradit Iaſ.in l.quicquid aſtringendæ,col.fi.num.9.ff.de verb.oblig. cum ſimil.Verum iſta lim.mihi nullo modo ſatis facit. nam d.l.ſi quis iuſiurandum,& dictum Bal. & Iaſ. procedunt quando varians prima vice renunciauit ei, à quo ſemel diſceſsit, vt expreſſe cauetur in d. l. ſiquis iuſiurandum, ſi affirmatiue renunciat, ſed ſequitur negatiuam tanquam veriorem, vnde ſi iterum affirmatiua ſibi verior uideatur, non debet prohiberi redire ad eam, quia Aduocatus tenetur ipſam veritatem amplecti, vt poſt Bal.tradit Soc.in conſ.150.dominus labia &c.vt in queſtione] in princip.num.1.lib.1. idem ſequitur Roland.à Vall.in conſ.6.quoniam viā] numer.1.& ſeqq.& numer.8.& 9.libr.prim. cum ſimil. Aut conſideramus, quod deceat, ac

31 honeſtum ſit & quod fieri debeat, & tunc † dicerem veram eſſe ſententiam, quod Doctor conſulendo non debeat variare, nam non poteſt euitari falſitatis ſuſpicio ob linguarum malignitatem, vt inquit Ang. in d.l. labeo, in fin. Nec dicatur, malignitatem linguarum tanquam à vulgo
32 emanatam † in conſideratione habendam non eſſe l. decurionum. C. de poe. c. 2. & ibi Glo. 1. ex. de elect. & in propriis terminis ita tradit Corne. in conſi. 244, memini ſuperioribus], in princ. lib. 3. Quoniam id verum eſt, quo ad impediendum iuris diſpoſitionem, quæ non debet impediri tumultu ipſius populi, ſecus verò ſi conſideramus quod honeſtum eſt, vt nos loquimur, quia non ſolum fraude, ſed & fraudis ſuſpicione carere quis debet. Et ideo à tali mutatione in conſilijs cauendum eſt tanquam ab igne, vt docet Ang. ibidem. Si quis autem doctor variauerit conſu-
33 lendo, cum id iure poſsit, faciet † opinionem, quia apparet de eius voluntate, & numerum in communi, & id clarum eſt, & de mente omnium, quicquid dixerit Franc. Zoannet. in d.l. vt vim, & Barthol. Bertazol. inter conſil crim. diuerſ. Tom. 2. in conſi. 95. difficultas huius. q.] nu. 6. qui nihil ſtringẽtes allegant, & ita abſque dubio ſeruatur, vt videmus paſsim in monumentis diuerſorum Autorum, in quibus ſæpius allegantur doctores contrarij.

Sed hic cadit diſcutienda pulchra dubitatio, nempe, an liceat doctori in vna, eademque cauſa ex facti, vel opinionis mutatione pro vtraque parte conſulere? Et in hac difficultate doctores in eandem ſententiam non conuenerunt. Alij
34 namque voluerunt, id † Doctori non licere. ita

tradit

tradit Io. And. in addit.ad Spec.in tit.de Aduoc. in §.nũc tractemus, col.3. verſ. ſed nunq̃d prius quam] ſub nu. 11. in verb. prius quam] in add. incip. ſuſpicor,quod dicere] per tot.& Io.Berta. in ſuo reper.in ver.doctor cõſulens vtriq; parti] vbi inquit talem doct. eſſe infamem,motus per l. athletas §.pen.ff.de his qui not.iſam. Sed hic tex.
35 dupliciter † ſummouetur, primo ꝗ procedit, qñ quis relicta priori parte abſque aliqua cauſa ,ad contrariã partẽ tuendam ſe confert, ſecus verò, quando adeſſet cauſa, vt in caſu noſtro, in quo præſupponimus facti,vel opinionis mutationem; Secundo reſp. procedere tex.illum,quãdo quis defendit vtranque partem neutra relicta, cum enim proditor ſit,bene infamis dicitur,& id vere vult ille text. ibi (prodita cauſa ſua) & ibi (ex vtraque parte conſiſtit) ſecus vero quãdo vnam relinquit, & iuſta cauſa ad aliam ſe conuertit, vt nos præſupponimus. Adducitur autem Io.And. ad ita tenẽdum hac ratione, nam talis doctor aut priorem partem iuſtè defendebat, aut iniuſtè. Primo caſu non debet illam deſerere,nam quod dicitur ſapientis eſſe mutare ſententiã,intelligitur in ſaniorẽ,& meliorẽ,nõ deteriorem,vt eſſet hic; Secũdo vero caſu nõ debet errorẽ ſuũ detegere mutando opinionẽ, ſed honori ꝓprio parcere,cũ turpiſsimũ ſit,iniuſtã cauſam defendiſſe. Hæc ratio in vtroq; mẽbro facilè ſubuertitur. Et quoad primũ,quia licet ab initio iuſtã cauſam defendamus,tamẽ ex poſt facto põt fieri iniuſta aut facti,aut opinionis mutatione, ex q̃bus licitũ eſt, immo neceſſariũ cauſam relinquere, cũ enim ex facto ius oriatur l.ſi ex plagis §.in cliuo ff.ad leg. aquil.ex facti mutatione mutatur etiã Ius, quod

ſemper eſt ſeruandum, & cum mutatur opinio, quod verius opinamur, amplecti debemus. Secundo membro reſp. duplicem eſſe honorem, alterum Mundi, & hic ſpectat ad corpus, alterum Dei, & hic ad animam pertinet; modo errorem ſuum corrigere mutando opinionem obeſt honori corporis, & prodeſt honori animæ. Vnde non eſt dubitandum, quod potius huic, quàm illi cõſulendum eſt, quia hic eo eſt dignior illo, quo Deus, & anima eſt dignior, & nobilior mundo, & corpore.

Quam obrem alij in contrariam iuerunt ſen-
36 tentiam, vt liceat Doctori † ex facti, vel opinionis mutatione in eadem cauſa pro vtraque parte conſulere, & huius opinionis autor fuit Gloſ. in l.fin. in glo. mag. poſt princ. verſ. ex his ergo patet] ff. de poſtul. ſpecul. in d.ti. de Aduoc.§. nunc tractemus, verſ. ſed nunquid prius] n. 11. & hanc ſententiam approbarunt omnes Doct. Bononienſes illius temporis, vt refert Ioan. An. in add. ad Specul. vbi ſupra, Bald. in l.quos prohibet, in ſi.nu.1.ff.de poſtul. Corn. in conſ. 244. memini ſuperioribus] in princ. lib.3. & in conſ. 7. reperio me conſuluiſſe] in princ. libr. 4. Bologni. in d. rep. auth. habita, nu. 154. C. ne fil. pro pat. Dec. in l. precibus, nu. 4. C. de impub. & al. ſubſt. Chaſſan. in dd.Comment.ad Cõſuet. Burgund. d. rub.4.§. 23. in verbo de le terme] ſub nu.5. circa med. verſ. & Philippus Corne.] Pet. de Moncad.in dd. Addit. ad Crot. in tract. de teſtib. in 7. part. nu.211.& hæc abſque dubio eſt communis, & recepta ſententia, & pro qua fuit iudicatum, vt teſtatur Glo.in d.l.fi.de poſtul. immo, & in foro conſcientiæ admittitur, vt per

ſum. Ang. in Tit.de Aduocat.§.17.& late diſtinguens ſum.Armil.eod.tit.d.Aduoc.§.20.per tot. & huic ſententiæ tãquam veriori de iure & ipſe accedo ex infraſcriptis.

Primo ſecundum ſpecul. quia ſi Doctori non liceret pro vtraque parte conſulere ſequeretur, quòd Aduocati impedirentur parti contrariæ, nam ſæpe ab aliquibus petitur conſilium, non vt acceptetur, ſed vt doctores illi erubeſcant pro alia parte conſulere. At hoc eſt abſurdum, cum
37 parti contrariæ non poſsint † impediri aduocati l.1.poſt prin.§.ait prætor.ff.de poſtul.tradit Spec. ibidem,& alij paſsim, Merito &c. Secundo nam quis puniri non debet de eo, quod coactus, & inuitus facit arguendo à fortiori arg.l.graccus ff. de adul.At in caſu noſtro præſupponimus,diuer ſis temporibus pro vtraq; parte vigere ius,& iu-
38 ſtitiam, & doctor † pro iuſtitia poteſt cogi conſulere, vt tradit glo. in l.2. in verb.confeſſum,& ibi Bar.nu.1.& alij, C.de prox.ſacr.ſcrin.lib.12. & eſt receptiſsimum, vt patet ex pluribus autoritatibus congeſtis infra ti.11.nu.2. Ergo &c. Tertio, & vltim. Nam doctor alteram partem defendens, ſi ex mutatione opinionis, vel facti videt eam iniuſtam, deſerere omnino cogitur,
39 nam aliàs † iniuſtam cauſam defendens peccaret mortaliter, & teneretur parti contrariæ ad reſtitutionem,vt vtrunque firmant ſumm. Ang.in tit. de aduoc.§.33. Summ. Thabien. in eod. tit.de aduoc.§.13.nu.15.& Summ. Armil.eod.tit.§.11. per tot.& ſic omnino liberatur, & nihil amplius intereſſe in ea habet. Ergo nulla cauſa,vel iure impediri debet, quominus pro altera parte iuſtitiam fouente conſulere poſsit. Et ita de iure

H 2 cum

40 cum communi opin. pertranſeo. Quæ † non habet locum, quoties doctor conſuleret pro vtraq; parte neutrius defenſione omiſſa, quia tunc eſſet præuaricator, & infamis d. §. penult. l. athletas ff. de his qui not. infam. & ita vult Spec. in d. §. nunc tractemus, ſub num. 11. Et hæc omnia procedunt ſecundum iuris diſpoſitionem. De ho-
41 neſtate tamen † hoc fieri nullo modo permittitur, & ideo tanquam ab igne à tali conſultatione cauere debent doct. nam ob malignitatem vulgi non poſſent euitare maximam fraudis, auaritiæ, & voracitatis ad lucrum ſuſpicionem, vt tradit Dec. in d. l. precibus, ſub num. 4 C. de impub. quem refert, & ſequitur Cagnol. in d. l. nemo poteſt mutare, ſub num. 8. ff. de reg. iur. & tradit ſum. Armil. in d. ti. de Aduoc. §. 20. propè fi. verſic. ſed in eadem inſtantia] & Dec. refert ſub d. num. 4. ſe interrogato à Soccino, pro qua parte conſilium reddidiſſet ſuper quadam cauſa, in qua Soccin. pro vtraque parte conſuluerat, reſpondente pro ea parte ſe reddidiſſe, pro qua excellentia ſua conſuluerat, Soccinum riſiſſe, & aliqualiter erubuiſſe. Nec mirum, quia non
42 omne quod licet, † honeſtum eſt arg. l. ſemper in contractibus, & ibi not. per doct. ff. de reg. iur. & ideo dici ſolet non ſemper, & omne agen
43 dum, quod fieri poteſt. Sed ſi doctor † pro vtraque parte conſuleret, faceret opinionem, & numerum in communi, quia cum poſſ t, & velit ita facere, non eſt dubitandum, eum opinionem facere.

VERVM vtilis, & neceſſaria cadit hic indagatio, q̃ opinio doctoris varij, & cõtrarij ſit attendẽda? Et eſt difficilis, & ſatis cõfuſa q̃õ. Pro eius tamen

tamẽ dilucidiori explanatione,quos caſus principales diſtinguo, vnus erit quando Doctor fuit cõtrarius, & varius in diuerſis actibus, puta legendo tenuit vnam, conſulendo tenuit aliam opinionem, & ſic de ſingulis; Alter caſus erit, quando fuit contrarius eodem actu diuerſis in locis, puta in vno conſilio tenuit affirmatiuam, in alio partem negatiuam,& ſic de ſimilibus.

IN PRIMO CASV principali alii plures ſunt ſubdiſtinguendi Caſus,quorum

1. Primus eſt, quando doctor tenuit vnam opinionem legendo, & contrariam cõſulendo, quæ opinio ſit attendenda. Et in hoc caſu duæ ſunt ſcribendæ opiniones; Altera quidem eſt, vt opi

44 nio firmata legendo † ſeruanda ſit, & huius ſententiæ author adducitur Abb.in c. bonæ, il ſecõdo. extra, de poſtulatione prælato. qui re vera hoc non dicit, ſed hanc partem amplexi ſunt Andræas Barba. in cap.1.colum.14. extra, de conſtitut. Socc. in conſil. 35. punctus ſuper quo] col. 1. ſub nume.1.verſic.tamen. in ſecundo caſu] lib. 3. Alex.de Neuo in conſil. 29. Reuerend. D. Vicari] colum. 2. num.3. Grat.conſil.134. viſo puncto mihi tranſmiſſo,col. fi.nu. 64.lib.1.Nico. Euerard. in conſ. 105. caſus mihi adſuper]propè fi.verſ.tum ſecũdo]Pariſ.cõſ.110.col.3. in fin. lib.1.Marian. Iun.conſ.168.præſentis conſultationis reſolutio] col.pen.num.95.lib.2. Crauett. in tract.de Antiq. temp. part.1. ſect. propoſitum noſtrum] num. 48. & part.4. ſect. materia iſta] nu.48.hanc eãdem opinionem videtur amplecti Port.Imol.in conſ.92.mag.& excel. V. I. doctor] num. 46. cum concord. adeo quod illorum opinio inſpecto numero, & pondere Autorum com

munis videatur. Fulcitur autem ex pluribus. Et
45 imprimis, quia opinio illa † tenenda eſt, quæ præſumitur, vel apparet verior, cum veritas omnibus ſit præponenda c. veritate 8. diſtinc l.pen. §.mulier ff. de probat. tradit Iacob. Mandel. in conſ.9. ex his, quæ iam bis nu.39. cum ſimil. At opinio legendo firmata verior præſumitur, cum veritas diſputando reperiatur l.fi. §. miſta, & ibi Bar.ff.de mun.& hon.& lectoris proprium ſit diſputare, conſulentis vero ſaltem plerunque concluſiuè procedere, Meritò &c. Hęc ratio non concludit; nam licet verum ſit, veritatem magis
46 diſputando reperiri, Tamen lectores † non diſputant tantum ad veritatem reperiendam, ſed ad acuendum ingenia ſcholaribus, vnde poſſunt, & ſæpius dicunt multa ſubtilia potius, quàm vera, immo nec imaginem veritatis habētia, vt hæc & alia plura his ſimilia de lectoribus tradit Neuiz. in ſua ſil.nup.lib.5.nu.26. prope fi.verſ.& in lectura doctores] & ſubtiliter diſputando aduertit, & monet ſuos ſcholares Fului. Conſtanti. in §.fin.ſub nu.2.verſ.not.niſi dixeris] in fin.inſt.de interd. & ego audiui quendam volētem attentos reddere ſcholares pulſantes in ſcholis dicere. Attendite ad hunc intellectum, quia ſi non erit verus, erit nouus, quaſi innueret, ꝙ eo loco nouitas veritati æquiparetur. Præterea poteſt reſponderi ꝙ etiam conſulentes, & rationabiliter diſputant, vt per ſe patet. Secundo igitur loco mouentur ſupradicti doct. ex eo, quia lectores nullam habent occaſionem, quæ à veritate eos amouere
47 poſsit, conſulentes vero † facilè à veritate deuiare valent precij, vel affinium, & familiariū ꝑcum occaſione, iux. illud, Munera crede mihi &c. & aliud

aliud, Quid non mortalia pectora cogis &c. At non eſt dubium, ꝙ potius debemus adhærere illi ſententiæ, q̃ caret ſuſpicione, cũ nõ ſolũ à fraude,
48 ſed etiã à † fraudis ſuſpicione abeſſe debeamus, quoniam in aliquibus caſibus ſuſpic o pro veritate, & ſic falſo ipſo habetur vt plenè ꝑ Ant. Gab. lib. 7. comm. cõcluſ. in 6. concluſ. Ergo &c. Hæc quoq; ratio facilè tollitur, nam licet fortè nimis verũ ſit, cõſulentes ob pecunias, & affectionem à via veritatis declinare, qđ vtinã falſum eſſet, non euim tantæ iuris ambages, & extorſiones ortæ eſſent, q̃bus veritas adeo obtecta eſt, vt pene impoſsibile ſit dignoſcere, q̃d bonum, & ęquum ſit, tamen cũ hoc ſit atrox, & nefandum ſcelus in du-
49 bio non p̃ſumitur, cũ vnuſquiſq; † p̃ſumatur bonus l. cũ pater §. rogo. ff. de leg. 2. c. dudum, ex. de p̃ſump. & latè tradunt Alc. in trac. præſum. reg. 3. p̃ſu. 2. & Pet. duẽ. in trac. reg. par. 1. reg. 75. bon⁹] & ſic argumentum nõ ſubſiſtit. Tertio facit pro
50 iſtorum opi. nã Aduocatus † poteſt eſſe illiteratus, ignorans. ſecundum Glo. in l. 1. §. poſtulare, in verb. exponere. ff. de poſtul. idem voluit Glo. in l. 2. & ibi Bal. & Salic. C. eod. ſeq̃tur Io. de plate. in l. expertes circa med. verſic. ſimiliter aduocatus] & ibi alios allegans Nicol. Super. in Addit. in verb. aduocatus] C. de decur. lib. 10. & alij ſim; Interpretes vero ſunt iuris periti, At opinio periti magis attendenda eſt. qnam opinio rudis, & expertis Merito &c. Sed facilis eſt reſponſio, nam dictum Glo. in d. §. poſtulare, eſt reprobatũ.
51 Aduocatus † enim niſi Iuris peritus eſſe non poteſt, & ſaltem legibus per quinquennium operã dederit §. ſed quia ſolitum eſt, in procem. ff. l. 1. §. aduocatos. ff. de var. & extraord. cogn. l. iubemus

pro tempore.§.nec de cætero, cum glo. in verb. per ſtatuta.]C.de aduoca.diuerſ.Iudicum, tradit ſpecul.in tit.de aduoc. §.1. col. fin.verſi.item q ꝺ non poteſt dici] num.32. & ſeqq. Bart.in d.§.poſtulare,num.2.vbi etiam Ange.nu.2. & ibi Nico. de Lacu in Addi.in verb.literarum peritus]alios cumulans,Alber.ſub num.1.& ſeq.Paul.de Caſt. col.2.num.11.& reliqui,eandem opin.ſequuntur Roffred. in libell.de aduoc. & Odofred.in d.l.2. C.de poſtula.quos refert Alberic.ibidem. huius quoque ſententiæ in effectu fuit Ioan.de plat. in d.l.expertes,in fin.verſ.vel dic ibi] dum excipit à dicto gloſæ aduocatũ cauſarum, & ibi late hoc idem ſequitur Luc.de Pen.poſt princip.in verbo prohibent] Abb. in rubr.extra,de poſtula.nu.2. quem refert,& ſequitur Sum.Armil. in tit.de ad uoca.§.2.& alii paſſim,adeo quòd abſque dubio iſta ſit communis,& recepta ſententia.Quarto igi tur & vltimo loco adduci poteſt pro hac ſententia huiuſmodi ratio,nam ea quæ poſſunt eſſe vera,& falſa multo minorem habent fidem, quàm quæ ſemper vera eſſe debent argu. l. non hoc. C. vnde legit.cum vulg.& conſequenter minus ſunt attendenda. At opinio in conſiliis firmata poteſt eſſe vera,& falſa,ergo &c. Minor probatur,quia
52 doctori † in conſiliis licet adducere doctrinas reprobatas. ita reſponderunt Corne.in conſil. 7. reperio me conſuluiſſe] colum.1.nume.1.lib.4. Gozadin. in conſil. 96. circa primam difficultatem] colum.3.num.8.& alibi, & iſtos referens Marian.Iun. conſil. 143. elapſis menſibus, in fin. ſub num.6. lib. 3. idem ſequitur And.ab Exe. in cap.1. num. 175. extra,de conſtitur. cum ſimilib. Et plura etiam leuia, & minus ſtringentia alle-

gare

gare, ita tradit Spec. in tit. de diſp. §. nunc viden um. colum. 2. verſic. ſtudeat autem multa.] nume. 6. Hoſtien. Ioan. And. Anto. Butr. Abb. & alii in cap. per tuas, extra qui filii ſint legitimi. Alber. in l. licinius, & ibi Benedic. de plumbin. ff. quibus ad liber. procla. non lic. Affli. in commenta. ad Conſtit. reg. in Conſtit. hac edictali co lum. 2. quæſt. 2. num. 3. in tit. de ſala. aduo. rubr. 82. lib. 1. quos referunt, & ſequuntur Cepol. in cautel. 67. ſunt multi procuratores] vbi id pro cautela tradit, & Neuiz. dicto lib. 5. ſub numer. 26. cum concordan. Huic rationi reſp. quòd ſupradicta propoſitio quæ habet, licere doctori in conſiliis afferre doctrinas reprobatas, & plura alia leuia, procedit quoad copiam, & ornatum conſilii, ſi in principali capite iuſtitia adſit, ad eã iuuandam, nam iudices ignorantes mouentur quandoque magis ex ratione parum ſtringenti, quàm ex vera, vt tradunt Hoſtien. Ioan. An. But. Abb. & alii in d. c. per tuas, ſecus vero quoad deciſionem principalem, & ſubſtantialia cauſæ, ſuper qua redditur conſilium, quod ex eo compro
53 batur, qa Aduocatus fouẽs iuſtã cãm tpõt aduerſariũ ſuũ decipere, ita voluit glo. in c. dñs nr̃, in ver. ex iſidiis. 23. q. 2. Marſi. ĩ ſing. 177. malitiis ho minũ] & poſt Anch. ſeqtur Ioach. Minſing. in ſuis ſing. obſeruat. cent. 3. obſer. 6. aduocatus fouens.] latè alios allegãtes Dec. nu. 3. & Cagno. nu. 12. in l. ea eſt natura. ff. de reg iu. nouiſsimè poſt glo. & Abb. vbi per eũ Car. Alb. in lucubr. ad Bar. in l. 1. §. ait prætor; ſub nu. 6. uerſ. an autẽ] ff. de poſtu. Maria. Iu. in d. cõſ. 143. ſub nu. 5. lib. 3. & alii paſſim, quod & in foro conſcientiæ procedit, quia idem admittit ſum. Arm. in ti. de Auocat. §. 19. &

eſt communis opi.ut ex numero,& authoritate ſupra relatorum apparet.Ex quibus conſtat,opinionem iſtorum de iure non ſubſiſtere.

Quamobrem contraria huic priori inſurrexit ſententia,vt doctoris uarii opi.retenta conſulen
54 do † præferatur opin.quam legendo defendit,& hanc opi.firmauit primo Bart.in l.ſi pater, col.2. ſub nu.2.poſt med.uerſ. ego iam in concurſu lectionum] & ibi ſequitur Pari.in addi.in verb.volens melius] C.de inſti.& ſubſti.idem Bar.in aut. ceſſante,per tot.C.de legi.hæred.quem referunt & ſequuntur Cum.in conſi.86.in prin. Alex.côſ. 185.viſo tit.quæſt.col.9.in prin.ſub num.25.verſ. decimo non obſt.] & col. 11.circa med.ſub nu.27 in fi.verſ.quædam alia] lib.2.And.Barba.ſibi contrarius in c.cum contingat, nu.28.de for. compe. Corne.conſ.272. in hac conſultatione in pri. facie.]col.5.ſub num.5.verſic. & maximè quia potuit.]lib.4.Purpur.in l.edita num.14.C.de eden. Curt.in conſi.76.ſuper motiuis] in fi. Neuiz. latè alios allegans in d.ſil.nupt.lib.5.num.26.& inter alios Bernard.de landria. in Annot. ad Ange. de malefic.in princ.& ad Gemin. ſuper 6.quem ipſe non potui reperire,hanc eandem opinionem amplectitur Pariſ.ſibi contrarius in conſi. 91. in fin. lib.3.Maria.Iun.ſibi etiam contrarius in conſ.23 caſus iſte ſi iuris com.]col 3. nu. x. lib. 1. Cagno. in d.l.nemo poteſt mutare,nu.9.ff.de reg.iur.Iac. de S.Georg.in d.l.ſi pater,nu.15.latè idem ſequitur Boer.in deciſ.155.& quoad primum dubiũ.] nu.24.& 25.hoc idem videtur ſequi Port. Imol. in d.conſi.92.nu.52.D.meus Ioan. Paul.Lancell. in d.ſua diſput.an,& quando ſeruand.ſit commu. opin.in verſic.quid ſi doctor variauerit]& nouiſ-

ſimè

ſimè Cardin. Alban. in dd. lucubrat. ad Bar. in l. ſi alienam. §. Marcellus. num. 7. ff. de dona. cau. mor. & hæc abſque dubio eſt magis communis, & approbata ſentētia, vt ex numero, & autoritate iſtorum clarè conſtat, quæ pluribus mediis fulcitur. Primo; quia illa opinio, quæ maiori diligentia
55 adhibita firmatur, † eſt attendēda, vt probatur. in l. diui. ff. de iur. pat. in §. optionis, Inſt. de leg. & quia veritas maiori diligentia facilius reperitur, quæ ſemper eſt ſeruanda, ſed opinio firmata in Conſilijs maiorem præſefert diligentiam, quam quæ firmatur legendo, Ergo &c. Minor probatur, nam Doctor quicquid dicat legendo nec ſibi nec alteri præiudicium affert, conſulendo vero, ſi falſum defendat, & peccat mortaliter Sum. Ange. in tit. de aduoc. §. 13. & facit litem ſuam, vt per Franc. Marc. in Deciſ. Delphin. q. 469. quæritur an aduocatus] nu. 1. part. 1. vbi vero maius eſt periculum, ibi cautius eſt agendum c. vbi periculū, de elect. in 6. cum vulg. & præſertim vbi eſt periculum animæ, cum nemo cenſeatur immemor ſalutis æternæ. c. ſancimus, poſt med. 1. q. 7. Secundo nititur opinio iſta, quia opiniones in ſcholis
56 firmatæ † ſunt confuſæ, & nihil certi continent, nam cum ex facto Ius oriatur d. §. in cliuo. l. ſi ex plagis. ff. ad leg. aqui. & ipſe in nulla facti ſpecie, cui applicentur, fundatæ ſint, non habent clarā, & certam Iuris determinationem, econtra vero opiniones conſulendo retentæ propter ſcopum caſus propoſiti magis legitimæ, & iuridicæ cenſentur, ex quo emanatum merito eſt, ꝙ in ſcholis leges diglutiuntur, in palatijs digeruntur, vnde in ſcholis tradita ſunt prius diſcutienda in camera, & poſtea in iudicijs practicanda. Tertio, & vlt.

vlt.alijs om̃iſsis iuuatur iſta communis, nam do-
57 ctoris varij ea opinio † tenenda eſt, quam voluit verè tenere eius author, nam alia non eſt opinio, cõſtituere enim opinionem in ſola voluntate doctoris cõſiſtit. At ea opinio verè probata eſt, quæ conſulendo tenetur, cum illud doctor verè opinari credatur, quod melius, & iuſtius exiſtimat, & meliorem iudicat opin. quam conſulendo defendit, cum in hoc inſit periculum animæ, & fortunarum, vt modo diximus, Merito &c. Ex quibus ipſe pertrãſeo cum hac opinione communi; ſeu magis communi, vt debeat attend opin. doctoris varij, quam conſulendo tenuit, omiſſa ea, quam legendo defendit. Et hæc concluſio pro-
58 cedit † etiam ſi lectura ſit facta poſt conſilium. ita And. Barb. in c. nullus, col. 17. extra, de foro com pe. quem refert, & ſequitur Neuiz. vbi ſupra ſub nu. 26. circa med. verſ. plus dicit idem Barba.] & verum credo, quoniam rationes ſupra allegatæ habent locum, tam ſi conſilium ſit factum ante lecturam, quàm ſi poſt, vt per ſe patet. Fall. tamen
59 concluſio iſta † quando ſumus in eo, quod conſulendo appoſitum fuit ad ornatum, & copiam cõſilij incidenter, & ad corroborationem, in lectura vero eſt plenè, & principaliter diſcuſſum, quia tunc attenditur opin. legendo firmata, vt tradit Cagno. in d. l. nemo poteſt mutare, nu. 10. ff. de reg. iur. & ratio eſt, quia ex quo eſt adhibita maior diligentia in iſta, præſumitur verior, & magis attendenda d. l. diui. ff. de iure pat. & (vt diximus) ad iuuandam iuſtitiam multa etiam falſa cõſulendo adduci poſſunt, & debent. Fall. 2. quando opi-
60 nio lecturæ † melioribus niteretur rationibus, quia tunc ea attendenda eſſet ſecundum eundem

Cagno.

Cagn.ibid.nu.11.& ratio eſt in promptu quia ex melioribus rationibus opinio illa apparet verior. Fall.3.& vltim. quando ex aliquo apparet,
61 † Doctorem verè fuiſſe eius opinionis, quam tenuit legendo; puta quòd expreſſe reprobauerit ſententiam à ſe aliàs approbatam, vel alio modo conſtet de eius voluntate, quia tunc eſſet attendenda opinio legendo defenſa, quia ea eſt opinio Doctoris contrarij.

Secundus caſus eſt, quando Doctor vnam opinionem tenuit cõſulendo, contrariã vero in tractatu, & hunc caſum in ſpecie à nemine tactum reperio. In eo tamen concludendũ videbatur, o-
62 pinionem in conſilio firmatã† eſſe attendendã ea ratione, quia Doctor cenſetur, maiorem diligentiam adhibuiſſe in conſilio, ex quo maius ineſt periculum, & per conſequens ita voluiſſe, præterea quia melius potuit de iure reſpondere propter caſum propoſitum, quæ omnia in tractatu non ita bene concurrunt. Verum hæc facilè ſummouētur conſiderando, q̄ Doctor tractatum conficiens eſt anxiè diligens in perquirendis, & vnà colligendis ſimul omnibus, quæ in materia, quã ptractat, ab aliis dicta, & ſcripta fuere, vnde multa reperit ſingularia pronunciata, quæ non ita facile occurrunt ei, q̄ reſpondet in caſu particulari, & poſtea reperta multo melius diſponit, & applicat ad caſus ſingulares, qui ſi non omnes in tractatu conſiderari poſſunt, ſat eſt, quod ij conſiderantur, ex quorum deciſione omnes alij facile terminari poſſunt, quæ omnia facile eis ſuccedunt, cum ſint in poſſeſsione omnium terminorũ, & totius etiã materiæ, quæ tractatur. Ex quibus omnibus tra-
63 ctatus, & Doctores eos conficientes † inſignib.

laudibus

laudibus decorantur per ſcriben.pasſim, & præcipuè per Fran.Balb.in ſuo tract.de præſcript. in procem.ſub nu.2. Quamobrem ipſe ſum in contraria ſententia, vt opinio † praeferēda, & attendenda ſit, quæ in tractatu firmatur, & hoc ſentit etiam Neuiz.d.nu 26.in prin dum quærens, quæ opinio doct.varij ſit attendenda, reſpōdit primo loco amplectendam firmatam in tractatu, & ſic, licet contrarium firmatum ſit conſulendo. Et moueor ea potisſimum ratione, quia doctor in tractatu non poteſt moueri ad hanc, vel illam opinionem tenendam aliqua affectione, prout in conſilijs; item nec ſtudio glorioſæ captandæ ex aliqua opinionum nouitate, cum in tract.plerunque procedatur concluſiuè rationes tantum fundamētales allegando, & ſolum mera, puraq; veritate motus cenſetur, quam etiam in tract. facilius inuenire poterit, cum, vt diximus, totam materiam habeat præ manibus, & vna res aliam declaret, quod ceſſat in reſpōſo in caſu particulari, ex qui-

64

65 bus ita concludo. Fall.hoc primo † in eo, quod dictum eſt ſimpliciter in tractatu extra propoſitā materiam, quia tunc attenderetur dictum in conſilio, cum ceſſet ratio diligentiæ, & multa dican-

66 tur ſimpliciter ad ornatum tractatus.Fall.2.†quā do idem repetiiſſet doctor in pluribus conſiliis, quia & hoc caſu attenderetur opinio conſilii, & ratio eſt, quia ex iſta repetitione arguitur mutatio opinionis, cum geminatio, & repetitio oſtendat enixam voluntatem agentis vulg. l. baliſta. ff.

67 ad Trebel.Fall.3.quādo † ex aliquo appareret, Doctorem verè fuiſſe opinionis conſulendo retentæ, quia tanquam eius opinio illa attēderetur.

Tertius caſus eſt, quando Doctor tenuit vnam opin.

opin.in conſ.aliam verò in ſingularibus,additionibus,regulis,vel ſim.quia inter iſta nõ facio differentiam,& hunc quoque caſum nemo,quem viderim,in ſpecie tangit,in eo tamen omiſſa diſpu-
68 tatione concluderem † opinionem in conſilio firmatam ſeruandam eſſe,quia maior cenſetur adhibita diligentia in conſilio,ex quo de maiori tractatur præiudicio per ſupradicta, & in ſingularibus,additionibus,& ſimil.non cenſetur doct.magis eſſe in poſſesſione materiæ,cum æquè,ac conſilia,iſta ſingularia,& ſimil.particulares caſus cõtineant.Fall.hoc.2.modis,vt in 2.& 3.Fall. præcedentis caſus.

Quartus caſus eſt, quando doctor tenuit opin. affirmatiuam legendo,negatiuam verò in tractatu. Hoc quoque caſu breuiter concludẽdum eſt,
69 opinionem in tract.retentam † attendi debere. ita tradit Bar.in l.prouinciales,num.1. in fin.ff.de verb.ſign.Claud.de Seiſel.in l.ſi idem cum eodẽ in §.fin.col. 1.num.4.& 5.ff.de iuriſdict.omn.iud. Neuiz.d.nu.26.in prin.& eſt de mente omnium, & verisſimum. Tum quia vt inquit Bart.ibidem, in diſcurſu lectionum multa dicuntur inaducrtẽter,in tract.verò conſideratè, & maturè, ergo attendenda d.§.optionis,inſt.de legat. Tum etiam quia legendo multa dicuntur à veritate prorſus aliena,quod conceſſum eſt acuendi ingenii gratia ipſis ſcholaribus, At in tract. pura veritas inſpicitur,& attẽditur,vnde merito illa opinio obſeruatur, quicquid fortè in contrarium ſenſerit Ant. Gabriel.lib.1.com.concluſ. Titu. de teſtib. concluſ.4. propè fin.in 34.illat.num.86.referens vltimo loco contrariam opinionem. Fall. tamen iſta concluſio in omnibus, in quibus non proce-

dunt 1.& 2.caſus ſup.relati.

Quintus Caſus eſt,quando doctor fuit contrarius tenendo vnam opinionem legendo,aliam in ſingularibus, Addit. Regulis vel ſimi.Hunc quoque caſum nemo attingit,quem viderim,& videtur ſatis dubius, † nam ſentētiam legendo defen-
70 ſam ſeruandam eſſe,ſuadetur, quia diſputando, & ſpeculādo in lecturis reſoluuntur quæſtiones vnde opinio legentis maximam habet veritatis præſumptionem.Contrarium vero, quòd opinio in ſingularibus,& alijs attendi debeat,probabile ex eo apparet,nam doctor in iſtis nō videtur poſſe moueri alia ratione ad tenendam hanc,vel illā opinionem,niſi quia vera ſibi videatur, in lecturis vero poteſt defendere illam partem,quæ non tam vera,quàm noua ſit,& cuius defenſio aliquā ſubtilitatis laudem pariat,in quam valde incumbunt lectores. Equidem in hoc caſu exiſtimarē neutram alteri præferendam eſſe ex eo, quòd ſit firmata legendo,vel in ſingularibus & alijs id genus,& ſic æquè bonas vtraſque cenſeri per ſupra dicta,ſed ſolum alteram, alia omiſſa, ſeruandam eſſe,ſi in ea interuenient aliquæ qualitates, quas recenſebimus infra in 2. caſu principali. Fall.
71 hoc † quando Additiones, vel ſimiles tenderēt non ad diſponendum ſed ad memorandum, quo caſu opinio legentis præfertur, ita tradit Ruin. in conſi.83. deueniendo ad rem] col. 3. num. 6. lib. 1.quē refert, & ſequitur Ant. Gabriel. lib. 1. comm. concluſ. in tit. de teſtib. concluſ. 4. illat. 40. num. 92.

Sextus caſus eſt, quando doctor in tractatu tenuit partem affirmatiuam, in ſingularibus, Additionibus, Communibus opin. & alijs id genus

tenuit

tenuit negatiuam. In hoc caſu ex intentione omnium concludendum eſt, opinionem in tractatu
72 firmatam † eſſe attendendam, nam tractatum cõficiens eſt diligens, & totam materiam habet præ manibus, vnde melius & rationabilius opinionem conſtituit, quæ deſunt in congerente ſingularia, vel ſimiles particulares caſus cõplectentia, & id meo iudicio veriſsimum eſt. Fall. tamen iiſdem modis, quibus 1. & 2. caſus ſupra poſiti.

Septimus, & vlt. caſus eſt, quando doctor firmauit vnam opinionem in Singulari, aliam verò in Additione, vel ſimil. Hoc quoque caſu con-
73 cluderem, eam opinionem † eſſe attendendam, quæ firmata fuit in Singulari, nam licet par ſit ratio vtriuſque quoad diligentiam, & maiorem cognitionem materiæ, nulla enim eſt præſumptio maioris diligẽtiæ, & poſſeſsionis materiæ in vno, quàm in alio, cum tam ſingul. quàm add. vel ſim. contineant caſus ſeparatos, tamen apparet magis enixa voluntas doctoris in ſingulari, quia ſingularia cõtinent ſolum caſus peregrinos pulchros, & verè notabiles, quorum deciſiones propter prædictas qualitates alacriori, & ardentiori voluntate amplectimur, & id credo veriſsimum. Hæc concluſio poteſt limitari pluribus modis ſupra poſitis in 1. & 2. caſu.

IN SECVNDO caſu principali, quando doctor fuit varius diuerſis in locis in eodem tamen actu, vt puta in vno conſilio tenet vnam, in alio aliam opinionem, vel in vna parte tractatus tenet affirmatiuam, in alia negatiuam, & ſic de ſingulis, Vel etiam quando fuit cõtrarius diuerſis in actibus, vt in primo caſu princ. præter qualitates ſupra in eo relatas, quæ opinio attendi de

beat? Alij plures ſunt ſubdiſtinguendi caſus.

Primus caſus eſt,quando vna opinio firmatur in conſilio deciſiuo, alia in conſilio ad petitionē partis facto, & tunc concludendum eſt, opinionem conſilij deciſiui præualere debere, ita concludit Barbat. in conſi.6.illud in medium adducam] col.3.ſub nu.4.lib.4. Corne. conſi. 27. viſo ſuprafcripto themate] col.2. circa me. ſub nu.1. verſ. & conſtat maiorem fidem] lib.1.cum ſim.& eſt veriſsimum hac ratione. Nam maior cenſetur adhibita diligentia, & enixior voluntas in conſilio deciſiuo,ex quo de maiori agitur præiudicio, cum doctor conſilium deciſiuum reddens æqui-
75 paretur iudici, & conſilium † ſententiæ,& rei iudicatæ, vt concludit Abb. in conſi.2. conſilium, quod iudex deberet] in princ.lib.2.quem ſequitur Corn. conſil. 137. viſis ſcripturis ad me] in princ.verſ.aſsimilatur enim conſiliū] & cōſi.179. viſis ſcripturis ſub ſigillo] in princ.ver aſsimilatur] lib.1.& referunt alij paſsim. Ergo opi.in eo firmata eſt attendenda l. diui.ff.d.iur.pat.

Secundus eſt caſus, quādo doctor in vno loco latius, & plenius diſputauit, quàm in alio,& tūc
76 dicendum eſt, opin.latius firmatam † obſeruandam eſſe, ita verè voluit Abb. in c.bonæ, il 2.col. fi.nu.30. propè fi. verſ.ſed mihi plus placet] ext. de poſtu. præla. idem ſequuntur Barb. conſi.64. ſcribitur] col.9.lib.1. & alibi Rimi. in conſ. 64. dubium prima] col.pen.nu.20.lib.1.Clau. in l. ſi idem cum eod. §.fi.col.1.nu.4.ff. de iuriſ. om.iu. Pariſ.conſi.91.col.fi.lib.3.Grat.conſi.20. poſtquā conſului]in p̄ſenti cauſa,in fin.nu.35.& conſi.55. ſuper contentis in allegatione] col.5. nu.35.li.1. latè poſt alios Neuiz. in d.ſilu.nupt. lib.5.nu.29.

Gomes.in §.omnium col.antepen.num.29. & ibi poſt alios Benincaſ.nu.403. Inſt. de act. Cagnol. in d.l.nemo poteſt mutare, num. 10.ff.de reg.iur. Ant. Gabriel.lib.1.cõm. concluſ. in tit.de teſtib. concluſ.4. propè fi. in 33. illat.nu.86.D.Io.Paul. Lancell. in d. ſua diſput. circa med. & alij paſſim, & eſt communis,& recepta ſententia, vt ex autoritate & numero iſtorum clarè apparet,& veriſsimam credo, quia vbi plenior adhibetur diſquiſitio, & diligentia, ibi melius veritas inuenitur, & enixior ſcribentis voluntas oſtenditur.

Tertius caſus eſt,quando doctor varius tenuit vnam opinionem pluribus in locis,aliam paucioribus, & tunc concludendum eſt,opinionem plu
77 ribus in locis amplexam † attendẽdam. ita tradit Bald.in l. p̃cibus,col.12.in fin. ſub nu. 42. propè fi. ver. item non obſt.glo.] C. de imp.& al. ſubſt. Iaſ. in conſi. 136. in præſenti conſultatione dubium] col.6.in fi. ſub num.2. propè fin. verſ. non quoque eſt curandum] lib.4.& in l.re coniuncti, col.4.ſub num.19.ff. de leg.3.Neuiz.ibid. nu.32. ante fin. Rolan. à Vall.conſi.60. ponderatis diligenter verbis] col.9. num.45. & conſi.67. primo quidem aſpectu] col. 10. num.33. lib.1. & eſt ex intentione omnium, & veriſsimum, nam geminatio, & multiplicatio oſtendit enixam voluntatem agentis & loquentis l. baliſta, cum vulg.ff. ad Trebell.

Quartus caſus eſt, quando doctor vno in loco principaliter materiam pertractat, in alio incidenter, & tunc opinio firmata in loco, vbi prin-
78 cipaliter de ea agitur † ſeruanda eſt, ita voluit Io. Cephal.in cõſi.278. deceſsit comes Io. Frãc.] col.2.nu.10.tom. 2. & credo verum ratione ſæ-

pius allegata,nam quod principaliter tractamus, in eo maiori vtimur diligentia, ſecus in ijs, quæ incidenter occurrunt.

Quintus caſus eſt, quando doctor tenuit contrarias opiniones diuerſis temporibus,& conſtat de tempore, & tunc concludendum eſt opinionē
79 poſterius firmatam † attendendam eſſe.ita tradit Glo.vlt.in l.qui filium §.fin.circa med. verſ.reſp. principis] ff.ad Trebell. Roman. in conſi. 327. iſtæ ſunt rationes]col.4.ſub nu.8.circa med.ver. primo quia ipſe idem] & ibi alios allegans ſequitur Horat. Mandoſ. in addit. in verb. poſterius] Neuiz. alios etiā congerens vbi ſup. nu. 32. poſt med.ver.ſi vero vtrobique]cum concor.Et eſt verum iure,& ratione,iure per l.fi.§. ſed cum in ſecundā, ibi Papinianus,licet variauerit C. de fur. ratione demum, quia,cum vltima derogent prioribus l.ſed & poſteriores, in fi.ff. de legib.ſi doctor hodie teneat contrarium ei,quod heri ſentiebat, vtique apparet, eum opinionem mutaſſe, & à priori omnino receſsiſſe.

Sextus caſus eſt, quando doctor in vno loco diſtinguit, in alio ſimpliciter concludit,& in hoc caſu firma facienda eſt concluſio, vt opinio diſtin
80 guens † attendenda ſit. nam in dubio opinio diſtinguens tenenda eſt, ita tradunt glo.vlt.in fi.in c. ſcientes,ex.de cenſib. Imol. in c. ſuper literis, num.2.de reſcrip. Alex.in conſi.50. in cauſa, & lite] col.3.nu.7.lib.7. Soc.conſi.67. conſilijs noſtris] nu.28.lib.1.Rimin. conſi. 50. viſis quæ copioſiſsime] col.1.nn.2. & ibi Rimin. iun. in add. lib.1.Rip.in l.ita ſtipulatus,nu.6.ff.de verb.obli. Franc. Marc.in deciſ. Parlamen.Delphin.q.817. quæritur redeundo] propè fi.nu.10.par.2.Iacob.

Aemi.

Aemi.conſi.16.in cauſa præcedenti] col.2. nu.3. Neuiz.latè alios allegans d.nu.32. Lancell.Corrad.lib.1.de prætor.§.2.in tit.de ſenten.num. 31. Maria. Iun.in conſi.39.perſpectis his, quæ accuratè] nu.78. lib.2. Grat. conſi.64. profectò caſus iſte]col.3.nu.36.lib.2.And.ab Exe.in c.cum oẽs, num.220. ex.de conſt. Aug.Bero. conſi.100. viſo pũcto exhibito]nu.3.lib.1.Io.Hiero.Alb.cõſ.38. item ſtatuerũt]nu.4. Io.Ceph.conſi.195. Vincentius Boſſ.]col.fi.num.27. & alibi ſæpe, Por.Im.in conſ.106.dom.Cõſtantinus]nu.26.Octa. Cacher. in deciſ.Pedem.dec. 21.domina Angela] nu. 16. nouiſsimè D.meus Franc.Cãtutius;in quodã ſuo pulchro,& copioſo reſp.incip. in p̃ſenti themate triplicẽ inſpec.]poſt med.verſi.3. cõſiderandum eſt]Cur.Iu.in cõſi.10.viſa,ac diligẽter]col.1.ñ.1. propè fi.verſ.in tãta enim doctorũ] & alij paſsim adeo,vt iſta ſit omniũ receptiſsima opin.& veriſſima. Primo,pèr l.adeo in §.1. ibi, & tamẽ media ſnĩa] ff.de acq.rer.dom.cũ ſim. Secundo quia opi
81 nio diſtinguens † p̃ſumitur verior,vt iuribus, & autoritatibus comprobata.Cæſar.Contar. in rep. l.diffamari,in q.18.nu.114. C. de ingen. & manu.
82 Nam,qui benè diſtinguit,proximus† eſt veritati, vt poſt Senecã tradit Salic. in l.filiæ, cuius pater, col.3.verſi.expeditis gloſis] C. fam.hercis. quod cæteri paſsim repetunt. Tertio comprobatur, quia opinio diſtinguens eſt valde Iuridica, cum
83 opiniones diuerſas † concordare debeamus l. ita ſtipulatus,vbi poſt alios not.& concord.congerit Rip.num.6. ff. de verb. oblig. l.uni. C. de inof. dot. c. cum expediat, de elect. in 6. Paul. Caſt.in conſi.6.quæritur viſo dicto] col. penult.
84 num.25.libr.3. cum ſim. & opinio diſtinguens

concordat opiniones, nam diſtingue tempora, & concordabis ſcripturas, ſecũdum Glo. in l. apud antiquos, in verſi. omnibus decretis (& ibi ſequuntur Salic. col. 2. in princ. verſ. item nota textum ibi) & reliqui C. de furt. & etiã per ſe patet.

Septimus Caſus eſt, quando vna opinio eſt æqua, & benigna: contraria vero dura, & rigida. & tunc etiam abſque dubio opinio æquior, & be
85 nignior † eſt eligenda, vt tradit Abb. in c. 2. nu. 3. ext. de cognat. ſpirit. Tyndar. in tract. de teſtib. cap. 2. col. 1. verſ. item quia eligenda) nu. 3. Iac. Aemil. cõſi. 50. in cauſa iſta equina] in fin. nu. 16. excell. D. And. de Alpher. inter cõſi. crim. diuerſ. in cõſi. 26. in cauſa vertente] col. 3. nu. 17. & ibid. Io. Ant. Conca conſi. 148. quia verè ſunt, & communes] col. 2. num. 11. lib. 1. Lancellot. Polit. in tract. ſubſt. in materia vulgar. num. 92. Alber. de malet. in tract. de teſtib. cap. 9. col. 3. num. 7. cum pluribus ſimil. & ratio eſt, quia ius eſt ars boni, & æqui, & in omnibus præſertim in iure æquitas ſpectanda eſt l. in omnibus, & ibi Doct. ff. de reg. iur. & anteponenda l. placuit, & ibi not. ſcriben. C. de iud. cum concord.

Octauus caſus eſt, quando nulla ſupradictarũ qualitatum adeſt, & tunc ea opinio attenditur
86 † quæ conuenit cum aliqua iuris regula, vt puta, quæ eſt pro poſſeſſore, pro reo, pro dote, & ſimil. pro quibus in dubio pronunciandum eſt, nam in caſibus ambiguis debemus ſequi opiniones cõcordantes iuris regulis, vt innumeras in ſpecie colligit Neuiz. in d. ſilu. nup. lib. 6. ferè per tot.

Nonus caſus eſt, quando pro vna opinione adeſt vna qualitas, vt puta, quòd nitatur diſtinctione, vel ſimilis, pro contraria eſt alia qualitas, ꝙ

latius

latius diſputando firmata ſit, vel alia. Dicerem
87 † qualitates eſſe efficaciores, vel minus efficaces, prout ſupra prius, & poſterius fuerunt diſpoſitæ, ita vt imprimis ſi contrarietas eſt in diuerſis conſilijs, & alterum ſit deciſiuum, opinio in eo firmata attendatur; Secundo hac qualitate ceſſante opin. latius diſputãdo firmata ſeruetur; Tertio his deficientibus ſententia pluribus in locis retenta obſeruetur. Quarto, ſi hæc omnia deſint, opinio defenſa in loco, vbi de ea principaliter tractatur, attẽditur. Quinto nulla alia exiſtente qualitate, ea ſententia obſeruetur, q̃ poſterius firmata eſt. Sexto iſtis ceſsãtibus opin. diſtinguẽs amplectatur. Septimo omnibus ſupradictis deficientibus, & ſic coniecturis voluntatis doctoris opi. æquior attendatur. Poſtremo omni iuris pſidio ceſſante ad regulas iuris recurritur. Et hæc per rões ſupra in ſingulis caſibus adductas.

Decimus caſus eſt, quãdo pro vna opi. adeſſet vna qualitas primi caſus principalis; vt puta, ꝙ eſſet firmata in cõſilio, vel tractatu, pro alia firmata legendo eſſet alia qualitas ſecundi caſus principalis, puta, quòd ſit æqua, vel ꝙ diſtinctione nitatur, quæ opinio erit tenenda? In hoc caſu non põt tradi certus modus, ſed iudex poterit in caſu occurrente terminare habendo ſemper ante oculos, quid veriſimilius doctor contrarius verè opinatus fuerit, quæ veriſimilitudo facilè elicietur ex rationibus ſupra adductis.

Vndecimus, & vlt. caſus eſt, quando vna opi. haberet plures qualitates, q̃ alia, & tunc cõſideran-
88 dum † eſt, ſimul iunctis qualitatibus, q̃ maiorem præſumptionem veritatis, & voluntatis doctoris pariat, & opinio illis qualitatibus iuuata ſeruãda

erit; Quæ vero qualitates & ſingulæ,& ſimul iunctæ maiorem efficaciam producant relinquēdum eſt arbitrio boni, & docti iudicis, cum certa regula tradi nequeat.

Inſpectio III.

VIDEMVS ſæpius in ſcriptis doctorū allegatos,autores,quorum ſcripta aut tēporis iniuria amiſſa ſunt, vt hodie ſunt multa ſcripta antiquorum, aut nūquam in lucem prodiere, vt ſunt ſcripta Io. Petrutij de Monteſperel. cuius dicta paſsim adducuntur à Scribētibus, vn de dubitare contingit,an autores iſti,quorum monumēta non habemus faciant opin.& nom.in cōi? Et in hac q. Dec.in conſ.259.viſis his,q̄ nouiſsimè] col.3.ſub nu.4.poſt med.verſ.p̄terea, vt ſupra dixi] quē referunt,& ſequuntur Cagnol.in l.2.col.17.nu.53. circa med. verſi. & accumulata per Felin.] C.de pac. inter emp. & vend.& Hypol. Rimin. in l.vt vim ſub nu.398.verſi.ſecundum eſt] ff. de iuſt. &
89 iur.reſpondet,tales Doc.† non facere opinionē, & numerū,& mouetur arg.auth. ſi quis in aliquo C.de eden.Cæterū ille tex. nihil facit ad rem noſtram, Primo,q̄a qn̄ in vno inſtr̄o fit mentio alterius,non fit affirmatiuè,ſed relatiuè & remiſsiuè, nam ita dici ſolet (vt dicunt de hoc eſſe pub. inſtrumentum, vel apparere in pub.inſtrumēto per manum talis Notarij) & ſic non aſſerit, & firmat Notarius,verè adeſſe tale inſtrumentum, ſed ſolum ex verbis partium ſe remittit. & refert ad aliud inſtrumentum. Vnde non mirum, ſi non ſtatur aſſertioni illius Notarij, ſi aliter inſtrumentum,de quo ipſe mentionem fecit, non appareat, ſecus verò eſt in caſu noſtro, quia doctor

alium

alium ad ſuum propoſitum adducens affirmat, eum ita tenere; Secundo, & vlt. reſp. quòd longè diuerſi ſunt termini auth. ſi quis in aliquo, à terminis q. noſtræ, nam ibi quis volebat probare intentionem ſuam per inſtrumentum quod ad hoc, vt faciat fidem, omnino eſt oſtẽdendum, nec aliter probari poteſt, vt per Doct. in l. 1. & paſſim. C. de eden. Secus verò eſt in caſu noſtro, in quo non eſt opus oſtendere omnes Autores, ſed facilè creditur Doctori alleganti propter præſumptionem, quam pro ſe habet, ob quam creditur etiam atteſtanti de cõſuetudine; & communi
90 opin. Quamobrem ipſe † contrarium verius exiſtimo, & obſeruari credo, nam videmus paſsim allegari hunc, vel illum, & niſi contrarium appareat, ei fidem haberi, & ego vidi quandoque diſcuti quandam cauſam in Rota Peruſina; in qua dubitabatur, An clauſula (ſine præiudicio venientium ab inteſtato) in legitimatione appoſita excluderet legitimatum per reſcriptum principis ab inteſtato, exiſtentibus ſolummodo venientibus ab inteſt. vſque ad quartum gradum, vel etiã vlterius in infinitum? Et in ea allegabantur quædam conſilia Io. Pet. de Monteſperel. Dioniſ. de Barig. & Ang. de Perig citata per alios doct. tantum, nec vnquam producta, quia non reperiũtur, & nunquam fuit dubitatum, an iſti facerent numerum in communi, ſed fuerunt admiſsi abſque controuerſia aliqua; Probatur autem veritas iſtius opinionis ex duobus. Primo, quia quemadmodum creditur Doctori atteſtanti de communi opin. vt voluit Ferdin. Loaz. in rep. § diui, col. 12. num. 37. & in ſeq. tit. latius dicemus, ita & multo magis cum minus ſit præiudicium autoritatis

toritatis vnius doct. quam communis opinionis, credendum eſt doctori alleganti aliquem authorem, cuius ſcripta non reperiuntur. Secundo, & vlt. nam doct. qui eſt teſtis iuris l.2. prope finem verſ. & vt obiter ſciamus.] ff. de orig. & iu. cum ſi. dicens, ſeu allegans aliquem doctorem, dicto ſuo nemini nocet, res modici aut nullius eſt præiudicij, cum licet forte tractu temporis poſſit eius dictum alicui obeſſe, tamen, tanquam incertum, & mediatum non habeatur in conſideratione, & doctor eſt teſtis valde dignus, vt per ſe patet. Sed teſtis vnicus in iis, quæ nemini nocent, item quando eſt teſtis valde dignus, item in cauſis modici
91 præiudicij plenè † probat, vt iuribus, & authoritatibus comprobat Ant. Gabr. d. lib. 1. com. conclu. in tit. de teſtib. conclu. 1. in lim. 1. num. 16. lim. 4. num. 23. & lim. 21. num. 43. Merito &c. Et ex his teneo, quòd etiam doctor, cuius ſcripta non reperiuntur, ab alio allegatus faciat opi. & numerum in communi. Id tamen intelligendum eſt, donec
92 contrarium non oſtendatur. ſed † ſi ſcripta eius, qui allegatur vllo tempore in lucem prodirent, vel alio modo poſſent videri, & reperiretur, talẽ doctorem non id, ad quod adducitur, firmare, vel contrarium tenere, tunc nec opinionem, nec num. in communi faceret, & ratio eſt, quia creditur illi doctori alleganti præſumptiuè, vnde cum appareat veritas non eſt amplius opus præſumptionibus.

Inſpectio IIII.

INTERPRETES clari, quando nouas aliquas opin. defendunt diſputando, ſolent in reſolutione quæſt. his, vel ſimi. uerbis concludere (&

per

per hæc ita diſputando tenerem, uos autem conſulendo, & iudicando non recedatis à contraria, quæ eſt communis) ex qua concluſione oritur dubitatio, cui ſententiæ, communi ne, an contrariæ tales docto. adhęſiſſe dicantur? Hanc difficultatem nemo tangit, quem viderim; In ea tamen prima fronte dicendum videbatur, doctorem ita con
93 cludentem † tenere contra communem, & pro ea numerum facere. Nam, cum diſputando eam tenuerit, & diſputando veritas reperiatur, tanquā veram approbare cenſetur, neque per illam adiectionem, vos autem] debet præſumi ſtatim ſe correxiſſe contra l. non ad ea. ff. de cond. & demonſt. quā appoſuit doctor, vt moneret iuuenes, ne præceptoris authoritate moti conſulendo, & iudicādo contra communem opinionem, inciderent in pœnam. Verum iſta ratio nihil vrget, nam licet diſputando ueritas reperiatur, tamen doctores in ſcholis non tantum diſputant, ut ueritatem rerū nanciſcantur, ſed vt iuuenum ingenia obtuſa reddant clara, & acuta, vnde quando diſputando concludunt non ex veritate id faciunt, ſed ex ſubtilitate, & ideo ſubdunt, vos autem &c.] ut moneāt ſcholares, ne ſubtilitate illa allecti iudicando incidant periculum cuiuſdam ſcholaris Aretini, cuius meminit Neuiz. in d. ſil. nup. l b. 5. num. 61. prope fi. Quapropter ipſe ſum eius ſententiæ, vt iſte
94 doctor † approbet communem, & pro ea opinionem, & numerum faciat, nam, & ut dicimus, primā opinionem contra communem diſputando eum approbaſſe, & fatendum eſt pro communi numerum facere, nam conſulendo, & iudicando approbat cōmunem, cum dicat vos autem &c.] opinio enim conſulendo firmata præualet ſententiæ in

ſcholis

ſcholis defenſæ, vt latè ſupra dictum eſt. Aut opinionem contra communem non approbat, vel ab eà recedit per illam adiectionē vos autem &c.] & tunc ſumus in claris. Et quidem omnino fatendum eſt, talem doctorem receſsiſſe ab opinione contra communem, quia aliàs malè feciſſet apponendo illa verba, vos autem &c.] quia ſi primam opinionem credebat veram, vtiq; debebat monere ſcholares quòd omitterent communem opinionē, quæ non eſt attendenda etiam cōſulendo, quando contraria eſt vera, ſeu verior, vnde vt dicamus, eum omnia rectè affirmauiſſe, fatēdum eſt, communem tanquam veram approbaſſe. Fall.
95 tamen iſta † concluſio, quando expreſſe apparet, Doctorem verè opinionem contra communem tenuiſſe, puta, q̄ dicat, & hanc ſententiam verisſimam puto, vel alijs verbis idem ſignificantibus vtatur, nam tunc illa verba, vos autem &c.] cenſebuntur appoſita modeſtiæ gratia, ne nimis arrogans videretur, ſi propriā opinionem cōplurium clariſsimorum iuriſconſultorum cōmunem conſtituentium ſententiæ præponere vellet.

Inſpectio V.

SVPERIORI proxima oritur difficultas, Nunquid doctor quæſtionem aliquam ad partes diſputans, & pro neutra opinione concludens, ſed ſolum dicens (cogita) dicatur facere opinionem, & pro qua parte? Hanc quoque controuerſiam à nemine tactam reperio. In ea tamen concluſiuè procedendo duos caſus diſtinguo. Primus eſt quando Doctor refert argumenta vtriuſq; partis, & ſingula reprobat, & tunc cōclu
96 derent; hunc † neutram op n. approbaſſe, & pro neutra

neutra numerum facere, nam ſi vtriuſq; opinionis fundamenta reprobat, dicitur etiam tollere vtranque opinionem. ſublatò enim fundamento
97 doctoris † tollitur eius opin. vt tradit Cur. in conſi.56. ſuper eo, quod ab ordine] col.4. circa med.ver.tertia concluſio] nu.7.quod etiam clarè oſtenditur per illud verbum (cogita) quo denotatur non dum ſtatuiſſe,cui opinioni adhęrere velit. Secundus caſus eſt, quando doctor refert ſolummodo omnia fundamenta, & nulla repro-
98 bat,& tunc crederem † eum facere opin.& numerum pro ea parte cuius fundamenta vltimo loco retulit, nam doctor referens plures opin.& neutram expreſsè approbans, vel reprobans vltimo loco relatam approbaſſe cenſetur ſecundum glo. fin.in d.l.qui filium §.fi. ff.ad Treb. communiter approbatam; vt ex mox dicendis in princip.ſeq. inſpect.apparebit,vbi me remitto, ſed doctor referens opiniones, & eorum argumenta non reprobans, ſed concludens per verbum (cogita) neutram approbat, vel reprobat,vt per ſe patet; Ergo &c. Sed hoc intell. vt in ſeq.inſpect. in fin.

Inſpectio VI.

DOCTOR referens duas opin.& neutram
99 expreſsè approbans † cenſetur vltimo loco relatam approbare, ita concludit gloſſ. fin. in l. qui filium §. fin. & ibi Imol.numer.3.ff. ad Trebell. quam referunt, & ſequuntur Hoſt. Ioan. Andr. in c.1.de ſenten.excomm.in 6. Dyn. in ſing.271. incip.l.ſi filium.] Barto. in l. bona fides num. 2. ff. de poſſeſ.Bald.in auth.ex teſtamento col.2. in princip. ante num. 1. verſic.& ſic vera eſt opinio Marti.] C.de coll. Nicol.de Milis in ſuo repert.
in verb.

in verb.opinio,ſub nu.4.Rom.in l.3.§. neratius, nu.3.ff.de acqui.poſſ.in ſing.92.quęro à te] nu.3. & ibi latè Nicol.Pignol.in add.in fi.& ī cōſi.327. iſtæ ſunt rationes] col.4. ſub num. 8. circa med. verſic.primo quod ipſe idem] & ibi alios allegās Horat. Mandoſ. in add.in verb. poſterius] Ant. Corſe.in ſuis ſing. in verb. opinio, in ſing.incip. quādo iuriſcōſultus]Ang.Aret.in §.item pcium, col.1.nu.3.prope fi.inſt.de empt. & vend. Felin. alios allegans in c.1. col.fin. ſub nu.55. verſic.4. nota] & ibi Dec. in lectura.1.in fi.extra de cōſtit. Iaſ. per illum tex.in l.ſi idem cū eodem §.fi.nu.3. & ibi Purpur.col.2.nu.10. Claud. de Seyſ. nu.2. cum.ſeqq.ff.de iuriſd.omn. iud. Hubert. Zuchar. in rep.rub.ff.ſi cer.pet. nu. 53. & ibi Iacob. Nig. nu.22.Io.Crot.in rep.l.filiusfa.in §. diui,nu.160. in fi.ff.de leg.1. Marſil. i ſing.631.vltima opinio] per tot Domin. de portu in rep.l. ſi alij, nu.19.ff. de vſu & vſufr.leg. Gomeſ. i rep.c.ſi pater,nu.11. de teſtam.in 6.Io.Cirier.in tract. de primogenit. concluſ.3.q.11.poſt princ. Matth. Brun. in tract. de ceſſ. bonor.in 20.q.4.q. princ.nu. 21. Quintil. Mandoſ.in commēt.ad reg.cancel. in reg.24.q.1. ante nu.9.cum fusè congeſtis per Neuiz. in d. ſil. nup.lib.5.nu.32.in fi.Bernard. Diaz.in tract. reg. in reg.514.opinio vltima] & nouiſsimè p Card. Alban.in Lucubrat.ad Bart.in d.l.bona fides n.2. ff.depoſit.& in ſumma eſt omnium receptiſsima opinio, & nullum habet contradictorem. Fallit tamen concluſio iſta pluribus modis. Fall. 1.
100 † quādo prima opinio ſaperet æquitatem, ſecunda rigorem, quia prima approbata cenſetur ſecundum Franc. Aret. in conſi.162. diligenter, & maturè diſcuſsis] col.4.nu.8. circa med. verſicu.

ſubdit

ſubdit tamen quod iſta ratio] quem referunt, & ſequuntur Iaſ. in d.l.ſi idem cum eodem,in §.fin. ſub nu.3. in 2.limit.& ibi Claud.in 2. limit.nu.6. & Purpur.num.12.in 2.limit.idem Iaſ. in l. pacta nouiſsima col.2.num.3. in fin. verſic. illud limit. D. Franc.]C.de pact. & in l.placuit in med.verſi. item ad iſtam reg.] C. de iudic. & alibi, Neuiz. ibidem ſub num.33.in 3. limit. Marſil.in d.ſing. 631. num.2. & generaliter Diaz. in d.regu. 514. idem alios allegans Cardin. Alban. vbi ſupra, & alij paſsim adeo, vt iſta ſit recepta ſnia. Fall. 2.

101 † quando pro prima opinione,meliores, & efficaciores eſſent adductæ rationes, quia prima cenſetur approbata, ita voluit Gloſ. in d.l.qui filium §. fin. Io.And. in d c.1. de ſent. excomm. in 6. quem refert, & ſequitur Iaſ.in d.l.ſi idem cum eodem §.fin.ſub num.3.in limit. 1. & ibi Purpur. num. 11. & Claud.nu.3.ambo in limit.1.Præpoſi. in c.1.§.ſed vaſallus,colum.2. in tit. hic fin. lex, dein.conſue. quem refert, & ſequitur Neuiz. d. num.33.in princ Reſtaur. Caſtal. in §.ſed ea omnia, col.3.nu.14.Inſt.de hæred.quæ ab inteſt.Io. Crot.in d.§.diui num. 160. in fin. ſequitur Diaz. ibidem, & eſt communis opinio, vt ex numero, & autoritate docto. clarè conſtat. Fall. 3.

102 † quando doctor refert vnam opinionem ſimpliciter,aliam vero per dict.aduerſatiuam(licet, vel quamuis)quia prima opinio approbata intelligitur, ita clarè probat tex. in l. 1. in princip. in verſ.dolum autem]& ibi tradit Glo.in verb.quãuis ff. de eo per quem fac. erit, per quem tex. ita lim. Claud.in d.§.fin.in 4.limit.num.8. & Neuiz. ſub d. num.33.ante med. in 5. limit. Fall. 4.

103 † quando doctor refert vnam opinionem ſimpliciter,

pliciter, & poſtea dicit, alij tamen dicunt, vel quidam contrarium volunt, vel ſimilibus vtitur verbis, nam & hoc caſu primam opinionem approbaſſe dicitur, ita tradit Iaſ. in d. §. fin. ſub nu. 3. & ibi Purpur. num. 13. & Claud. num. 7. omnes in 3. limit. Matth. Brun. in d. tract. de ceſſ. bon. in 20. q. 4. q. princ. num. 23. Corne. in l. cum antiquitas, propè fin. verſic. quæ etiam videtur de mente] C. de teſtam. idem Purpur. in d. rub. ff. ſi cert. petit. ſub num. 24. poſt princ. verſi. ex hac glo.] & ibi ſequitur Iacob. de Nig. ſub nu. 22. Dec. in d. c. r. in fin. de conſt. alios allegans Neuiz. nu. 33. poſt prin. ver. in 2. limit.] & Diaz. in d. reg. 514. & alij, ita vt iſta eſt communis opin. Fall. 5. & vltimo.
104 † quando opponeretur in diuerſis Gloſis, ſeu locis, quia tunc non ſtatur vltimæ, ita poſt Andr. Barbat. vbi per eum tradit idem Neuiz. ſub d. nu. 33. in 4. limit. Dubitatur modo, nunquid talis doctor, qui quandoque primam, & quandoq; vltimam opinionem cenſetur approbaſſe, faciat opin. & numerum in eis? Et quòd non faciat
105 † numerum, ſuadetur arguendo à fortiori, nã ſi doct. ſimpliciter abſque diſputatione aliquid firmans expreſsè non dicitur facere opin. vt tradit Fulgoſ. in conſi. 101. ſub nu. 3. quem doc. communiter ſequuntur, vt latè oſtendimus ſupra in prima inſpec. multo minus faciet in propoſito, vbi nõ ſolum abſque diſputatione, ſed nec etiam clarè ſuam ſententiam exprimit. Sed in contra-
106 rium, ꝙ talis doctor † faciat opinionẽ, & num. in communi forte videtur ſtringere, nam licet iſte doct. expreſsè, vel verè neutram opin. approbet, tamen præſumitur vltimam, & quandoq; primam approbaſſe, & iſta præſumptio eſt adeo vehemens

hemens propter uim communis opin. vt tanquã
107 ſit iuris,& de iure † non admittit ꝓbationem in contrariũ, ut poſt glo. Alex. Felin.& alios con cludit Alciat. in d. tract. præſump. in 2. part. nu. 3. in fin.& reddit eam certam non minus, ac ſi verè eſſet verbis expreſſa. Quid dicẽdum? Equidem
108 pro reſolutione diſtinguerem † illos tres caſus, quos ſupra cõſideraui in d. prima inſpect. Nam, Aut ſumus in Doctoribus, qui non ſolent diſputare,& tunc dicerem, talem Doctorẽ facere opin.& numerum, quia perinde eſt, ac ſi expreſſè hoc ſimpliciter traderet. Aut loquimur de Doctoribus, qui ſemper diſputant, & tunc concludendum eſt, non facere numerum; quia licet hoc ſentire videantur, tamẽ verè non ſentiunt arguendo à conſueto eorum more. Aut tractamus de doct. qui quandoque diſputant, quandoq; non.& tunc, ſi de ea materia principaliter agũt, faciũt opinionem,& numerum: ſi vero de eo incidenter aliquid afferunt, & non faciunt numerum in communi per ſupradicta.

Inſpectio VII.

ALIQVANDO Doctores tenentes vnam
109 opinionem allegant † autorem, qui illam non tenet, & ipſi eius autoritate mouentur, vt facit Iaſ. in §. fuerat, col. 26. nu. 89. inſtit. de action. allegans ibi Salic. qui, ad quod allegatur, non dicit. Dubitatur modo, an iſti doctores, vt puta Iaſ. & ſimil. faciant opinionem, & numerum pro iſta ſententia? In hac quoque dubitatione neminem ſcribentem inueni, pro eius tamen reſolutione duos caſus diſtinguendos eſſe cenſeo. quorum
110 Primus eſt, quando doctor † tenens illam opi-

nionem mouetur ſolummodo authoritate illius Authoris,quem allegat, & hoc caſu concluderē, non facere opinionem,& numerum pro ea, nam clari iuris eſt,ſublato fundamento doctoris corruere eius opinionem,vt ſupra aliàs diximus, & congruit reg.c.cum ceſſante, extra de appellati. cum ſimilibus.

111 Secundus caſus eſt, quando doctor † ad tenendam illam opinionē nō adducitur ſimplici authoritate illius,quem allegat,ſed vnà legibus,vel rationibus mouetur,ex quibus appareat, illum veram iudicare opinionem ex alio,quàm authoritate illius primi doctoris; & tunc dicerem, iſtum facere opinionem,& numerum pro communi, & ratio eſt quia licet tollatur fundamentum Authoritatis non corruit iſta opinio, cum remaneat fundamentum rationis,vel legis.Nam diſpoſitio fun

112 data duabus rationibus † non corruit per remotionem alterius,dummodo altera firma maneat l. ſi non lex,& ibi not.Bart.& alij ff.de hæred. inſti. §.affinitatis,& ibi not.doct.inſtitu. de nupt.tradit Iaſ.in l.vt liberis,num. 16. ante fi. C.de collat. & poſt Salic.& Alexan.Alcia.in d. tract. præſumpt. reg.1.præſumpt.24. num. 3. & ibi Nicol.Arelat. in addit.alios congerit.Vnde bona eſt cautela inſpicere,an primus doct.qui allegatur, pro aliqua opinione illam verè teneat,quia ſi non ita vellet, (vt accidit in compluribus opinionibus,quorum Aurigæ allegantur antiqui,qui vel nunquàm, vel raro dicunt, ad quod allegantur). facilè communes ſubuerterentur.

Inſpectio VIII.

ANTIQVI fuerunt contrarij in aliqua quæſt.

Moderni

Moderni ponunt vnam opinionem pro regula, contrariã pro limitatione. Exemplum. Dubium erat, an citatio nulla induceret perpetuitatem iuriſdictionis, & partẽ affirmatiuã tenẽt Hoſt. Ant. de But. Gomeſ. & alij; Contrariũ firmarunt Car. Archid. Anchar. & alij. Roma. & Fely. poſtea approbãtes partẽ negatiuã limitant, quando citatus aliunde habuit plenã notitiã. Dubitatur, nunq̃d doctores tenentes partem affirmatiuã, puta Hoſt. But. & Gomes, faciant numerũ in hac limit. quando citatus habuit notitiã aliunde? Et primo aſpe
113 ctu videbatur dicendũ † ꝙ ſic, nã, cũ iſti teneant opi. affirmatiuã in genere; videntur etiam in iſto caſu particulari idem tenere, immo multo magis cum in hoc ſit minor difficultas. Nam generalis
114 diſpoſitio † complectitur quoſcunq; caſus particulares, licet maior ſit ratio in vno, q̃ in alio, vt iuribus, & authoritatibus latè more ſuo comprobat Tiraquel. in tract. de vtroq; retract. tit. 1. §. 1. glo. 14. num. 101. & in rep. l. ſi vnquã, in præfa. nu.
115 108. C. de reuoc. dona. Cõtrarium tamen † credo verũ, ꝙ iſti Doctores non poſſint allegari pro limitatione, ea potiſſimum ratione, quia authoritates Doctorũ debẽt allegari in indiuiduo caſus, in quo loquuntur, nec aliàs iux. dictum Areti. in conſil. 6. in princ. quem alij ſequuntur. Nec obſt. dicere, ꝙ ſi loquuntur in genere, ergo multo magis ſentiunt in caſu, in quo maior eſt ratio, quia poteſt dici, vel iſtud fortè locum habere, quando opinio generalis non eſſet reprobata, & non adeſſent alij in indiuiduo tenentes, vel fortius, non valere. Doctor ita tenuit hoc caſu, ergo multo magis idem ſentit in iſto, qui habet maiorem rationem. Nam non ſufficit, quòd alia opinio

propter veritatem ſit digna approbatione omnium, ſed neceſſe eſt, quòd eam Doctores in actu expreſsè approbent ad hoc, vt faciant numerum; Et ita credo ſeruari.

Inſpectio. IX.

QVONIAM hodie cuncta reguntur hominum opinione, videmus quotidie miſeros litigantes, vt quò ad fieri poteſt; ſumptibus parcant, & voti ſui compotes facilius efficiantur, petere ab Excellent. viro conſilium, & illud poſtea ſimplicibus plurium Doctorum ſubſcriptionib: comprobandum curare, vt ſuadeant iudici, ſe bonum ius fouere. Vnde ſæpius dubitare contingit, nunquid iſti Doctores ſimpliciter ſe alterius conſilio ſubſcribentes faciant opinionem, & nu-
116 merum in communi? Et dubium † facit, quia doctores plerunque ad aliorum preces abſque lectione conſilij, vel ſi legunt, matura conſideratione iuſtitiæ ipſius nõ adhibita faciunt iſtas ſubſcriptiones, præterquam quòd neque diſputant, neque vllam diligentiam in perquirenda veritate oſtendunt. Verum iſta parum vrgent, quia doctor præſumitur vidiſſe, diu conſideraſſe, & etiã iura, & rationes pro opinione conſilij perpendiſſe, & præſertim quia ipſimet aſſerunt in principio iſtarum ſubſcriptionum, quæ pleræque initium habent (Viſis, & maturè, vel diligenter cõderatis, vel perpenſis, vel ſimilibus) qui non cẽſentur dicere mendacium. Quamobrem contrarium, quòd Doctores ſubſcribentes ſe ſimplici-
117 ter alterius conſilio † faciant opinionem, & numerum in communi tenuerunt expreſsè Thom.

Gram.

Gram. poſt Rubric. procem. Inſtitut. in poſitione caſus cum verborum contextu ſub num. 13. dicens ſubſcribentem haberi, ac ſi ipſe conſilium feciſſet, & in eo præſtare authoritatem, & latius eximius D. meus Franc. Cantutius interpretando l.centurio.ff.de vulga.& pupilla. in illa quæſt. An fideicommiſſaria ſit propriè ſubſtitutio, in qua pro parte affirmatiua adeſt conſi.Maria. Iun. 128. lib. 1. ſubſcriptum a pluſquam viginti doctorum, hoc idem in neceſſariam conſequentiam, voluerũt Dom.meus Thob. Noni in eadem lege & quæſtione, & Excel. Do. meus Sfort. Odd. in ſuo copioſo, & ſubtili Tract. Compen. ſubſtitut. in prælud. part. 1.quæſt.5. poſt med. in illa eadẽ quæſt.verſ.contrariã igitur ſententiam] dum volunt, propter illas ſimplices ſubſcriptiones d. cõſil.Maria. Iun. opinionem, quòd fideicom.ſit propriè ſubſtitutio, eſſe magis com. & iſtud idem in effectu volunt Doctores, qui aliorum conſilijs ſe ſubſcribunt, proprijs ſubſcribi ab alijs curant, & ſubſcripta in lucem emittunt, vt plures, & innumeras tam antiquorum, quàm modernorum ſubſcriptiones impreſſas videmus, adeo quòd iſta opinio apparet ab omnibus recepta, & etiam veriſſima ex duobus. Primò quia in dubio debet fieri interpretatio, vt actus aliquid operetur, nõ vt reddatur inanis l.quoties, cum vulg. ff.de reb. dubijs. At ſi diceremus, doctores ſubſcribentes non facere opinionem, ſubſcriptiones inanes eſſent, cum ad alium finem non addãtur conſilio, niſi vt authoritas doct.ſubſcribentium habeatur. Ergo. &c. Secundo; & vlt. quia docto. ſubſcri-
118 bens ſe ſimpliciter conſilio alterius † in totum illud approbare cenſetur l.ſi ita ſtipulatus, la 6.§.
 chryſo-

chriſogonus, & ibi not. Ang. nu. 1. Caſtren. nu. 2. Imol. col. 3. verſic. item nota, quòd ille] num. 10. Aret. nu. 5. Alex. nu. 2. Iaſ. nu. 2. & alij communiter ff. de verb. oblig. iſtud idem voluit Bald. in l. fin. per tot. & præcipuè in fin. & ibi Andr. Barbat. in Addit. C. plus val. quod agit: &c. quem referunt, & ſequuntur Barth. Bologni. in rep. auth. habita, nu. 164. C. ne fil. pro pat. Thom. Gramm. dict. nu. 13. & alij paſsim, & eſt communis, & recepta opinio, vt ex numero, & autoritate iſtorum clarè apparet. Quinimo ſi doctor ſignet tantummodo ſigillo ſuo conſilium alterius abſque alia
119 ſubſcriptione, dicitur † illud approbare, ita inquit Bal. in l. Tribunus §. 1. per illum tex. verſi. item not. hic arg.] ff. de teſtam. milit. quē refert, & ſequitur Bolognin. ſub dict. num. 164. quod eſt intelligendum, ſi appareat, ſigilli dominū illud appoſuiſſe, ſecus aliàs arg. l. penult. ff. de teſtam. cū adductis p Innoc. in ca. 2. circa princ. in verb. ſigillum] nu. 2. ex. de fid. inſtru. cū ſimil. Fall. tamē
120 † hæc concluſio quando doctor non legiſſet conſilium, quia tunc nō facit opinionem, ex quo non cenſetur illud approbare, cum ignoret contenta in eo d. l. Tribunus §. 1. & ibi not. Bal. idem tradunt Ang. & cæteri in d. §. chriſogonus. In hoc autem creditur doctori ſubſcribenti, qui aſſerit in ſubſcriptione (Viſis, & conſideratis) &c.

Inſpectio X.

REPERIVNTVR quandoque nonnulli, qui non dum doctorati, ſed ſolum licentiati, ſeu approbati aliqua & dicūt & ſcribunt. Vnde dubitatur, an iſti faciant numerum, & autoritatē pro communi? Et hanc quæſtionem nemo examinat,

minat, quem viderim: In ea tamen prima fronte
121 dicendum videtur, Licentiatum † non facere opinionem, & numerum. Nam cum ad cõſtituendam communem duo coniunctim requirantur, videlicet, Numerus & Autoritas doctorum, vt diximus ſupra tit.2. num.1. cum ſeqq. ille, in quo deeſt alterum requiſitum, non poterit facere numerum in communi, ſed in licentiato deeſt Autoritas, Merito &c. Minor deducitur, nam autoritas nihil aliud eſt, quàm opinio, quæ emanat ex præſumptione illa iuris, quia doctor præſumitur peritus; Vnde cum licentiatus non ſit doctor, ceſſat pſumptio, & conſequẽter opinio, & autoritas. Contrariũ tamẽ credo verũ, nempe licẽtiatũ
122 † in eo, quod aſſerit, vel ſcribit, facere opin. & numerum in communi. Tum quia licentiatus eſt proximè doctorandus actu, vel ſaltem potentia, vt per ſe patet. Sed proximè doctorandus
123 †. habetur pro doctorato, iux reg. l. pen. & ibi not. per glo. & cæteros ff. de teſtam. milit. de qua plenè per Tiraq. in tract. de legib. connub. glo.2. nume.2. cum pluribus ſeqq. Quinimmo in indiuiduo caſus noſtri approbatus, vel licentiatus
124 † in fauorabilibus habetur pro doctore, vt voluit Bald. in l.1. col. pen. ſub nu.9. propè fin. verſi. quid ſi filius] ff. ſol. mat. Socin. in conſi.70. vtrum primo licentiatus] colum. fin. ſub nu.6. verſic. 5. principaliter] lib.4. quos refert, & ſeqtur Tiraq. ſub d. num.2. Ergo &c. At Doctor abſque dubio facit numerum in communi, Merito &c. Tum etiam quia Laurea doctoratus, licet tribuat præſumptionem, & autoritatem, quia probat doctrinam, & peritiam doctoris, tamen non ſequitur, quin licentiatus habeat autoritatem, quia doctri-

na,& ſcientia poteſt ex alio,quàm doctoratu probari,vt puta, per ſcripta, & alios actus ſimil. At nos præſupponimus, licnetiatum aliqua in iure ſcripſiſſe,vel dixiſſe,& approbatum ad doctorãdum eſſe, ꝑ quæ eius peritia cognoſci valet, Er-
125 go &c. Et videmus, ꝙ licentiati † retinent, & admittuntur ad dignitates Eccleſiaſticas,ad quas ſolum doctores aſſumuntur, vt ſancitum extat in Sinod. Trid.in 22.ſeſsion.in decret. de reforma. cap.2.quia non conſideratur, niſi peritia.

Inſpectio XI.

SCOLARES quoq; ſimplices etiam non licentiati in iure dicunt, & ſcribunt, vt fuerunt Horat. Lutius, qui ſcholaris fecit tractatum de priuil.ſcholar. Reſtaur.Caſtal.qui in lucem miſit quædam ſingularia, Franc.Hercul. qui cõſcripſit trac.deproban.negat.& alij plures,qui varia monumenta in iure etiam ſcholares reliquere. Quæritur, an talis ſcholaris faciat opin. & numerum in cõmuni? Hæc quoq; difficultas à nemine tangitur,& ſatius fortaſſe eſſet, eam indeciſam relinquere, ne ipſe etiam ſcholaris propriam cauſam agere videar. Lectorum tamen humanitate, & integritate confiſus,quid ſuper hac re ſentiam, nõ ſilebo. In hac q.pro parte negatiua,ꝙ ſcholaris
126 † non faciat opi.& numerum in cõmuni faciũt iſta. Primo,quia is facit numerum in cõmuni,qui & ſcit, & ſcire præſumitur, vt mox dicemus. At ſcholaris non ſcit,quia ſcholares profitentur, ſe velle addiſcere. item licet eſſet peritus, tamẽ nõ ꝑſumitur, quia ſcholares non periti,ſed ſcientiæ cupidi cenſentur. Ergo &c. Secundo, & vlt.vrget cõtra ſcholares.nam doctores iuuenes, certi

iuris

iuris eſt,modicę admodũ eſſe autoritatis,& tamẽ habent p̃ſumptionem ortam ex doctoratu. Ergo ſcholaris,qui & iuuenis,& non ſolũ p̃ſumptione caret,ſed etiam habet prçſumptionẽ contrariam, videlicet non ſciendi,cum, ſi ſciret,nõ eſſet ſcholaris,nullius erit autoritatis. Sed pro parte affir-
127 matiua,ꝙ ſcholaris † faciat opin. & numerũ in cõi,videntur vrgere infraſcripta. Primo, quia, queadmodũ vbi dubitatur, an vulnus ſit mortale
128 nec ne, attenditur † non ſolũ opinio medicinæ doctorum,ſed etiam peritorum, qui doctores nõ ſunt,vt reſpondet Alex.in conſi.15.viſo proceſſu inquiſitionis] col.fi.nu.11. lib.1. quem referunt, & ſequuntur Iaſ. in l.2. propè fin.num.5. ff. quod quiſq. iur. & Alciat.in l.1.in §.eadem,ſub nu.34. verſic. ſed in contrarium facit] ff. de verb.oblig. per l. 1. §. ne autem quantitas C. de com.ſeruo. manu. cum ſim. Ita in propoſito in communi conſtituenda opinio ſcholaris attendi debet,qui aliquo ſcriptorum genere vel diſputatione,vel alio modo peritum ſe oſtendit. Secundo, quia facere numerum in communi is poteſt, qui habet autoritatem, cum communis conſtituatur numero, & autoritate iuriſperitorum, & is habet autoritatem, qui eſt, & præſumitur doctus, & peri-
129 tus, ſed ſcholaris † eſt huiuſmodi,nam ſcho'aris eſt peritus,cum diu,noctuq; verſatus ſit in legali philoſophia.nam qui ſcholaris aliqua vel dicit,vel in iure conſcribit,ſemper proximus Laureæ exiſtit, immo iſtius eadem eſt doctrina,quæ in doctore, cum doctoratus non det, nec peritiam, nec ſcientiam, ſed ſolummodo,vt diximus, eam probet. Item & præſumitur, tum quia vnuſquiſque cenſetur callere artem, in qua verſatur,

ſatur, iux.illud vulgare. Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat; Tum etiam quia ſcripta, diſputationes,& alia hoc genus nō minus, quàm Laurea doctoratus probant,& atteſtantur de doctrina,& peritia ſcribentis,vel diſputantis. Quid
130. concludendum? Equidem † diſtinguerē duos caſus, Quorum primus eſt,in opinione ſcholaris, qui eam firmauit iuribus, vel rationibus, vel autoritatibus, & tunc cenſerem eum facere numerum in communi, primo autoritate Bart.qui licet iuris Lucerna, tamen in ſuis qq. in q. 2. Piſanæ Ciuitatis] in ſolut.in princ.in q.6.Lapus]in ſolu. in princip. in q. 7. mulier habens] in ſolut. in princip.in q.9. iudex] in ſolu.in prin.& in q. 14. iudex maleficiorum]in ſolut.in princ.ſe remittit iudicio doctoris, & ſcholaris melius ſentientis. Secundo quia in tali ſcholari ceſſat præſumptio contraria, cum ſimus in clar s; Tertio, & vltim. quia in actibus, in quibus habetur ratio doctri-
131. næ non cōſideratur † Laurea doctoratus,quod ex eo deducitur,quia ſcholaris peritus prę fertur doctori ignoranti, vt probatur in l.1.iunc.glo.1. C.de ann. ciuil.lib.11.tradit Quintil. Mandoſ.in commēt. ad Regul. Cancel.in reg.16.q,17. nu.2. Ant. Taſſar. in Cōpend.error.notat.cap.25.nu.2. cum ſimil. At in caſu noſtro habetur ratio doctrinæ, Merito &c. Alter caſus eſt,quando ſumus in aliquo dicto ſcholaris, ad quod probādum nihil allegauit, & tunc non faciet numerum,& opin. quia viget præſumptio imperitiæ. Fall. tamen hoc, quando iſtud pronunciatum eſſet in tractatu, in quo reliqua contenta & conſcripta oſtenderent eum peritum, & doctum,quia etiam in eo faceret numerum in communi,talis enim ſcholaris

ris eiuſdem eſt doctrinæ, ac ſi eſſet doctoratus, cum iſti tractatus, & reliqua fiant non à Tironibus, ſed à ſcholaribus diu in iure verſatis.

Inſpectio XII.

DOCTORES interdum tractantes aliquā materiam, veniunt ad aliquod caput, & dicunt. De materia iſtius caſus pertractant doctores in l. &c. vbi Iaſ. partem affirmatiuam communem aſſeuerat. Dubitatur, an iſti doct. per ſolam atteſtationem, vel relationem atteſtationis de cōi opin. cenſeantur communem illam approbare, adeo ꝙ faciant in ea numerum, & nemo hanc difficultatem diſſoluit. Pro eius itaque reſolutione concluſiuè procedendo, duos diſtinguendos eſſe caſus exiſtimo. Alter eſt, quando doctor loquitur de quęſtione extra argumentum, quod ipſe principaliter pertractat, & tunc concluderem,
132 non cenſeri † eum approbaſſe, & non facere opinionem, & num. pro ea. Nam cum de ea principaliter non agat, ſi ſe remittit ad alios de ea tractantes, clarè apparet, ꝙ nō vult opinionem ſuā conſtituere. & quando dicit talis opin. eſt communis, vult tantummodo oſtēdere quid ſentiant alij, quemadmodum in allegatione aliarum autoritatum. Alter caſus eſt, quando queſtio eſt de materia propria ſui tractatus, & tūc dicerem pro
133 ea facere † opin. & numerum, quia ſunt multa in vno tractatu, quæ adeo clara ſunt, vt nulla indigeant diſcuſsione, & ideo doctores breuitati conſulentes ad alios ſe remittunt amplectentes cōem opin. tanquam veram, & claram. Præterea cum rem illam principaliter agant, & totam habeant præ manibus, ſi ſententiam aliquam dicunt

com-

communem fatentur etiam veram, cum cōmunis vera præſumatur,& tanquam veram, & de materia ab ijs principaliter tractatam velle omninò amplecti cenſentur.

Inſpectio XIII.

IVRIS conſultus formans, ſeu proponens quæſtionem,nec aliter eam decidens præſumitur 134 † decidere,& reſoluere, prout proponit, vnde ſi ꝓponit affirmatiuè,puta, An princeps legibus ſolutus ſit,dicitur approbare partem affirmatiuā, quòd Princeps ſit legibus ſolutus. & ſi proponit negatiuè, puta an Princeps legibus non ſit ſolutus, partem negatiuam, ꝙ Princeps non ſit ſolutus legibus,approbare dicitur; Iſtud pronunciatum probatur in l.in rebus, in fin. princ. verſ.ſed videndum] cum glo.ff.commod.in l.ſi.verſ.videamus ne ea pecunia] & ibi not.Fulgoſ.ff.de eo,qđ cer.loc.in l.ſi.ff.de ſer.ruſt. præd. in l.ſi indebitū, in princip.ff.rem rat. haber. & ita tradit Irner. in glo.pen.in l.ſed & ſi quemcunq;, in verb. dubitat ff. ad leg.Aquil. Socc.in tract. regul.in poſterior. in reg.51. Iuriſconſultus, qui format] Iaſ. in l.cum fundus §. ſeruum tuum, colum.4. nu. 6. ff. ſi cert.pet. refert, & ſequitur Nicol.Euerard. i ſuis loc.lega.in loc. ab Autorit. circa med.verſ. ſi autem iuriſconſultus] cum ſimil. Modo dubitatur,an ſi doctor proponeret qui & non reſolueret, præſumeretur decidere pro ea parte, ſecundum quam propoſuit quæſtionem, & in ea faceret opinionem,& numerum? Equidem, licet neminem inuenerim hunc caſum in ſpecie tangentem,tamē indiſtinctè concluderē, talem doctorē 135 † neutram cenſeri approbaſſe opinionem, &

per

per conſequens non facere numerum in communi; nam neutram expreſsè firmauit, vt clarum eſt, ergo non poteſt facere numerum. Nec obſt. quod dictum eſt de iuriſconſultis, quia eorum dicta hodie pro lege cuſtodiuntur, & in legibus nullum verbum debet eſſe ſuperfluum, ſed aliquid operari l. 1. cum ibi nót. per doctor. ff. quod met. cauſ. cum ſimilib. Secus eſt in dictis doctorum, quia non eſt abſurdum, vt nihil operentur, vel quòd nõ faciant opinionem, quia deſeruient ſaltem ad memorandum.

Inſpectio XIIII.

DOCTOR aſſerens vnam opinionem ve-
136 riorem, & æquiorem † innuit, contrariam ſeruari in practica. iſtud fuit dictum Lancell. Dec. in l. hæres abſens ff. de iudic. vt refert, & ſequitur Cæſar Contar. in rep. l. diffamari, in q. 11. prope fin. nu. 84. C. de inge. & manum. Quæritur modo pro qua opin. faciat numerum iſte doctor, pro ea, quam dicit veriorem, & æquiorem, an pro ea, quam innuit ſeruari in practica? In hac difficultate ego imprimis valde dubito de iſto dicto Lancell. & ſic indiſtinctè intellectum falſum
137 † omnino exiſtimo, nam clariſsimum eſt, in practica attendi opinionem veriorem, & æquiorem, licet contraria eſſet communis, vnde abſurdum eſt, quòd doctor dicens opinionem aliquam veriorem, & æquiorem innuat, contrariam in praxi ſeruari. Quamobrem ipſe in hoc primo
138 † dubio ita diſtinguerem. Aut talis doctor prius, vel poſterius dixit contrariam opinionem eſſe communem, & tunc benè poteſt eſſe verum, ꝙ innuat, iſtam ſeruari in practica, dicendo

cont

contrariam veriorem, & æquiorem, tum quia ſi non de iure, ſaltem de facto iudices hodierni inhęrent cõmunibus opinio. tanquam ſecuro carrotio, licet interdum nõ parum errent, vt inquit Maria. Iun. conſi. 131. quæſtio propoſita] col. 1. nu. 3. lib. 1. Tum etiam, quia opinio contra cõmunem poteſt eſſe verior per iura, & rationes, quæ, & quas viderint tenentes cõem opin. quo caſu licet opinio contraria ſit verior, tamen ſeruãda eſt communis, vt infra ſuo loco dicemus, & hoc caſu iudicio meo poteſt ſaluari dictũ Lancell. D. cij. Aut doctor ſimpliciter dicit hanc, vel illam ſententiam veriorem, & æquiorem nulla habita mentione communis contrariæ, & tunc falſum credo, ꝙ innuat contrariam ſeruari in praxi, in qua verior, & æquior opinio attenditur. Redeundo modo ad principalem dubitationem omiſſa di-
139 ſputatione concludo, Doctorem talem † in caſu, quo innuit, contrariam ſeruari in praxi, approbare ſententiam veriorem, & æquiorem, & pro ea opinionem, & numerũ facere ex duobus. Primo quia potius adhęrere debemus expreſſo tanquam certo, quàm tacito, ſeu præſumpto incerto l. continuus §. cum ita ff. de verb. oblig. l. qui ad certum ff. locat. cum vulg. Sed talis doctor expreſsè dicit hanc opinionem veriorem, & præſumptiuè, ac tacitè innuit contrariam ſeruari in praxi, Ergo &c. Secundo, & vltim. quia veritas in omnibus debet principalem locum habere c. quæritur. 2. quæſt. 7. & æquitas in omnibus ſpectanda eſt, & anteponenda l. in oĩbus ff. de regu. iur. l. placuit C. de iudic. cum ſimilib. Ergo, licet eſſemus in dubio, tamen debemus credere, talem doctorẽ approbare opinionẽ veriorẽ, & æquiorẽ.

Inſpectio

Inſpectio XV.

GLOSSATORES quandoque & etiam alij doctores, vel propter altitudinem intellectus, vt poſt Ang. & alios, quos fuſè ad id congerit, voluit Neuiz. in d. ſil. nupt. lib. 5. nu. 33. ante med. vel propter aliud, adeo obſcurè, & perplexè loquuntur, vt non intelligatur, quid ipſi ſentiant. Vnde huic malo remedium datum eſt, vt
140 tales doctores † ſeu eorum obſcura pronunciata intelligantur ſecundum leges, quas allegāt, doctri. eſt Bar. in l. nō ſolū §. liberationis, col. 1, nu. 7. in fi. ver. & glo. iſta] & ibi alios latè allegāt Po. Mat. in addit. & Card. Alban. in lucubr. nu. 3. ff. de liber. leg. & Bart. ſequuntur Roman. conſ. 211. allegationes doctoris] in vltim. dubio col. fin. num. 5. vbi latè alios cumulat Horat. Mandoſ. in addit. [in verb. allegat] Alexand. in l. ſæpe col. 8. num. 27. in fin. ff. de re iud. Salic. in l. ſi ex cautione, colum. 6. verſi. quæro ſecnndo ſucceſ.] C. de non num. pec. Stepha. Bertran. in conſi. 128, pro pleniori] num. 5. lib. 1. Cæſar Lamberti. in tract. de iur. pat. in 2. libr. par. 1. q. 9. articu. 18. num. 7. latè Iaſ. in l. cum filiofam. col. 21. nu. 129. ff. de leg. 1. Reſtaur. Caſtald. poſt alios in §. cum filius, in glo. 1. col. 3. num. 7. inſt. de hæred. quæ ab inteſt. Paul. Leon. in tract. ſubſtit. in prælud. nu. 77. Iacob. Meno. in tract. de retin. poſſ. in 3. remed. nu. 270. Horman. Det. in rep. l. hoc ædicto, in §. hoc autem ædictum, col. 8. num. 22. ff. de nou. oper. nunci. Corn. in conſil. 124. ardua primo aſpectu] col. penult. num. 25. lib. 2. Socc. in l. à diuo Pio, in princ. nu. 47. ff. de re iud. Marſil. in rub. ff. de fideiuſſor. nu. 45. Guil. de Benedict. in

rep.

rep. c. Raynutius, in verb. teſtamentum] col. 1. nu. 62. extr. de teſtam. Io. igne. in l. neceſſarios §. non aliàs, num. 118. ff. ad ſyllan. Nicol. Bellon. conſil. 16. ſtat ſtatutum] propè fin. nu. 10. Hieron. Butrig. in rep. l. edita nu. 101. C. de eden. Cagnol. in l. diem functo, nu. 22. ff. de offic. aſſeſſor. Maria iun. in l. 1. num. 432. ff. de acquir. poſſ. Ant. à Leut. inter conſil. crimin. diuerſ. Tom. 2. in cõſi. 18. viſo ſupraſcripto] nu. 25. & nouiſsimè Gaſp. Cabal. in tract. de euict. §. 4. num. 28. & eſt receptiſsimum apud omnes. Modo dubitatur an doctores iſti faciant numerum in cõmuni? Et omiſ-
141 ſa longiori diſquiſitione concludo, iſtos † facere opinionem, & numerum, tum quia eſt receptum pro indubitato, vt doctores eam partem approbaſſe cenſeantur, pro qua faciunt iura, & rationes adductæ ita, vt perinde ſit, ac ſi expreſsè firmaſſent: tum etiam quia quemadmodum ſublato fundamento doctoris corruit eius opinio, ita econtra poſito fundamento debet conſtitui opinio.

Inſpectio XVI.

DOCTOR ſuper aliquo caſu firmat opinionem ſuam, & poſtea dicit, ſe contrarium vidiſſe iudicari, vtrum iſte cenſeatur à ſua opinione receſsiſſe per illa verba, quod contrarium vidit iudicari, & pro qua parte faciet opin. & nume-
142 rum? Et videbatur eum † cenſeri, receſsiſſe, & facere numerum pro opin. pro qua vidit iudicare, nam cum pro iudice, & ſententia præſumatur, vt latè per Alc. in d. tract. præſumpt. in reg. 3. præſumpt. 9. opinio, pro qua iudicatur, verior cẽſebitur, & eam tanquam veriorem approbaſſe intelli-

intelligetur. Contrarium tamen, quòd iſte doct.
143 † non cēſeatur receſsiſſe à ſua opinione,& per conſequens pro ea facere numerum tenuit Pet. Calcfa.inter conſi.crim.diuerſ.in conſi.105. ſpectabiliſsimi domini] propè fin. nu.15. Tom.1.2. impreſſ.quod verum credo ex infraſcriptis, licet ipſe nihil alleget. Primo quia cum opinionem ſuam firmauerit,ſi ab ea expreſsè non recedat, in dubio per illa verba, quod vidit contrarium iu-
144 dicari, non præſumitur † incontinenti, ſe corrigere l.non ad ea, vbi glo.& doct.ff.de cond. & demon. Bar.in l. 1.§.& parui,col.ſub nu.5.verſic. non eſt enim veriſimile] ff. quod vi aut clam,cum adductis per Alc.in d.trac.p̄ſumpt.reg.2.p̄ſump. 28. num. 1.cum ſeqq. Præterea, & vlt. quia licet pro iudice, & ſententia præſumatur, non tamen clarum eſt, opinionem, contra quam iudicatum eſt, eſſe falſam, quia poteſt etiam eſſe, vt iudex ſecutus ſit ſententiam deteriorem. Vnde ex iſta præſumptione non eſt dicendum doctorem receſsiſſe ab opin. iam firmata, cum id, ſi voluiſſet, exprimere potuiſſet.

Inſpectio XVII.

VIDEMVS ſæpiſsimè,ꝙ doctores ſcribētes ſuper l.dotata pluribus, & diuerſis materijs, alij vnā, & alij aliā p̄cipuam materiā pertractandam aſſumunt, reliquis omiſsis. Dubitatur, an doc.in materijs omiſsis dicātur approbare dicta aliorū, puta,gl.Bar.& ſim.& in ijs facere opinionē,& nu
145 merū? & partē † affirmatiuā tenet D.me⁹ Thob. Noni.in §.poſthumorū,col.17. ſub nu.11.verſ. & ita voluit hic Accurſ.]inſti.de exhered.li.&nihil allegat. Sed ipſe omiſſa diſputatione cōtrariū cō

146 cludo, nempe doctorem iſtum † non cenſeri ap probaſſe, neq; numerum pro ijs facere, tum quia nulla ratio ad id dicendum nos impellit, tum etiam quia hoc non voluit, quia quemadmodum opinionem ſuam expreſsit in materijs, quas ibi pertractauit, ita, ſi voluiſſet, & in alijs expreſſiſſet, non fecit, ergo noluit, argum. l. vnic. §. ſin autem ad defic. C. de caduc. tollend.

Inſpectio XVIII.

DVBITARI poſſet, nunquid conſulentes in aliqua cauſa faciant numerum pro conſtituenda communi in illo caſu ad vtilitatem ſui clientuli? Et breuitati conſulendo concludo, Doctorē
147 ſcribentem in vno caſu † nō debere vllo pacto numerari in conſtituenda communi in illo caſu in vtilitatem ſui clientis ex duobus. Primò quia aduocatus eſt ſuſpectus propter affectionem, quā habet cauſæ, propter quam affectionem dicitur
148 † aduerſarius eius, contra quem conſuluit l. 1. §. fin. cum glo. in verb. aduerſario ff. de calũniat. Doct. omnes, & præcipuè alios allegantes Aug. Bero. column. 12. nu. 38. & Marc. Mant. col. 10. nu. 11. in c. 1. extra de iudic. cum concord. Vnde aduocatus in vna cauſa, ſi in ea ſit datus iudex pōt
149 † tanquam ſuſpectus recuſari c. poſtremo, & ibi gloſſ. in verb. aduocati, Abb. & alij, extra de appell. Doct. in d. c. 1. de iudic. & eſt receptiſsimum. Quinimmo doctor aduocando cōtra eum, cum quo fecit pacem, in multis caſibus dicitur
150 † pacem rupiſſe, vt latè per Iul. Ferret. in tract. de feri. ſeu induc. milit. treg. & pac. nu. 185. vſq; ad 190. cum ſimil. At abſurdum eſt dicere, doctorem ſuſpectum facere numerum in cōmuni,

Ergo

Ergo &c. Secundo, & vltim. quia ſi aduocati facerent numerum pro communi in cauſa, cuius patrimonium ſuſceperunt, ſequerentur duo maxima abſurda, vnum eſt occaſio maximorum ſumptuum, tot enim cõſulerentur Doctores quouſq; communis, & magis comm. efficeretur. alterum eſt abſurdum, quia vincerent cauſas ſaltem dubias non qui iuſtitiam fouerent, ſed qui maiorem pecuniarum quantitatem haberent, quibus plura conſilia peterentur. at conſequens non eſt admittendum, Merito. Intel. hoc quo ad conſilium redditum in illa cauſa, ſecus ſi eadem opin. prius vel conſulendo, vel tractando, vel alio modo firmaſſet, quia in alijs locis faceret nu. in com. etiã in illa cauſa. Sed non propter hoc litigantes
151 † debent aſpernari habere plures, & principaliores aduocatos, quia & maximum eſt indicium eius boni iuris, & quia bona capita, & rationes facilius excogitant plures, & excellentiores, quàm pauci, & minus docti.

Inſpectio XIX.

QVANDOQVE reperitur inter conſilia vnius inſertum conſilium alterius doc. qui & ipſe habet propriorum conſiliorum libros ſeparatos, inter quæ non reperitur conſilium inſertum inter alterius conſi. exemplum habemus de quodam conſi. Bald. inſerto inter cõſi. Ang. cõſi. 265. verba autem ſuccedere valeas] quod inter cõſi. Bald. non inuenitur. Quæritur, an talis doctor in eo conſi. faciat num. & opin. in communi? Et D. meus Franc. Cant. in ſuo quodam pleno, & docto reſp. incip. tota uis præſentis controuerſiæ] in 2. inſp. in 2. fund. in fi. loquens de d. cõſi.

152 Bal.voluit,tanquã ſuſpectũ nõ debere † attendi,nec Bal.numerum facere ob illud conſi.ea vrgenti ratione,quia aut illud conſi.non fuit Bal.ex quo non reperitur inter eius conſilia, aut ſi fuit, vtiq; Bald.videtur illud reieciſſe, & cõſequẽter receſsiſſe ab illa opi. ex quo nõ numerauit inter ſua conſilia. Ego tamen pace tanti viri in caſu d. conſi.Bald.non credo veram opin.eius per infraſcripta. Pro reſolutione tamen p̃ſentis dubitatio
153 nis diſtinguo † duos caſus.Quorum primus eſt, quando doctor inter cuius conſilia reperitur conſilium alterius,habet cum eo vel affinitatem, vt Ang.cum Bal.vel conſuetudinem, vt ſcholaris cũ Præceptore, vel ſim. vel amicitiam,vel amicitiæ præſumptionem,vt inter doct. eiuſdem ciuitatis, vel ſimil. & tunc credo talem Doctorem facere opin. & numerum in communi. Nam facilè poteſt eſſe, vt aliquis iſtorum potuerit habere conſilium alterius,& propter affinitatem,& amicitiã traditũ originale conſilij ſpe recuperandi, vnde copia apud Autorem nõ remanſerit, & id melius eſt dicere,quàm quòd conſilium non ſit Autoris. Nam,cur doctor inter propria conſilia interfuerit conſilium ſub nomine alterius, alia ratio eſſe non poteſt niſi conſideretur fraus,quæ non debet præſumi, præſertim quando alia legitima interpretatio poteſt adaptari; Item hãc opinionem tenendo euitatur, doctorẽ cenſeri opinionem mutaſſe,quod eſt cõtra reg.l.Lucius,in fi.ff.de leg.2. Secundus caſus eſt, quando conſilium reperitur inter conſilia doctoris, cum quo autor verè, vel veriſimiliter nulla familiaritate, affinitate,vel neceſsitudine fuit coniunctus, puta quòd vnus ſit Italus, alter Gallus, & ſic de ſimil. & tunc habet
locum

locum opinio D. mei, quia poteſt eſſe conſilium fictum in aliqua cauſa ad obtinẽdum, & poſtea ſic impreſſum, vel ſi verè fuit proprij Autoris, ab eo improbatum cenſebitur, cùm copiam non retinuerit.

Inſpectio XX.

REPERIVNTVR in iure opuſcula & libelli, q̃bus nullus eſt inſcriptus autor, vnde iſtos incerti autoris libros appellare ſolemus. Dubitatur, an iſti incerti Autores faciant numerum in
154 communi? Equidem arbitror, iſtos † facere numerum, tum quia video, eos paſsim à Doctoribus allegari, tum etiam quia negari non poteſt, iuriſperitum aliquem opus illud confeciſſe, & prout ibi opiniones protulit, voluiſſe, & ſenſiſſe, neque nominis autoris incertitudo debet reddere illud opus inane, & fruſtratorium, vt eſſet, ſi allegari nequiret. Verum tamen eſt, huius incerti
155 autoris † modicam, & exiguam eſſe autoritatẽ. Primo, quia non poteſt cognoſci, an autor iſte ſit antiquus, ſcripſerit in ſenectute, maximi nominis viuens extiterit, & ſimil. Et licet liber poſſet teſtari de ſingulari eius doctrina, cum tamen malus, & iniquus eſſe potuerit, quod poſſet argui ex illa incerti autoris inſcriptione, autoritas non probatur, quia deficit alterum requiſitum, videlicet, vitæ probitas. Secundo quia credo, iſtos libros plerunque non excedere in bonitate, & elegantia; quia ſi aliàs eſſet vel veri autoris, vel alterius, qui librum in lucem emiſerit, nomen appoſitum. Tertio, quia quando in aliqua quęſtio. iſte allegatur, poteſt eſſe quòd ſit idem cum altero in illa quæſtione

 citato.

citato. Quarto, & vltim. quia poteſt eſſe, quòd opus illud fuerit ab autore penitus reiectum, vel ſaltem, quòd manifeſtò colligitur, neglectum.

Inſpectio XXI.

PROPOSITA mihi fuit dubitatio à D. Octauio Simoncello Callienſi iuuene, & ingenij acumine, & legali ſcientia valde prædito, & mihi ſemper honorando, vtrum doctor, qui in Indice, ſeu tabula, ſeu repertorio, ſeu ſummario alicuius operis aliquid afferat, vel teſtetur de comm. opin. vel aliud agat, quod in opere iſto non reperitur, faciat opin. & numerum in communi, vel eius atteſtatio attendenda ſit? Et in hac difficultate ſanè pulchra, concluſiuè procedendo, ita
156 † diſtinguendo concluderem. Aut iſte Index eſt locupletatus ab eius autore iuribus, Autoritatibus, & rationibus præter contenta in opere, prout eſt Index Innocentij, pro quo eſt appoſita Margar. Baldi, Index Abbatis Panor. Felini Sād. Franc. Aretin. & aliorum, & tunc concludēdum eſt, iſtos facere num. & opinionem, & ratio eſt, quia iſti Indices non ſolum indicis, ſed additionis vicem gerunt. Aut iſte Index eſt ſimplex, prout ſunt regulariter indices & tunc nec opinionem, nec numerum faciet, nec atteſtatio de comm. quicquam releuabit. Siquidem index per ſe nihil diſponit, ſed indicat ſolum vbi res in opere pertractetur.

Inſpectio XXII. & vlt.

DOCTORES quandoque defendunt, & firmant aliquam opinionem in genere, & poſtea dicunt (Quæ ſententia ſaltem locum habet in tali

caſu) Vnde dubitare contingit. An iſti per illam adiectionem (quæ ſentẽtia ſaltem, &c.) cenſeantur receſsiſſe ab opinione in genere firmata, & an pro ea numerum faciat? Et omiſſa diſputatione vnà cum D. meo. Franciſc. Cantutio in pulchro reſponſ. incip. donationem, de qua agitur reuocandam] circa med. in 5. cap. poſt princip. verſi. & licet Didac. Duen. & Forſter.] concludo, ta-
157 lem doctor. † non cenſeri receſsiſſe ab opinione in genere firmata, & pro ea numerum facere, nam cum expreſsè tenuerit eam in genere non cenſetur in continenti ſe corrigere velle. Nec quicquam facit adiectio illa (quæ ſententia ſaltem, &c.) quoniam animaduertere debemus, quòd conſtituere opinionem, conſiſtit in ſola voluntate Doctoris, quæ hoc caſu clara apparet, cũ expreſsè firmauerit opinionem in genere, vnde, quando ſubdit (quæ ſententia ſaltem &c.] quoad voluntatem propriam non recedit ab opinio. generali, ſed quoad alios oſtendit, opinionem illam in eo caſu particulari eſſe clariſsimam, & omnino ſeruãdam, ita in ſimili probat clarè text. in l. vnic. C. de emend. propin. Vbi vult Imper. domeſtica laudis exempla ſeniorum prouocare propinquos minores ad vitæ decora. ſed quoniam ex parte iſtorum id non perficitur, iubet, ſaltem correctionis medicina cõpellere, ſed non per hoc negat, quin exempla in bonis ſufficiant. Et de his hactenus. Plures alias difficultates ſuboriri poſſe, qui Doctores faciant numerum, & opinionem in communi, non ignoro, ſed ex his aliarum reſolutionem facilem eſſe, mihi perſuadeo.

Doctori atteſtanti de Communi Opinione an, & quomodo ſit credendum.

TITVLVS VII.

Summa Notabilium.

1 DOCTORI *atteſtanti de Communi opin. non creditur. Contrarium num.3. Ampliat. nu.7. limit.nu.8. cum ſeqq.*

2 *Doctori atteſtanti de conſuetudine nõ creditur. Contrarium nume. 4. Declar. num. 5. Fall. num. 6.*

9 *Veritatem non immutari ex noſtro affirmare, vel negare.*

10 *Quid, quãdo in eadem q. ſunt atteſtationes hinc inde, Primo creditur Doctori Recentiori. Fall. num.11.& 12.*

13 *Poſtea doctori principaliter de ea pertractanti. Fall. num.14.*

15 *Deinde doctori plures autoritates adducenti.*

16 *Poſtmodum pluribus atteſtationibus.*

17 *Tandem ſi nullæ adſint qualitates ſupradictæ nulla attenditur.*

COGNI

COGNITIS ſatis ſuperq; ex quibus conſtituatur vera, & perfecta communis opin. Reliquum eſt pro complemento huius primæ partis, diſcurere, & videre, nunquid atteſtatio de communi opi. ab hoc, vel illo doct. facta ipſam cõmunem plenè probet, & conſequenter an, & quomodo credatur doctori atteſtanti de cõmuni opinione ? Et in hac difficultate duæ ſunt ſcriben. ſententiæ, quarum prima eſt negatiua, vt
1 doctori de cõmuni atteſtanti † non ſit credendũ, & hanc tenuit ſolus Cagn. in l. 1. nu. 265. ff. ſi cert. pet. & mouetur ea potiſsimũ ratione, quia quemadmodum nõ creditur doctori excellẽti atteſtanti de conſuetudine, ita eadem rõne non eſt fides habenda doctori de cõi atteſtanti: Quòd vero nõ
2 credatur doctori † de cõſuetudine atteſtanti eſt recepta ſententia. & ne ſingulas autoritates enumerem, hãc eſſe cõmunem opin. teſtantur Pet. de Rauen. in ti. de conſuet. ſect. 5. nu. 16. Roch. Cur. in c. fi. ſect. 8. q. 5. nu. 9. poſt med. ex. eod. tit. de conſuet. vbi teſtatur per relationem, & numerationẽ autorum, quæ eſt validior atteſtatio, Cagnol. in l. vni. in princip. nume. 20. ff. ſi quis ius dicen. non obtem. Dec. in conſi. 402. in cauſa illuſtris principis] colum. fin. numer. 15. propè fin. verſic. ex quibus patet] vbi dicit communem recentiorum, Steph. Bertrand. in conſil. 181. circa proceſſum cauſæ] colum. 6. ſub num. 15. verſic. & licet Bartol.] lib. 3. vbi dicit magis communem, cum alijs allegatis per Anton. Gabriell. libr. 1. comm. concluſ. tit. de probat. concluſ. 4. verſic. contraria Bald.] Sed hæc ratio fragilis eſt, vt ex infra dicendis apparebit. Contraria

ria igitur eſt ſententia , quòd Doctori atteſtanti
3 de communi opin. † credendum ſit, & hanc tenẽt Ferd. Loaz. in rep. §. diui l. filiusfam. col. 12. in fi. verſic. & doctori approbato] num. 37. ff. de leg. 1. Rim. in conſi. 98. viſo proceſſu agitato] col. pen. ſub nu. 75. & conſi. 120. diſputabilis ſanè eſt materia] col. 2. nn. 5. lib. 1. Neuiz. in d. ſil. nupt. lib. 5. num. 2. Iacob. de Leonar. inter conſi. Maria. iun. in conſi. 121. eleganter, & non minus] num. 17. lib. 2. Hieron. Grat. in conſi. 88. teneo quòd hæres] col. 1. num. 2. lib. 2. Lancell. Conrad. in lib. de prætor. §. 2. in tit. de ſen. nu. 26. Aug. Bero. in conſi. 99. non recedendo ab ijs] num. 4. lib. 1. Io. Franc. Vicei inter conſi. crim. diuer. in conſi. 146. veris præſuppoſitis] in fi. num. 4. lib. 1. 2. impreſſ. Io. Hiero. Alban. modò Car. ampliſ. in conſi. 5. ſi quis aut hodie eſt] num. 46. Franc. Herc. in tract. de prob. Nega. num. 302. ante fin. verſi. hæc eadẽ trahi poſſunt] D. meus Io. Paul. Lancel. in d. ſua diſput. an, & quand. attendend. ſit Commu. opi. in fin. cum ſimilibus, & hæc eſt communis, & recepta ſententia, vt ex numero eam tenentium clarè apparet, & etiam meo iudicio veriſsima. Pro qua imprimis retorqueo rationem in cõtrarium adductam. Nam quemadmodum creditur docto
4 ri excell. † de conſuetudine atteſtanti, vt voluit Bart. in rep. l. de quibus num. 21. ff. de legib. cuius opinio èſt communiter à doctoribus approbata, vt teſtantur Alex. in l. poſt dotem, col. 10. nu. 29. in princ. ff. ſol. matr. Chriſ. port. in §. apum, col. 3. nu. 10. Inſt. de rer. diuiſ. Dec. in conſi. 420. quæritur an ad Archidiaconum] in fin. & conſi. 694. pro reſolutione eorum] col. 1. ſub num. 3. vbi per numerationem plurium de cõm. teſtatur Io. Bap.

Ferret. in conſi. 102. ſuper caſu decimarum] col. 2. nu. 6. Roland. à vall. in conſi. 71. viſo proceſſu] col. 4. nu. 21. cum ſeq. & conſi. 87. non inſiſtendo] col. 2. nu. 12. lib. 1. & hæc opinio Bar. eſt magis cõ munis, vt aſſerunt Dec. in l. 2. §. mutui datio, n. 12. & 13. ff. ſi cer. pet. Lud. Gozad. in conſi. 59. prima facie dicendum] col. 4. in princ. ſub nu. 18. Cur. Iu. in conſi. 60. caſus in facto ita ſe habet] col. 4. ſub num. 5. Grat. in conſi. 12. cõtra quam plures] col. 7. nu. 58. & 59. lib. 1. Maria. in conſi. 60. vide bitur fortaſſe] col. 3. per tot. nu. 10. vbi per relationem complurium hanc magis com. dicit lib. 2. Franc. Hercul. in d. tract. de prob. neg. num. 30 r. Craue. in conſi. 166. licet plurimi] col. 3. num. 9. nouiſsimè, & pleniſsimè alios cumulans Nicol. Feſtaſ. in tract. de collect. par. 2. in tit. an, & quãd. foren. indic. nu. 33. vſque ad 42. vbi habito reſpe ctu ad numerum, & autoritatem doct. hanc tenen tium dicit eam magis com. cum relatis per Ant. Gabr. in d. conclu. 4. in princ. item iſta Bart. opin. eſt verior, vt teſtantur ferè omnes iſti, & præcipuè Maria. iu. Nicol. Feſtas. & Io. dilect. in tract. de art. teſtand. in tit. de ſubſt. caut. 35. hæres cui alius] ſub nu. 3. verſi. & licet ſecũdum quoſdam] cum concor. & abſque dubio, hæc eſt verè cõis, & magis communis, vera, & verior opinio tam ex numero, & autoritate eam tenentium, & ratio nibus ab illis adductis; quã per tot atteſtationes de communi, magis com. vera, & veriori opin. fa ctis non fortuito, ſed per relationem, numeratio nem, & ponderationem autorum, & non ab antiquis, ſed à nouiſsimis prout ſunt Rol. & Nicol. Feſta. qui cum in dies cõmunes naſcũtur, creſcãt, & intereant, melius veritatem huius rei reperire poſſunt.

poſſunt. Hæc tamen opinio intelligenda eſt, vt
5 doctori † credatur præſumptiuè, hoc eſt, donec contrarium probatum non fuerit, non autẽ verè, vt intelligatur facta plena probatio, ſed ſolum, vt transferatur onus probandi contrarium in aduerſarium, ita verè voluit Bartol. in d. l. de quibus, & in his terminis eſt magis commun. opinio, & vera, vt per Dec. Cur. Gozad. Grat. Marian. Crauet. Feſta. in locis ſupra adductis, & per Gaſp. Caball. in tract. de euictio. §. 3. ſub nu. 39. ver. vel reſp. & intellige] cum adductis per Ant. Gabriel. d. concluſ. 4. poſt med. Secundo hæc
6 Barto. opinio procedit, vt credatur Doctori † de conſuetudine loci in quo doctor diu eſt verſatus, ita declarat Paris de put. in tract. de ſindicat. in verb. doctor] c. 2. incip. an doctor, ſeu aduocatus] verſ. conſuetudo enim contra ius] in colum. pen. num. 10. Alex. in conſil. 5. circa primum dubium] col. pen. ſub num. 11. in fi. verſi. item reſpondeo] libr. 3. & poſt alios ita tradit Io. Dilect. d. num. 3. per tot. vbi teſtatur ſe ita in praxi ſeruaſſe, & ſequitur Anto. Gabriel. in d. concluſ. 4. propè fin. verſi. concorda iſtas] num. 3. & credo veriſsimum; Quemadmodum, inquam, creditur Doctori teſtãti de conſuetudine, ita debet credi doctori atteſtanti de com. opin. de qua ipſe cognitionem habet. Secundo iuuatur hæc commu. opin. nam hanc, vel illam opin. eſſe, vel non eſſe communem, quæſtio eſt facti, cuius cognitio conſiſtit in iure. nõ enim alius, quàm iuriſperitus cognoſcere poteſt. At doctor præſumitur poſſe, & velle cognoſcere ea, quæ ſunt iuris, & ſecundum ius affirmare, vel negare, cum doctus & bonus cenſeatur iuxt. tradita per

Alc.

Alc.in tract.præſump.reg.3.præſum.2.& 19. per tot.Ergo &c. Vlt.roboratur opinio iſta.nam ſi di ceremus, quòd non credatur Doctori atteſtanti de cõi, ſequeretur, vel impoſsibile,vel valde dif ficile eſſe, cognoſcere in caſibus occurrentibus com.opi. At hoc eſt q̃ abſurdiſsimũ. Merito &c. Maior deducitur, nam cõmunis in caſu particula ri,aut cognoſcitur per numerationem,& ponderationem ſingulorũ doct. ſuper illo caſu ſcribentium. Aut per teſtes. Cognoſcere cõem per numerationem,& ponderationẽ auctorum eſt adeo difficile propter innumeros,& diuerſos ſcriptores,& p̃ſertim hodie,quando libri in diem excreſcunt in diuerſis partibus orbis in eam quantitatem,vt qua facilitate ſydera Cœli numerari poſſunt,eadem libri,& librorũ loca, vt certè poſsit dici impoſsibile. Per teſtes vero Communis probari non poteſt,niſi per Iuriſperitos.alij enim, q̃ ſit communis, vel nõ,cognoſcere nequeunt, cum id in Iure conſiſtat. Si ergo nec Doctoribus credendum eſſet, improbata remaneret ipſa Communis, & inanis penitus efficeretur. Concludamus ergo pro communi opinione, quòd Doctori de communi atteſtanti credendum eſt; Quæ
7 concluſio † procedit etiam, licet Doctor atteſtans de Communi nullum, aut paucos omnino Autores eam tenentes allegaret. Et ratio eſt, nam ſi aliter diceremus, vtique Doctori non crederetur. ſi enim Doctori adducenti tot Autoritates, quibus communis, & magis communis conficeretur, eſſet ſolum credendum, non diceretur credi Doctori, ſed ipſi veritati crederetur, & ſic, inanis redderetur Communis opinio ſupra firmata. Hæc autem concluſio recipit

cipit veram notabilem, & omnino menti tenen-
8 dam declarationem, vt † habeat locum ſolummodo præſumptiuè, & quoad transferendum onus probandi contrarium dicenti, non autem verè. Nam ſi contrarium, hoc eſt, magis communem in contrarium eſſe demonſtratum fuerit per maiorem numerum, & autoritatem Doctorum contrariam ſententiam amplectentium, tunc non credetur, neque illa atteſtatio vllius erit momenti, ita defendit in cauſa maximi mométi D. meus Franc. Cantutius, & poſtea reperi ita inſpecie tenere Franc. Hercul. in d. tract. de proband. negat. num. 302. ante fi. verſic. hæc eadem trahi poſſunt) & eſt de mente omnium, & veriſsimum. Primo quia quemadmodum Doctori atteſtanti de conſuetudine creditur ſolum præſumptiuè ſecundũ magis com. ſententiam ſupra relatam, ita præſumptiuè debet credi Doctori de comm. atteſtanti. Secundo quia ex noſtro affirmare, vel negare
9 † non immutatur veritas. l. illicitas §. veritas ff. de off. præſid. l. cum falſa, & ibi not. Doct. C. de Iur. & fac. ignor. tradit Luc. de Pen. in l. origine propria, poſt princ. C. de munic. & orig. lib. 10. Iacob. Menoch. in tract. de arbit. Iud. quæſt. lib. 2. centur. 4. caſ. 336. num. 29. cum ſimil. & talis Doct. non facit, ſed ſolum dicit hãc, vel illam opinioné communem, ſed nos præſupponimus verè magis communem eſſe in contrarium, Merito &c. Tertio, & vltim. quia doctor de cõmuni atteſtãs non ſolum nõ facit communem, ſed neque etiam vult facere, ſed ſolum reddere de ea teſtimoniũ. Vnde ſi conſtat, in contrarium eſſe magis communem, & per conſequens eius atteſtatio non ſeruetur, non contrafit eius voluntati, præſertim quia

id nul-

id nullius ſit ei præiudicij, cum per hoc non arguatur mendax, nam poteſt eſſe, quòd tempore, quo doctor de communi teſtatus fuit, verè eſſet communis, tractu vero temporis contraria magis com. effecta ſit. Vnde iudices, quando inueniunt aliquam atteſtationem de commu. non debent quieſcere, ſed quærere an op.a ſit magis comm. contraria; Et quando aduocatus deducit opinionem contra atteſtationem eſſe magis communem per cumulationem plurium & grauiorum doctorum, debet attẽdere, neque pertinaciter, (vt multi faciunt) inhęrere atteſtationibus, quæ pleræq; fiunt inconſideratè; & præſertim ſi ſit atteſtatio doctoris non moderni. Sed hic inſurgit pulchra dubitatio, quid agendum ſit, quando in eadem quæſt. ſunt plures atteſtationes de communi opi. hinc inde, vt hodie videmus accidiſſe in compluribus qq. cui doctori atteſtanti magis credendũ erit? Equidem breuitati conſulendo. Imprimis

10 crederem, Doctori Iuniori, vel recentiori † magis habendam eſſe fidem, ita Grat. in d. conſi. 88. num. 2. lib. 2. & Franc. Hercul. ſub d. nu. 302. ante fin. verſic. hęc autem trahi] & ratio eſt, quia cum omnes cõmunes opiniones in dies naſcantur, creſcant, & intereant, vt poſt Salom. tradit Neuiz. in d. ſil. nup. lib. 5. nu. 4. & experientia docet, debemus credere Iuniori, qui de vltima Communi, quæ ſeruanda eſt, veriſimiliter teſtatur, & præſertim quia hoc pacto ſuſtinentur ſingulorum atteſtationes veræ ſecundum diuerſitatem tempo-

11 rum. Fal. hoc, quando † alius doc. antiquior teſtaretur per allegationem plurium, & eorundem numerationem, & põderationem, modernus vero paucis autoritatibus allegatis ſimpliciter te-

ſtaretur

12 ſtaretur per mox dicenda. Fall.2.quando † modernus teſtaretur de cōi extr.materiam, ꝗ pertractat, antiquior verò principaliter tractaret, quia magis credetur antiquiori ꝑ infra dicēda. Secundo hac deficiēte qualitate cēſerē magis credendū
13 † doctori principaliter pertractāti materiam, de qua eſt illa cōis, & rō eſt, quia iſte ꝓſumitur vſus maiori diligētia in reperiēdis autoritatibus. Fal.
14 hoc, quando † doctor dē cōi opi. cōtraria teſtās ēt incidēter longe plures auctoritates reperiſſet, qa tunc in iſto viget maior rō diligentiæ, & conſequenter eius atteſtatio eſt magis attendenda. Tertio iſtis ceſſantibus crederē, eſſe attēdendam
15 † atteſtationem eius, qui plures Doct. pro ſua Communi cumulat, ita Franc. Hercul. ibidem, & ratio eſt eadem cum ſuperiori, quia cōſtat de maiori diligentia, & per conſequens eſt magis attendenda §.optionis, cū ſim. inſt. de leg. Quarto ſi iſta
16 omnia deſint, ea cōis † eſt attendēda ꝓ qua plures ſunt atteſtationes de cōi, hoc eſt, ꝓ qua plures doc. de illa com. teſtantur, in quo eſt aduertendū ꝙ etiam pluriū atteſtatio diceretur, ſi Collegium doc. vel Rota teſtaretur, qa licet ſingulorū ratio non habeatur, tamē plures ſunt, ꝗ vnus, & huius cōcluſionis ratio eſt, quia veritas facilius per plures, quā per pauciores reperitur l.fi. C. de fideic. c. extra 64. diſt cum ſim. Tandem ſi nulla iſtarum
17 qualitatum adſit, nullæ atteſtationes † ſunt attendendæ, ſed recurrendum eſt ad ponderationē & numerationem doctorū vtriuſq; partis, & ea opinio erit magis com. & attendenda, quæ maiori numero, & auctoritate doctorum fulcita erit. Et per hæc ſit explicita prima pars huius tractatus.

TRACTA-

TRACTATVS DE COMMVNI OPINIONE V. I. DOCTORVM.

LIBER II.

POSTQVAM ad ſatietatem vſque cognouimus, quænam ſit Communis opinio Doctorum, & quæ pro ſui perfectione requirantur, reliquum nunc eſt, vt ad ſecundam partem huius tractatus tranſeamus, videlicet, an, & quando ipſa Communis ſit ſeruanda; Et quoniam nonnullis durum videtur, Communem opinio. attendendam eſſe, ideo imprimis videbimus, An id de iure ſubſiſtat.

An Communis Opinio ſit attendenda.

TITVLVS VIII.

Summa Notabilium.

1 COMMVNEM *opinionem legendo, in tractatibus, & ſimil. non attendendam eſſe. Lim.nu.2. ſublimit.num.3.*

4 *Communem conſulendo, & iudicando non attendendam eſſe. Contrarium num.16. Ampl.2. modis num.17. & 19.*

5 *Legum puritas omnino amplectenda.*

6 *Declaratio §. ſed neque l.1. C. de vet. iur. enuclea.*

7 *Veritas ſemper eadem, & ſemel verum, ſemper verum. Fal.nu.8. & 9.*

8 *Ius non ſemper idem; ſed in dies mutatur.*

10 *Opiniones humanam conditionem imitantes naſcuntur, pubeſcunt, & ſeneſcunt.*

11 *Ius ciuile non poteſt gloſſari. Sed contrarium ſeruatur, & quomodo num. 12. & 13.*

14 *Opinionum diuerſitatem repellendam.*

15 *Multitudo arguit imperfectionem.*

18 *A communi recedere nefas. Et communis non debet reddi eluſoria.*

20 *Veritas*

20 *Veritas perfecta facilius poteſt haberi à pluribus, quàm à paucioribus.*

21 *Opinionem omnium, vel maioris partis attendendam.*

22 *Opinioni Doct. adhærere, vbi non eſt ius clarũ, dedignari non debemus.*

23 *Doctores ſplendor, & ucerna iuris.*

24 *Opinio doctor. vbi non eſt lex, pro lege ſeruanda.*

25 *Opinio à multis approbata dicitur quotidie conualeſcere.*

26 *Iudicio populi vnus non debet contrauenire.*

COMMVNIS opinio doct. an ſit attendenda, diſcuſſuri, nè confusè procedamus, duplex adhibenda eſt inſpectio. Prima, quid in actibus, qui tertio præiudicium nullum afferunt, vt puta legendo, in tract. ſingul. & ſimil. Altera quid in actibus tendentibus ad tertij præiudicium, vt conſulendo, & iudicando.

Inſpectio I.

IN hac prima inſpectione abſque alia diſputatione concludendum eſt, vnà cum Franc. Turzan. in tract. commu. opin. in opin. 160. probationes] circa princip. verſic. ſi primam tueri volueris] Io. Bolognet. in l. 1. ſub num. 43. in 3. limit. ff. ſi cert. pet. & ex mente omnium docto.
1 communem opin. †. non eſſe attendendam, & pro hac ſententia adducitur ſemper l. ſi ita vulneratus,

neratus, propè fin. verſic. multa autem] ff. ad leg. aquil. Et comprobatur optima ratione, nam legendo, diſputando, & in alijs ſimil. actibus iuribus, & rationibus, non auctoritatibus quæritur, quid verius ſit, vnde neceſſariò receptæ traditiones in dubium reuocandæ ſunt. Et hinc eſt, quòd videmus ab interpretibus dubitari, & controuerti diffinitiones in legibus etiam expreſſas, vt faciunt doct. in rubr. C. qui admit. de definitione bonorum poſſeſsionis tradita à I. C. in l. 3. §. bonorum igitur ff. eodem, & ſic de alijs pluribus. Et hoc nullam habet dif-
2 ficultatem. Hæc concluſio Fall. quando † diſputando adducitur aliqua communis extra quæſtionem, de qua diſputatur, quia tunc etiam diſputando eſt ſeruanda. ita tradit Hypol. Riminal. in rubr. inſt. de donatio. numer. 59. & eſt in ore omnium, & veriſsimum. Tum quia aliàs totum ius confunderetur. Tum quia diſputatio iret in infinitum. Sed hæc Fall. non procedit,
3 quando † deciſio quæſtio. de qua diſputatur, omnino, dependeret ab illa Communi allegata, ita ſubtiliter more ſuo declarauit in Circulis Domi. meus Franciſc. Cantutius, & verum credo, quoniam in iſta viget eadem ratio, quæ eſt in Communi, de qua principaliter diſputatur, hoc eſt, quia aliàs tolleretur diſputatio.

Inſpectio II.

ALTERA modo ſubſequitur Inſpectio. An Communis opin. Docto. iudicando, & conſulendo ſit attendenda. Et in hac difficultate 1

duæ

duæ ſunt principales Doctorum ſententiæ, quarum Prima eſt negatiua. vt nullo pacto † attendi debeat Communis, & huius opinionis reperi ſolum Vdalri. Zaſi. in l. 2. §. poſt hunc, maximè in verb. innouare] circa med. ſub numer: 78. verſic. nec communes opiniones ſequimur] ff. de origin. iur. & lib. 2. ſing. reſpon. cap. 1. in fin. num. 27. & complures in voce audiui huius eſſe opinionis, quæ fulcitur ex pluribus. Et Primo,

4

5 nam legum † ſcita, legalisq; ſapientiæ puritatem, (vt Zaſij verbis vtar) ſequi omnino nos debere, nemini dubium eſt. At Communes opiniones non modo legum puritatem non infectantur, ſed potius in ambiguum detrudunt, cum ſæpe in eadem q. hinc inde adſint atteſtationes de Communi, & receptæ ſententiæ non pro veritate, ſed pro queſtu huc, & illuc meritis fortè teſtimonijs figantur, & refigantur. Merito &c. Hæc ratio contrarium ſuſtinendo facilè diluitur. Primò, quia opiniones pro quæſtu firmari in dubio non præſumitur, & qui hoc dicit, ſuum potius detigit, quàm aliorum oſtendat defectum. Præterea cum veritas oculis cerni nequeat, non eſt abſurdum in eadem q. eſſe Communes hinc inde, cum quot capita, tot ſententiæ, nec quis ſibi tantum arrogare debet, vt ſuadeatur, melius ſolus veritatem reperiſſe, quàm tot Viri illuſtres Communem opi. conſtituentes fecerint, cum facilius eſſe poſsit, vt quemadmodum plures falli videntur, ſolus multo magis fallatur, vnde cum certa veritas reperiri nequeat merito ſequimur præſumptam. Secundo igitur pro hac ſententia negatiua adducitur tex. qui hāc qōnem ī terminis dirimere videtur in l. 1. circa med. verſ.

ſed neque C.de vet.iur.enucl. Sed neque ex multitudine autorum (inquit ibi Imperat.) quod melius,& æquius eſt, iudicatote, cum poſsit vnius forſan,& deterioris ſententia multos,& maiores aliqua in parte ſuperare. At communis eſt ſentẽtia multitudinis autorum. Ergo &c. Stringitur ille contex. quia in vim rationis ibi dicitur,quòd vnius ſententia poteſt eſſe melior. Huic tex. du
6 pliciter reſpon. Et primò, quòd deciſio † illius non poteſt habere locum in caſu noſtro, nam ibi ea verba proferuntur eis, qui debebant compilare ius ciuile, & poteſtatem habebant addendi, & minuendi non ſecundum id, quod ſcriptum reperiebant, ſed illud debebant ſtatuere,quod magis humano generi prodeſſe ſentirent,vt apertè cauetur in ead.l.infra §. ſed & in hoc ſtudium vobis, & in l. 2. §.tanta autem C. eod. nos verò loquimur de Doctoribus noſtri temporis, qui non id, quod magis hominibus prodeſſe ſentiunt,ſed illud ſolum, quod in Iure ſcriptum reperiunt, amplecti debent. Secundo reſpon. text. illum non dicere, quòd multorum opinio ſit contemnenda, & vnius ſeruanda, ſed velle quòd omiſſa multorum ſententia attendatur opinio vnius, quando illa opinio eſt melior, æquior, & verior, cum poſsit ſententia vnius forſan multorum opinionem ſuperare, & hoc eſt, quòd vult dicere ille tex. quod nos non negamus, quando ſententia vuius eſt verior ipſa communi. Tertio iuua-
7 tur opinio iſta hac ratione, nam veritas † ſemper eſt vna, & eadem, & ſemel, verum ſemper verũ, vt patet ad ſenſum, & tradit Bald. in c.1.col.4.in princip.nu.16. in fin.ext.vt.lit. non conteſt. & in conſi.89. D. Thomas Aſmarius col.2.poſt princ.
ſub.

ſub.nu.5. verſic.nam veritas ſemper] lib.1. Neuiz.in d.ſil.nup.lib.5. ſub num.9.circa med.verſi. & tamen dicit Bald.] pulchre Franc. Conna. in ſuis Comment. Iur.ciuil.libr.1.cap.1. nu.3. circa med. verſ. at de natura quicquid]cum ſimil.& veritas omnino attēdenda eſt c. quæritur.2.q.7.ſed Communis non eſt ſemper eadem,nam in vna q. modo affirmatiua,modo negatiua eſt communis, vt latè ſupra in præf. nume.5. Meritò &c. Hæc quoq; ratio euitatur duobus modis. Primo quia
8 veritas eſt ſemper eadem † ſecundum naturam, ſecus vero de Iure, nam Ius in dies mutatur ſecundum tempora, & perſonas l.2.§.ſed quia diuinæ,C.de vet.iur.enucl. fa. l. exigendi, cum ibi not. C. de procur. cum ſimil.& tradit latè Cōna.
9 ibidem num.3.per tot. Secundo reſpon.quòd veritas eſt ſemper eadem,quando † ſumus in veritate certa,& clara, ſecus in præſumpta, quæ mutatur ex mutatione præſumptionis. At communis opin.non eſt, ſed ſolùm præſumitur vera, vt latè diximus ſupra in præfat.num.42. cum ſeqq. Ergo &c. Neque iſta præſumptionis mutatio afferre debet admirationem, cum oriatur ex opi-
10 nionibus, quæ † ab hominibus procedentes humanam conditionem imitari debent, & ſic tanq; homines naſci, pubeſcere, & ſeneſcere,vt egregiè tradit Gomeſ. in comment.ad reg.cancell.in reg. de trien. poſ.q.5.poſt prin.verſ.itaque ex ſupradictis.] Quarto ſuſtinetur Zaſij opinio, quoniam communes opin. plerunque conſtituuntur autoritate doctorum interpretantium, & Gloſſantium, & Cōmentarij, ſeu interpretationes ad
11 ius ciuile prohibita † ſunt,vt expreſsè ſancitum extat in l.1.§.noſtram autem conſumationem, &

in l.2.§.hoc autem, quod ab initio C.de vet.iur. enuclean. Sed contrariam ſententiam tuentes poſſumus reſpondere pluribus modis. Et primo
12 quia deciſio † iſtorum iurium eſt ſublata, per poteſtatem, & licentiam interpretãdi, & gloſſandi, quæ cõceditur Doctoribus in Doctoratu, ita tradit Alciat. lib.1. diſpunct. cap.23. per tot. quem ſequitur, licet non referat, Cagnol. in l.1.nu.159. ff.ſi cer.pet. Niſi forte dicatur, ꝙ iſta licentia interpretandi, & Gloſſandi non intelligatur tradi, quoad extendendas leges ad nouos caſus, & commentarios conſcribendos, ſed ſolum quoad exponẽdum, & declarandum verba, & ſenſus legũ obſcuros Tironibus, & alijs non intelligentibus in ſcholis, quæ interpretatio conuenit cum diſpoſitione dictarum legum, in quibus conceditur poteſtas transformandi latinas voces in Græcas, & hoc, vt Græci ignari linguæ latinæ poſsint intelligere quid iure cautũ ſit. Secundo igitur, & me-
13 lius meo iudicio reſp. deciſionem illam † eſſe abrogatam per conſuetudinem, ſeu vſum contrariũ ab Irnerio ceptum, & ab Accurſio, & alijs auctũ, & huius opinionis fuit idem Alciat. in d. cap.23. in princ. & in d.l.1. in verb. celſus] num.42. quem ibi refert & ſequitur Io. Bolognet. ſub nu.43. in 3.lim. ff.ſi cer.pet. quicquid dicat Cagnol. ibi nu. 158. nam non eſt dubium, quòd conſuetudo poteſt tollere etiam leges ſcriptas l. de quibus, & ibi Doct. ff. de legib. Quinto facit pro Zaſi. nam rara eſt Communis opinio, quæ non habeat contradictores, & ſic non inſit diuerſitas opinionũ.
14 At opinionum diuerſitas † penitus eſt repellenda cum reddat Ius dubium, & obſcurum d.l.1.§. noſtram autem cõſummationem C. de vet. Iur. enucl.

enucl.& tradit poſt alios Roderic. Suarez. in al-leg. 25. quidam miles habens] circa fi. nu. 6. cum ſimil. Meritò &c. Sed hæc ratio retorquetur, nã cõmunis non parit obſcuritatem in Iure, ſed contrarietates, & obſcuritates remouet, ſi in dubio ei accedamus, quæ vera præſumitur. Sexto igitur loco cõtra Communem adducitur tex. in l. quod dicitur, in §. fin. ff. de impen. in reb. dotal. fac. vbi I.C. recipit opinionem Marcelli, licet plerique contrarium tenerent. Sed facilis eſt reſponſio. Tum quia opinio Marcelli erat ęqua, quo caſu ſecundum quoſdã Communis non attenditur. Tum quia contra Marcellum nõ erat cõm. opinio, nec tex. ille hoc dicit, ſed ſolum aſſerit, habere pleroſque contradictores. Sed dict. (plerique) verificatur etiam in duobus arg. §. ſingulorũ, inſtitut. de rerum diuiſ. & duo non faciunt communem. Ergo. &c. Septimo iuuatur negatiua hæc ſententia ex l. Plautius, in prin. ff. ad l. Falcid. vbi opinie ſolius Caſsij pręfertur ſententiæ Attilicinij, Neruæ, & Sabini, & ſic cõmuni. Hic quoque text. facilè poteſt euitari. Primo, quia deciſio illius tex. non eſt contra cõmunem. Et quia illa tria nomina Attilicinus, Nerua, Sabinus poſſunt eſſe vnius iuriſcon. cuius ſit nomen, cognomen, & nomen regionis, in quo eſſet oriundus, quod ſuadetur, quia illa tria nomina ſunt ſimpliciter abſque vllà copula appoſità, quę ea poſsit ſeparare, vt plerunque ſolet fieri, & quia licet eſſent tres non faciũt communem opin. Secundo reſp. quòd licet eſſet communis contrà Caſsium, tamen non eſt mirum, ſi ibi non attenditur, quia pro contrarià interuenit reſcriptum principis, vt apparet clarè in fin. princip. ibi nam & diuus Pius] quòd

reſcriptum

reſcriptum non ſolum communem, ſed & legem, & conſuetudinem poteſt tollere. Octauo facit
15 pro Zaſij ſententia, quia multitudo arguit † imperfectionem, & imperitorum infinitus eſt numerus, arg. c. multi. 40. diſtinc. & tradit D. meus Io. Paul. Lancel. in d. ſua diſp. an & quand. attend. ſit Comm. opin. in princip. Sed cõmunis fit multitudine Doct. Ergo &c. Sed facilis eſt ſolutio, quia Communis conſtituitur multitudine Iuriſperitorum, non imperitorum. Nono, & vltim. contra Communem adducitur. Nam ſequi Communem opi. videtur repugnare menti, ſeu diſpoſitioni ipſius Iuris, quoniam ſi legislatores voluiſſent ſeruari Communem opinionem, vtique ſtatuiſſent, quemadmodum ſtatuerunt, in dubio attẽdendum, quod eſt veriſimilius, quod æquum, & ſim. Sed non fecerunt, ergo noluerunt argu. l. vnic. §. ſinautem ad deficiẽtis C. de cad. tol. Sed neque ratio iſta admodum vrget. Vel quia negatur, id expreſſum non eſſe in Iure, vt infra videbimus, vel quia ſi non expreſſe ſaltem in neceſſariam conſequentiam id Iure cautum eſt. Nam quod communiter approbatur, & veriſimilius eſt, & magis ęquum, & fauorabile cenſetur, quàm quod à paucis tenetur. Plura alia poſſent induci pro hac opinione, verum quia parum, aut nihil vrgent, & facilè ex his tolli poſſunt, cõſultò prætermitto. Et ex his patet, quòd iſta Zaſij opinio nulla nititur lege, vel ratione, cui non poſsit facilè, & concludenter reſponderi.

Quamobrem altera ſuperiori contraria eſt opinio affirmatiua, vt ſcilicet conſulendo, & iudican
16 do † communis ſententia ſit attendenda & hanc amplexus eſt Hoſt. in c. 1. de conſtit. quem ibi ſe-

cuti

cuti ſunt Io. And. Ant.But. Abb.col.fin.num.15. &ibi Addē.latè alios allegãtes,Io.de Imol.col.7. poſt princ. ſub num.16. circa med.verſic. ſi vero licet ius] Felin. colum.pen. ſub num.54. Franc. Coſci. in vltim.quæſit.nu.23. Dec. in prima lect. colum.pen.verſic.ſexta & vlti. concluſio] nu.28. & in 2. lect. num.11. & ibi latè duo adden. Aug. Ber. colum.pen.verſi.ſeptima concluſio]nu.268. Marc. Mant. num.109. & reliqui omnes, hanc eandem ſententiam ſequuntur Bart.in l.fi.propè fin. ſub.num.5.C.de pœn. iud.mal. iudi. Bald. in cap. ne innitaris col.2.num.6. extr. de conſtit. & in cap.iudices, col.3.ver.ſed adhuc reuoco in du bium] nu.4. tit.de pact.iuram.firm.in vſib. feud. & ibi latè And. Barba. in addit. Io. Fab.in præfa. comment. ad inſtitu. col.2. ſub. num.2.verſ. hoc hortor, quòd non ſis] & ibi Io. de Garron alios congerens in Addit. in verb. communes opin.] Domin. Gemin. in c.1. col.1. in 6. not. verſ.not. argumentum] de ſum. Trinit. in 6. Guid. pap. ſingul. 512. commuuis opin.] Roma. conſi.179. ampliſsime Doctor] colum.5. in prin.ſub nu.12. verſic. primo quia cõmunis] & ibi Horat. Mandoſius alios congerens in Add. in verb. receden dum] Io. de Imol. in l.filio præterito, nume.27. ff. de iniuſt. rupt. &c. & in clem. ne Romani,col. 1. ſub num.2. & ſequenti de elect. & ibi etiam And. Barbat. colum.1. ſub num. 1. & ſeq. Paris de put.in tract.de Sindic. in verb. iudicare,cap.3. incip. an ſi Iudex qui dedit] ſub numer.1.& ibi Gabri. Sarain.in Addit. Aut Corſet in ſuis ſing. in verbo opinio in Sing. incip. vbi Doctores] Thom. Ferrat. in tractat. cautel.in cautel.31.manifeſtum eſt,quòd Iudex] nu.1. Horman. Det. in

rep.

rep.l.4.§.cato,nume.183. & ibi alios congerens Aldobrandi.in Addit.ff.de verb.oblig. Alexand. in conſil. 7. videtur prima fronte] col.3.num.10. lib.4.in l.cum prolatis,col.1.nu.4.col.2.num.11. & col.4.num.23. & ibi alios latè allegans Vinc. Herc.col.4.ſub num.10.verſic.& quia ſupra aliquid tactum]ff.de re iudic.Andr.Barb.in cōſi.10. animaduerſo puncto] col.6. ſub nume.21. lib.2. Corne. in conſil.173. in præſenti ſtipulatione] col.2.num.17.lib.2. Bened.Capra in tract. regul. in reg.18. vidimus qnomodo] nu.16. & conſil.2. cum viſo & conſiderato] num.25. Dionyſius de Bariſia. inter conſil.crim.diuer.in conſi.29.ex dubijs elicitis] colum.1.nu.5. & ibidem excell. D. Lud. de Alpher. in conſi.145. in præſenti caſu] col.5.num.21.tom.1.2.impreſſ.& ibidem tom. 2. Ant.Corſet.in conſi.25.difficilè admodū] n.115. Io. Bap.de Roſell.in conſil.34.viſo proceſſu formato] nu.17.Gabriel.Caſat.Hiero. Crot. Franc. Ant.Criſp.& Ant.de Sanſon. in conſi. 59. quoad fundamentum] nume.28. & ſeq. & Mar.Aſini.in conſi.111.caſus in facto ita proponitur]nu.7.hoc idem amplectuntur, Ant. Negus.in tract.de pig. in 3. part.in 2. memb.ſub nu.10.poſt med.verſ.& eſt communis] Vincen.Saluiol.in rep.rub.ff.ſol. mat.col.16.ſub nu.86.verſ.& profectò à cōmuni] Iacob. Aemil.in conſi. 13.an fructus percepti] in fi.nu.5. Ant. Nicel.in trac.de cōcord.gloſ.nu.33. quem refert, & ſequitur Io. Franc. Vicei inter dd. conſil.crimin.diuer.in conſi. 146. veris præſuppoſitis] col.fin.nu.3.& ibidem Rol.de Curt. in conſil.75.relatis duabus querelis] colum.4. num.18.tom.1.2. impreſſ. Ari. Pinel. in l.1.in 3. par.num. 100.ante med.verſ.ob æquitatem enim

huius

huius] C. de bo.mater.Io.Crot.in conſil.4.caſus præſuppoſiti] colum.2.num.2. Rober. Marant. in ſuis diſput. in diſput.10. filia quædam] nu.48. Franc. Bald. in tract.de præſcript. in proœm. ſub nu.2. verſ.& noui tirones] Hiero. Butrig.in rep. l.1.num.19. C.de pact. Riminald. in conſil. 120. diſputabilis ſanè materia] in princ. num.1.lib.1. Io. de amic. in conſi.150.præſtantiſsimi domini] col.4.num.19. Steph. Bertran.in conſi. 236. conſultationis thema] num.1.lib.3. Curt. conſil.45. ſæpe reuoluta narratione] col.5.in fin.verſi.tranſitum faciamus ad ſecun.] nu.11.Cur.iun.cõſ.562 ſuper eo] col.3 per tot.nu.4. & 5. Bellio.de nobilib. in rep.auth.ex cauſa,col 6.nu.12.C de lib. præter.Nicol. Arelat,in rep.l.generaliter,col.8. verſic.ſi tamen velles] nu.28. C.de ſecund. nupt. Io.Pyr in tract.de ſuit.& hæred. per fict. tranſm. propè fin.verſi.&;breuiter opinio] nu. 17. Luci. Pau.Roſel.in reper.cõment.Franc.Aret.in verb. communis opin.] & in ver.iudicando, & conſulendo] Pet. Rebuff.in rep.l.vnic.;in prima gloſſ. nu.115.C.de ſent.quæ pro eo,quod inter, Iaſ.;in l.2.colum.3.nu.16. & alibi paſsim ff. de iureiur. Grat.in conſi.77.duo principaliter] col. 2. nu.4. lib.2. Alciat.in tract.præſump.reg.1.præſum.51. num.2.& ibi copioſe.Nicol. Arelat. alios cumulat in addit. idem Alcia.in conſ.104.non obſtantibus ſubtilibus] num.2.lib.5.Purp. in l.1.col.7. verſic. & adeo probabilis eſt] numer.136. & ibi Alciat. in verb.celſus] numer.42.in fin.Cagnol. nume.157. Io.Bologne.num.41.verſic.quod debet intelligi] Pet. Loriot. in verb. Celſus ait] D. meus Thob. & alij ff. ſi cert. pet. Sigiſmund. Loffre. in conſi.14.in cauſa magnifi.D.Marellæ]

col.2.

col.2. nume.5.hoc idem pleniſsimè proſequitur Neuiz. in ſua ſil.nup.lib.5.in prin. & per lo.latè etiam Lancel.Córad.in lib.de prætor.§.2. in tit. de ſent.nu.21. cum ſeqq. Nicol.Euerard.in ſuis loc.legal.in loc.à contrario ſenſu prope fi. verſi. hoc tamen arbitrio boni viri]& in loc.ab autori. circa med.,verſ.'& quia hæc eſt commu. Capic. deciſ.176.in cauſa D.Domitij]nu.20.Maria.Iun. in l. ſtipulationes non diuiduntur,num.361.ff.de verb.oblig.& in cõſi.76. ſtantibus pluribus inſt.] col.2.n.2.li.3.& alibi ſæpiſsime.Chaſſane.in Cõment.ad conſuet.Burgũ.rub.9.poſt §.9. in quodã conſi.ibi inſerto incip. antequam ad articulum] verſ. item,& quod plus(eſt] num.34.And.Tiraq. in tract.de pœn.temp.cauſ.51.ſub num.64. Aug. Bero.in conſi.17. teſtamento Vincentij] col.fin. num.29.lib.2.Ioan.Bapt.à Villalob.in tract.com. opin.in littera C.in verb.cõmunis opi.num. 107. Franc.Turza.pariter in tract:com.opi.in opi.160. probationes] poſt princ.verſic. à cõmuni tamen] Catt. Cott. in ſuis Memorab. in verb. opin.cõis] Matthe.Matheſil.in tract.de elect.ver.opi.col.1. in fin.ver.& vna pars clara non probatur]num.2. in fin.& ſeq.latè Camill.Plaut. in rub.ff.de verb. oblig.lib.1.c.1.nu.81. cum ſeq. Dec. in conſi.30. & pro tenui facultate]col.2. n.2.in fi.Io.Cephal. conſi.244. teſtator vxoris ſuæ] col. pen.num.20. Lauren. Silu.in conſi.3.quoad primum dubium] col.30.nu.52. Iacob.Heinrich. in conſi. 1. ardua, ſubtilis, & difficilis in 20.funda.nu.44.lib.1.Catald. de bon.comp.in tract.de ſind.q.61.num.35. Ant.taſſar. in Compen.error.notar.cap.65.nu.4. Nicol.Boer.in cõſi.40.viſo proceſſu moto]nu.33 Nicol.Bello.in cõſi.59 ingenioſa admodum]ſub

num.

num.11.Io.Bapt.de ſcaramp. inter conſi. feudal. diuerſ.conſi.112.caſus ſuper quo] in fin. nu. 8. & ibidem Iacob. de Leonar. conſi. 114. in cauſa & cauſis] num.467.idem approbat Conſil. Sacratiſ. Imper. inter reſp.reddita in cauſa Finarien.inſer ta poſt tract. Iacob.Meno.de recup.poſſ.in reſp. 1.cum lis,quæ coram] col.5.verſ.nam cum in hac ſententia] nu.10.Io.de Deo in ſua doctri.aduoc. lib.5.cap.21.nu.4. Franc. Viui.in ſuo tract. com. opin.lib.1.opin.182.Iudex in iudicando] Quint. Mandos.in comment. ad Reg. cancellar. in reg. de ſubrog.q.x.nu.6.Pet.10.Ancha.in ſuis Quæſt. famil.lib.1.q.6.pulcra ea eſt] nu.8.& lib.2. q.20. teſtator quidam] num.10.fuſe alios allegans Valent.forſter.in tract.de ſucceſ. ab inteſt.in tit. de ſucceſ.nouis.iuris aſcend.in 4.cõcluſ. in 4.fund. verſic.à communi] fol.278. Sebaſt.Med.in trac. de legib.& ſtatut.part.2.quæſt.12.n.2.Port.Imol. in conſil.8.in hac facti ſpecie] col.15. verſic. quo circa conſtat] numer.44. Eman. ſuar. in theſaur. recept.ſent.in verb.opinionib. receptis] Nicol. Feſta.in tract.de æſti.& collect.par.2. in tit.quod coll.indic.ſub num.37. Bernard. Alphan.in collecta.iur.ciuil.ad l.1.ff. de off.quæſtor. hanc eandem ſententiam ſubtiliter diſputando more ſuo defendit clariſſ.D.meus Io.Paul.Lancell.in dict. ſua diſputat.an & quand.attend.ſit comm. opin. in princ.& alij ferè omnes doct. paſsim, & ſupra relati non ſemel,ſed in pluribus locis idem repetũt quæ breuitatis cauſa nolui referre, immò ſententia iſta nullum videtur habere contradictorẽ, cum & ipſe Zaſ.ſibi contrarius eam approbet in conſi.3.caſus talis, nobilis] num.23. libr.2.adeò quod non ſit dubitandum, quin iſta ſit receptiſ-

ſima,

ſima, & verisſima opinio, quod præter innumeras ſupra relatas autoritates teſtantur libri receptarum ſententiarum Iulij Pauli iuriſconſulti, alterius Iulij cognomento Clari, & aliorum plurium, quos quotidie præ manibus habemus:
17 Quinimmo etiam in foro conſcientiæ † communis opin. ſeruanda eſt, nam hanc ſentētiam etiam Summiſtæ approbant, vt per Sum. Ang. in tit. de opin. §. j. poſt princ. verſ. ſi verò non poſſunt] & per Sum. Thabien. in tit. pariter de opin. § 4. poſt.
18 princ. Vnde nefas eſſe à communi † recedere, inquit Por. Imol. in d. conſ. 8. n. 23. & communis debet ita interpretari, ne reddatur eluſoria ſecundum Franc. Rip. in tract. de peſt. ſub nu. 263. Et
19 tandem † communis opinio etiam in negocijs fidei ſeruatur, vt eſt text. in c. in canonicis 19. diſtinc. & poſt Philip. Franc. vbi per eum tradit Lancel. Conrad. in d. lib. de prętor. §. 2. in tit. de ſent. ſub num. 23. in 6. Ampl. Nititur autem hæc recepta ſententia ex pluribus. Imprimis nam à
20 multis, vel pluribus † veritas perfecta haberi poteſt, quod non eſt in paucis l. fin. poſt med. verſ. lex etenim C. de fideicomm. & quia integrum eſt iudicium, quòd plurimorum ſententia comprobatur cap. extra 64. diſt. & c. prudentiam in fin. prin. vbi id tradit Abb. in 3. not. nu. 4. extra de of. deleg. & quia facilius inuenitur, quod à pluribus quæritur cap. vlt. & ibi Gl. vlt. 20. diſt. refert Abb. ſub d. nu. 4. Curt. in conſ. 56. ſuper eo quòd col. 3. in fin. ſub num. 4. circa med. Card. Alban. in lucubrat. ad Bar. in l. 1. nu. 7. & 10. ff. de neg. geſt. & alij paſsim. Vnde meritò communis vera præſumitur, At veritas, & opinio uerior ſeruanda eſt, ergo, Nec dicatur, prædicta locum habere

veritas aliter haberi non poteſt, niſi perteſtes, ſecus verò in caſu noſtro, in quo rationibus poteſt reperiri, Quoniam facilè reſp. Tum quia plerunque rationibus veritas potius offuſcatur, quam aperiatur, Tum quia non attenditur communis, quando conuincitur rationibus. Secundò iuuatur hæc opinio, quoniam vbi de aliquo dubitare contingit, & ad opiniones hinc inde,
21 ea † ſententia eſt attendenda, quæ à maiori parte, vel ab omnibus eſt approbata tex. eſt in terminis in c. in canonicis 19. diſ. quē ad id paſsim allegāt Doc. At cōis dicitur omniū, vel maioris partis opi. Ergo &c. Sed dicet quis deciſionē illius tex. procedere in ſententia eorū, quorum dictis oīno ſtandū eſt, vt ſunt dicta Sanctorū roborata autoritate Veter. vel Nou. teſtam. ſecus verò in opinione Doct. quorum autoritas probabilis eſt, non neceſſaria, vt vtrunque probant Doct. communiter in l. 1. ff. ſi cer. pet. cum adductis per Euerar. in d. loc. ab Autorit. Sed facilis eſt reſponſio. primo quia vbi non habemus Iura clara
22 † non debemus indignari adhærere opinioni iuris peritorum arg. l. 1. ff. ſi cer. pe. l. diur. ff. de iur. pat. cum ſim. nec quis ſibi tantum tribuere debet, vt ſolus credat melius ſentire, quàm plures ſimul Doct. celeberrimi, qui ſunt † ſplendor,
23 & lucerna totius iuris & quaſi radij ſolis, quibus multa iuris obſcura loca illuminantur, & illuſtrantur ſecundum Grammat. in not. 1. per tot. & pręcipuè num. 9. & ſeqq. Pręterea & ſecūdo, quia
24 opinionibus Doct. † ſtandum eſt, vbi lex non reperitur c. 1. vbi id not. Anton. de but. Abb. & cæteri ext. de decim. Archid. in c. nolite. 11. q. 1. Doct. vbi poſt alios, quos allegat, Felyn.

in cap.1.verſ.9.fall.] num.54.extra de conſtitut. Purpur.in l.cum quid col.10.num. 84. in fin. ff. ſi cert.pet. Neuiz.in conſi.2.viſo teſtamen. Franc.] nume.16.vbi complures ad id congerit Ferran. Gorgia inter conſi. crim. diuerſo. in conſil. 126. ſuaſus fui] col.12.num 42.lib.1. Euerard.in loc. à leg ceſſ poſt med. verſi. hinc etiam eſt] & alij paſsim, ex quibus conſtat tex. hunc in terminis decidere hanc quæſtionem. Tertio adducitur pro hac opinione affirmatiua l. athletas in princ. ff.de his,qui not.infam. Vbi I.C. ſequitur opinionem Sabini,& Caſsij tãquam generaliter ab omnibus approbatam. Nec obſtat ſi diceretur, Iuriſconſultum ibi moueri non ex autoritate, ſed ex ratione per eum allegata, ibi,& vtile videtur] Quoniam poteſt reſponderi, quod Vlpianus mouetur ex autoritate clara, ex eo quia ab omnibus confirmatur, & quando dicit, & vtile videtur] non fundat ſe in eo, ſed comprobat, quod deducitur per copulam illam (&) quaſi velit dicere I. C. præterquam quod iſta opin. eſt clara, & ſeruanda, ex quo ab omnibus eſt comprobata, accedit etiã, quòd eſt vtilis,& ſic illa verba ad exaggerationem, & confirmationem ſunt appoſita, potius quam ad probationem. Quarto fulcitur hæc opinio in l.quæſitum, in § ſed ſi fundus ff.de fund.
25 inſtr. vbi ſententia à pluribus approbata † quotidie increſcere, & conualeſcere dicitur, vnde merito debet præualere l. cum quidam §. quod dicitur il 2. ff. de acquir hæred.per quem tex. ita tradit Dionyſ. de Bariſia,inter conſcr. cri.diuer. in conſi 29.ex dubijs elicitis] col.1.num 4.lib.1. At cõmunis eſt à pluribus approbata. Merito:&c. Quinto adducitur pro hac opiuione huiuſcemodi ratio,

d. ratio, Quemadmodum conſuetudo, quæ inducitur ſola Iudicis autoritate & populi conſenſu, inuiolabiliter ſeruanda eſt l. de quibus & ibi tradunt Doct. ff. de legib. ita, immo multo magis Communis attendi debet, quæ non ab vno, ſed à pluribus, & non à populo rudi, & imperito, ſed a viris illuſtribus, & ſapientiſsimis conſtituitur, præſertim cum Populus hodie nullam poteſtatẽ legis condendæ habeat, quia in Principem tranſlata eſt §. ſed & quod principi Inſtit. de Iur. nat. gen. & ciuil. Et quod ſit maior ratio ſeruandi cõmunem opin. deducitur etiam ex eo, quia conſuetudo, quæ contra legem quoque expreſſam introducitur habet principia iniuſta, & iniqua. nã conſuetudo inducitur per tres ſententias iudicis, & ſpacio decem annorum, vt volunt communiter doct. in d. l. de quibus, vnde prima ſententia, cum ſit contra legem, negari non poteſt, quin ſit nulla, ne dum iniqua l. ſi expreſsim ff. de appell. Communis verò & principium, & medium, & finis legitimus eſt, & iuſtus, nam plerunque conſtituitur, vbi Ius eſt dubium, ſi ergo conſuetudo attenditur, multo magis communis attendi debet. Sexto facit pro hac opinione vulgatum illud,
26 † Iudicium populi nunquam contẽpſeris vnus, quod ad id allegat Tiraq. in d. tract. de pœn. temp. cauſ 51. ſub num. 64. nec mirum quia, vt ſæpe diximus nemo, ſibi tantũ arrogare debet, ꝙ plus ſapere præſumatur, quam plures ſimul fecerint. Septimo expreſsè probari videtur hæc ſententia affirmatiua in cap. nouimus in §. 1. extra de verb. ſig. cui concor. capit. de inducijs circa med 3. q 3 & Inſtit. de hæred. inſtit. in princ nam in d. § 1. traditur, quòd ex diuerſis Põtificum re-

ſcriptis ea recipiuntur, quæ à pluribus Pontifici bus fuerint approbata, & plurium opinio atten ditur, ſed cõmunis eſt huiuſmodi ergo &c. Sed poſſet opponi, longè diuerſos eſſe terminos d. cap. nouimus à terminis q. noſtræ, cum ibi ſimus in reſcriptis ſummorum Pontificum, quæ neceſ ſario ſunt ſeruanda, nos vero loquimur de opinionibus Doctorum, quæ ſolum ſunt probabiles; Verum ſolutio eſt in promptu, nam diuerſa quoque ratio eſt inter ſummum Pontificem, & Iudicem, nam Papa poteſt reprobare reſcripta, & tollere leges, vnde non erat opus, quod adhę reret reſcripto à pluribus approbato, ſed ſummus Pontifex facit vim in hoc, & ex eo mouetur, ergo apparet ꝙ habetur ratio opinionis à pluribus firmatæ, & ſi Papa eam approbat, Iudex non debet improbare. Octauo comprobatur iſta opinio ex l. ſcire oportet in §. aliud ff. de excuſa. tut. vbi legiſlator contra verba expreſſa legis ſequitur ſententiam Ceruidij ſceuolæ, Pauli, & Domitij Vlpiani. & ſic plurium & ſtringitur ille contex. quia I.C. fundat deciſionem in autoritate iſtorum nam dicitur, ibi, ita enim & Ceruidius. ponderando dict. (enim) quæ eſt redditiua rationis l. fi. §. pe. ff. de excep. dol. apparet, quod illa eſt, ratio, præterea non refert eos ſimpliciter, ſed addit, ꝙ ſunt Choriphei iuriſprudentum, ꝙ clarè oſtendit I.C. moueri eorum autoritate. Nono iuuatur hęc ſententia ex tex. ſatis pulchro in l. diui. ff. ď iur. pat. Vbi Imp. relatus ibi à I.C. mouetur ad mutãdam Sententiam, quia contraria à Saluio Iuliano, & pluribus alijs erat comprobata. Decimo & vlt. pro communi induc poteſt hæc ratio, Nam ſi communis non attende-

retur,

retur,ſuborirentur plura incommoda, & abſurda,at iſta fugienda ſunt.Ergo &c.Maior ex pluribus deduci poteſt & præcipue ex tribus, Primo quia oriretur tanta confuſio, vt nulla vnquam lis, vel raro ad finem perduceretur: Nam aut cauſa decidenda eſt legibus, & vtique cum rarus accidat caſus,qui lege expreſſa decidatur, leges à ſimili hinc inde velut corium extorquentur,adeo quod incerta remanebit reſolutio, aut cauſa terminanda eſt rõnibus, & quidem tot & tantæ ex vtraque parte efferuntur rationes, quibus ueritas potius obruitur, quam oſtendatur.Secundo deducitur, quia facilius veritas reperiretur à paucioribus quam à pluribus, quid eſt contra rõnem naturalem, & l.fi.C.de fideicom. Tertio, & vlti.quia potius ſtandum eſſet fantaſijs vnius, quam vigilijs, & laboribus tot excellentiſſ.virorum,quorum autoritate conſtituitur ipſa communis contra c.1.& ſeqq.65.diſt. Et ex his ſatis clarè apparet,etiam in puncto iuris, communem iudicando, & conſulendo eſſe attendendam. Quod alijs pluribus iuribus, & rationibus poſſet comprobari, ſed omitto, cum per hæc clariſsima appareat veritas huius opinionis.Concludo ergo, iudicando, & conſulendo communem opinionem Doctorum eſſe attendendam.

Communis Opinio quando attendenda ſit, vel non.

TITVLVS IX.

Summa Notabilium.

1 COMMVNIS *opin. de qua dubitatur, an ſit communis non attenditur.*
2 *Communis opin. in conflictu communium non attenditur.*
3 *Magis communis præfertur communi*
4 *Præſumptio vna tollit aliam minus efficacem.*
5 *Generalia, vbi deſunt indiuidua, poſſunt allegari ad deciſionem cauſarum, ſecus alias num. 7.*
6 *Communem opin. à remotis non attendi.*
8 *Specialia potius attendenda, quam generalia.*
9 *Magis com. generalem videri præferendam communi in limitatione. coutrarium num. 11.*
10 *Doctor generaliter loquens debet generaliter intelligi.*
12 *Magis com. poteſt limitari per communem contrariam.*
13 *Communis in limitatione non contrariatur magiſcom. generali.*
14 *Exceptio præſupponit regulam in contrarium; Etiam ſpecificè nu. 15.*

Communis

16 *Communis attenditur, licet contra eam tenuerit Innoc. vel Bar. vel ſim.*
17 *Communis non attenditur, ſi habeat in contrarium Archidiaconum ſuper 6. contrarium num. 20.*
18 *Opinio Archid. ſuper 6. præfertur cæterorum ſententiæ. Declar. num. 19.*
21 *Communis non attenditur, ſi contra eam teneat Gloſa. contrarium num. 28.*
22 *Gloſa autoritate omnes alios Doct. antecellit. Declar. num. 23.*
14 *Opinio Gloſæ omnino eſt ſeruanda. Fall. nu. 25.*
26 *Autoritas Gloſæ probabilis eſt, non neceſſaria.*
27 *Gloſa Idolus Aduocatorum.*
29 *Communem contra opinionem præceptoris non attendi. contrarium num. 33.*
30 *Opinio præceptoris eſt defendenda.*
31 *Præceptor tanquã pater amandus, & colẽdus.*
32 *Præceptori eſſe credendum.*
34 *Veritas anteponenda amicitiæ, & affinitati.*
35 *Communis, contra quam conſuluit collegium Doctor. non attenditur. contrarium nu. 36. limit. num. 52. Sublim. nu. 53.*
37 *Collegium poteſt conſtitui per tres tantum perſonas.*
38 *Collegium remanet, & conſeruatur in vno ſolo.*
39 *Doctorellorum infinitus eſt numerus.*
40 *Omnes de collegio cenſentur vna perſona ficta.*
41 *Collegium dicitur vnum corpus.*

42 Collegium venit appellatione perſonæ.
43 Collegium poteſt contrahere cum vno de collegio.
44 Vnuſquiſque de collegio duplicis perſonæ vice fungitur.
45 Collegium aliud, aliud ſinguli de collegio.
46 Aduocatus collegij non dicitur ſingulorum aduocatus.
47 Res collegij non ſunt ſingulorum de collegio.
48 Libertus à collegio manumiſſus non tenetur habere honorem ſingulis de collegio.
49 Collegium remanet mortuis ſingulis de collegio.
50 Conſilium collegij habet maiorem præſumptionem conſilio particularis Doct.
51 Autoritas Collegij Doct. æquiparatur Autoritati Antiqui.
54 Communis habens in contrarium Deciſionem Rotæ, non attenditur. contrarium num. 60. Limit. num. 65. ſublim. nu. 67. Quid in ipſa Rota num. 68.
55 Deciſio Rotæ facit communem, & magis com. Contrarium nu. 63.
56 Auditores Rotæ ſinguli excellentiſs.
57 Auditorum Rotæ laudes.
58 Rota quandoque rotat.
59 Deciſiones Rotæ contrariæ.
61 Deciſiones Rotæ non ſunt approbatæ à Pontifice, Vnde ſunt ſolum probabiles.
62 Rota nõ eſt maioris Autoritatis, quã Bartolus.

Rotam

64 Rotam autoritate æquiparari Doct. antiquo excell.
66 Deciſiones Neap. habere vim legis.
69 Communis habens contra ſe autoritatem ſancti non attenditur Intel. nu.71. & 73.
70 Sanctorum dictis omnino ſtandum Intell. numero 72. & 73.
74 Legiſtis magis creditur, quam Canoniſtis in materia legali.
75 Canoniſtis magis creditur, quàm Theologis in materia vſuræ vel ſim.
76 Cōmunis conſtituta à nō peritis nō attenditur.
77 Communem nō attendi, contra quā tenuit Papa magiſtraliter loquendo; contrarium num.78.
79 Dicta a Principe animo non condendi legem nō ſeruantur pro lege.
80 Communis non ſeruatur, quoties contraria videtur verior. cont arium num.81.
82 Communis attenditur, licet contra eam fuerit Iudicatum fal. nu.84.
83 Exemplis iudicare non debemus.
85 Communis non ſeruatur, quando contraria fauet poteſtati Clauium.
86 Communis conuicta viua & vrgenti ratione adhuc videri attendenda. Contrarium nu. 87. Fal. nu.88.91. & 92. Quid de facto nu. 95.
89 Leges ante omnia ſeruandas eſſe.
90 Rationem fruſtra quærimus, vbi habemus legē.
93 Rationes vrgentes ad conuincendam cōmunem

quæ ſint, repoſitum eſt in arbitrio Iudicis.
94 *Iudex in ſindicatu debet defendere, rationes fuiſſe aptas ad conuincendum communem.*
96 *Nihil tam clarum in Iure, quin aliquam poſsit recipere dubitationem.*
97 *Communis non attenditur, quoties contraria eſt roborata conſuetudine lim. nu.99.*
98 *Conſuetudo etiam praua excuſat à pœna.*
100 *Communis dura, & rigoroſa non ſeruatur. Contrarium num.104. Prima opin.limit.pluribus modis nom.106. & 108.*
101 *Doctores eſſe ſpeculatores boni, & æqui.*
102 *Aequitas præfertur rigori, & ob æquitatem receditur à reg. iuris. Declar. nume.103. Fall. nu.107.*
105 *Regulæ debemus ſtare, donec non probetur limit.*
109 *Communis non ſeruatur, quando contraria fauet cauſæ apprimè fauorabili, puta matrimonio, & ſimil. contrarium nume.110. Prima opin.lim.num.113.114.115.& 116.*
111 *Fauoribus non eſt adeo indulgendum, vt cæteris fiat iniuria.*
112 *Priuilegia in tertij præiudicium non ſunt multiplicanda.*
117 *Error facit ius. Fall. num.19.*
118 *Communis opin. euidenter erronea non attenditur.*
120 *Communis nulla lege, ſed ratione tantum munita*

nita non attenditur. contrarium nu. 124.

121 Erubeſcimus ſine lege loqui.

122 Rationem adducens nõ dicitur loqui ſine lege.

123 Lex vbi non reperitur, ad Principem pro deciſione recurrendum.

125 Ratio naturalis pro lege allegatur, vbi deficit lex.

126 Conſiſtens in ratione lex eſſe dicitur.

127 Ratio viua vbi viget, fruſtra quæritur lex.

128 Communem nulla lege, & ratione mnnitam nõ ſeruandam. contrarium nu. 130.

129 Doctori excell. nihil alleganti non creditur, & quomodo.

131 Communis habens contra ſe regulam à remotis ſeruanda eſt, ſecus ſi ſit in terminis numer. 134. Fall. num. 133.

132 Regula idem eſt, quod ius.

135 Communes opin. contra legem.

136 Communis contra tex. in terminis viſum à tenentibus com. ſeruanda eſt, ſecus ſi non ſit viſus textus num. 137.

138 Communis contra Autoritatem Theophili ſuper Inſtit. attenditur, contrarium num. 139. concluſio 140.

141 Communis in vno ex æquiparatis habet locum & in alio. Fall. num. 142.

143 Communem non ſeruari, quando in caſu æquiparato contrarium fuit iudicatum. contrarium, nu. 144. Fall. nu. 145.

Commu-

146 Communis quando adeſt iuſta cauſa non atten ditur. Fall. num. 149.
147 Ex cauſa receditur à lege, & à regulis Iuris.
148 Cõſuetudo ex cauſa poteſt auferre Ius ab vno & dare alteri.
150 Iuſta cauſa recedēdi à com. quæ ſit, remiſſiuè.
151 Com. Canoniſtarum quando præferatur communi legiſtarum, & econtra, Primo in materia peccati, Poſtea in alia num. 154. 156. 157. 159. & 160.
152 Ius Can. contrarium Iuri ciuili in materia peccati et in terris imperij præfertur Iuri ciuili, etiam in foro ſeculari nu. 153.
153 Ius can. ſeruatur indiſtinctè in terris Eccleſiæ. Et vtroque foro num. 156.
158 Ius ciuile ſeruatur in terris imperij extra materiam peccati.
161 Communem tempore litis conteſt. præferri communi ſuperuenienti. contrarium nu. 163.
162 Ius ſuperueniens poſt litem conteſtatam non prodeſt.
164 Quando ſunt communes hinc inde nec datur magis com. difficile eſt iudicare. Et quæ opinio ſit attendenda?
165 Primo opinio verior in cõſcientia amplectēda.
166 Iudex in cauſis dubijs debet recurrere ad orationem, & ſpoliare ſe peccatis, quæ impediũt, ne veritas reperiatur, & num. 167.
168 Deinde opinio, quæ fauet habenti pro ſe ali-

quam

quam Iuris regulam, vt pro reo, vel ſim.

169 *Poſtea conſulitur Princeps.*

170 *Præterea Iudex debet hortari, & cogere partes ad concordiam. & nu. 171.*

172 *Poſtmodum eſſe bonum habere amicum Iudicem, qui poteſt pro amico iudicare contrariũ. num. 174. & 175.*

173 *Aduocati debent ſtudere, facere ſibi Iudices beneuolos.*

176 *Iudicans amicitia, vel odio peruertit iuſtitiã Chriſti, & damnatur.*

177 *Poſtmodum Iudex debet diuidere per mediũ.*

VIDIMVS, quòd iudicando, & conſulendo Communis opin. ſeruanda eſt, tam autoritate Doctorum, quàm etiam de veritate. Sed quoniã ſemper verum non eſt, & multi reperiuntur Caſus, in quibus abſque dubio communis non atten ditur, & multi etiam, qui non modicam continẽt difficultatem, Ideo modo ſinguli referendi, & explanandi ſunt.

Caſus I.

PRIMVS Caſus eſt quando dubitatur, an opinio, quæ dicitur Communis, ſit verè communis, puta, quòd ſint plures autoritates contra eam, nec conſtet de magis communi; & tunc
1 concludendum eſt, communem iſtam † non eſſe attendendam, ita Neuiz. in ſua Silu. nupt. libr. 5. numero 74. & Lancell. Conrad. in lib. de prætor §. 2. Titul. de ſentent. numero 25. in

in 14.limit.poſt Dec.in cap.1.in 1. lect. num. 32. extra.de conſtit.& credo verisſimum, nam ſi non apparet Communis,non poſſumus dicere,ſeruandam eſſe,vel non eſſe,cum non entis nullæ ſint partes l.eum qui ædes cum vulg. ff. de vſucapio.
2 Præterea in conflictu communium opin. † nõ attenditur cõmunis, vt tradit Nico.Moron.in trac. de fid.treg.& pac.par.2.q.12.num.4.:nam perinde eſt,ac ſi nulla daretur Communis Rip. in reſpo.num.10.in tit.de ſubſtit. quem refert, & ſequitur Lancel.Conrad.d.nu.25.prope finem.

Caſus II.

SECVNDVS Caſus eſt, quando contra communem opin.eſt magis com. & hoc quoque caſu abſque vlla dubitatione concludendum
3 eſt,communem † non eſſe attendendã, ſed magis com.ita vult in ſpecie Gemin.in c.1.in 6. not. de ſumm.trinit.in 6.Neguſan.in tract.de pign. part. 2.in 1. memb.num.5.poſt med.verſ. tamen indubitanter] Iaſ.in auth.ſi qua mulier nnm.14.C. de ſacroſ. eccleſ. Purpur. in l.ſi idem §.ſi vna actio. col.fin.num. 14.ff.de iuriſd.omn.iud.Alcia.in l.1. in verb.Celſus ait] num.44.ff.ſi cert. pet. & cum hec concluſione pertranſeunt Doct.omnes, quæ probatur iuribus,& ratione, Iuribus per l.1. ibi & ſanè crebrior] ff.de offi. quæſtor. l. diui. ff. de iur.pat.l.1.in prin.ff.de vent.inſpic. c. 1.cũ ſeqq. 65.diſt.c.nouimus.extra,de verb. ſigni. cum ſim. Ratione demum probatur quia cõmunis ſeruatur,quoniam præſumitur vera,& magis communis præſumitur verior,cum maiori nume. & autoritate Docto.fulciatur:ſed præſumptio efficacior
4 cior † tollit præſumptionem minus efficacem l.

diuus

diuus.ff.de in integ.reſtit.cum adductis per Alci. in tract.præſump.regu.1.præſumpt.9. in fin. Ergo &c. & hæc eſt ſola differentia inter communem & magis cõmunem opinionem, in reliquis ſimul conueniunt & in vna diſpoſitum habet locum & in altera.

Caſus III.

TERTIVS eſt Caſus, quãdo habemus Cõmunem in genere, & à remotis, & in ſpecie, vel indiuiduo habemus aliquã autoritatem. Et hoc caſu videbatur dicendum, Communem eſſe attẽdendam, nam quoties nõ habemus iura, rationes

5 vel authoritates in ſpecie, ſat eſt † generalia allegare ſecundum Præpoſi.in c.1.in 1.not. extra, de frig. & malefic. quem ad id paſſim Doct. allegãt.

6 Contrariũ tamen, ꝙ Cõmunis a remotis † attendi non debeat cõcludunt Neuiz.in d,ſil.nup. lib. 5.in 8.limit. nume.72. lancell. Conrad. d.lib.de prætor.§.2.in titu.de ſent.num.25.in 13.limit.& D.meus Ioan.paul·Lancel.in d.ſua diſput.an, & quando attendenda ſit cõmu. opin. in 10. limita. cum concord.& huic ſententiæ ipſe quoque accedo. Tum quia, licet permittatur allegare generalia, tamennon conceditur per ea iudicare,

7 & ideo Generalia † ſunt omittenda ſecundum Aretin.in conſil.6.viſo inſtrumento diuiſionis,] in princ.quem referunt, & ſequuntur Ceuiz. in conſ.67.dixit Decius] in princ.ſub num.1.& Roland.à Vall. in conſ.1.viſo themate ex iuribus] num.4. lib.1. Tum etiam quia potius ſtandum

8 eſt † Iuribus in ſpecie, quam in genere, vt conclu dit Alex.in l.ſed & ſi quis.§.quæſitum. col. fi.nu 15.in fin.ff.ſi quis caut.cum alijs iuribus, & autoritatibus

ritatibus copioſè adductis per Neuiz.d.num.ſeptuageſimoſecũdo.per tot. Hoc tamen eſt aduertendum, quòd licet dicamus communem iſtam non eſſe attendendam, non per hoc fatemur, eſſe attendendas autoritates ſingulares, niſi quantum apparebit earum ſententiam veram eſſe iuribus, vel rationibus, quia compertum eſt, autoritatem Doctoris non neceſſariam, ſed probabilem eſſe.

Caſus. IIII.

QVARTVS Caſus eſt, quando communis eſt in limitatione, magis communis eſt in regula, ſeu in pronunciato generali, Verbi gratia, Doctores 20 tenent extraiudicialem confeſsionem parte præſente plenè probare, Doctores 10.tenent id non procedere, quando confeſsio facta eſt calore iracundiæ. Nemo caſum hunc
9 in ſpecie tangit; Imprimis tamen † magis communis attendenda videtur, nam indubitati iuris eſt, quòd vbi habemus communes contrarias, magis communis eſt attendenda, At magis communis generalis videtur contraria Communi in limitatione ergo &c. Minor deducitur, nam Doctor indiſtinctè, & generaliter loquens
10 † debet indiſtinctè, & generaliter intelligi argum.l.1.§.generaliter cum vulg.ff.de leg. præſtãd.& tradit in proprijs terminis Doctorũ, & Communis opin.Soccin.in conſ.55.præſtantiſsime Doctor] colum.3.num. 7. lib.2.& generalis diſpoſitio comprehendit ſingulos caſus, licet ſit maior ratio in vno, quàm in alio, vt latè per Tiraqu.in tractat. de vt.retract.tit.1.§.1.glo.14. n.101.& alibi. Sed magis com. generalis affirmat,

mat, cõis verò in lim. negat, quæ ſunt cõtraria Meritò &c. Contrarium credo verius, commu-
11 nem videlicet in limit. † ſeruari debere. Primò quia vt reſpondit Grat. in conſ. 105. videtur treguam] co. 1. n. 7. lib. 1. Communis opi. pluribus & inſignibus autoritatibus fulcita † po-
12 teſt limitari per Coct. pauciores, & minoris autoritatis, & limitatio erit attendenda, dummodo Doctores limitantes tot, & ij ſint, vt faciant communem, ego credo verum per infraſcripta; Secundò moueor retorquendo rationem in contrarium adductã, quia cõis in limitatione † non di-
13 ſcordat, nec cõtrariatur magis cõi generali, quia limitatio non mõ non negat regulã, ſed potius
14 eã probat, & oĩno † præſupponit c. dominus, & ibi gl. 32. q. 7. l. quæſitũ §. denique, ubi Glo. Bar. & cæteri ff. de fund. inſtr. quin immo adeo præſuppo-
15 nit, vt inducat expreſsionem contrariam † etiam ſpecificè vt poſt alios, quos allegat, tradit excellent. D. meus Cæſar Fiumag. in rep. l. in quartam nu. 186. ff. ad legem falcid. ſi ergo hoc caſu communis non eſt contraria magis communi, nihil obſt. quin attendi debeat.

Caſus V.

QVINTVS eſt Caſus, quando contra communem tenuit Innocentius, vel Speculator, vel Barto. vel alius illuſtris Doctor, & hoc caſu abſque alia diſputatione vnà cum Neuiz. in d. ſil. nup. libr. 5. in 2. ampl. nu. 25. per tot. vbi omnes ferè celebres Doct. tam antiquos, quam mod. & tam in iure Pontificio, quam Cæſareo recenſet, firma facienda eſt concluſio, ut communis
16 † ſit omnino attendenda, & ratio eſt in promp-

tu,quia Autoritas licet ſuprema Doctoris ſolius nō pōt adæquare uel ſuperare autoritatē oīum Doctorū ſimul cōem conſtituentiū, vnde maior eſt præſumptio veritatis pro communi, quā pro ſententia vnius cuiuſuis Doctoris.

Caſus VI.

SEXTVS Caſus eſt, quando contra Communem eſt Autoritas Archidiac. ſuper 6. Et hoc caſu Doct. non fuerunt concordes, Alij enim
17 voluerunt, vt non † communis, ſed opinio Archidiaconi attendenda ſit. ita voluit Felyn. in c. 1. col. pen. ſub n. 54. in 4. lim. & ibi poſt alios Coſc. in vlt. quæſito n. 25. ext. de conſt. quem referunt, & ſequuntur Lancel. Conrad. d. libr. de prætor. §. 2. in tit. de ſent. ſub num. 24. in 4. lim. Chaſſan. in conſ. 10. viſo proceſſu moto] in fin. verbis nu. 31. Euerar. in ſuis locis leg. in loco ab Autor. poſt med. verſ. quarto occurrit Guido] & D. meus Thobias in l. 1. in 4. limitat. ff. ſi cert. pet.
18 Mouetur Felyn. ad id dicendum, quoniam opi. Archid. ſuper 6. † præualet cæterorum ſententiæ, vt ipſe ibidem tradit, quem ſequitur Tho. Ferrat. in tractat. cautel. in caut. 19. ſententia ſcriben.] in fin. & Io. Thier. in addit. ad Bertach. in Repertor. in verb. Archidiaconus] in vlt. verſic. & iſti ad id comprobandum allegant Rot. in deciſ. 348. in antiqu. credo Felyn. voluiſſe adducere deciſ. 1. nota quod pater poteſt] in tit. de donat. aliàs deciſ. 248. in antiq. vbi Rota approbat opinionem Archidiac. licet contrarium videatur diſpoſitum de iure communi. Sed huic rationi uolentes contrarium tueri, facilè poſſumus reſpondere, & primo, quòd Rota non mo-

uetur

uetur autoritate Archid.ſed per tex.ibi allegatum, & æquitatem iuris canonici. Secundò dato, quòd moueatur autoritate Archid. dico, quod non præfert eam cæterorum autoritati, cum Rota neminem in contrarium adducat. Tertiò & vlt.reſp.dato, verum eſſe, quòd opinio Archid.præferatur ſententiæ aliorum, tamen hoc
19† intelligitur de opinione ſingulorum, non cæterorum plurium ſimul tenentium, prout ſunt in Communi, cum ne Hercules contra duos. Quamobrem contrarium, vt ſcilicet non obſt. contraria autoritate Arch.ſuper 6. Communis
20 opinio † ſeruari debeat, concludit Neuiz.d. numer. 25. poſt princ. verſic.etiam ſi eſſet Archid.ſuper 6.] & huic opinioni tanquam veriori & ipſe accedo, nam ea opinio tenenda eſt, quæ vel eſt, vel præſumitur verior. At communis opin.multò verior præſumitur ſententia Archid. quia Communis fulcitur autoritate plurium, inter quos debet adeſſe ſaltem vnus maximæ autoritatis, & ſic æquandus ipſo Archidiacono Merito &c.

Caſus VII.

SEPTIMVS eſt caſus, quando contra Communem tenuit Gloſa; & hoc quoque caſu duæ ſunt ſcriben.opiniones, quarum prima eſt nega
21 tiua, ut communis opin. † non ſit attendenda, ſed opinio Gloſæ, & hanc tenuerunt Fely.in c. 1. col.fi.ſub.nu.54. in 2.lim.& ibi Franc.Coſci.in vlt.quæſ. in 2.limit.nu.25. Apoſtil. ad Abb.& alij ext.de conſtit. Dec.in conſ. 23. & pro tenui facultate mea, & temporis] propè fi. verſ.non

obſt.ſi dicatur] ibi ſimiliter opi.gloſæ] hoc idẽ amplexi ſunt Purpur.in l.ſi idem cum eodem §. ſi vna actio col.fi.n.13.ff.de iuriſd.omn.Iud.Cur. iun.in conſ.160.præſupponitur in fact.fuiſſe] in fin.n.12.quem refert & ſequitur Laurent.ab Occa inter conſ.crim.diuer.Tom.2.conſil.66. in caſu occurrenti]col.fi. ſub n.21.Lancel. Conrad. vbi ſupra ſub n.24.in 2.limit. Io. Bap. Ferret. in conſ.48.in cauſa matrimoniali] col.1.n.3.Iacob. nouel.ad reliq.regul. Pet.duen.in regu 6.gloſæ opinio] verſic.fallit etiam quando contra com.] nu.6 cum ſimil.& huius ſententiæ Autor allegatur ab iſtis Iaco.butrig.in l. 1.in fi.C.q.pro ſua iuriſd.ſed Butrig.ibi hoc non dicit, vt aduertunt Dec.& Io.Bologn. vbi infra, & nos ſupra tit.3. ſub num. 2. eius formalia verba retulimus , & iſta uidetur recepta opinio . Mouentur iſti ad opinionem iſtam tenendam ex pluribus,ſed duo ſunt ,quæ magis urgent , & Primò , quia Gloſa
22 autoritate † cæteros omnes Doctores antecellit, vt tradunt Bartho. Baldus Alexand. Iaſ. & reliqui omnes vno ore in l. vt vim. ff. de iuſt. & iur latè Anton. Corſet. in tract. de autor. Gloſſ. per tot. cum latè congeſtis per Thom. Ferrat. in tractat cautel. in caut. 17. magna eſt quæſtio] n.1.in fi.& nu. 2.3.& 4.Neuiz.in d. ſil.nup.lib.5.ſub nu. 25. in prin.Iacob.nouel.d. regul.6.in princ.Franc.Viui in tract. communi. opin.lib.1.opin.182.iudex in iudicando] ante fi. verſic.nec recedendum eſt] Rolan.à Vall.in con ſil.14.& ſi ambigui iuris] num.39.& 40 lib.3 & nouiſsimè per Cardin. Alban. in Lucubrat.ad Bar.in l.certi condictio num.5.ff.ſi cer.pet.Lauren.ab Occa d.num.21.cum ſimil. at communis
conſtat

conſtat numero, & autoritate Doctorum. Ergo &c.Sed huius rationis diſſolutio facilis eſt, nam, vt diximus etiam de Archid.quando dicimus, Gloſam antecellere omnibus, intelligi-
23tur † de omnibus ſingulis, non omnibus, ſeu pluribus ſimul i unctis, & ita debent intelligi dicta doc.ſupra relatorum, ſed ad conſtituendam
24communem plures doc.concurrunt Merito &c. Vlt.mouentur, nam opin.Glo. † eſt omnino attendenda, niſi vſus ſit in contrarium. Butr.in d. l.1.in fi.C.quę pro ſua iuriſd. quem ſequuntur doc.in d.l vt vim, Bald.in l.fin.num.9.& ibi Adden.C.de pœn.Iud.qui mal. iudi. latè alios cumulans Paris de put. in tracta. de ſindicat. in verb.iudicare] capit.3.incip. an ſi Iudex qui dedit] num.11.Curt.in conſ. 49. memoriæ recolendæ] nu.23.Alexan.in l.quæ dotis num. 4. ff. ſol mat.& in l.2.§.harum omnium num.18.ff.de verbor. oblig. in conſ. 92. viſo & diſcuſſo laborioſo] colum.2.num.4.& ibi Adden.lib.2. & alibi ſæpe, copioſè Dec.in conſi.146.& pro tenui facultate mea examinatis] colum.4. num.7. Bertran.in conſil.113.fateor tamen, & eſt veriſſimum] colum 1.in princ.num.1.lib.3.Chriſt. de Caſtel.in conſ.37.poſt quoddam conſilium] num.35. & 40. plenè Neuiz.ſub d.num.25. In princ.Grat.conſ.75 quamuis ſi prius] colum.4. num 21.lib 2.Io.Bapt.ferret.d.conſ.48.colum.1. nu.3.Euerard.in d. loc. ab Autorit.circa med. verſic.verum tamen eſt] Roland.à.Valle conſil. 94.præſupoſita Communi ſententia pro uera] nume.25.libr.1.Marc. Mant. conſil.2.viſis ſcripturis præſentis cauſæ]col.fin.num.79.lib.1.Hypol. Riminald. in §. hoc quoque num.18. Inſti.

per quas perſon.nob. acq. Guliel.Mayn. in l.in totum num.35.ff.de regul.iur,& alij plures paſſim, & eſt receptiſsima opinio: ſi ergo contra commuuem eſt Gloſæ opinio, & omnino ſeruanda, Communis attendi non poterit, Huic quoque rationi facilè poſſumus reſpondere, Tū quia dictum Butrig.& aliorum non procedit de neceſsitate, ſed profertur in modum conſilij, nam cum veritas non facilè poſsit reperiri, vtile eſt accedere opinioni Gloſæ, cuius autoritate defendimur, & excuſamur, non autem cogi

25 mur eam ſequi, quia autoritas Gloſæ † probabilis eſt non neceſſaria, ita tradunt in ſpecie Bal.in l.conuenticulam col.2. ſub num.3. poſt princip.verſ.alio modo à probabili] C.de epiſ. & cler.Auguſ. Bero.in d. c. 1.col.fin.num.272. ex.de conſt.Mar.iu.in.l.centurio col.10. in fin. num.36.ff.de vulg.& pupil. alios allegans Hypol.Riminald.in §.fi. num.68 & ſeq. inſti.quib. alien.lic.uel non, Gaſp.Cabal.in tract.de euict. §.3.num.113.& generaliter de quibuſcunque doct.loquentes tradunt communiter doct. in l. 1.ff.ſi cert. pet. Tum etiam quia ſupradicta pro-

26 poſitio † habet locum in dubio, vt in ſpecie ad uertunt Alexan. in conſ.51.cum dicatur] col.2. n.4. li.4.& Euerard.in d.verſ.verum tamen eſt] Laurent.ab occa d.conſ.66.n.21.in fi.poſt alios, ſentiunt ferè omnes ſupra allegati Doct.ſecus verò quando ſumus in claris exiſtente communi opi. contraria, ꝙ clarè deducitur, quia omnes ſupradicti fatentur, Gloſæ ſententiam non eſſe ſeruandam, quoties lex, uel conſuetudo eſt contra eam, At communis habet vim legis, & con ſuetudinis & legi æquiparatur, quoad hoc, vt

attendi

attendi debeat, vt latè ſupra diximus in præfat. n.30.cum ſeqq.Ergo &c. Præterea non eſt dubium, maiorem veritatis præſumptionē habere Communem, quam habeat opinio Gloſæ; Ex quibus concludendum eſt, Gloſam ſolum in caſu dubios nos ſequi debere exemplo Antiquorum, qui recurrebant ad reſponſa ſuorum Idolorum, quando de aliquo dubitabant, nam Glo-
27 ſa † dicitur Idolus aduocatorum ſecundum Cyn.quem referunt, & ſequuntur Alex.d.conſ. 51.n.4.Io.bologn. Riminal.& Recentiores omnes in d.l.vt vim.ff.de iuſt. & iur. Itaque altera
28 ſuperiori contraria eſt opi.vt communis † & non opi.Gloſæ attendenda ſit, & huius ſententiæ fuit Petr de ſlenadier.in tracta.de Doctor.in 4.par.q.47.Chaſſador.in deciſ.1.cōtractus meo temp ore] propè fi.nu.3 in tit.de vſur. Afflic.deciſ.21.dubitatur apud regiam] col.2.n.4. idem ſequitur Dec.ſibi contrarius in d c.1.col. fi.nu. 30.in 1.lect.& ibi Addē.in verb. aduertendum nu.34.Aug.bero. nu.71.& ſeq. Marc. Mant.n. 113.per tot.& alij extr.de conſtit.idem Dec.in l. vt vim ſub nu.34.circa prin. verſ.& in tantum hoc procedit] & ibi Claud.de ſeiſel. in lectur. circa fi.ſub n.89.verſi.aut verò ſumus in actu iudicandi] Io bolognet. nu. 86.circa med.verſ.& in tantum hoc procedit] Hypol.Riminal.n.95. & alij ff. de iuſt.& iur.hanc eandem ſententiam amplectuntur Neuiz.ſub. d.n.25.circa prin.verſic.etiam ſi eſſet opi.Gloſæ] Rolan.à Val.d.cōſ. 94.n.25 lib.1. Franc. Viui.d. opin. 182. ante fi. verſ.nec recedendnm eſt] D.Io.paul. lancel. in d.ſua diſput. in 2. ampliat.& alij paſsim, adeo quod non ſit dubitandum, quin hæc ſit magis

 communis,

communis, & recepta opin. vt ex numero, & autoritate Doct.clarè apparet, & veriſsima. Primò quia, vt dicit Neuiz. ibidem, Doctores non præſumuntur tenere contra Gloſam, cuius nouerunt, quanta ſit autoritas, niſi habeant legem vel rationem, ſecundo, & vlt.quia magis præſumitur pro communi opi.cum maiori numero & autoritate Doct.nitatur.

Caſus. VIII.

OCTAVVS Caſus eſt, quando contra cõmunem eſt opinio Præceptoris, Fingas, ꝙ iudex, vel aduocatus habeat præ manibus caſum, cuius pars affirmatiua communiter à doct.recepta ſit, negatiuam vero tenuerit eius præceptor. Et hoc caſu primo aſpectu videbatur dicendum
29 communem † non eſſe ſeruandam, ſed ſententiam Præceptoris, nam vulgatisſimum eſt, vnũquenque teneri, opinionem præceptoris ſui ſequi, ac defendere l.dicere in §.1.ff.de arbit. l.5.
30 ff.de manu.vindic.tradit Aluiſ.de Alber.in ſing. 177.debemus ſaluare] Bar. & ibi poſt alios Iaſ. in l.interdum §.1.in fin.ff.de verbo. oblig.pulchre Rainer.contra Signorol.inter conſ.eiuſdẽ Signorol.in conſ.vlt.in prin.Caccialup.in tract. de mod.ſtud.in 3.docum.in fin.Cagnol.in proœ. ff.in §.fin.in princ. nume. 292. Camil. plaut. in tract.de not.Crauet.lib.1.cap.1.nu.12. Io. Fran. Far.in tract.de eſſent.infant.&c.cap.4.in fin. nu. 8 cum latè adductis per Neuiz.in d.ſil. nup.lib. 2.num.37.propè fin.& ratio eſt duplex, prima,
31 quia preceptor † æquè ac pater amãdus, & colendus eſt l. liberto iuncta gloſſ. vltima. ff. de obſeq.

obſeq. à liberi. & libert. quam referunt, & ſequuntur Caccialu. Plaut. & Fara, vbi ſupra, & alios latè congerens Neuiz. ibidem num. 38. Se-
32 cunda eſt ratio, quia diſcentem † oportet credere ſuo præceptori, vt poſt philoſophos tradit Zaſi. in l. 2. § poſt hûc maximæ autoritatis in ver. perſeuerabant] num. 71. ff. de orig. iur. & conſonat rationi naturali, nam aliàs nihil, aut parum
33 proficeretur. Cæterum contrarium, quòd communis; & hoc caſu † tenenda ſit, firmat Neuiz. d. ſilu. nupt. lib. 5. in 2. ampl. d. num. 37. propè fin. verſic. etiam ſi eſſet opin. præcept.] quem ſecuti ſunt Plaut. in rub. ff. de verbo. oblig. lib. 1. cap. 1. in fin. num. 13. Lancel. Conrad. in d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de ſentent. num. 23. propè fin. in 7. amplia t. & D. Io. Paul. Lancellot. in d. diſput. in 5. ampliat. & eſt veriſsimum, Nam, aut reſpicimus perſonam Præceptoris, & tunc nemo dubitat, attendendam eſſe communem opin. cum propter maiorem numerum eam tenentium maiorem habeat autoritatem, & præſumptionem. Aut habemus rationem perſonæ Iudicis, vel Aduocati, & tunc idem eſt dicendum. nam licet vnuſquiſque teneatur defendere opinionem Præceptoris, tamen cum communis vera cenſeatur, cõmunis eſt attendenda, nam amicus Socrates, amicus
34 Plato; ſed magis amica † veritas ſecundum Philoſophum, quem adducit Neuizan. ſub d. num. 38. poſt Alber. Abb. Io. de anan. Caccialu. Cepol. Dec. Pet. Girard. Paul. pic. & alios per eum collectos, & poſt Corn. Cagnol. & alios approbat Plautius ibidem num. 10. vbi enim de veritate agitur, nemini eſt parcendum, ſed poſt

habita

habita parenta, & amicorum obſeruantia, omnino veritas eſt amplectenda, vt alios referens tradit Garz. in rep.l. gallus in fi. item credendum col.4.n.9.ff.de lib.& poſthum.& qui affectione motus contrarium faceret, peruerteret Iudicium Chriſti cap. quicunque 11.q.3.

Caſus IX.

NONVS Caſus eſt, quando contra communem opi.eſt autoritas Collegij Doct.puta, quòd Collegium Bononienſe, Patauinum, Peruſinum, vel ſimil.conſuluerit in caſu aliquo contra com-
35 munem. Et hoc caſu intrepidè concludendum videtur communem † non eſſe attedendã, nam conſi.Collegij parem, & fortè maiorem præſefert veritatem tam rõne numeri Docto. in Collegijs n.plerunque maximus eſt iuriſperitorum numerus, & rõne autoritatis, quia adſunt Senes qui propter maturitatem inſignis ſunt autoritatis: quam rõne diligentiæ, nam iſta conſilia fiunt habita prius diligenti diſcuſsione iurium, & rõnum vtriuſque partis, & communicato inuicem conſilio inter omnes de Collegio, communis verò efficitur per adhęſionem complurium Doct.diuerſis temporibus, vnde Doctor.iſti tanquam ſingulares veritatem ipſius cõmunis non omnimodam arguunt. Sed contra-
36 rium, ꝙ etiam hoc caſu communis † ſit attendenda concludunt Næuiz. in d.2.ampl. ſua nu. 35.circa med.verſic.etiam eſſet autoritas vnius collegij & D.Io.Paul.Lancell. in d.ſua diſput. in 4.ampliat. quam ſententiam & ipſe approbo, quia communis verior præſumitur, cum pro ea interueniat maior numerus & auctoritas Doctorum,

rum. Primò quia in Collegis à communiter accidentib. non eſt præfinitus certus Doct. nume rus vnde per pauci poſſunt in eo adeſſe, Colle-
37 gium enim † poteſt conſtitui à tribus tantum perſonis l.neratius ff.de verb. ſign. Immo in vno ſolo † remanet, & conſeruatur collegium arg.
38 l.ſicut §.fi.ff.quod cuiuſque vniuerſ.c.2. de poſtul.prælat.tradit Innoc.in c.poſtulaſti ſub num. 1.verſ.item ſi in collegiata] extra de iur.pat. Bal. in ſua Margarit.in verb.collegium.vel eius ius] Franc.Niconit.in rep.rub. ff. ſolu. matrim. col. 30.in 212. Dec. in conſ. 151.maximi ponderis] col.10. num.18.& fuit deciſum in Parla. Delphin.vt per Franc.Marc. in q. 1341. quæritur an lus] per tot.par. 1.Præterea in iſtis Collegijs plerique doct.ſunt rudes, & ignari, vt ipſa experientia docemur.Vnde ferunt, Alexandrum ſæ-
39 pè ſolitum dicere, Doctorellorum infinitum † eſſe numerum, & confirmat Purpur. in l.1.r. 455.ff.de off. eius &c.Sed doctores conſtituentes communes complures ſunt, & ſinguli excellentes ſaltem reſpectu doctorum Collegij Merito &c.Secundo,& vlt.dato, in Collegio adeſſe multos Doctores, & ſingulos benè doctos,
40 tamen in conſilio Collegij non conſiderantur † ſingulæ perſonæ per ſe, ſed omnes ſimul cenſentur vna perſona ficta l.mortuo reo, & ibi Bal.in
41 2.not.num.2.ff.de fideiuſſor.& unum corpus, † vt voluit Bar.in l.1.n.2.C.de re.vxor.action.nã collegium conſtituitur ex pluribus perſonis, quæ tanquam membra iuris fictione conficiunt vuum corpus vt poſt complures, quos ad hoc congerit tradit And.ab Exe.in cap.cum omnes.
42 nam.130.ext.de conſtit.vnde perſonæ † appellatione

latione venit collegiũ,& vniuerſitas ſecũdũ Bal dum in l. quicũq; col.3.n.9. propè fi.ver.itẽ vniuerſitas] C.de ſeru. fugit.cũ cumulatis per Alexand.in l. ſiquis mihi § ſeruus n.9.ff.de acq.hæred.Et quòd nullo pacto in actu collegij conſi-
43 derentur ſingulæ perſonę clarè apparet ex iſtis. Nam Collegium† poteſt contrahere cum vno de Collegio l.1.§.ſi aſſit collegiũ;& ibi tradũt Bar. & Ang.in fi. Rom. ſub n.1.in vlt.not.Alex. nu. 4.Soc.in 3.no.nu. 2. Iaſ.circa fin.n.8. Rip.n.4.& alij ff. ad trebell.& eſt cõis opin. vt per ſe patet, At contractus fiunt inter diuerſas perſonas ergo &c. Secundò, quia vnuſquiſque de
44 collegio † duplicis perſonæ vice fungitur, vt tradit Roma.in d.§. ſi autem collegium nu.3. arg.l.ſi conſul.ff. de adopt.& c. pen. §. niſi fortè
45 de conceſ.prębend.Et hinc eſt, quòd aliud eſt† collegium, aliud ſinguli de collegio, vt tradit Iaſ.in d.§.ſi autem collegium num.2.& alij paſſim; Tertiò, quia aduocatus Collegij, vel vni-
46 uerſitatis non eſt † aduocatus ſingulorum de collegio, vt ex alijs tradit D. Benedict. Boni lib.1.de cenſib in artic.18.poſt princ. verſic.
47 aduocatus etiam] Quartò quia res collegij † non dicuntur eſſe ſingulorum l.ita §.vniuerſitatis ff.de rer.diuiſ.§.vniuerſitatis inſtit.eod.Quintò quia manumiſſus à collegio honorem, qui
48 à liberto patrono debetur, collegio † & non ſingulis debet habere, vnde eos non prohibetur vocare in ius l. ſed ſi hac §. manumittitur ff.de in ius voc.Sexto, & vlt.comprobatur. nam
49 mortuis ſingulis de collegio remanet † ipſum collegium,ita poſt gloſ.Innoc.Bar.Abb.& alios reſpondet Alex.in conſ.74.viſo puncto, & dili-

genter

genter] col.1.nu.2.in fin.& ſeq.lib.4.cum concord.Si ergo in actibus collegij non conſiderantur ſinguli de collegio, ſiue ſint multi, ſiue pauci,ſiue docti,ſiue ignari nullum producent effectum, cum non entis nullæ ſint partes l.eum qui ędes ff.de vſucap. Ex quibus omnibus concludẽdum eſt,communem maiori numero, & autoritate doct.niti quam conſiliũ collegij, & conſequenter maiorem habere veritatis præſumptionẽ,præſertim quia in iſtis conſilijs ſaltem de facto non laborant omnes de collegio, ſed eligũtur(vt audiui) tres, vel ad ſummũ quatuor, qui faciunt cõſiliũ,& factũ cum reliquis de collegio communicant.Benẽ verum eſt, conſilium colle-
50 gij † multò maiorem habere præſumptionem conſilio ſimplicis doct.vt aduertit Abb.in c. prudentiam col.2.in 3.not.nu.4.in fi.extra de offi. de leg.dec.in conſ.400.viſo elegãti cõſilio] col. 1.nu.1.quem refert, & ſequitur Anton.Gabri. lib.1.cõm.cõcluſ.in tit.de teſtib. concluſ.4.pro pè fi.in 39. illat. nu. 91. hoc idem voluit Curt. in conſil.56. ſuper eo] colum.3. num. 5. circa med.verſic.& magis eſt præſumendum] Lancel.Gal.in rep.l.centurio n.459. & ibi ſequitur Ferd. Loaz.in add.ff.de vul.& pup.nouiſsimè refert,& ſequitur Bern.Alph. in Collecta. Iur. ex ciu.ad l.1.ff de offi.q.propè fi. & eſt cõis opi.vt nu.& autoritate doct.apparet,Vnde magis creditur conſilio collegij, vt inquit Gabr. vbi ſupra quicquid in contrarium, & malè dicat Hyer. Lanch.inter conſ. vlt. vol. diuerſ.in conſi.169. maturè, ac diligenter] num.17.& ſeq. lib.1. Et ego crederem collegium maximæ autoritatis,
51 vt Bononienſe, vel ſimil. æquiparari † autoritati

tati vnius antiqui Doct.& celebris, licet de hoc non poſsit tradi certa regula, cum vnum collegium Doct.& maioris autoritatis, altero,& idē Collegium ſit maioris autoritatis vno tempore, puta quando ſunt in eo Doctores plures, & illuſtriores, quàm alio tempore, & ideo id arbitrio iudicis relinquimus. Supradicta tamen con
52 cluſio Fall. † ſecundum D.meum Io.Paul.Lancell.in loco ipſius Collegij,nam ibi non ſeruaretur communis, ſed opinio collegij argum.l. de interpretatione ff.de legib.& mihi probabile videtur. nam cum ciuitas vtatur interpretatione ſuorum iuris prudentum, ſi omnes tenent illam opinionem, videntur in ducere quandam
53 communem particularem illius loci. Hoc † tamen intelligerem in loco, vbi omnes Doctor. ſunt de collegio, ſecus verò, vbi aliter ſit,prout Bononiæ, vbi 12. tantum Doctores ſunt in Collegio, nam cum remaneat maior pars extra collegium, quæ contrarium ſentire poteſt, ceſſat ratio, conſuetudinis, & communis in eo loco introductæ. Secundo & vltim. intelligerem in cauſis, in quibus non conſuluit collegium,ſecus in ipſa cauſa, in qua pro altera parte conſuluit, nam propter affectionem tanquam ſuſpectum collegium non faceret opinionem pro ea, vt ſupra tit.6. inſpect.18.num.147. cum ſeqq.

Caſus X.

DECIMVS eſt caſus, quando contra communem eſt deciſio Rotæ Romanæ: Et hoc caſu duæ ſunt Doct.ſententiæ, Altera, vt communis
54 † non attendatur, ſed deciſio, & hanc amplexi
ſunt

ſunt Io. de Imola in cap.olim propè fin. ſub n. 13.poſt med.uerſic.non obſt. etiam quòd dicatur] & ibi And. barbat.colu. 12. in prin.ext. de lit.conteſtat. quos refert, & ſequitur Hyeron. chuccal.in Addit. ad Deciſ.in l.iura ſanguinis ſub nu.7.in verb. contrarium tamen concludit] ante fin.Additionis verſic.& vbi eſt deciſio Rotæ] ff. de reg. iur. & latiſsimè Gomeſ.in comment.ad Reg.cancel.in proęm.q.2.in 4.fund.partis affirmat.verſic.4.pro iſta parte non deſunt] per tot.Mouentur iſti primo, quia Deciſio Rotę
55 † facit communem, & magis communem opi. ita tradit Gomeſ. ibidem, & ſequitur Sebaſt. Vant.in tract.de nullit.in tit. de nullit. ſentent. ex defec.iuriſd.deleg.num.20.& Auten.Grauat. in addi.ad Veſt.in pract.li.6.c.1.in verb. æq; omnibus] n.18.quod ex eo deducitur, nam deciſio Rotæ habet plures Doctores cum Auditores ſint 12.& admodum graues, nam in Rota Ro-
56 mana † eliguntur Viri undequaque excellentiſſ. qui perrigidas examinationes in ea velut aurum in fornace deputantur vt inquit Galiaul. in rep.l.centurio col.10.propè fi.ſub nu.49. verſic.& Auditores ſacri palatij] ff.de vulg. & pupil.Purp.in l.1.col.35.n.292.ff.de offi. eius &c. & quotidie ex multiplici iuriſprudentium de cauſis differentium concurſu peritiores, & excelleutiores efficiuntur, mutuæ enim & frequẽtes diſputationes, & opinionum communicationes ſingularem producunt ſcientiam & perſpicax reddunt iudicium, & aptum ad omnium rerum cognitionem, & perceptionem, ex quo
57 horum autoritas † adeo in excelſo repoſita eſt, vt nullus iudex ab ea audeat recedere, & eorũ

virtutes

virtutes tãquam ſtellæ in firmamento ſplendēt, & elucent,alijſque compluribus laudibus decorantur, de quibus latè poſſumus videre per Gomeſ. vbi ſupra per Vant.ibidem n.17.& 20. per Marc.Mant.lib.4.obſeruat.Iur.ciuil.in obſeruat.38.Auditorum rotæ]Gratus in conſil.21. in cauſa Illuſtrium comitum] in fin.libr.1.Dec. in conſil.218.in caſu ad me tranſmiſſo] in prin. Neuiz.in d.ſil.nup.lib.5.ſub n.62.Ant.Galleſ.de vſu iudi.palat.apoſt. circa med. vſque ad fi.Frāc. Viui.in tract.com. opi.lib 1.opin.182.Iudex in iudicando]poſt prin.Crot.in conſ.114.commiſſio facta fuit] column.4. n.19.Iacob. Menochi. in tracta.de arbit iud.quęſt.lib.2. centur.1. caſ. 70.n.7.& 8.Nicol.Ant.Grauat.in addit. ad Veſt. in prax.lib.2.c.7.n.3.Franc.Marzar.in epit.:mater.fideicomiſ.in 2.part. q. 4. poſt med & per alios paſsim: Sed docto.communem conſtituentes ſunt tantum modo ſeptem, & parum graues, cum vnuſquiſque licet minimus faciat numerū in communi.Meritò &c.Verùm hęc ratio euitatur negando, deciſionem Rotæ facere opinionem communem, vt infra deducemus, Secundò, & vlt.mouentur iſti, nam communis opin. conſtituitur per opiniones: firmatas legendo, conſulendo, tractando, addendo, vel alio ſimiliactu, & per adhæſionem plurium doctorum varijs, & diuerſis temporibus, nec aliter cōmunicato ſimul conſilio, quo caſu non poteſt argui omnimoda veritas opinionis, cum doctores faciant, ſicut aues, quæ quando vna volat omnes ſequuntur, vt tradit Dec. in conſil.494 quòd ſupra maturè] propè fin.ſub num.15.cum ſimil.Econtra verò deciſio Rotæ fit iudicando, in quo

in quo maius ineſt periculum, & firmatur maturo conſilio prius inter Auditores. & inter cauſarum patronos verbis & ſcriptis pluries exagitata cauſa, ex quibus veritas facilius elici poteſt, & magis præſumitur. Cæterum ſi volumus contrariam partem tueri poſſumus reſpondere, quod quamuis iſtud verum ſit regulariter, tamen ſæpius fallit, nam, vt ſolebat dicere Caſarellus ad-
58 uocatus Romanus, quandoque Rota † rotat, vt poſt alios referunt, & ſequuntur Neuiz. ſub d.num.62. circa med. & Mant. in d. obſeruat. 38. verſi. & plus, quod plerunque] nam quandoque bonus dormitat Homerus, & hinc oritur, quod
59 reperiuntur deciſiones Rotæ † contrariæ & inuicem pugnantes, vt in quibuſdam caſibus eas adducunt Anton. Galleſi. in tract. ad formul. cameral. oblig. in tit. de proceſſu ipſo ſub num. 4. per Iacob. Menoch. in tract. de arbit. Iud. quæſt. lib. 1. q. 52. num. 14. & alibi paſsim per alios allegantur. Et econtra præſumitur quoque pro cōmuni opin. quæ licet per adhęſionem Docto. diuerſis temporibus fiat, non tamen per hoc priuatur ſua præſumptione. Quamobrem contraria
60 ſuperiori eſt opinio, vt cōmunis † attendatur, licet in contrarium ſit Deciſio Rotæ, & ita voluit Corne. in conſil. 332. licet plerunque] colu. 2. ſub num. 1. verſic. tamen his non obſt.] lib. 1. & ſequuntur Neuiz. ſub d. num. 62. poſt princ. vbi refert, idem ſequi Barbac. in cap. 1. colum. 12. de probat. Grat. in conſilio 141. in cauſa Franciſci de Gambo] column. 2. numer. 7. libr. 2. Franc. Viu. in d. opin. 182. poſt prin. verſicu. hinc eſt, quod Iudex] & nouiſsime D. meus Io. Paul. Lancell in d. diſputat. in 4. ampliat. &

mihi placet ex pluribus, Primò. quia communis omnino ſeruanda eſt, ſed Deciſionem Rotę non
61 cogimur ſequi, nam Deciſ. iſtæ † ſunt probabiles tantum, non neceſſariæ, ex quo à Pontifice non ſunt approbatæ, ita concludit Card. Zabar. in cap. paſtoralis circa med. verſic. not. ex hoc] ext. de fid. inſtrum. quem referunt, & ſequuntur Gemin. in cap. duobus colum. 6. circa med. verſic. ſed domini de rota] de reſcrip. in 6. Andr. barbat. ſuper Clement. in rub. de ſumm. trinit. colum. fin. verſic. & ſic eſſet dicendum] num. 8. Felyn. in cap. ex parte num. 26. verſic. deciſio] & ibi Rip. num. 83. ex. de reſcrip. omnes ferè Moderni in l. 1. vbi præcipuè Iaſ. colum. 5. num. 30. & ibi Purpor. in Addit. in verb. D. de rota] Dec. in lectura. num. 25. & in 2. num. 75. Iacob. Nig. num. 62. circa princ. Rip. num. 64. Io. bolognet. num. 38. poſt princ. verſicu. & contra deciſiones rotæ] & reliqui ff. ſi cer. pet. Bapt. de S. blaſ. in rep. rub. proęm. decret. in 8. q. Nicol. Euerard. in ſuis loc. legal. in loc. ab Autorit. circa med. verſicul. ex quo ſequitur, quod argu. ab autoritate] Cagnol. in rubr. ff. de reg. iur. propè fin. nu. 26. & ita fuit deciſum per ipſam Rotam. vt per Caſſador. in deciſ. 17. erant in eccleſ. aquenſi] propè fin. verſic. nec iudex cogitur] num. 7. in ti. de præben. Mar. Mant. in d. obſer. 38. circa med. verſicul. immo eſt ſemper] vbi id memoriæ tenendum inquit Franc. Viui. vbi ſupra & alij, & eſt receptiſsimum, vt per ſe patet, & teſtatur Viui. ibidem. ſi ergo communis de neceſsitate attédi debet, Deciſio verò Rotæ minus, quam abſurdisſimum eſſet dicere, omittendam eſſe communem, & deciſionem Rotæ amplectendam? Secundò

62 cundo Rota non eſt † maioris autor. quam ſit Bart. vt tradit Corn. in d. conſi. 332. ſub num. 1. verſ. his tamen non obſt.] lib. 1. quę referunt & ſequitur Neuiz. ſub d. n. 62. poſt princ. verſ. & di cit Corn.] & Franc. Viui. d. opin. 182. ante med. verſ. de hoc non eſt mirandũ] At cõis præfertur opin. Bar. vt ſupra in 5. caſu, Meritò &c. Tertio, & vlt. quia quicquid dicant Gomeſ. Vant. & Gra
63 uat. Dec. Rotæ † non conſtituit cõem opin. Tũ quia, licet Auditores ſint 12. tamen ſex tantũ, & pauciores poſſunt facere dec. vt eſt clariſsimũ, & deducit pulchre Ant. Galleſ. de vſu Iudic. Pa lat. apoſt. poſt med. verſ. peractis informationibus] cũ verſ. ſeqq. qui numerus non facit cõem opi. & maior Auditorũ numerus, cũ poſsit abeſſe, non debet haberi in conſideratione iux. reg. l. non hoc C. vnd. legit. Tum ẽt quia licet Auditores, oẽs adeſſent, tamen nõ facerent cõem, cũ nõ ſinguli Auditores cõſiderẽtur, ſed oẽs ſimul iuris fictione faciant vnũ corpus, & perſonã per ea, quæ ſup. dixi in præcedẽti caſu de Collegio, & cõis non cõſtituitur nu. pluriũ, qui habentur loco vnius, vt poſt àlios tradit Io. Crot. in conſi.
64 34. viſo] col. 3. nu. 18. Rota aũt † pp autoritatẽ æquiparabitur Doct. antiquo excell. vt fuit Bar. & ſim. iux. dictũ Corn. Neuiz. & Viui. ſupra relatum. Ex quibus cõcludo, cõem eſſe attendendã; licet contrariũ tenuerit Rota Romana. Id tamẽ
65 non procedit, † quando contra cõem eſt deciſio Neapolitana, vel alia ſimil. & ratio eſt, quoniam
66 Deciſiones Neapol. † habent vim legis, ita per illud Conſil. deciſum fuit, vt per Affiic. in deciſ. 96. fuit in ſacro] ſub num. 11. verſ. ſed quia in hoc] & deciſ. 169. in d. cauſa poſt ſenten-

 tiam]

tiam] in fin. num.9. poſt alios quos allegat, quē referunt,& ſequuntur Io.Bolognet.in d.l.1.ſub numer.38.poſt princ.verſicul.ſed deciſio ſacri] ff.ſi cer.pet. Robert.Marant. de ord. iudi. part. 2.6.par. princip.act. 2.ſub nume.4. & in 3. part. in 2. act. numer. 241. eiuſdem 6. part. princip. Anton.Grauat. in addit.ad Veſt. in prax. libr.6. cap.1.numer.17.Franc.Viui.in d.opin. 182.circa med. verſic. ſed reuertendo ad inſtitutum] Proſp.Carauit.ſuper Rit.mag. Cur. in Rit.190. num.6.cum ſimil.at nō eſt dubium communem omittendam,quando in contrarium eſt lex, Er-
67 go &c.Hoc tamen procedit † ſolum in locis ad quæ iuriſdictio Conſil.Neap.extenditur, ſecus verò alibi iux.l.extra territorium, & ibi tradita à ſcriben.ff. de iuriſd. omn. iud. An vero ſupra firmata concluſio † habeat locum in ipſa
68 Rota, vt recedat à Deciſ. propter communem, de iure videtur,quòd ſic,nam rationes ſupra allegatæ militant etiam in ipſa Rota, præſertim cum non ſit nouum,vt Rota recedat ab eo,quod alias fuit deciſum, vt ſupra aduertimus. In hoc tamen ſtandum eſt conſuetudini, & ſtilo ipſius Rotæ.

Caſus XI.

VNDECIMVS Caſus eſt, quando contra communem opin.eſt autoritas alicuius Sancti. Et in hoc omiſſa diſputatione concluden-
69 dum eſt, communem † non eſſe attendendam, ita Neuia.in d.ſilu.nupt.libr.5. in 1.limit. num.66.quem referunt, & ſequuntur Lancell. Conrad. in d. libr. de prætor §.2.in tit. de ſent. num.

num.25. in 8.limit. D.Io. Paul. Lancel. in d.ſuâ diſput.an, & quand. attend. ſit commu. opin. in 2.limit.& alij paſsim,& huic ſententiæ ipſe quoque adhęreo,nam vbi habemus ius clarum, non debemus inniti præſumptionibus l. ſi pater §.quoties cum vulg.ff.de manum.vindic. At communis non eſt,ſed præſumitur vera, Dicta verò
70 ſanctorum † tanquam lex verè, & certè ſunt attendenda cap.ſunt non nulli circa med.16.q. 1.c. 2.circa fin. de cleri.non baptiz. tradit Abb. in cap.cum ſint in 1.not.num.2. extra de decim. Docto. communiter in l. 1.ff.ſi cert. pet. vt poſt alios teſtatur de communi ibi Cagnol. numer. 163. Rober.Marant.de ord.iudi.part.3.numer. 78.& ſeqq.cum adductis per Euerard. in d. loc. ab Autori.pag.4.verſicu.hinc etiam eſt, quòd va-
71 lidum]Meritò &c.Hæc concluſio † intelligenda ſanctorum ſint roborata autoritate Veter.vel Noui teſtamenti, ſecus alias,ita Neuiz. & reli-
72 qui, vbi ſupra, nam ita demum ſtatur † dictis Sanctorum, ſi ſint roborata autoritate Veter. vel Noui teſtamenti, glo. eſt ſingul. in can. de libellis in verb.illorum.26.diſtinct.quam referunt,& ſequuntur Docto.communiter in d.l.1. ſi çert.pet. Marant. vbi ſupra & alij adducti per
73 Euerard. ibidem. Secundo ipſe † intelligerem concluſionem in materia ſpirituali,vel concernente peccatum, vt eſt materia iuramenti, vſurarum,vel ſimil. ſecus verò in materia merè legali,quia tunc crederem, ſeruandam eſſe cõmunem ea ratione, quia Doctores ſunt periti de materia legali,Sancti verò non,ex qua ratione videmus,ꝙ in ijs, quæ ſpectant ad leges,ma-
74 gis creditur † Legiſtis, quã Canoniſtis, ita poſt

Anton.de But.in cap.at ſi clerici extra de iudic. tradit Nicol.Mil.in ſuo repertor.in verb. Doctores decretorum ſub n.28. circa prin. Neuiz. ibidem ſub num.69.poſt prin.verſ.ideo in materia legali] cum ſim.Et eadem ratione maioris peritiæ,in materia morali de iure diuino, vt vſu
75 rarum,& ſim.magis creditur † Canoniſtis,quã Theologis,quorum ſtudium pertinet ad interpretandum ius diuinum quoad opera D.N. Ieſu Chriſti, ita concludit Petr. de Anchar.in q. ſua incip.antiquis,& modernis temporibus]quẽ referunt, & ſequuntur alios etiam ad id cumulãtes Neuiz.ſub d.n.69.circa med.verſ.vbi quod quando canoniſtæ] & Euerard.in d.loc.ab autorit.circa med. verſ. ſed circa iſtud cadit pulchrum] cum alijs concord.

Caſus XII.

DVODECIMVS Caſus eſt,quando Autores communis opin. non ſunt periti de materia, ſuper qua eſt communis, fingamus, Doctores Decretorum tantum,vt erant multi ex antiquis, tenere aliquid communiter,quod ſit de materia merè legali, vel econtra Doct. legum tantum communiter firmare,quod peculiare eſt Canoniſtis.& hoc quoq; caſu firma eſt facienda
76 concluſio, communem † non debere attendi. ita tenent Neuiz.d.n.69.in 5.limit.Io.Bolognet. in d.l.1.nu.43.in fin.in 6.limit.ff.ſi cer. pet.& D. Io.Paul.Lancell.in d.diſputat.in 6.limita.& mihi veriſsimum videtur ea potiſsimum ratione, omiſsis iuribus,autoritatibus,& exemplis fusè per Neuiz.collectis d.n.69. quia ceſſat alterum requiſitum communis, nempe Autoritas,cum enim

enim pro rudibus, & ignaris non præſumatur, ceſſat opinio, & autoritas iux.tradita ſupra tit. 2.per tot.& faciunt tradita per Fulu.Conſtan. in princ.inſtit.de donat.in 4.not.

Caſus. XIII.

TERTIVS decimus eſt Caſus, quando contra communem opin.tenuit Papa magiſtraliter loquendo, non legem condendo. Exemplum erit hiſtoria Anton. de Roſellis poſita à Bertachi.in tract.de Epiſc.in 4.lib.& relata per D.Io.Paul. Lancell. in d. diſput.in ampl.1.quæ eſt, Papa promiſit Antonio quædam ſua ſcripta edenti,creare eum Cardinalem, & cũ Antonius in lucem miſiſſet ſcripta illa, & dignitatem petijſſet, Pontifex repellit eum tanquam bigamum, qui ad Cardinalatus dignitatem promoueri nequit,cui replicauit Antonius, Communem eſſe in contrarium. At Papa ſubdit, ſe non teneri ſeruare communem, & ſic magiſtraliter locutus eſt. In hoc caſu videbatur omnino re-
77 ſpondendum, communem † non eſſe ſeruandam, nam ſi ſummus Pontifex, qui omnia Iura in Scrinio pectoris habere dicitur, aliquid firmat,illud omnino eſt ſeruandum §.ſed & quod Principi Inſtit.de iur.nat.gent.& ciuil.cap.noui mus cum glo.in verb.pluribus de verbo.ſign.In contrarium tamen eſt veritas vt ſcilicet commu
78 nis † etiam iſto caſu amplectenda ſit,vt voluit Hoſtien.in cap.paſtoralis extra de decim.quem referunt, & ſequuntur Io.Bertachi. in d.tracta. de epiſc.Neuiz.in d.ſil.nup.lib.5.n.25.in 2.ampl.Conrad. in d.lib.de prætor.in tit.de ſentent. num.23. in 2.ampl.Mant.in cap.1. num.110. in

fin.extra de conſtit. Viui.d.opin.182.poſt prin. verſic.nec eſt curandum ſi papa] Io. Bolognet. in l.1.ſub n.42.verſ.item procedit] ff.ſi cert.pet. & D. meus Io. Paul. Lantell. vbi ſupra: cum concord.& eſt communis opinio,vt teſtatur Neuiz.d.n.25.& per ſe patet, atque etiam vera,nã, ſi Princeps non diſponat animo condendi legẽ, vt reſcribendo,vel aliter ſtatuendo, pro vt facit
79 in d.c.nouimus,cætera ab eo prolata † non ſeruantur pro lege, nec attenduntur arg.l.ex ſtipulatione in fi.ff.de ſent.& interloc.om.iud.§. ſed & quod principi, & ibi glo.1.Aretin.Port.& alij inſt.de iur.nat.gẽt.& c. At hic Papa magiſtraliter loquitur non condendo legem,Meritò &c. Vnde dixit Claud. ſeiſel.in rep.l.vt vim n.177. ff.de iuſt.& iur.ꝙ opinio Papę magiſtraliter loquentis non habet plus roboris, quam dictum alterius viri.Et ſic Ant. de Roſel.poterat ſe tueri hac concluſione ſecundum D.Lancell.

Caſus. XIIII.

QVARTVS decimus eſt Caſus, quando opinio contraria communi videretur verior.fingamus, opinionem contra communem niti bonis rationibus, ſed non talibus, vt eam penitus veram oſtendant, & hoc caſu videtur commu-
80 nem † non eſſe ſeruandam. nam ſi opinio contra communem videtur verior, ſumus in claris,vnde non eſt opus præſumptionibus vul.l.cõtinuus §.cũ ita ff.de verb.ob lig.& ita ſentit Rip. in reſp.1.n.10.in tit.de ſubſtit.& pact.in mat.adiec.vbi dicit cõmunem non attendendam,quoties habet aliquam coniecturã in contrariũ. Verum opinionem contrariam,vt etiam hoc caſu attenden-

81 tendenda ſit † communis opi. tenet Fulgoſ. in conſi.33.titius in teſtamento ſuo] circa.med. ſub n.1.verſ.ego autem cum ſtricta] quem referunt, & ſequuntur Neuiz. in d. ſilu. nup. libr.5. in 3.ampl. nu. 61. Conrad. ibidem nu.23. in 4. ampl. Io.bologn. in d. l.1.n. 42.in fi.in 4.ampl. ff.ſi cer.pet.Franc.Viui.in d.op.182. poſt princ. verſ.nec eſt curandum]& alij paſsim,& mihi vera videtur,nã cum non conſtet.de certa veritate contrariæ opinionis,nõ poſſumus dicere,eſſe in claris,ſed in dubio,quo caſu opinionem ,quę vera pręſumitur,ſequi debemus. At communis præſumitur vera,ergo &c.

Caſus XV.

QVINTVS decimus caſus eſt, quando cõtra cõem fuit iudicatũ;& hoc caſu concludendũ
28 eſt,communem † eſſe attendendam, autoritatibus,& ratione.primo quia tradunt Neuiz.vbi ſupra in 4.ampl.nũ.62.Lancell. Conrad. in d. lib. de prætor.§.2.in tit.de ſent.ſub nũ.23.in 5. ampl.D. Io.Pa. Lan.in d.ſua diſput.an,& quãdo attend.ſit cõmun.opin.in 3.ampl.cum ſim.ratione demũ,quoniam iudicando,& conſulendo veri-
83 tatẽ ante oculos habere debemus, non verò †: moueri exẽplis l.nemo C.de ſentẽt.& interloc. omn.iud.cũ fusè adductis per Neuiz.in d.nu.62, Sed cõis. habet præſumptionẽ veritatis pro ſe-
84 Meritò &c.Hec tamẽ cõcluſio nõ habet † locũ, quoties cõtra cõmunẽ toties eſſet iudicatũ,vt cõſuetudo cõtra eã fuerit inducta,quia tunc in loco conſuetudinis non communis,ſed conſuetudo eſt ſeruanda,vt infra Caſ.13.

Ca-

Caſus XVI.

SEXTVS decimus eſt Caſus, quando opinio contraria communi fauet Poteſtati Clauiũ. Et in hoc Felyn. poſt Hoſtien. & Io. And. ab eo relatos in cap. 1. colum. fin. ſub nu. 54. in 5. limit. & ibi Franc. Coſc. in vlt. quæſit. ſub num. 25. extra de conſt. & Conrad. vbi ſupra ſub num. 24.
85 in 5. limit. concludunt communem † non eſſe attendendam, quod luce meridiana clarius eſt, cum abſolute Papa omnia poſsit, vnde ceſſat prę ſumptio veritatis, quæ eſt pro communi l. continuus §. cum ita ff. de verb. oblig.

Caſus XVII.

DECIMVS ſeptimus caſus eſt, quando communis opin. conuincitur viua, & vrgenti ratione, vel contraria melioribus, & efficacioribus nititur rationibus. Et hoc caſu videbatur,
86 communem eſſe † attendendam, nam indubitati iuris eſt, ante omnia leges, & conſuetudines eſſe attendẽdas cap. 1. & ibi Doćto. extra de conſtit. l. de quibus cum ibi not. ff. de legib. Inſt. de offi. iud. in princ. cum ſim. ſed communis habet vim legis, & conſuetudinis, vt ſupra pluries diximus. ergo &c. Cæterum facilis eſt reſpon. quòd communis habet vim legis, & conſuetudinis, quando per rationes non detegitur falſa. Itaque contrarium ſequi, abſque dubio ſatius
87 eſt, vt videlicet communis † non ſit attendenda. ita namque tradunt Hoſtien. Io. And. Anton. But. Abb. colum. fin. ſub num. 15. verſic. vel poſſet conuinci] Felyn. colum. fin. ſub num. 54. in 1. lim. Franc. Coſci. in vlt. quæſit. ſub num. 23.

Deci.

Deciſ.in 1.lect.nu.29.Aug.bero.nu.270. Marc. Mant.num.111.& cęteri in d.c.1 ext.de conſtit. idem Abb.in conſ.85. in præſenti quæſt.] col.1. num.1.lib.1.Io.Fab.in proęm. Comment.ad inſtit.col.2. ſub nu.2. verſ.benè tamen placet] Io. de anan.in c.tua col.2.in fi.& ſeq.ſub nu.4. verſic. & iſtud etiam] ext. de vſur. Pet.de Lenaudier. in tract. de Doct. part.2.priuil.7. Curt. in conſ.66.ſuper eo,quod ab ordine] col 3.ſub nu. 5.Alex.in l.cum prolatis propè fin. ſub num.23. verſicul.tamen hoc lim. verum] & ibi poſt alios Zaſ.poſt med.in 7.declar.propè fin.ff.de re iud. Mari. Salomon. in §. reſponſa Inſtitut. de iur. nat.gent. & ciuil. quem refert, & latè ſequitur Neuiz.in d.ſilu.nup.lib.5.in 3.limit. numer. 67. Iaſ.in auth. nouiſsima column.5. ſub nnme.22. C.de inoffi. teſtam. Dec.in conſil.23. & pro tenui facultate mea] colum.fin. ſub num.6. verſic. nec obſt. ſi dicatur] Tyndar. in tract. de teſtib. part.2.cap. 10. numer.21. Matheſil. in tract. de elect.verb.opin. column.1. numer.2. circa med. verſicul. primo caſu aut aliqua] Purpur. in l. ſi idem cum eodem §. ſi vna actio column. fina.nu mer.13.ff. de iuriſdic. omn.iudi.Catel. Cott. in ſuis Memoral. in verb. opinio commu. in iudicando] circa med. verſicul. iſta omnia quæ dicunt] Mayner.in l. in totum numer.54.ff.de regul.iur.Io.Coraſ.in l.qui liberos numer. 121.in fin.& ſeq.ff.de rit.nupt.Claud.ſeiſel.in rep.l.vt uim col. fin. numer. 180. ff. de iuſti. & iur.Euerard.in d.loc. ab autoritate circa med. verſicul. ſed hoc dictum impugnat] Maria . Iun. in conſil.89.magna profectò eſt quæſt.] colum. 3. numer.7.lib.4. Io.Bapt.Ferret.in conſil.176. circa

pri-

primum quæſitum] in fin.numer.6.Crat.in conſil.88.teneo, quod hæres] columu.2. numer.5. libr.2. Marc. Anton. natt. in conſi.358. contra fratres de maſſa] column. penult. numer. 10. Cur. Iun. in conſi. 63. præſupponitur in ſfacto] column.3. numer.3. Nicol. arelat. in addit. ad Alciat. in tracta. præſumpt. reg. 1. præſumpt. 51.ſub numer.3.in addit.incip. & inter cæteras olim] Stephan. de Feder.in tract. de interpret. iur.part.vlt. propè fin.quem refert, & ſequitur Ioan. Bapt. à Villalob. in tract. commun. opin. in litera C.in verb. communis opinio. numer. 107.in prin.Camil.Plaut.in rub.ff. de verb. obl. lib.1.cap.1.num.8. Guiliel. Pontan. in l. diuortio colum.8. in fin. numer.14. circa med.verſic. tu conſidera]ff.ſolut.mat.Roland.à Vall. in conſil.vlt. reuocatur in dubium] in fin.num.49.lib. 2.Valentin.forſter.in tract.de ſucceſſ.ab inteſta. verſicul. non obſt. poſtremo] fol. 278. in fin. & ſeq. Gramm.conſi.ciuil.4.in cauſa eodem mag.] colum.4.num.13. Conrad.d.lib. de prætor.§.2. in tit.de ſent.ſub num. 24. in prima limit. Port. Imol.in conſil.85. pro dicti facti clara] colum. 4.numer.21.Io.Cephal.conſil.166. teſtator primo legauit] colum.4. numer. 16. Iacob. heinr. in conſil. 1. ardua ſubtilis, & perdifficilis] in 15.reſpon.numer.380.libr.1. & pro hac opinione fuit deciſum per Parlam. Delphin. vt per Franc. Marc.in q.692.quæritur de modo præſtandi] numer.5.par.1.hanc eandem ſententiam amplectuntur Ari. pinel. in l. 1.in 3. part. num. 75.circa med. verſicul. qua in re nunquam] C. de bon. mater. latè alios allegans Anton. de Matth.in tractat. de edition. in princ.numer. 1.

Ferrant.

Ferrant. Gargiare..inter conſil.crim. d uerſ. in
conſi.126.ſuaſus fui] colum.7.nu. 19.Tom.1.2
impreſs.& ibid.Tom.2.Hercu.dSie lueſt.in cō-
ſil. 97.ſequendo ordinem] colum.2.num.3. Al-
ciat.in Io.in verb.Celſus ait] nu. 43. & ibi poſt
alios D. meus Thobi. ff. ſi cert. pet. Iacob.
Nouel.in tract.regul.ad reliq.regul.Pet.Dueu.
in reg.6.gloſæ opinio]num. 7. Cæſar Contard.
in l.diffamari in q.18.n.113.C. de inge. & ma-
num.Quintil.Mandoſ.in comment.ad Reg.Cā-
cel in reg.de ſubrogat.q.10. in fin. num.7.Gra-
uat. in Addit. ad prax.Veſt. lib. 4. cap.5. ſub n.
28. circa med. Eman.Suar. in Theſaur. recep.
ſent. verb. opinio numer. 18. Bernard. Al-
phan.in Collecta.iur.ciuil.ad l.1.ff.de offi.quæ-
ſtio. poſt princip. Dom.meus Ioann. Paul Lan
cell. in dict. ſua diſputat. in quarta. limitat. no-
uiſsimè,& latè.Ioan.Bapti.Aſin.in prax.iudic. §.
32. cap. trigegmoqninto propè fin. & alij plu-
res paſsim,& iſti non ſemel,ſed pluries repetie
runt, & omnium receptiſsima concluſio,vt per
ſe patet,& teſtantur Curt.iun.Quintil.Mandoſ.
Grauat.& E manu.Suar. in ſupra citatis locis, 8
& nullum habet contradictorem, & veriſsi-
mam credo iuribus, & ratione; Iuribus primo
probatur expreſsè in l.1.§.ſed neq; C.de vet iu.
enucle. vbi Imp. ſanciuit, non ex multitudine 3
Autorum quod iuſtius,& ęquius ſit,iudicādū fo
re,cum poſsit vnius,& deterioris ſententia mul
tos, & maiores ſuperare,& ſic uult in conſequē
tiam, opinionem etiam vnius melioribus ratio
nibus roboratam præferri ipſi communi:deinde 2
probatur in l.potioris in prin.C.de offi.rect.pro
uinc.in l.quique ff.de in ius vocād.in l. itē ſi ve
brartum

beratum §.fin.ff.de re.vendic.in § item precium verſ.ſed proculi ſententia] Inſt.de emp.& vend. c.1.de his quæ fiunt à maio.par.cap.& alibi paſſim.Ratione demum probatur,nam hoc caſu ceſſat ratio, propter quam ſeruatur communis, ſiquidem præſumptione veritatis,quam pro ſe habet,attenditur communis, ſed cum hic ſimus in claris, veritatem propter viuam, & vrgentem rationem eſſe contra communem, Meritò ceſſat præſumptio, & conſequenter communis nõ attenditur vulg.l.continuus in §. cum ita ff. de verb.oblig.Ex quibus patet,communem non eſſe attendendam, ſi conuincatur viua, & vrgenti ratione,vel contraria melioribus nitatur rationibus. Ex qua concluſione admonebat D. meus Thobi. in dict.l.1.ff.ſi cert. pet. Scholaſticos illos,qui relicta ſubtilitate ſola exquiſitione communis opi. contenti ſunt. nam ſola communis non ſufficit abſque ſubtilitate,ſine qua nec communis poteſt conuinci melioribus, & efficacioribus rationibus, nec rationes ipſas repellere, quod & turpe, & maximi eſt detrimenti. Fallit
88 tamen† hec concluſio, quando pro communi eſſet aliqua lex, nam tunc, licet pro contraria eſſet viua ratio,tamen communis ſeruaretur,& ratio eſt,nam ante omnia lex † ſeruanda eſt l. le-
89 ges vt generales C.de legib.ca.1. & ibi tradunt Docto.omnes extra de conſtit. de offic. iud.in princ.:etiam ſi dura, & iniqua eſſet l. proſpexit ff.qui, & à quib.Et vbi habemus legem,fruſtra quærimus † rationem argum.l.non omnium ff.
90 de legib.& probatur in l. gallus §.ſi eius, & ibi not.Doctor.omnes Imol.in 3.notab.ſub num. 49.Alexan.in 2.not.ſub num.2.Iaſ.in 5.not.nume.16.

me.16.vbi id verum dicit,licet neget probari in illo text.ff de liber.& poſthu.latè, doctè,& pulchrè pluribus id comprobat Anton. Galleſ.libr.2.de exercit.iuriſperit.nume.72.cum ſequẽ.
91 & alibi paſsim. Fall. 2. iſta † concluſio, quando communis eſſet conſuetudine approbata,ita in ſpecie tradit Ant.de Matt.in tract.de editionib.in prin.nu.1.in fin.& ratio eſt eadem cum ſuperiori, quia conſuetudo ante omnia etiam ante legem ſeruanda eſt l.de quibus ff.de legib.&
92 ibi tradunt Doct.omnes.Fall.3.& vlt. † quando rationes vrgentes contra communem fuerunt conſideratæ à Doctor.tenentibus communem, & fuit eis licet malè reſponſum,nam ſeruaretur communis, & ratio eſt,quia cum ea ſit factorum diuerſitas, vt nunquam poſsit affirmari, hanc, vel illam rationem plenè & clarè decidere quæſtionem, ſi ratio etiam vrgentiſsima à pluribus fuit reiecta,oritur præſumptio,vt illa ratio vel non probet opinionem, pro qua inducitur, vel quòd iuſta cauſa reprobetur; præterea comprobatur id ex his quæ dicentur infra in 25.caſu.

SED iux. hoc occurrit dubitatio, quis debeat cognoſcere, & decernere, an, & quæ rationes allatæ adeò vrgentes, & viuæ ſint,vt per eas à communi recedere liceat,& in hac q.bre-
93 uiter concludendum eſt,id repoſitum eſſe † arbitrio iudicis caſus occurrentis,ita concludunt Anto.de but. Abb.Io.de anan.colu.3.in prin.ſub nume. 4.& reliqui in c.tua nos extra de vſur.idẽ Abb. in cap. 1.columñ.fin. ſub. num. 15. verſic. vel poſſet conuinci.& ibi poſt alios Marc. Mãtua nu.111.in prin.extra de conſtit.idem Abb. in cõ

ſil.

ſil.5.in præſenti q.] num.1.lib. 1. Alex.in d.l. cùm prolatis ſub nume.23.ff. de re iudi. Iaſ. in auth.nouiſsima column.5.ſub nu.22.C.de inof ſi.teſtam.& in l.vt vim col.vlt.in princ. num.34. in fin.ff.de iuſt.& iur.Purpur.in l.cum quid column.10.ſub num.94.circa med.verſic & ab hoc pendent] ff.ſi cert. pet. Grammat. conſil. ciuil. 157.interrogatus, vt de iure] colum. 1. num.4. & 5.Cott.in dd. Memorab.in verb.opinio communis in iudicando] circa med.in prima limit. Roland.à Vall.in d.conſ.vltimo in fin. lib.2.& alij plures de hac materia tractâtes,adeo, quòd iſta ſit communis, & recepta ſententia, immo nullum,quem viderim, habet contradictorem, & veriſsimam credo hac ratione, nam quemadmodum repoſitum eſt arbitrio iudicis credere, vel non credere dictis teſtium factum aliquod probantium l.3.§.1.& ibi tradunt Bart.& alij ff. de teſtib.cum concord.ita reponi debet Iudicis arbitrio, an ſtandum ſit rationibus per Doctores iuris teſtes adductis.Cæterum eſt aduertendum, quòd non adeo creditur Iudici dicenti, communem viua, & vrgenti ratione conuinci,
94 quin poſsit in ſindicatu † conueniri,ita vt opus ſit, Iudicem ſuſtinere, & defendere, ꝙ rationes,quibus ipſe ad pronunciandum contra communem motus fuit, ſint adeo efficaces, & vrgentes, vt per eas licitum fuerit à communi recedere, aliàs in ſindicatu damnaretur, ita tradit Maria. iun.in l.qui Romæ in §. duo fratres ſub n.78.circa princ. verſic caue tamen] ff. de verbo.oblig.& verum credo,ex quo ego exiſti-
95 mo, quòd hoc caſu † licet ab omnibus receptum ſit,tamen difficile, immo impoſsibile eſſet

ſet contra communem obtinere ſaltem apud minores Iudices, qui tenentur in ſindicatu, quoniam iſti malunt cum multis inſanientes tuti à periculo ſindicatus cum communi pertranſire, quam plus ſapientes, quam ſapere oporteat, rationibus, quid verius ſit, perquirere, cum
96 in iure noſtro nihil tam clarum ſit, quin † poſſit capere aliquã ſubtilem dubitationem, vt iuribus, & autoritatibus latè comprobant Purpur. in d.l.cum quid colum. 20. ſub nume. 84. circ. med. verſic. non tamen] & Neuiz. ſub d. nume. 67. Ant. Med. verſic. non tamen propterea ad cõuincendum. Vnde per ſubtiles aduocatos Iudicis rationes facilè poſſent conuinci, & ipſe in ſindicatu condemnari.

Caſus. XVIII.

DECIMVS octauus eſt Caſus quando opi. contraria communi eſt conſuetudine approbata, & hoc caſu omiſſa diſputatione conclu-
97 dendum eſt, communem † non eſſe attendendã: ſed contrariam conſuetudine receptam. Ita voluerunt Pariſ. de put. in tract. de ſindic. in verbo iudicare ca. 3. incip. an ſi Iudex, qui dedit] num. 7. Matt. Seiſel. in d. tract. de elect. verſ. opin. in prin. nu. 12. qui licet expreſsè id non aſſerat, quando in contrarium eſt communis, tamen in effectu ita voluit. cum antè omnes concludat, attendendam ſententiam conſuetudine approbatam. quem refert, & ſequitur Alciat. in tract. præſumpt. reg. 2. præſumpt. 30. num. 3. hoc idem ſequuntur Adden. ad Abb. in d. c. 1. ſub nu 15. in fin. in Add. incip. limita finaliter] ext. de conſt. Dec in cap. at ſi clerici

column.16. ſub nume.25.circa fin.verſic.& iſta concluſio videtur etiam]& d.c.cap.interpretan do ſequebatur Excell.D.meus Marc. Anton.Eu genius extra de iudic.Claud.ſeiſel.in l.poſt do- tem colum.penult.ſub num. 26. verſ. nam iſta regula] ff. ſolut. mat. Neuiz. in d. ſil. nup. lib. 5. in prima limi. num.64. vbi alios plu- res allegat.Grat.conſil.111. caſus talis eſt] co- lum. penul.num. 51. lib. 2. Adden. ad Dec. in d. cap.1.de conſt.ſub num.30. in verbo aduerten- dum] nume.34.Lancell.Conra.in d.libr.de præ tor.§.2.in tit.de ſenten. ſub num. 24. in 7. lim. Port. immol. in conſil.42. Iuri & æquitati] nu. 4.Io.bologn. in l.1. ſub num 43. in 2. limit.ff.ſi cer.pet.Eman.ſuar.in theſaur. recept.ſentent. in verb.opinio] nume.19. Curt.& alios referentes Gab.Caſat.& alij tres Doct.con.59.quoad fu n damentum] colum. 6. num. 29. inter conſil. crim.diuer. Tom.2.D.meus Io.Paul. Lancell.in d.diſput.in 1.limit.cum ſimil.Et hęc eſt receptiſ ſima opinio, vt per ſe patet, & teſtantur Neuiz. ſub d.nume.64.& Eman.ſuar.vbi ſup. poſt Re- mig.in tract.de caritat.ſubſid. in q.an Eccleſia. vel cler.ſint immun.reg.240.per eum relatnm, & veriſsima; nam in claris non eſt opus præſum tionibus l.ſi Pater §. quoties ff. de manumis. vindic. Sed in caſu noſtro communis ſerua tur, quia præſumitur vera] conſuetudo au- tem clarè & non propter præſumptionem eſt ſeruanda l. minimè l.de quibus & l.ſi de inter- pretatione ff.de legib. & id adeo verum eſt,
98 vt conſuetudo † etiam praua ſeruanda ſit, & excuſet à pœna ſecundum glo.1.in fin. in c.cum venerabilis, & ibi Abb. & cæteri extra de con-

conſuetud. cum relatis à Iaſ. in d. l. de quibus colum. 2. nume. 8. merito &c. Præterea ſi uinco vincentem te, multo magis vinco te l. de acceſſionibus ff. de diuer. & temp. præſcript. ſed conſuetudo tollit l. ſcriptam d. l. de quibus in fin. & ibi firmant Bart. & reliqui. lex verò tollit communem, ut per ſe patet, & dicemus infra in 25 caſ. ergo &c. Hęc tamen concluſio intelligenda eſt procedere in loco vbi viget conſuetudo, ſe-
99 cus verò † alibi. nam ibi ſeruari debet communis, & ratio eſt, quia conſuetudo vnius loci non extenditur extra territorium, in quo populus conſuetudinem conſtituens habet iuriſdictionem, vt planè iuribus, & autoritatibus cõprobat Petr. duen. in tract. regul. in reg. 146. & 147. Incip. conſuetudo.]

Caſus XIX.

DECIMVS nonus Caſus eſt, quando cõmunis eſt dura, & ſapit rigorem, contraria vero ſententia eſt æqua, & benigna. & hoc caſu
100 cõmunem † non eſſe attendendam, ſed ſententiã æquam & benignam amplectendam concludunt Purpur. in l. admonendi colum. 9. propè fin. ſub nume. 55. verſic. & à communi opin. ff. de iure iuran. & in l. cum quid columm. 10. nume. 84. ff. ſi cert. pet. latè Vincen. Hercul. in l. cum prolatis colum. fin. in ultim. limit. n. 13. ff. de re iudi. Neuiz. in d. ſilu. nupt. lib. 5. in 4. limit. num. 68. Grat. in conſil. 2. rurſus in cauſa] columm. 8. nume 68. lib. 1. Lancel. conrad. in d. lib. de Prætor. §. 2. in tit. de ſentent. ſub nume. 25. in 9. limit. Quintil. Mandoſ. in comment. ad reg. cancel. in reg. 29. de ſubrogat. quæſtion. decima. in fin. verſic. &

ſic.& ſignatura] Port.immol.conſil.42.iuri.& æquitat.conſonũ]column.2.num.3.Io.Bolognet. in l.1.ſub num.43.in 5.limit.&ibi poſt alios D. meus Thobias in 3. limit. ff. ſi cert.pet. Io. Cephal. in conſil.93.cum in teſtamento]colum.3. num.6.& in cõſil. 166.teſtator primo legauit.colum.4.num.17.& 18.Marc.Mant.cõſil.121.Quáuis commu.opin.] nume.3. lib.2.& D. Io. Pau. Lancell.vbi ſupra in 5. ſimil. Mouentur iſti ad hanc opin. tenendam.primo quia ea opin.ſeruari debet, quę propius accedit iuris diſpoſitioni, & hoc clarum eſt, at opi. æqua eſt magis iuridica, quia ius nihil aliud eſt, quàm ars
101 boni & æqui. vnde Doct. †dicuntur ſpeculatores boni & æqui, vt poſt Bald.tradit Neuiz. in conſ.67.dixit Deci.] in prin.ergo &c.Hęc ratio parum vrget, nam ſi opi.iſta æqua communis & bona, ex quo enim à tot viris illuſtribus amplexa eſt, abſque dubio communis bona præſumitur, vnde ſi contraria eſt æqua, communis verò eſt bona, & ius eſt ars tã boni, quam æqui, communis non erit minus iuridica quam ſit contraria æqua, & per conſequens non minus ſer-
102 uanda. Secundò mouentur iſti, nã ęquitas†prę fertur rigori l.placuit, & ibi notãt Doct. omnes. C.de iud.& propter æquitatem receditur à iure comm.l.ſcæuola ff.ad trebell.l.fi.tibi ff.ſi cer.petat.l.2.§.item varus ff.de aqua plu.arcen.l.ſi tibi ff.de donat.cum ſimilib. adductis per Nicol. vigel.in ſuo method.iur.li.1.c.1.tit.11.ſub nu.2. quoniam in omnibus & præcipuè in iure æquitas ſpectanda eſt.l.in omnibus, & ibi gloſ.& Doct. cõcordantia congerunt ff.de regu. iur. Verum & hęc ratio nullius eſt momenti, nam
quando

quando dicimus æquitatem præferri rigori, in-
103 telligitur † quando termini ſunt pares, &
ſic ſumus in dubio, ut puta, quando eſſent duæ
leges contrariæ, una rigorem, alia æqui-
tatem continens: vel quando adeſſent duæ
opin. diuerſæ, nec adeſt communis vel ma-
gis commu. tunc enim bene verum eſſet atten-
dendam eſſe legem, vel opin. æquiorem: & ſic
rigori præferendam eſſe æquitatem: ſecus ve-
rò ſi pro rigore adſit lex, vel conſuetudo,
vel commu. opin. pro æquitate autem eſſet
opinio vnius; quia tunc ſeruaretur commu-
nis conſuetudo, vel lex licet dura arg. l. pro
ſpexit ff. qui, & à quibus. & ita in ſpecie re-
ſpondet Alex. in d. l. cum prolatis. colum. fin.
num. 23. in fin. ff. de re iud. Nec dicatur id eſſe
contra]. ſi tibi cum alijs ſupra adductis, in qui-
bus apparet, quòd receditur à iure propter æ
quitatem, quoniam reſpondeo, id fieri licuiſſe
ibi à iuriſconſul. qui legis condendæ autori-
tatem habebant §. reſponſa inſt. de iur. nat. &c.
Secus verò in Doctoribus, tam aduocatis,
quam Iudicibus noſtri temporis, qui ſecun-
dum ius, quod ſcriptum reperiunt, licet du-
rum, & reſpondere. & iudicare tenentur. Ter
tiò igitur, & vlt. facit pro iſtorum ſententia,
nam vbi non habemus iura clara, & ſic quæſtio
reducitur ad opiniones Docto. negari non po-
teſt, quin ſimus in dubio. at quæſtio dubia de
bono & æquo terminanda eſt. & ſi æquitas
omittatur; non parum erratur à volentibus
vti iuris autoritate, vt ad litteram inquit tex.
in l. ſi ſeruum §. ſequitur ff. de verb. obli.
& facit illud Tullij lib. 1. offic. quòd exi-

ſtunt ſæpe iniuriæ calumnia quadam, & nimis calida iuris interpretatione; & per hæc ita tradit Io. Sapor. in tracta. de mora cap.1.num.4. ergo &c. Cæterum & iſta ratio non admodum ſtringit, tum quia in d.§.ſequitur ſumus in iuris:cōſ: habenti poteſtatem recedendi à ſummo iure, tum quia dicimus quando adeſt communis per eam ius dubium, & obſcurum effici clarum, & certum, cum hodie pro comperto habeatur cōmunem omnino tanquam ius ſeruandam eſſe. Quamobrem ipſe hoc caſu contrarium omnino tenerem vna cum Alex. in d.l. cum prolatis nu. 33. in fin.quem poſtea reperi, nempe commu-
104 nem † eſſe attẽdendam licet duram,& habentem contrariam opin.æquiorem, ea potiſsimum ratione. quia cum habeamus regulam, quod cōmunis eſt attendenda, neque probetur iſta limit.vt hoc non procedat quando contraria o-
105 pin. eſt æqua] regulæ † ſtare debemus l.2. ff.ſi quis in ius voc.no.ier.ca.fin. de reſtitut. ſpoliat. in 6.& poſt alios tradit Dec.in ca.præſentia nu. 55.extra de probat.habens enim regulam pro ſe rem certam, & intentionem fundatam habere dicitur vt tradit Bart. in l.quoties num.1. ff. ſi quis caut.cum adductis per Dec.ſub nu.6.verſic.& ideo dicit Bar. & Cagnol.nume.21.in l.1. ff.de regul.iur. Qui autem uult priori ſententiæ adhærere, eam pluribus modis declarare de-
106 bet:& Primo quando † æquitas eſt ſcripta in iure ſecus aliàs. Ita Neuiz.ſub d.nume.68.circa med.& ratio eſt,quia tum æquitas præfertur ri-
107 gori † ſi ſit ſcripta in iure. Secus aliàs, vt poſt alios tradit Iaſ.in d.l.placuit in.1. limit. nume. 3.C.de iudic. Alexan.conſil.121. ſi quis veras]
colum.

colum.fin num.8.lib.5.Cagnol.in d.l.in omnibus nume.9 ff.de regul.iur.& eſt opinio omniũ ſecundum Neuiz.ibidem.

Secundo non procedit opin.prima, quando æquitas fuit conſiderata à tenentibus commu-
108nem, quia tũc communis † abſque dubio ſeruaretur per ea, quæ diximus ſupra in caſu 17. numero 92.

Caſus XX.

VIGESIMVS Caſus eſt, quando opin. contraria communi fauet cauſæ apprimè fauorabili, vt puta matrimonio, piæ cauſæ, libertati, teſtamento, Doti, vel ſimil.& hoc caſu duæ] ſunt principales Docto.ſententiæ, quarum pri
109ma eſt, vt nõ communis † ſed contraria opinio fauens cauſæ fauorabili ſit attendenda, & omnes in ſpecie diſtinguendo hanc ſententiam in matrimonio tenuit Hoſtien. in cap.2. & ibi ſequuntur Abb.n.3.& alij extra de cogni.ſpirit. idem Abb.in cap fin.columñ.1. num.3.extra de re iudic. Anton.Corſet.in ſuis ſing.in verb.opinio] in ſing. incip. vbi Doctores] num.2.And. Barbat.in conſil.6 ſcriptum eſt.præclarè colum. 1.ſub num.2.verſic. præmitto etiam] lib.1.& cõſil 40.ab Ioue principium] colum. 4.in fin.verſic. ex quo infertur mirabile] num. 11. lib. 3. Curt.in conſil.55.ſuper proceſſu inquiſitionis] colum.penul.ſub. num. 25. verſic. ſed pondera an iſta vltima] Felyn.in cap.1.col. pen.ſub num. 54.in 3.limit.& ibi Franc.Coſci.in vltim.quæſt. in 3.limit.ſub nume; 25. Marc. Mant. num. 114. de conſt. Vincent.Hercul.in l.cum prolatis colu.fin.in 2.limit. num.12 .ff.de re iudi.Iaſ.in l.1.

colum. 3. ſub num. 8. & ibi latè Maria.iun. num.71.cum ſeqq.ff. ſolut. mat. Deci. in conſi. 501.in Ciuitate Alexandriȩ]in fin.Thom.gram. in conſil.ciuil. 50. in cauſa Nicolai Franciſci] in fin. num. 46.Purpur.in l.ſi idem §.ſi vna actio colu. fin num. 13. ff. de Iuriſdic. omn. iud. Rube. Alexandrin. inter conſil. matrim. diuerſ. in conſil.73.in cauſa matrimoniali]num.9.& ibi Thom. Memo.in conſi. 62.coram vobis Reueren.] colu. 2. nu.1. Vdalri. Zaſi. in conſil. 3.caſus talis nobilis] nu. 22. lib. 2.Neuiz. in d.ſilua nupt. lib. 5. in 9. limit. nu. 73. Euerard. in ſuis loc. legalib. in loc.à contrario ſenſu in fin. verſic. quandoque tamen ſingularis opinio]Nicol.Boer. in conſ.40. viſo proceſſu moto] nume.89.Lancell. Conrad. d. libr. de prætor.§.2.in tit. de ſenten. ſub nu. 24. in 3. limit. idem Fely. in rub. extra de ſponſal. colum. 7. ſub n.6.in 9.priuil. Iacob. nouel.ad reliq.regul. Petr.Duen.in reg.6.gloſæ opinio] in fin.num. 8. Marc. Mant. in conſil.121.quamuis communis opinio] nume. 3. lib. 2. D. meus Thobi.in d.l.1.in 3.limi.ff.ſi cert.pet.& alij paſsim.In teſtamento idem tenent And. barbat.in d.conſi. 6.colum. 2. num. 3.& ſeq. Iaſ. in d. l.gallus §. quid ſi is colum. 3.ſub num.14.verſic.immo fortius opinio vnius] ff. de lib.& poſthu.Curt.in d.conſil.55.columm.penult.ſub num.25.Zachar. in Addit.ad Abb.in d.ca.1.ſub num.15. in addit.incip. limita finaliter] vbi etiam Fran. Coſci. in vlt. quæſt. ſub num. 25. de conſtit.In cauſa pia hoc tradit Purpur. in l.ſi idem §.ſi vna actio num. 13. ff. de iuriſd. omn. Iud. & poſt Mattheſi.vlt. D. Io.Paul. Lancell. in d.

diſput.

diſput.ſub 11.limit. In Dote tenent Iaſ. in d. l.1. colum. 3. ſub num. 8. ff. ſolut. mat. & nouiſsimè Bernard. Alphan. in Colle. iur. ciuil. ad l. 1. ff. de offi. quæſtor. circa med. verſic. nam opinio vnius] vbi allegat Fely. ſed loquitur in matrimonio. In libertate hoc idem in ſpecie voluit Zachar. in d. Addit. ad Abb. & tandem pro omnibus cauſis fauorabilibus tenent omnes ſupra relati in genere, & vt apparet, eſt communis, & receptiſsima opinio, quæ nititur ex duobus. Imprimis, quia vbi agitur de cauſis fauorabilibus receditur à regulis iuris, quia aliàs nullus eſſet fauor. Ergo communis, quæ regulariter attendi debet, fauore matrimonij & ſimil. omittenda erit. Hęc ratio nihil afficit, nam tunc recedimus à regulis Iuris fauore huius, vel illius, quando id expreſſum eſt in iure, ſecus aliàs. nam priuilegia non ſunt multiplicanda l. quod vero contra ff. de legib. cum concord. Sed in caſu noſtro id iure non eſt expreſſum, Meritò &c. Secundo & vlt. fulcitur hęc opinio huiuſmodi ratione: nam quemadmodum ex duabus ſententijs contrarijs à duobus Iudicibus ordinarijs latis ſuſtinetur ſententia pro acto relata, quando actor habet cauſam fauorabilem matrimonij, vel teſtamenti, licet alias regulariter ſuſtineatur ſententia lata pro Reo, vt probatur in d. cap. fin. de ſent. & re iudi. Ita in propoſito debet attendi opinio ſingularis Doctoris pro matrimonio, teſtamento & ſimilibus. habens contra ſe communem opini. licet aliàs regulariter ſeruetur ipſa Communis. Iſta quoque ratio, ſeu tex. in quo

in quo ſe fundant potiſsimum tenentes hanc opinionem clariſsimè tollitur tribus modis, & Primo quia in d. cap. fin. termini erant pares, cum non eſſet niſi vna ſententia pro parte, & vtraque ſeruari poſſet, vnde non mirum ſi in pari, & in dubio præfertur ſententia pro cauſa fauorabili lata, ſecus vero eſt in caſu noſtro. vbi non utraque opinio, ſed communis tantum attendendam erat. unde cum non ſit par ratio, non eſt inferendum à terminis d. c. fi. ad q. noſtram l. papinianus exuli ff. de minor. Secundò reſp. quia ſententia pro eo lata regulariter ſuſtinetur, ex eo, quoniam eius cauſa fauorabilior eſt cauſa actoris, & ſic ratione fauoris, ergo ceſſante cauſa per acceſsionem maioris fauoris matrimonij, & teſtamenti, debet quoque ceſſare effectus prelationis ſententiæ rei; ſed in caſu noſtro communis non ſuſtinetur aliquo f uore, ſed veritatis præſumptione, vnde non debet remoueri adueniente fauore matrimonij, & teſtamenti, cum veritas, & fauor nihil habeant commune. Tertio & vltim. reſp. huic text. nam ſententia pro Reo lata ex eo regulariter ſuſtinetur, quia non conſtat de bono Iure actoris, & ſic in eius pœnam, qui omnia petita regulariter probare tenetur, quod veriſimiliter non fecit actor, quando latæ ſunt duæ ſententiæ contrariæ. at hæc ratio non eſt in communi, quæ non ex eo attenditur, quod contraria non probetur vera, ſed quia communis ipſa vera præſumitur. Ex quib. prior iſta opinio penitus reprobata, & indefenſa oſtenditur.

QVAPROPTER altera ſuperiori con-
110 traria eſt opinio, vt cõis † et habẽs cõtraria fa-

uente

uentem cauſæ priuilegiatæ, & fauorabili ſeruanda ſit, & hanc ſententiam in matrimonio tenet And.Barbat. ſibi contrarius in conſil.3.ſtat dubitatio, vtrum d. profeſsio] col. penult.ſub num.9.verſic.nec obſt.quod in dubio] lib.1.vbi inquit.primam opi.non attendi, quando ſententia verior, & approbatior eſſet in contrarium, & ſic omittit rationem fauoris & deſtruit communem opinionem, cum opinio commun.ſemper uerior præſumatur, & approbatior ſit, quem ad hoc refert, & ſequitur Catell.Cott. in Memoral.in verb. nuptiarum cauſa] circa med.verſic.& vltra eos benè] hoc idem voluerunt Dec.in.d.ca.1.in 1.lect.num.31.& ibi Aug. bero.num.271.extra de conſti.& ibi quoque Ad den.ad Deci.in verb. matrimonium] dum volentes limitare deſtruant penitus ſuperiorem ſententiam. Alciat. in tract. præſumpt. regul.1. præſumpt. 40. num. 2. latè diſputando ſequitur Io.Coraſ.in l.qui liberos propè fi.num. 121. & ſeq.ff.de rit.nupt.Cagnol.in genere in l.libertas nu.2.ff.de reg. iur. D. Io. Paul. Lancell. in d. diſp. in 13. limit. cum concord. Idem contra teſtamentum volunt Alciat. lib. 3. paradox. cap. 7. poſt med. Maria.iun. in d. l. 1. num. 74. ff. ſolu. mat. & in conſil. 179. aliquantiſper ſubſiſtebam] colum. penult. verſic. nec placet] n.5. lib.2.refert., & ſequitur D.meus Thobi.in d.l.1.in 5.limit.ff.ſi cert.pet, cum concord.Hanc eandem opin.in Pia cauſa in ſpecie tenet Aug.bero.in d.cap.1.ſub nume. 271.de conſtit.In Dote idem aſſerunt Io.Imol. in d. l. 1. colum. penul. circa med. nu. 111 in fin.ſub uerſi.in eadem gloſſ.in fin. & adde]

& ibi Mar.Iun.nume.73.ff.ſolut. matr. Alciatus in dicta præſump.40.num.ſecundo,& alij. In libertate iſtud idem uoluit Alciat. ſub d. nume. ſecundo.& tandem pro alijs ſimil.cauſis in genere tenent omnes ſupra relati, & hãc opinionẽ etiam in matrimonio, quod eſt omnino menti tenendum in praxi ſeruari, teſtatur Io. Coraſ.ubi ſupra, & eam ueriſſimam credo, & ſequor ex pluribus. Primo quia non debemus tantum in-
111 dulgere † cauſis fauorabilibus,ut cæteris iniuriam faciamus c.ex tenore cum ſimil.ext.de for. competen. Bald. in conſi. 5. quæritur vtrum uiduæ] in princ.num.1. lib. 1. & tradunt omnes hanc ſententiam amplectentes. At ſi hoc caſu omitteretur communis,fieret iniuria habenti ꝑ ſe communem,quia hodie communis eſt tãquã lex,ergo &c. ſecundo probatur hæc ſententia.
112 nam fauores & priuilegia † in præiudicium tertij non ſunt multiplicanda, ſed reſtringenda l. quòd verò contra, & ibi Doct. ff. de legib. cum latè traditis per Fel. in c.cauſam quæ ꝑ tot. extra de teſcri. At fauor iſtorum non reperitur hoc caſu expreſſus: Merito &c. Tertio, quia clarum eſt hodie, communem opi. eſſe ſeruandam,unde legi & conſuetudini æquiparatur, ut latè ſupra in præfat.num.30. cum ſeqq.At nemo dubitat legem contrariam cauſæ fauorabili ſeruandam eſſe. Ergo &c. Quarto probatur iſta opinio in §.unum ſiquidem in uerſi.mulier nu.] in auth. de reſtit. & ea, quæ par. iunctis traditis per Alciat. in d.pręſump.40. nume.ſecundo. Quinto, & ultim.quia nos habemus regulam, Communem eſſe ſeruandam, unde donec contrarium non probetur in hoc caſu, ab ea recedere

cedere non debemus l.2.ff. ſi quis in ius uocan. non ier. cum ſimil. Et per iſta cum hac 2. opinione pertranſeo. Si quis autem priori ſententiæ: quæ eſt magis communis, accedere vellet (quod tamen non ita facile eſt faciendũ propter atteſtationem de obſeruantia in praxi contrariæ opin. à Ioan. Coraſ.factam, & etiam quia hæc ſecunda abſque dubio verior eſt, & tenentes primam mouentur ſolummodo per dict. cap.fin. quod uerè nihil facit] debet eam pluribus modis declarere. Et primo non proce-
113 dit quando communis † fulciretur aliquo textu,nam tunc ſeruanda eſt communis, ita limit. Anton.Corſet.in d.ſing.in verb. opinio ſub n. 2.& clarum eſt,quia lex ſcripta etiam dure ſeruanda eſt. Secundo fall.quando matrimonium,
114 vel alia cauſa fauorabilis † non eſt de iure ualida, puta quòd matrimonium non ſit legitimum. ita Neuiz. ſub d.num. 73. circa med. verſic.intelllige niſi eſſet]quia non adeſſe, vel
115 nulliter adeſſe paria ſunt. Tertio fall. † quando dubium non habuit principium in cauſa fauorabili, vt puta quod ipſa ſucceſſerit in locum non priuilegiati pendente lite.ita Matthesil.in tracta de elect.veri.opin. colum.2.verſic. prædicta autem intelligo] num. 6. quem ſequitur D. Lancellot. in d. 11. limit. quia ſubrogatum ſapit naturam eius, in cuius lo-
116 cum ſubrogatur. Quarto & vlti. fall. † quando communis eſſet melioribus rationibus fulcita,ita Abb.Corſet Neuiz.& alij in ſupra citatis locis.Verum ſi iſta limitatio ſubſiſtit, vt ipſe exiſtimo, tota corruit iſta magis communis opinio, quia ſi non inſpicitur fauor, quando melio-

do meliores adſunt rationes pro communi, utique nunquam attendetur opinio, contra communem pro cauſa fauorabili, quoniam communis ſemper aut uerè, aut præſumptiuè melioribus nititur rationibus, & ſic iſtorum autoritas poſſet induci pro ſecunda opinione meo iudicio, ueriori.

Caſus. XXI.

VIGESIMVS primus Caſus eſt, quando communis opin. eſt euidenter erronea, & falſa, & hoc caſu dubium facit, quia quemadmodum communis error, & ſic communis opin. de
117 facto aliquo etiam falſa † facit ius vulg. l. Barbarius, & ibi not. Docto. ff. de offi. prætor. cum adductis per Pileum in ſuis qq. in q. 77. Henricus de Guarda] in ſecunda opi. in princ. uerſ. 2. quia putatiuus] num. 4. Federic. de Sen. in conſil. 112. amice cariſsime] colum. 2. uerſi. & ſi dicatur] num. 5. Alexand. in conſi. 138. opportunè conſideratis] ferè per tot. lib. primo latè Cott. in Memorali in uerb. opinio comm. quamuis falſa] & latiſsimè per Anto. Gabriel. lib. primo commu. concluſ. in tit. de probat. concluſ. 8. per tot. Ita & communis opinio Doct. in iure conſiſtens licet falſa ius facere, & attendi debet. Contrarium tamen, quod communis opinio,
118 † euidenter falſa non ſit attendenda tenuerunt Hoſtie. & Io. And. in d. cap. primo. ubi eos referũt, & ſequuntur Abb. colum. fin. ſub nu. 5. uer ſic. hoc uerum ſecundum Hoſtien.] & ibi Addē. alios congerunt, Aug. Bero. n. 269. Mant. n. 111. & alii de conſt. idem Abb. in c. ut debitus col. 8. n. 29. de appe. & in conſi. 85. in præſenti quæſ]
nu.

nuem. 1. lib. j. Io. de anan. in c. tua nos col. 2. ſub n. 4. verſ. & iſtud etiam] ex de uſur. Tyndar. in tract. de teſtib. lib. 2. cap. 10. col. pe. verſ. & pro hoc optime facit] n. 21. And. barbat. inter conſ. crim. d. uerſ. in conſ. 93. ſcribitur ſapientiæ] col. 8. n. 29. lib. 1. 2. impreſ. Benedic. capra in tract. regul. in reg. 18. uidimns quando Iudex] n. 17. Io. de Garron. in rep. authe. teſtamento n. 35. C. de ſecun. nup. Vincent. hercul. in l cum prolatis col. pen. in 1. limit. n. 11. poſt Alex. ibidem col. fin. ſub nu. 33. verſ. tamen hoc limita verum] ff. de re iudi. Roland. à Vall. conſ. vlt. reuocatur in dubium] in fin. nu. 56. lib. 2. Quintil. Mandoſ. in Commen. ad reg. cancel. in reg. 29. de ſubrog. q. 10. in fin. cum alijs & eſt, vt patet, communis opin. & etiam vera. nam Communis, vt ſæpius diximus, ſeruatur propter præſumptionem veritatis, At hoc caſu ceſſat præſumptio, quia ſumus in claris, communem eſſe falſam. Ergo &c. Nec quicquam obſt. quod in contrarium de Cõ
119 muni errore dictum fuit, quoniam illud † habet locum in errore vero in ſe, ſed non tamen aperto, & manifeſto, quod etiam in Communi Doct. locum ſibi vendicat, quæ licet falſa donec non conſtet de falſitate, propter præſumptionem attenditur, ſecus verò poſt quando error detectus eſt, & veritas venit in lucem. ita loquitur tex. in d. l. barbarius, & concord. & Doct. de hac materia tractantes.

Caſus XXII.

VIGESIMVS ſecundus eſt caſus, quando communis nulla lege fulcitur] ſed tantum ratione, & in hoc caſu duæ ſunt ſententiæ Do-

ctorum,

11 doctorum, quarum prima eſt, vt Communis †non ſit attendenda, & huius opinionis auriga fuit Archid. in cap. nolite il 2. ante fin. verſic. hoc cõtra Scholares, qui dicunt] 11. q. 3. & ibi Nicol. ſuperant. in addit. quem referunt, & ſequuntur Anton. de But. in cap. tua colum. 2. de vſur. Fely. in cap. 1. colum. penul. ſub num. 54. propè fin. verſic. & in hac fall.] & ibi ſentit Mant. num. 111. in fin. & ſeq. licet videatur dubitare extra de conſtit. Iaſ. in l. illam nu. 9. C. de collat. Gomeſ. in conment. ad reg. cancel. in reg. de anna. poſſeſ. q. 52. circa med. verſic. videndum eſt igitur] in fin. Benincaſ. in §. actionum num. 342. Inſt. de action. Cephal. conſi. 166. teſtator primo legauit] col. 4. nu. 19. hoc idem voluit Incert. Aut. in quodam Tract. de crim. læſ. maieſt. inſerto inter tract. crimin. diuerſor. q. 1. ſub nu. 8. Hypol. Riminal. in l. vt vim nu. 308. in fin. ff. de iuſt. & iur cum concord. & eſt communis opin. vt ex numero, & autoritate Doct. eam tenentium clarè apparet: nititur autem hęc opinio ex pluribus, ſed duo ſunt, quæ vident ur vrgere. Pri-

12 mo quia erubeſcimus † ſine lege loqui l. illam, & ibi not. omnes C. de collat. §. conſideremus in auth. de trien. & ſemiſſ. cum fusè congeſtis per Euerard. in loc. à leg. ceſſant. in princ. Hęc ratio contrarium defendendo facilè diluitur, negando in caſu noſtro, nos ſine lege lo-

122 qui, quoniam rationem adducens non dicitur† ſine lege loqui. ita reſpõdit Corn. in conſil. 256. viſo puncto, & allegationibus] colum. 4. num. 4. lib. 1. & poſt plures. Iaſ. in d. l. illam nu. 10. cum adductis per Euerard. ibidem circa med. verſic. hoc autem volo te ſcire] & eſt receptiſsimum.

Secundo

Secundo igitur & vltimam vbi habemus legem non noſtro ingenio quæſtiones reſoluere de-
123 bemus, ſed ad Principem † pro deciſione recurrendum eſt lege 2. §. ſed quia diuinæ cum ſimilibus.C. de vet. Iur. enucle. Sed iſta quoque ratio facilè ſummouetur. Tum quia non poſſumus ſemper Principem adire, vel ob diſtantiam locorum, vel aliam ſimilem cauſam. Tum etiam quia vbi viget ratio, ibi lex eſſe dicatur, cum rationibus licitum ſit, leges extendere ad caſus in lege non comprehenſos l.non poſſunt in fin. ff. de legib. Contraria igitur eſt opinio, vt Communis nulla lege, ſed ratione
124 tantum roborata † attendi debeat, & hanc ſententiam amplexi ſunt Antonius Corſet. in ſuis ſingul. in verb. opinio in ſingul. incipientibus vbi Doctores] n.2. Neuizanus in d. ſil.nup.lib.5.n 20.cum ſeqq. Lancel. Conrad.d. lib.de prætor §.2. in Tit.de ſent.in 1.amp. nu. 23.Purpur.in d.l.1.n.137.in fi.& ſeq.& ibi poſt alios Io.Bolognet.ſub n.42.ver.quod procedit] ff.ſi cert.pet.& hoc idem verè volunt Felyn.ſub d.n.54.in fin.& Iaſ.in d.l.illam nu.10.dum limitãt oĩa ſupradicta, & ita credo ſeruari in praxi, qa aliàs aut nulla, aut rara cõis ſeruaretur, cum paucę omnino ſint cõmunes, quæ habeãt leges expreſſas,& ẽt veriſsimũ credo, Imprimis qa v-
125 bi deficit lex, ratio naturalis † ꝓ lege adducitur c.cõſuetudo,& ibi glo.in verb. ratione 1. diſtin. c.fruſtra 8.diſtinc.c. ſi romanorum 19.diſt.l. cũ rõ i prin.ff.de bon.dãnat.cũ adductis ad hoc per gl.in c.ex eo in verb. rõnis de elect. in 6. per Corſet. vbi ſupra d. num. 2.Guid.pap.ſing.653. præſcriptio non currit] uerſiculo not. quod
R ſuffi-

ſufficit] Roma.ſing.781.reconuentio in cauſa] num. 2. latè alios congerentes Felyn.in c. tua nos colum.2.circa med.ſub num.3.poſt princ. extra de iure iur.Iaſ.in d.l.illam. num.10. Cagnol. in l.qui in alterius num.1.ff.de regul.iur. & poſt alios plures Euerard.in d.loc.à ceſſ.rar. circa med.verſic.hinc etiam notabiliter dicunt] & eſt receptiſsimum apud omnes. Secundò
126 quia, quod in naturali ratione † conſiſtit, lex eſſe dicitur d.c.conſuetudo in §.porrò ſi ratione diſt.prima, quia ratio eſt anima legis, iuxt. tradita à Baldu. in l. ſi quis ſeruo C.de furt.quem ſequitur Iaſ.in l.de quibus nu.5.ff. de legib.Tertiò quia vbi habemus viuam ratio-
127 nem, fruſtra quærimus † legé immo quęrere eſt infirmitas intellectus l.ſcire oportet §.ſufficit ff.de excuſ.tutor.& poſt Ariſtot.& Philoſophos tradit Bald. in l. teſtium columu. fin. circa med.num. 21. in fin. C. de teſtib. Angel. conſil. 275. thema, ſuper quo conſilium] colum.fin.circa med. ſub nume.8. poſt princ. verſic.& eodem modo reſp.] refert, & ſequitur Iaſ.in d.l.illam col.3. ſub nume.10.verſic. alibi dicit Angel.] Claud. ſeiſel.in rub. ff. ſolu.mat.in prin.& poſt alios Neuiz. vbi ſupra ſub nu.21. & Euerard. ibid. propè fin. verſic. immo quærere rationem] Quartò, & vlti. faciunt ea, quæ dicemus in ſeq.caſu.

Caſus. XXIII.

VIGESIMVS tertius Caſus eſt, quando communis nulla lege,vel rõne nititur.Et hoc caſu omnes relati in ſuperiori caſu pro vtraque parte partim expreſſe aſſerunt,partim ſentiũt

Com-

128 Communem † non eſſe attendendam,& præter iſtos idem ſpecie tenent Grāmat.cōſ.ciuil.4. in cauſa eadem mag.] n. 12.& Iacob.Heinrich. in conſ.1.ardua ſubtilis in reſp.ad 16.obiectum n 437.lib.1, cum ſimil. Et facit pro iſta opin. alijs pluribus omiſsis reg.d.l.illam cum ibi traditis à Doct.C.de collat. quæ omnino verificatur in hoc caſu, in quo pro communi neque lex neque ratio ulla adeſt: Sed ratio iſta in propoſito non vrget, nam fatemur, ſingulos Doctores non poſſe abſque lege quicquam aſſerere. Sed ſi plures ſimul idem dicerent, ſecus eſſet, nam ſingula, quæ non proſunt collecta ſimul iuuant, præſertim in Doctoribus habentibus autoritatem ex preſumptionem iuris, quæ habet,Doctorem, & bonum & peritum cenſeri; Immo ego non credo omnino verum, quod paſsim effundunt Doct. nempe Doctori etiam
129 Excell. nihil alleganti † non credit, vt tradit Bald.loquens de Glo.in l.reſpublica C.ex quib. cauſ.maiori.Curt.in conſ.76.ſuper motiuis traditis] col.2.ſub n. 2. poſt med. verſic. & ſic de directo] Grat.in conſil.105. videtur treguam] colum.1.num.4. & conſil.131. nobilis vir] colum. fin.num. 19. lib.1. Grammat. conſil. ciuil. 32.in eadem cauſa] num. 12.& ſeqq.Siluan.con ſi.25.viſo puncto,& facto n. 28. Roland.à Valle in conſi.1.præſenti conſultatione]num. 187. lib.2.& alij paſsim adeo quod iſta ſit communis opin.nam ego credo, quod Doctori Excell. nihil alleganti credatur, ſed minus, quam ſi allegaret, nam tales Doct. cenſentur moueri iure, & ratione, licet non adducant, prout videmus in ſententia Iudicis, & conſi-

lijs deciſiuis. quæ poſſunt fieri abſque iurium allegatione, vt compertum eſt, & ita credo ſeruari, quia videmus paſsim Doct. plura aſſerere nihil allegando, & tamen non reſpuuntur, ſed minus eis creditur, & ſi ſeruaretur opinio Baldi, vtique nec ipſi fides haberetur, qui & conſulendo, & legendo multa effudit nihil allegando. Quamobrem ipſe hoc caſu contrariam ſententiam, vt communis
13 onis † omnino ſit attendenda ſemper veriorem iudicaui, & nunc quam maximè, quia reperi idem tenere Purpur. in d. lege. 1. nu. 138. ff. ſi cert. pet. hac ratione. Nam aut Doct. volunt, hoc caſu non ſeruari communem quia habeat cõtra ſe iura, & rationes, & tunc dico eorũ ſententiam verã eſſe, ſed non quia cõmunis non fulciatur aliqua lege, vel ratione, ſed quia cõtraria opinio habet meliores rationes & ſic ſumus in caſu 17. ſupra relato. Aut volunt non ſeruari cõmunem, quia non habeat legẽ, vel rationẽ, & tũc dico hoc falſum eſſe, nã ſi hoc verũ eſſet, ſequeretur, quod communis nunquam eſſet ſeruanda. At hoc eſt abſurdum Merito &c. Maior probatur, quoniam communis ſeruatur ob ſolam præſumptionem veritatis, non autem tanquam habens legem, vel rationem quia ſi ob iſtas ſeruaretur communis ſequeretur, quòd non tanquam communis ſed tanquam habens iura & rõnes, quę ſingula per ſe ſeruantur abſq; communi, attẽderetur, & ſic non differret ab opinione vnius, & ita ẽt reperi cõſideraſſe Purpur. in d. l. 1. nu. 137. in fi. Et ſic nihil eſſet habere, vel non habere communem quod eſt ridiculum. Prę terea ſi hoc eſſet ſequeretur aliud, videlicet,

cet, quod communis ſeruaretur quia eſſet, nõ quia preſumeretur vera cõtra receptam, & verã opin. ſupra relatam in præfat. nu. 41. & 42.

u.

Caſus XXIIII.

VIGESIMVS quartus Caſus eſt, quando contra communem opinio. eſt Regula aliqua iuris. In quo concluſiuè procedendo tres ſunt ſubdiſtinguendi Caſus: quorum Primus, quando regula iuris eſt in genere, & à remotis,
131 & tunc communis † ſeruanda eſt, ea ratione, quia licet regula ex Iure ſit emanata l. 1.
132 ff. de reg. iur. & idem † ſit, quod ius & de illa argumentetur ſicut de iure c. canonum ſeq. 3. diſtinc. not. Bald. in l. ſi quis ſeruo column. fin. num. 6. propè fi. verſic. nec mireris] C. de furt. Franc. Pauin. in tract. de offic. & poteſt. capituli. ſed vacant in q. 1. columna finali quos refert, & ſequitur Gomeſ. alios etiam adducens in comment ad regul. cancel. in proem. in 2. q. in 3. fundam. partis affirmat. verſiculo. 3. pro iſta parte] cum ſimil. tamen regula eſt ius fragile, cum facilè limitetur, & reſtringatur, vnde quoties habemus legem, vel autoritates Doctor. in ſpecie à regula generali, & a remotis recedere debemus ut tradit Aretinus in conſi. 6. in principio. Sæpius adducto. Secundus
133 caſus eſt, quando † ſumus in regula in ſpecie contraria ipſi cõmuni, & iſta fuit viſa, & conſiderata à Doct. tenẽtibus Communẽ, & tũc quoq; Cõmunis nõ attenditur per ea, quæ dicemus infra in ſeq. Caſu. Tertius, & vlt. Caſus eſt, quan-
134 do † regula eſt in ſpecie communi contra-

 ria,

ria neque viſa, vel conſiderata à tenentibus Communem, & tunc concludimus Communem non eſſe attendendam, ita Grat. in conſ. 113. præſens caſus prima fronte] col. 1. n. 3. lib. 2. qui licet generaliter loquatur, tamen in his terminis eſt intelligendus, & ratio eſt duplex, prima regula tanquam ius ſeruanda omnino eſt, vt tradunt Doct. in d. l. 1. ff. de reg. iur. Secunda, quia præſumitur, quod ſi Doctores tenentes communem vidiſſent d. regulam, vtique aliter ſenſiſſent arg. l. ſi in tres ff. de arbit.

Caſus XXV.

VIGESIMVS quintus Caſus eſt, quando contra communem eſt textus legis in terminis, & plura afferunt exempla in hoc caſu. ego alijs
135 omiſſis pono † duo, quorum alterum eſt de opinione Martini communiter à cæteris approbata in l. dos à patre C. ſol. mat. quæ vere eſt contra illum tex. Alterum eſt exemplum §. præterea Inſt. de fideicõm. hæred. vbi clarè probatur, legata non poſſe relinqui ab inteſtato, & tamen contrarium concludunt Doc. ibi & in l. 1. ff. de leg. 1. Modo in hoc caſu concluſiuè procedendo duos ſubdiſtinguo caſus, Primus eſt quando communem tenentes viderunt illum text. & ei licet malè reſponderunt,
136 & tunc eſt concludendum, communem opin. † eſſe attendendam. ita tradunt à contrario ſenſu Io. de Garron. in rep. auth. ex teſtamento nu. 34. poſt med. verſic. & cum text. ſint clari] C. de ſecund. nupt. & Ari. pinel. in l. 1. in 3. part. num. 104. propè fin. verſic. & reiecta communi] C. de bon. mater. & ex intentione omnium.

nium latè, & expreſsè D. Io.Paul. Lancell. in d.vlt.amp.& veriſsimum credo ea ratione,nam cum nihil ſit tam clarum in iure, quin in dubium reuocari poſsit, cunque tot Viri Illuſtres viderint illum text.& contra eum tenuerint oritur vrgens præſumptio, vt vel text. ille non probet in terminis, vel ſi probet, iuſta aliqua cauſa, vel ratione ab eo receſſerint, quod fieri poteſt, vt infra in 29.caſu.& iſta eſt ratio fortè, ꝙ opin.Martini in d.l dos à patre à cæteris ſit approbata, quoniam videbatur iniquum, vt mortua muliere cum filijs, eius dos non deberet apud eos remanere. Fall. tamen iſta concluſio ſecundum Pinel. quando vidiſſent tex. ſed non reſpondiſſent. Verum hoc falſum eſt, nam ſi vident tex.& contra eum terminant, ſignum eſt, quod reprobant inductioné illius tex.ac ſi eſſe reſpondiſſent. Secundus caſus eſt, quando tenentes cōem non viderunt, aut cognitionem nullam habuerunt illius tex.&
137 tūc communis † non attenditur,ita Io.de Garron.Ari.pinel.& D.Lancel.vbi ſupra in 3. lim. Matheſil.in d.tract. de elect. verb. opin. circa prin.ſub n.1.verſ. aut de hac conſuetudine non apparet]qui licet generaliter loquatur, tamen in his terminis intelligi debet, prout etiam Aug.Bero.in ſuis qq.famil.in q. 62. an tempus in choandi]n.1.Grot.in conſil.127.vidi & matu rè]colum.2.num.11.cum ſeq.Io.Bolognet.in d. l. 1.ſub nume.43.ff.ſi cert. pet. Borgnin. caualcan.in tract.de tutor.& cur.num.246. circa fin. verſic.& iſta opinio eſt ſequenda] & eſt de mente omnium, & clariſsimum, Tum quia hic ceſſat præſumptio veritatis propter quam at-

ria neque viſa, vel conſiderata à tenentibus Communem, & tunc concludimus Communem non eſſe attendendam, ita Grat. in conſ. 113.præſens caſus prima fronte] col. 1. n.3. lib. 2.qui licet generaliter loquatur, tamen in his terminis eſt intelligendus, & ratio eſt duplex, prima regula tanquam ius ſeruanda omnino eſt, vt tradunt Doct.in d.l.1.ff. de reg.iur. Secunda, quia præſumitur, quod ſi Doctores tenentes communem vidiſſent d.regulam, vtique aliter ſenſiſſent arg.l.ſi in tres ff.de arbit.

Caſus XXV.

VIGESIMVS quintus Caſus eſt, quando contra communem eſt textus legis in terminis, & plura afferunt exempla in hoc caſu.ego alijs
135 omiſſis pono † duo, quorum alterum eſt de opinione Martini communiter à cæteris approbata in l.dos à patre C.ſol.mat.quæ vere eſt contra illum tex. Alterum eſt exemplum §.præterea Inſt.de fideicõm.hæred vbi clarè probatur, legata non poſſe relinqui ab inteſtato, & tamen contrarium concludunt Doc.ibi & in l.1.ff. de leg.1. Modo in hoc caſu concluſiuè procedendo duos ſubdiſtinguo caſus, Primus eſt quando communem tenentes viderunt illum text.& ei licet malè reſponderunt,
136 & tunc eſt concludendum, communem opin. † eſſe attendendam. ita tradunt à contrario ſenſu Io. de Garron. in rep.auth. ex teſtamento nu.34.poſt med. verſic. & cum text. ſint clari] C.de ſecund. nupt. & Ari.pinel. in l. 1. in 3. part. num.104. propè fin.verſic.& reiecta communi] C. de bon.mater.& ex intentione omnium.

nium latè, & expreſsè D. Io.Paul. Lancell. in d.vlt.amp.& veriſsimum credo ea ratione, nam cum nihil ſit tam clarum in iure, quin in dubium reuocari poſsit, cunque tot Viri Illuſtres viderint illum text.& contra eum tenuerint oritur vrgens præſumptio, vt vel text. ille non probet in terminis, vel ſi probet, iuſta aliqua cauſa, vel ratione ab eo receſſerint, quod fieri poteſt, vt infra in 29.caſu.& iſta eſt ratio fortè, ꝙ opin.Martini in d.l dos à patre à cæteris ſit approbata, quoniam videbatur iniquum, vt mortua muliere cum filijs, eius dos non deberet apud eos remanere. Fall. tamen iſta concluſio ſecundum Pinel. quando vidiſſent tex. ſed non reſpondiſſent. Verum hoc falſum eſt; nam ſi vident tex.& contra eum terminant, ſignum eſt, quod reprobant inductioné illius tex.ac ſi eſſe reſpondiſſent. Secundus caſus eſt, quando tenentes cõem non viderunt, aut cognitionem nullam habuerunt illius tex.&
137 tũc communis † non attenditur, ita Io.de Garron. Ari.pinel.& D.Lancel.vbi ſupra in 3. lim. Matheſil.in d.tract. de elect. verb. opin. circa prin.ſub n.1.verſ. aut de hac conſuetudine non apparet] qui licet generaliter loquatur, tamen in his terminis intelligi debet, prout etiam Aug.Bero.in ſuis qq.famil.in q.62. an tempus inchoandi]n.1.Grot.in conſil.127.vidi & matu rè]colum.2.num.11.cum ſeq.Io.Bolognet.in d. l.1.ſub nume.43.ff.ſi cert. pet. Borgnin. caualcan.in tract.de tutor.& cur.num.246. circa fin. verſic.& iſta opinio eſt ſequenda] & eſt de mente omnium, & clariſsimum, Tum quia hic ceſſat præſumptio veritatis propter quam at-

 tendi

tenditur communis, cum ſimus in claris habentes text. in terminis, qui ante omnia attendi debet d.c.1. & ibi Doctor.ext.de conſtit. Tum etiam quia Doc. communem tenentes illum vidiſſent, præſumitur, quòd aliter ſenſiſſent iuxt. d.l.ſi in tres ff.de arbit. Fall. hoc vno modo vt infra in Caſu 30.num.159.

Caſus. XXVI.

VIGESIMVS ſextus caſus eſt, quando communis opin. eſt contra autoritatem Theophili ſuper intellectu alicuius text. inſtitut. exemplum habemus §. præterea inſtitut. de fideicomm. hæred. vbi Theophilus tenet, ibi probari, legata non poſſe relinqui ab inteſtato, & contrarium tenent Doct. communiter ibi, & in l.1.ff.de leg.1. Hanc difficultatem excitauit Excell. D. meus Franc. Cantutius, in qua
138 in primis communem † eſſe attendendam, ſuadetur ex eo, quia nullibi reperitur autoritatem Theophili eſſe neceſſariam, quo ad interpretationem inſtitut. in græca lingua ab eo conſcriptam. e contra vero communis eſt omnino ſeruanda. ergo communis ob autoritatem Theophili omitti non debet. Sed in contrarium ꝙ opi.
139 Theophili ſit ꝓferenda † cõmuni vrget plurimum, quia communis attenditur propter ſolam præſumptionem veritatis, vnde ſi pro contraria adſit præſumptio efficacior, communis non debet attendi, ſed efficacior videtur præſumptio veritatis pro opinione Theophili, quia cum ille fuerit vnus ex tribus compilatoribus inſtit. quis dubitat eum melius ſcire ſenſum text. à ſe compoſiti, quàm alij Doctores? immò au-

mò autoritas Theophili, eſt quaſi neceſſaria propter vrgentem præſumptionem. In hoc tamen caſu ex intentione eiuſdem D.mei pro re
140ſolutione diſtinguerem † duos caſus poſitos etiam in ſuperiori caſu, Aut Doctores contra intellectum Theophili viderunt interpretationem ipſius, & tunc communis erit attendenda, Aut non viderunt & tunc opinio Theophili præferri debèbit per ea, quæ ſupra diximus in caſu præcedenti.

Caſus XXVII.

VIGESIMVS ſeptimus Caſus eſt, quando cōis eſt in uno ex æquiparatis, an ſeruetur, & in altero? breuiter diſtinguendum eſt, Aut ſumus in caſu æquiparato, puta, quod æquiparatio ſit facta pèr modum regulæ, vel in illo caſu particulari, in quo eſt cōis, & tunc concludendum
141eſt, omninò communem † & in altero æquiparato attendendam eſſe. nam diſpoſitum in vno ex æquiparatis, in alio etiam diſpoſitum intelligitur l.Sticus ſeruus meus ff.de manu.teſta. cum uulg. Aut ſumus in caſu, in quo non eſt fa-
142cta æquiparatio, & tunc communis † non ſeruatur in aliis caſibus, nam ex ſeparatis, & diuerſis non fit illatio l.papinianus & exuli ff.de minor. cum vulg.

Caſus XXVIII.

VIGESIMVS octauus eſt Caſus, quādo in altero æquiparato eſt contra communē iudicatum, an in altero æquiparato attendenda
143ſit communis? Et partem negatiuam † tenent D. Io. Pau. Lancell.in d.ſua diſput. an & quando at-

do attendend.ſit comm. opin.in 9.lim.& moue-
tur per l.plautius in fin.princ ff.ad l.falcid. Ve-
rum hic tex.nihil facit, Tum quia ibi nulla a-
deſt communis; Tum quia non fuit iudicatum,
ſed deciſum per ſcriptum Principis, quod
non ſolum communem, ſed & legem, &
conſuetudinem tollere poteſt. Quamobrem
144 exiſtimo, communem † hoc caſu eſſe ſeruan-
dam, nam ſi attenditur communis quando ex-
preſſè contra eam fuit iudicatum, vt ſupra in
caſu 15.Ergo multò magis attendi debet, ſi con
tra communem in caſu æquiperato eſt iudica-
145 tum. Poſſet tamen ſententia † D.Lancel. ſu
ſtineri, quando toties eſſet iudicatum, ꝙ con-
ſuetudo introducta eſſet.nam tunc conſuetudo
in æquiparato attenderetur per ea, quæ ſupra
diximus in 18.caſu.

Caſus XXIX.

VIGESIMVS nonus caſus eſt, quando
adeſſet aliqua cauſa per quam Iudex poteſt ad-
duci ad non ſeruandam communem. Et hoc ca
146 ſu indiſtinctè concludendum eſt communé †
non debere attendi. ita tenent Neuiz.in d.ſilu.
nup. lib. 5. n. 70. Lancel. Conrad. in d. lib.
de prætor.§.2.in tit.de ſentent.n.25. in 11. lim.
D.Io.Paul.Lancell.in d.diſput.in 7 lim.cum a-
147 lijs ſim.& eſt veriſsimum, nam ex cauſa † re
ceditur à lege, & à reg. iur.l. ſi hominem ff.mã
dat.tradunt Felyn.& cæteri in.c.1.ext.de conſti.
Thom.parpal.in rep. l. 1.C. de precib.imp.of-
fer. Franc. Cremen.in ſing.151.mandatum fuit
factum] in fi. Ant.Strig.in ſing. 32.Deci.& Ca-
gnol.

gnol.in l.in ambiguis in §.quoties num. 1. ff. de reg. iur. Ari.pinel.in rub.C.de bon. mater. in 1.part.n.35.Didac.latiſsimè in relect.c.peccatum in 1.part.circa med.de reg.iu.in 6.cum adductis per Neuiz.d.n.70.& conſuetudo ex cau-
148 ſa † poteſt auferre Ius vnius, & dare alteri, vt poſt Bart.& alios tradit Pet.de Rauenna in tit.de conſuet.in prin. ſect. 1.n.11.& non habet difficultatem.Iſta tamen concluſio habet locum
149 in iudicibus maioribus, ſecus verò † in iudicibus minoribus, vt puta Poteſtatibus terrarũ, vel ſimilium, vt poſt Deci. tradit D.Lancel.in d.7.lim.Nam à lege quoque ex cauſa receditur per Iudices maiores, non verò minores, vt per Ant.Columb.in ſuis ſing.pœnal.in ſing.12. Iudex ex offi.] n.2.cum ſimil. Quæ verò ſit iuſta
150 cauſa † recedendi à communi, & à lege, non inſiſto quia non eſt pręſentis indagationis, & partim apponũt Doct.in ſupra citatis locis, partim ét reſidet in arbitrio ipſius Iud.

Caſus XXX.

TRIGESIMVS Caſus eſt quando in eadem quæſtione ſunt duæ communes contrariæ, altera legiſtarum, altera Canoniſtarum; & in hoc caſu diſtinctè procedendo, plures ſunt ſubdiſtinguẽdi caſus. Primus eſt, quando ſumus in materia ſpirituali, vel alia cõcernente peccatũ, vt in materia iuramenti, vſurarum, vel ſimili. &
151 tunc cõcludendum eſt, cõmunem canoniſtarũ † vbiq;, & in vtroque foro ſeruandam eſſe. ita reſpondet Soccin.in conſil.77.In præſenti conſultatione plura] colum. fin. num.20. lib.1. & ita eſt intelligendum, quod tradit Hierony.Cuc-

cal.

cal.in add.ad Deci.in l.iura ſanguinis ſub num. 7.in verb.contrarium tamen concludit] propè fin.verſic. & ſic vides] ff.de regul.iur. & veriſſimum, nam in his materijs, quando ius ciuile eſt contrarium canonico, tam in terris
152 Eccleſiæ, quam Imperij ſeruatur † Ius canonicũ; & opinio canoniſt. c.fin. & ibi Doct. ext.de præſcrip. tradit Abb. in c.eccleſia Sanctæ Mariæ colum.7.in.2.caſ.n.11.& ibi poſt alios Felyn.colu.11.verſic. limita. 2.dicta regula]numer. 41. & Marc.Mant. numer. 17. extra de conſt.Io.Andr.& alij in c.poſſeſſor de regul. iur.in 6.Bart.in l.priuiilegia col. 2. ſub num 2. & alij C.de ſacroſanct. Ecclleſia. Geminian.in conſ.114.ſi Procurator Epiſcopi] col.fi.n.5.Ferrat.in tract.cautel. in cautel.38.explorati Iuris eſt] per tot. Afflict. deciſ.322.D.Ciccus Abb. colum.2.nu.5.Deci.conſilio.432. cum ſit quod Almerigus] colum. 2. num.19.Robert.Marant. de ordin. iudic.in.3.part.ſub num.73.Port. Immola in conſilio36.Contingit Dom. Baptiſtam] columna 7.num.28.& conſilio.154.Quo ad primum attinet] columna. 4. num. 18. Io. Cephal. in conſilio. 40. Mag. communitas Nouarum] columna 4.n.16. latè Aug.bero. in conſilio 81. Viſo inſtrumento depoſiti] num.1.& ferè per tot.libro tertio & poſt Alexandr.& alios tradit Io.Bap.Boui.in tract.de ſtat.vrb.pręſcript. glo. 1.num.16.cum alijs latè congeſtis per Felyn.in c.in cauſis columna 1.ſub nu.1.ext.de teſtib.& eſt omnium receptiſsima ſententia, quæ proce-
153 dit etiam in foro † ſeculari, vt in ſpecie poſt Antonius de Butr. Abb. Immol. & Felyn. vbi per eum tradit Cornel. Benincaſ. in tract. de

pauper.

pauper. in 5.q.num.31.& Rober.Marant.ibid. cum ſimil. Secundus caſus eſt quando ſumus in materia non concernenti peccatum, & in terris eccleſiæ, & hoc quoque caſu concluden-
154 dum eſt, communem canoniſtarum † eſſe attendendam, & ratio eſt in promptu; quia in ter-
155 ris eccleſię ſeruandum eſt † ius cano.& opinio canoniſtarum, quia Pontifici, canonum conditori terræ iſtæ ſubiectæ ſunt c.1.& ibi Doct. ext.de conſt.Abb in d.c.Eccleſia ſanctæ Mariæ colum.8.in 4.caſ, nu. 14.& ibi Fely.poſt plurcs quos congerit colum. 22. verſi. limi. 3. d.reg.] num.43.& Mant. nu. 24. Bart.in d.l.priuilegia ſub num.2.& ibi cæteri. C. de ſacr.ſanct. eccl. Corn.in conſi. 196.In hac conſultatione] colum.2.ſub num.4. verſic. his tamen non obſt.] lib.3.quem ſequitur And.Abexea in d.c.1.num. 195.ext.de conſtit.Rober.Maran.ſub d.num.73. & eſt communis opi.& in utroque foro ſerua-
156 tur † ius cano. vt poſt Innoc.Fulg.Lanfranc. & alios concludit Foller.in ſua pract. cenſ. in uerb. iur. mode. rigorem] num.22.& antè eum hos omnes congeſsit licet ipſe non alleget Io. Bertac. in ſuo repert. in verb. opinio canoniſtarum præualet] Marant. vbi ſupra cum ſimil. Tertius & vltim.caſus eſt quando ſumus in materia non concernente peccatum, & in terris Imperij, & tunc concludendum eſt, com-
157 munẽ legiſtarum † eſſe attendendam in utroque foro,& ratio eſt eadem.nam in terris Imp.
5 quando ſumus in materia non concernente pec
8 catũ ſeruantur † leges non verò canones.Ita tradunt Abb.d.nu.14.Felyn.d. n.43.& Mant.d. n.24.in d.c. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. Bar.

in d.

in d.l. priuilegia ſub d.nume.1.Corn.And.Abexea, & alii in locis modo ſupra relatis, & alij paſsim. Nam cum Imperator ſit Dominus totius Orbis, eius leges ſeruari debent l. leges ſacratiſsimę C. de legib. & iſta concluſio adeo eſt vera, vt etiam ſi contra communem legiſtarum eſſet text.de Iure canon.tamen in terris Im
159 perij † ſeruanda eſt communis iſta, vt in indiuiduo tradit Marian.in c.ſignificantibus colum.36.nu.60.circa princ.verſic.ſed ad hoc poteſt reſpon. ext.de libell.oblat.vbi dicit ſe plura ad hoc induxiſſe in cap.1.de no. oper. nun. quem ipſe non potui videre, & id ſuadetur ex eo, quia quando Doctores firmant communiter aliquam opin. præſumuntur moti ex diſpoſitione ſi non expreſſa ſaltem tacita, vel præſumpta iuris ciuilis. Fallit tamen ſupradicta conclu-
160 ſio † quando ageretur de rebus ecclefiaſticis: quia tunc debet ſeruari ius cano. etiam in terris Imperij. Ita tradunt Abb.Guliel.Anchar. & reliqui in d.c.1.vbi poſt alios latè hoc defendit Deci.in 2 lectu.colum.2.in 3.not.nu.3. & alios allegans And.Abexea nume.82.de conſtit. & poſt alios Aug. bero.in conſil. 196.In cauſa illorum de velis]colu.fin.num.23.lib.1.Rober. Marant.in d.3.parte num.76.

Caſus XXXI.

TRIGESIMVS primus eſt caſus; quando tempore litis conteſtatæ opinio affirmatiua erat communis, tempore verò ferendæ ſententiæ opinio negatiua eſt magis communis, quod facile poſſet hodie accidere, quando lites efficiuntur penè perpetuæ, & libri in dies maximè

excre-

excreſcunt. Hunc caſum neminem attingentem repeti,& ſanè pulcher eſt. In eo tamen primo aſpectu dicendum videtur opinionem af-
182 firmatiuam†attendendam fore ex duobus. Primo quia magis communis negatiua ſuperueniens operabitur in alijs in futurumnon autem ad præterita extendi debet arg.l.leges & conſtitutiones. C.de legib. c.fin. ext.de conſtit.cnm vulg. Sed hęc ratio facilè ſubmouetur ex eo, quia ius ſuperueniens non trahitur ad præterita, quando de nouo conditur, ſecus ſi iam conditum diu latens detegitur, quia licet antè lateret, non per hoc amiſit vires ſuas, at itá eſt in magis communi, quæ non ius nouum inducit; Sed antiqunm obſcurum oſtendit. Ergo &c. Secundo, & vlti. facit. Nam debet eſſe par ratio commodi,& incommodi l ſcio in princ. cum vulg. ff. de annu. legat. Sed ius ſuperueniens
162 poſt litem conteſtatam non prodeſt †Actori, vel Reo l. non poteſt ff. de iudic. c. fin. & ibi Doct. tradunt. ext. vt lite pendente cum ſimil. Sed ius, quod quis habet tempore litis conteſt. attenditur l. more C. de rei vend. & in eius materia tradunt Docto. in l. in contractibus C. de non num. pecu. Ergò &c. Hęc quoque ratio tollitur, tum quia prædicta procedunt in iure ſuperueniente ex facto hominis, tum etiam & melius, quia loquuntur de iure nouo: magis communis verò non immutat ius: Sed ſolum antiquum pate facit, vt modo ſupra; Quamobrem ipſe contrarium credo verum, vt magis communis negatiua ſuperueniens inter tempus li-
163 tis conteſt. & ferendæ ſententiæ. † ſeruanda ſit. Nam quoties oritur aliqua controuerſia, in qua

in qua adſint opiniones Doct. ius in rei veritate eſt ſemper idem: Sed cum ſit dubium, & obſcurum, modo videtur eſſe pro vna, & modo pro altera parte, prout aliqua præſumptio magis pro vna, quam pro altera vrget; itaque quãdo communis erat pro affirmatiua, videbatur ius eſſe pro ea; quando verò magis communis contraria ſuperuenit, ius pro negatiua eſſe videtur, & non diuerſum, ſed idem. Vndè cum habeamus ius, nec id certum eſt, & clarum, debemus ſequi pro ea parte, pro qua magis oſtenditur. at magis communis verior, & iuri magis propinqua cenſetur. merito &c.

Caſus XXXII.

TRIGESIMVS ſecundus, & vlt. caſus eſt, quando ſunt communes hincinde, nec diſcernitur magis communis, & hoc opus, hic labor eſt.
164 nam vbi eſt conflictus opinio. † perdifficile eſt munus iudicandi, vt tradit Abb in c. cum ſint in 2. not. n. 3 ext. de decim. Et quidem valde periculoſum, in hoc tamen caſu plura ſucceſsiua dantur remedia, q̃ ſingula ſuo loco reponenda
165 ſunt. Primum eſt remedium, quod ea opin. † ſit amplectenda, quę verior in conſcientia Iudici & Aduocato videtur, hoc eſt, quę magis iuris diſpoſitioni accedit, vel melioribus nititur rõnibus ita fuit deciſum per Parlamen. Delphin. vt per Franc. Marc. in q. 5. quæritur quando] ſub n. 3. part. 1. Lancel. Conrad. in d. lib. de Pretor. §. 2. in tit. de ſent. n. 28. latè per And. Abexe. in c. 1. n. 367. cum ſeqq. ext. de conſtit. & omnium latiſsime iuribus, rationibus & autoritatibus comprobat Neuiz. in d. ſilu. nupt. libr. 6. in princ.

num.

num.2.cum ſeqq.& eſt veriſsimum vt per ſe pa tet: Sed cum valde difficilè ſit aſſerere, hanc, vel illam opinionem veram eſſe diligenter iſti omni prorſus affectione remota animaduerte re debent, ne propriam conſcientiam lædant, & ideo huic aliud adiungitur remedium, vt
166 Iudices, & Aduocati † in caſu dubio recurrant ad Deum media oratione quæ impetrat lumen intellectui. ſcriptum eſt enim, quòd Diuus Thomas faciebat orationem, quando veritatem reperire cupiebat, nam Spiritu Sancto Veritas, & bona omnia proficiſcuntur, quibus addi poteſt, optimum eſſe, ſpoliare ſe peccatis per confeſsionem. nam ſæpe pro-
167 pter peccata † neſcimus dubia cauſę reſoluere, vt inquit Bald. in c. quia procurator colum. 6. de elect. quem referunt, & ſequuntur Afflict. in deciſ. vlti. in fin. latius Neuizanus. alios allegans d. lib. 6. num. 5. Crauet. in conſil. 15. factum ita proponitur] num. 1. & D. Io. Paul. Lancel. in d. ſua diſput. an, & quando com. opin. ſit attend. propè fin. Secundum eſt remedium, quando cauſa eſt adeo dubia quod quæ
168 ſit verior opinio diſcerni nequeat, vt illa † amplectenda ſit, quę fauet parti habenti pro ſe regulam aliquam Iuris vt puta reo, poſſeſſori, & ſimil. pro quibus in dubio pronunciatur, ita tradit Matheſil. in d. tract. de elect. veri opin. col. 4. poſt princ. verſic. aut ſumus in materia] nu. 4. & 5. & fuſiſsime vſque ad 41. Caſus numerans, in quibus in dubio pronunciandum eſt Neuizanus d. lib. 6. nu. 20. propè fin. vſque ad numerũ 48. & id quoque optimum & veriſsimum eſt, nam in dubbio pro reo, & pro poſſeſ

S ſorę

ſore, vel ſimil.iuribus vulg. Tertium eſt remedium ſupradictis deficientibus quòd Princeps
169† conſulatur iux.preceptum Imper.in l. 2.§.ſi quid igitur C.de vet.iur.enucle. & in propriis terminis tradit Lancel.Conrad.ubi ſupra n.30. & eſt de intentione omnium, & verum; Sed quoniam ſæpius id iuſta cauſa fieri nequit, Quartum eſt inuentum remedium, vt Iudex vel ad-
170 uocatus † hortetur partes ad concordiam, proponendo eis ſumptus ingentes, inimicitias, rixarum pericula, victoriam incertam & alia plura id genus ex litibus emanantia, quæ plenè, & pulchrè recenſet Neuiz.in d.ſilu.nup.lib.6.nu. 8.cum pluribus ſeqq.Oct.Veſt.in ſua prax.lib. 3.cap.1.in fin.num.4.& ibi latius Nicol.Grauat. in addit.num.11.cum ſeq.Et ſi preces, & horta
171 tiones non ſufficiunt, debet Iudex † eas ad cõcordiam compellere quod poteſt arg.ca. placuit 90.diſtinct. per quem text.ita poſt Anton. de but.Abb.& alios tradit Iaſ.in l.quidam exiſtimauerunt colum.3.ſub nu.4.circa med.verſic. 2.principaliter limit.ff.ſi cert.pet.Fely.poſt com plures, quos ad id congerit in rub.ext.de treg. & pac.colum.3. verſic. 3.fallit] num.5.Nicola. Boer.in deciſiones 55. & quo ad primum dubium] ſub.num. 28.Summ.Angel.in tit.de Iudic.§.4.incip.vtrum iudex poſsit] D. Io. Paul. Lanc.in d.diſput.propè fi.in 2.gradu cum ſimil. quod & mihi in quibuſdam cauſis, & perſonis ſatisfacit, ſed quoniam in pluribus id non facilè poteſt procedere. Quintum datur remediũ,
172 quod Iudex † poſsit iudicare pro qua parte velit, & ſic bonum ſit habere iudicem amicum, qui in dubio pro amico poteſt indicare, ita poſt

Io.

Io.And. tradit Bald.in c.ne in nitaris col.2.circa med.verſi.item Io.And.] n.7.de conſtit.Abb.in c.1.col.fi. ſub.n.15.in fi.verſi.ſi vero non eſt dare]& ibi Dec.in 1.lect.num.12.Bero. num. 255. & alij ext.de conſtit.Iaſ. in l.poſt dotem col.pe. nu.105.ff. ſolu. mat. Neuiz. in d. ſil. nupt. lib.5. num.74.poſt prin.verſi. igitur talis caſus]Conrad.in d.lib.de prætor.§.2. tit.de ſent. nu.18.in princip.& ita tradit Franc.Marc.in d.q.5.propè fin.ſub num.3.part.1.& in propriis terminis noſtris ſequitur Purpur.in l. admonendi colum. 25.nume.155.ff. de iureiur.& eſt communis, & probata ſententia, vt per ſe patet, ex quo de
173 bemus elicere rectè agere † Aduocatos, & procuratores, qui in ſuis allegationibus, & in formationibus reddunt ſibi Iudicem beneuolum, uocando eum Doctiſs.Excellentiſs. celeber.acutiſsim.aliiſque ſimilibus nominibus honeſtando; vt ex Tull.& Quintilian. deducit Abbas in cap.conſuluit column.2.in 3. not.num.2. extra de offic.delegat. & latiſsimè titulos iſtos ſingulorum iudicum recenſendo hortatur potius ad exceſſum, quam defectum laudis Maria. in cap.1.colum.48.per tot.in vlt.memb.8. artic. princ.num.146.extr. de libell.obla.quia, ut ipſe inquit, homines Lodolæ carnis eſu vt plurimum delectantur, idem monent Purpur. in l.1. num.313.ff.de offic.eius &c. Octa. Veſt. in ſua prax.lib.7.cap.3.ſub nume. 31.Andr.Abexe. in d.cap.1.num.463.de conſtit.cum ſimil.Et econ-
174 tra quàm malè † facere eas, qui verbis tumidis contemptu dubiorum datorum credentes reddere ius ſuum clarum exaſperant Iudices, ita vt vix legant eorum ſcripta, ne dum credāt,

& totum damnum redit in miſeros Clientes, qui debent eſſe cauti in eligendo Patronos non tam iuris quàm morum peritos, vt etiam aduertunt omnes ſup.relati. Cæterum quicquid dicant communiter Doct.licet ipſe non diffitear, optimum eſſe habere Iudicem propitium, quoniam facilius audit & credit, tamen quoad,&
175 Iudex † pro amico iudicet, tanquã falſiſſimũ id oĩno reſpuẽdum mihi videtur & non ſolũ de honeſtate, ſed etiam de veritate, & in conſcien
176 tia ex duobus. Primo quia Iudex, qui † iudicando ducitur aut conſanguinitate, aut amicitia, vel hoſtili odio, peruertit iudicium CHRISTI, qui eſt iuſtitia, & fructum illius vertit in amaritudinem damnationis, ita ad literam dicit text.in c.quicunq; 11.q.3.Nec dicatur iſtud procedere quando, iudicatur contra iuſtitiam claram, ſecus quando ſumus in dubio, vt in caſu noſtro, quoniam reſp.dupliciter, primo quod etiam hoc caſu iudicatur contra iuſtitiam apparentem, vt in alio fundam conſtabit; Secundo ille text.loquitur generaliter fundans ſe in ſola affectionis ratione, qua omnino Iudex carere debet, vt ibi. Præterea & vlt. quia quoties duo litigant de aliqua re, vterque pro parte bonum ius fouet, donec de iuſtitia alterius non conſtat, ſaltem reſpectu] iudicis, qui ſecundum allegata debet iudicare, vnde ſi nunquã, conſtet, quis verè rem, de qua agitur obtinere debeat, vt ſic ſimus in dubio, vtique ſi Iudex pro amico iudicat, aufert alteri litiganti partem, in qua bonum Ius fouebat, & per conſequens iniuſtitiam facit. Quamobrem ſextum, & vltim. eſt remedium, & hoc meo iudicio,

tutum,

tutum, æquum, & bonum, quòd hoc caſu Iu-
177 dex † diuidat per mediũ, ita tradit Bart. in l.
ſi duo colum. vlt. ante fin. verſic. & ſic mihi vide
tur] ff. vti poſsid. ſentit Bald. in l. ſi pater colu. 1.
in. 2. not. ff. de hæred. inſtit. latè Pet. Anchar. in
conſil. 210. inter contraria, varia] per tot. Felyn.
in d. c. 1. colum. fi. num. 55. & ibi Deci. in 1. lect.
ſub num. 32. verſic. talis caſus] latè Mant. num.
117. & alij de conſtit. Alex. in l. Titius colum. 1.
n. 3. not. num. 3. ff. ad trebel. idem Dec. in con-
ſil. 176. viſo themate] colu. penul. in princ. ver-
ſic. & omnibus diligenter] num. 6. & in proprijs
terminis Purpur. in d. l. admonendi num. 155.
circa med. Conrad. ibid. num. 29. latè alios alle
gans Boer. in deciſ. 42. dico, quod glo.] propè
fi. col. pen. n. 39. D. Io. Paul. Lancell. in d. diſp.
in fin. in 4. gradu nouiſsimè plures ad id conge-
rens Borgn. caualcan. in tract. de tutor. & cura-
tor. propè fi. n. 338. & alij plures paſsim, ita vt
abſque dubio iſta ſit receptiſsima opinio, quæ
probatur iuribus & ratione; Iuribus imprimis
in terminis, quando opi. ſunt hincinde in §.
cum ex aliena circa med. ibi poſt multam Sabi-
nianorum, & Proculianorum ambiguitatem
placuit media] Inſt. de rer. diuiſ. cui concord.
l. antiqui. C. ſi pars hæred. pet. §. fi. inſt. quib.
ex cauſ. manu. non lic. cum ſimil. Ratione de-
mum probatur, nam cum ſimus in dubio, v-
terque litigans fouet pro ſe bonum Ius, Vnde iu
dex diuidens per medium facit iuſtitiam red-
dens vnicuique quod ſuum eſt, vel eſſe vide-
tur. Et ex his ſit explicitum, An, & quando com
munis opin. attendi debeat, & per conſequens
iſta ſecunda pars præſentis tractatus.

TRACTATVS
DE COMMVNI
OPINIONE V. I.
DOCTORVM.
LIBER III.

QVAE ſit communis opin.& quando ſeruanda, ex ſupradictis clarè apparet, Reliquum nunc eſt pro complemento huius Tractatus, vt ad vlt.eius partem accedamus,quæ habet. Quæ pœna impoſita ſit recedentibus à Communi opin.in Caſibus, in quibus ipſa eſt attendenda. Et quoniam plures ſunt perſonæ, quæ à Commuui recedere poſſunt, vt res facilius percipi poſsit, de ſingulis in ſpecie tractabimus, Et imprimis de pœna impoſita litigantibus, qui habent communem contrariam.

De

De pœna contra Communem litigantium.

TITVLVS X.

Summa Notabilium.

1 *Litigans cõtra communem amittit cauſam.*
2 *Et condemnatur in expenſis. Fall.nu.10.*
3 *Victus victori regulariter in expenſis condemnatur.*
4 *Communem habens dicitur habere iuſtam cauſam litigandi, & econtra.*
Litigans temerè condemnatur in expenſis.
5 *Autoritas doctoris excuſat ab expenſis Ampli.nu.6.Lim.nu.8.& 9.*
7 *Conſilium doct.excell.recuſat partem ab expenſis.Intell.num.8.& 9.*

Litigantem, ſiue actorem ſiue Reum, contra commnnem opin.Doctor. duabus pœnis ſubijci reperio, quarum.

1 PRIMA, eſt ut amittat† cauſam,& litem, quod & veriſsimum, & receptiſsimũ eſt apud omnes, nam ſi communis iudicando ſeruanda eſt,qui contra ſe communem habet procul dubio ſententiam contra ſe reportabit, & cauſam perdet, & eſt clariſsimum.

SECVNDA eſt pœna, qua afficiuntur litigantes contra communem, vt condemnen-
2 tur † in expenſis, ita tradit Ant.de But.in cap. finem colum. 7. in prin. nu.21.in fin. quem ibi ſequitur Abb.colu.10.num.25.in fin.& ſequenti extr.de dol.& contum.& Anton.referunt, & ſequuntur Alex.in l.properandum in §.ſiue autem in alterutra colum.2. num.12.propè fin.verſic.quod intell. niſi communis] C.de Iudic.& Marc.Ant.Natt.in conſ.149.veriſsima fuit concluſio]colum.4.nu.7.in 1.Tom.cui ſententiæ & ipſe me ſubſcribo. Fulcitur autem opinio iſta ex tribus, & primo ſecundum Ant. ex not. per Bar.in l.quod nerua colum.6. ſub num. 19. ff. de poſit.vbi dicit Bart.ignorantem, & contrauenientem iuri, in quo ſunt opiniones Doct. eſſe in lata, leui, & leuiſsima culpa, prout in ignorantia facti, non verò in lata tantum, & ſic ſentit Bart. ꝙ ſi adeſſet communis talis dicetur eſſe in lata culpa, per conſequens debebit in expenſis condemnari ſecundum Anto. Præterea quia victus habens iniuſtam cauſam
3 litigandi † debet regulariter in expenſis condemnari ipſi victori cap.1.de dol.& contu.lib. 6.vbi id tradit Inn.circa med.quod cap.in commentarijs Innoc. eſt poſitum, pro cap.fin.extra eod.& ibi alij, auth. qui ſemel C. quom. & quand.Iud.Doctor.omnes in d.§.ſiue autem in alterutra l. properandum C. de Iudic. Anton. Abb.& reliqui in d.cap.finem.ext.de dol.& contu. Guid.pap.in q. 436. in materia appellationum] in 48.concl.n.56.Cap.Tholoſ.in q.111. item fuit quæſitum an victus] & ibi latè Steph. Aufr.cum concord.per iſtos, per Didac.Couar,

in

în ſuis pract.qq.§.2.c.27.in princ.& nouiſsime, ac pleniſsime per Io.Bap.aſini.in prax. iudic.§. 32.ca.2.per tot.congeſtis & eſt receptiſsimum. Quòd abſq; dubio locum obtinet, quando litigans eſt improbus §.hæc autem Inſt. de pœn. temer. litig. Sed litigans contra communem opin.item habent iniuſtam cauſam litigandi arguendo à contrarijs, nam quemadmodum com
4 munem opin.habens † iuſtám cauſam litigandi habere dicitur, vt volunt Ant.de but.ſub d. n.21.circa med.& Abb.ibi n. 23.& 26.in d.c. finem, Alex.in §.ſiue autem in alterutra n.12.& alij paſsim; ita econtra communem contra ſe habens iniuſtam litigãdi cauſam habere dicetur & conſequenter eſt improbus Merito. Tertiò, & vlt.probatur hæc opinio, quia recedens à communi opinione dicitur temerarius, vt infra ti.12.num.36.At temerè litigans condemnatur in expenſis l.eum quem temerè ff.de iudic. l.properandum §.ſin autem alterutra C. eod.& poſt Bar.Abb.Lanfran.& alios vbi per eum tradit Didac.Couar. d.c.27.in prima declar. n.1. poſt princ.verſi.etiam vbi quis]Ergo &c.Et per iſta ita concludo.Cæterum contra hanc concluſionem duo videntur quamplurimum obſtare, Alterum eſt, qu ia communis plerunque & ferè ſemper aliquos habet contradictores, vt
5 experi entia docet, Sed antoritas Doctor. † excuſat ab expenſis, vt firmat Angel.in l.termínato col.1.ſub n.2.verſ.ſi autem talia conſilia] C. de fruc.& lit.expen.& poſt Felin.ſequitur Alciat.in tract.præſumpt. regul. 1. præſumpt. 51. in fin. nume. 8. vbi id comprobat Nicol. Arelat. in additio. autoritate. Baldus Cardinal.

Alexandr.Barbat.Corn.Angel.Aret. Iaſ.Marſil.& aliorum,quos ibi allegat, & eſt receptiſsi
6 mum, Quin immo † ſecundum Alcia.d. num. 8.id locum habet etiam ſi contra autoritatem Doctor. ſit communis opin. & ſic in terminis contra d.concluſionem. Alterum, quod obſtat ſupra firmatę concluſioni, eſt, quia nemo eſt adeo rudis, & ignarus, qui antequam incipiat litigare, non conſulat peritiores, ſed conſi-
7 lium Excell.Doctor. † excuſat ab expenſis,vt concludunt Henrich. Boe. in ſuis ſing. in verb. intereſſe]num.2.Corne.in conſil.148.in præſenti conſultatione]colum.fin.num. 30. lib. 2.Matheſil.in ſing.81.nota regulam] nnm.2.&ibi latè Adden.Deci.in cap.vt debitus colum.8.num. 21.ext.de appell.Marſil.in l.patre, vel marito num.32.ff. de quæſtion. Alex. poſt alios in d.l. properandum §.ſiue autem alterutra colum.2. num.10.& ſeq.C.de Iudic.Alciat.in l.1.in verb. celſus ait]nu.46.ff.ſi cert.pet.cum adductis per Andre. Tiraq.in tract.de pœn. tempo. cauſ.51. nu.108.per Io.Bapt.à Villalob.in tracta.comm. opin.in littera C.in verb.conſilium doctiſsimi] num.168.Eman.ſuar.in Theſaur. recep.ſent.in litera C.nu.273.in verb. conſilium] Card. Alban.in lucubrat.ad Bar.in l.in bonorum num.1. ff.de bon.poſſeſſ.& eſt comm. opin.vt per ſe patet, & poſt Curt.iun.teſtantur Villalob.& Suarez.ibidem. Iſta tamen, quæ plurimum videntur obſtare, in propoſito nihil vrgent, ſiqui-
8 dem † procedunt, quando ſumus in dubio, vt puta quando ſunt opiniones hinc inde, nec datur communis, vel magis, vel quando ſumus in caſu adeò ſterili, vt nulla autoritas re-

periatur,

periatur, vel alio modo, tunc enim benè verũ eſt, auctoritatem Doctor. & conſilium Excel. Viri excuſare quem ab expenſis; Secus uerò
9 † quando ſumus in claris, vel per legem, aut conſuetudinem, aut communem opi. quæ vtriuſque vim habet, nam cum per communem aduerſarius ius clarum habere dicatur, non eſt dubium, quod ei debent refici impenſæ, vt tradunt Ant.de But.& Abb.in d.c. finem per quæ redditur omnino falſa opinio Alcia.quando cõtra autoritatem Doct.eſt Communis. Ex quibus omnibus remanet firma concluſio, vt litigans contra communem ſit condemnãdus in ex
10 penſis. Limit. eam † tamen Abb. in d.c.finem col.10.verſic.ſed ego puto]nu.26.ext.de dol. & contum. quando ſumus in 2.inſtantia, & ſic in cauſa appellationis, & in prima fuit iudicatum contra communem per Iudicem magnæ (vt ipſe inquit) reputationis, nam tunc litigans contra communem excuſaretur, & ratio eſt, quia fortè communis poterat conuinci melioribus rationibus, & per conſequens non ſeruari, & quidem eſt rationabilis, & æqua reſtrictio, & ideo ipſe quoque cum ea pertranſeo. Hęc ita reſoluta conſcripſeram, & maior pars huius tractatus erat impreſſa, quando; peruenit ad manus Praxis quædam iudiciorum eximij viri Io.Baptiſt. Aſinij nuperrimè typis mandata, vbi ipſe in fin.§.32.c.35. & vlt. contrarium tenet, videlicet litigantem contra Communem opinionem non eſſe condemnandum in expenſis, licet contrarium videatur firmare ſupra d.§ 32.c.2.in 4.limit. per tot. Mouetur autem in d.c. 35. ex pluribus: Primo quia quælibet

cauſa,

cauſa, vbi variæ ſunt opiniones excuſat à condemnatione expenſarum iuxt.tradita ab eodem in d.4.limit. Communis verò plerunque habet contradictores, Ergo &c. Secundo, quia communis non ſemper attendenda eſt, vt ſupra latè tit.9.per tot. Tertio, quia communes opin. non ex veritate, ſed affictione potius conficiũtur. Quarto, & vlt. quia communes conſtituuntur ex negligentia, & ſic ex crimine, nam doctores tanquam aues abſq; alia veritatis indagatione ſequuntur aliorum dicta, & iſta ſunt, quibus mouetur in effectu Aſini. Quibus tamen non obſt. contrariam opi. ſupra firmatam veriorem eſſe credo, & approbo per ſupradicta. Nec obſt. in contrarium adducta, quia facilis eſt reſponſio: Ad primum n. reſpondetur, illud procedere, quando inter varias doct. opin. non datur communis, vel magis communis, ſecus aliàs, vt in caſu noſtro, quia tunc ſumus in claris vt diximus modo ſupra n.8.& 9.& ita intelligit idem Aſini, in d. 4. limit. Ad ſecundum reſp. quod litigans condemnari debet in expenſis in caſibus, in quibus debet attendi communis, ſecus aliàs, vt diximus ſupra in princ. huius 3. libri. Ad tertium reſp. non præſumi Doctores moueri affectione, ſed veritate ad tenendam hanc, vel illam opin. Ad vlt. reſp. negligentiam, & incuriam in doctoribus non præſumi ſed potius diligentiam, cum ad eos ſpectet perquirere, quæ opinio ſit verior & vnuſquiſque cenſeatur fungi officio ſuo. Per quæ remanet firma, & vera cõcluſio. vt litigans contra communem in expenſis condemnari debeat.

De

De pœna contra Communem patrocinantium, uel aduocantium.

TITVLVS IX.

Summa Notabilium.

1 DOCTOR *conſulens contra Communem pœnam non meretur. Contrarium n.4.*
2 *Doctor poteſt cogi conſulere.*
3 *Ex conſilio nemo obligatur.*
5 *Contra communem conſulens malum facere dicitur.*
6 *Conſulens contra communem tenetur parti, pro qua conſuluit ad intereſſe.*
Tenetur reficere omnia damna parti contrariæ.num.11.Fall.nu.13.
Facit litem ſuam nu.14.
Idem ſequi debet in cauſa propria nu.16.
Tenetur ad reſtitutionem in foro conſcientię num.18.
7 *Doctor dolo iniuſtam cauſam defendens tenetur ad intereſſe parti læſæ.*
Idē ſi ex imperitia n.8.et facit litē ſuā n.51.
6 *Imperitia culpæ aſcribitur.*
10 *Doctor etiam de culpa tenetur.*

Doctor

12 *Doctor iniquã cauſam defendens tenetur reficere damna parti contrariæ. Fall.nu.13.*

17 *Conſulens in aliena cauſa, idem ſequi debet in propria.*

19 *Aduocatus ex ignorantia tenetur in foro conſcientiæ.*

VIDIMVS qua pœna plectantur litigantes contra cõmunem opinionem, Nunc uideamus ad quid teneantur eorum patroni, vel Aduocati, in qua quidẽ inueſtigatione, vt omnium plena habeatur reſolutio duplicem adhibebimus inſpectionem. Prima erit an tales Docto. ſint aliqua pœna afficiendi, Altera dato quod debeant puniri, qua pœna plectendi ſint.

Inſpectio I.

CIRCA primam videtur concludendum Doctorem conſulentem, vel aduocantem contra communem non eſſe † puniendum ex duo- 1
bus. Primo quia quod lege permittente fit pœnam non meretur l.graccus cũ vulg.ff.de adult. Sed Doctoribus permittitur generaliter conſulere in aſſumptione gradus Doctoratus vt
2 clarũ eſt, quinimmò etiam inuiti conſulere† cogi poſſunt l.2.& ibi gloſ.in verb.cõceſſum] Bar. circa med.verſic.nota quem cogi] num.1.& cæteri.C.de prox.ſacr.ſcrib.lib.12.Idem Bar.in l. proximè in fin.princ.num.3.& ibi Bald. propè fin.verſi.cum alijs autem poteſt] & alij ff.de his, qui in teſtament.delent.Ioan.Fab.in princ.inſt. de obligat. quæ & quas, delic.num.4.Salic.in l. ſancimus in fin.& ibi Addentes C.de aduoc.diuerſ.

uerſ.iud.Anto.de Butr.in cap.ſi pro debilitate colum.4.de off.deleg.Abb.& ibi poſt alios Felyn.in cap.1.in princ.num.1.extra de offi.iudi. Corn.in conſil.238.reperio ſuperiori anno] in prin.num.1.lib.4.Iaſ.in l.eum qui res num.13. C.de procur.Rip.in l.fin.nume.32.C.de reuoc. donat.Addent ad Bertac.in ſuo repert.in verb. Doctor conſultantibus]Aug.Bero.in cap.quoniam contra núme.44.extra de probat. & alij paſsim,& eſt communis & recepta ſententia,ut per ſe patet, & poſt Felyn. Iaſ. & Rip.teſtatur Franc.Viui. in tract. comm. opin. lib.2.opin.8. Aduocatus poteſt cõpelli]circa prin.Ergo &c. Sed huic rationi poteſt facilè reſponderi. Doctori permiſſum eſſe generaliter conſulere, & etiam cogi poſſe, quando cauſa eſt iuſta, ſecus aliàs,& ita declarat Corn.in d.conſil.238.nu.1. & eſt de intẽtione omnium, & veriſsimum;ſed in caſu noſtro adeſt iniuſtitia cum communis conſulendo omnino ſit attendenda meritò &c. Secundo,& vlt.pro hac opinio. videtur vrgere,
3 quoniã ex conſilio † nemo tenetur, ſeu obligatur,ex quo nemo compellitur alterius conſiliũ ſequi l.2.ff.mandat.l.ob hæc verba in fin.ff.de his qui not.infam.l.conſilia,& ibi Doctor.ff.de regu.iuris capit.cum olim,& ibi not.Bella.col. 3.verſi.& propter hóc nullus tenetur]nume.2. de arbit.cap.nullus,& ibi Din. & alij de regul. iur.in 6.cum concordant. Hęc quoq; ratio euitatur,nam ex conſilio nemo tenetur,quando is, cui datur conſilium,etiam ſine eo idem feciſſet, ſecus verò quando conſilium impellit ad aliquid faciendum, quia tunc conſilium benè obligat,vel poſſumus dicere,id nõ procedere;quando conſi-

do conſilium eſt doloſum, & criminis, ſeu pec-
cati inductiuum, ut videmus in his, qui dant cõ
ſilium ad facinus aliquod perpetrandum qui pu
niuntur perinde ac ſi ipſi deliquiſſent, vt latæ p
Egid. Boſſ. in ſua pract. crimi. in tit. de mand. ad
homicid. propè fin. verſi. quæro quid iuris ſit in
conſulente] nume. 59. & poſt alios nouiſs. Iul.
clar. lib. 5. recept. ſentent. §. fin. in pract. crim. q.
88. per tot. Sed clientes mouentur ad litigandũ
ſolo conſilio ſuorum peritorum, & conſilium
eſt doloſum; cum ſit contra iuris diſpoſitio-
nem. ergo &c.

Quamobrem contrarium, quòd immò Do-
ctor contra commun. conſulens, vel aduocans
4 † puniri debeat ex omnium intentione conclu
dendum eſt, ea ratione; quia cum cõmunis pro
lege ſeruanda ſit, ut latè ſupra tit. 8. per tot. qui
5 contrarium facit malè facere † dicitur, ut poſt
Bald. ubi per eum tradit Lauren. Siluan. in cõſ.
10. Punctus ſuper quo conſilium] nume. 37. &
per conſequens puniendus eſt: & præſertim,
quia iſtud conſilium eſt inductiuum criminis,
& peccati per ſupradicta.

Inſpectio II.

CVM igitur Doctor contra commu. con-
ſulens, uel aduocans puniendus ſit, ſecunda ſuc
cedit indagatio, qua pœna videlicet puniri de-
beat; & reperio quinque pœnas iniunctas eſſe
tali Doctori, quas cõiunctim recenſet Lancell.
Conra. in li. de prætor. §. 2. in tit. de ſenten. ſub
nume. 32. in 2. ampliat. in fin. Quamobrem ſin-
gulas ſeparatim referendo.

6 PRIMA eſt, quod Aduocatus † teneatur
ad intereſſe

ad intereſſe parti læſę,pro qua ipſe cõtra cõm. conſuluit,uel aduocauit, & id manifeſtè deducitur.Nam aut Doctor contra comm.conſuluit dolo,aut ignorantia,quod in dubio præſumitur iux.dictum Bald.in l.fin.num.9.C.de pœn.iud. qui mal.iudic. & vtroque caſu tenetur ad inte-
7 reſſe,ſi quidem Doctor dolo † iniuſtam cauſam defendens,tenetur parti læſæ,cuius cauſam tuetur ad intereſſe l.2.vbi id not. Bart.ff.mand.referens Specu. in tit.de requiſit. conſi.colum.5. ſub num.5.verſ. & contra iniquè conſulentem] ſed Specul.ibi loquitur in conſultore, ſed verè id uoluit Specul.in tit. de Aduoc.§.fin. colum. vlt.verſ.illud autem certius nu.18.& licèt Spe. & Bar.non loquantur expreſsè de intereſſe,tamen ita intelliguntur à cæteris doctorib. Hoc idem vult expreſsè Abb.in c.ſi culpa num.3.de iniur.in c.tua nos num.3.de homici.& in c.paſtoralis §.quia verò nu.7.& ibi poſt alios Fely. ſub nume.22.circa med. extra,de off.deleg.vbi refert Ang.in repeti.leg.ſi vacantia C.de bon. vacantib. lib.x. Dec.in l.Conſilij nume.3.ff.de regu.iur.Sebaſtian.Sap.in repe.leg.1.colum.3. nume.11.ff.quod quiſque iur. & alij paſsim,& eſt communis opinio,vt ex numero, & autoritate eam tenentium apparet, Eodem modo Do-
8 ctor malè conſulens ex imperitia † tenetur ad intereſſe, ut poſt Hoſtien. vbi per eum tradit Thom.Grammat.in.§.fin.propè fin. num.11.inſtitut. quib. ex cauſ. manu. non lic. Dec. in l.2. num.2.ff.quod quiſque iur.idem Dec.& Cagn. in dict l.conſilij nume.3.cum concord. & ratio
9 huius dicti eſt,quoniam ignorantia † aſcribitur culpæ l.imperitia, & ibi poſt alios declarant

Deci.& Cagnol.ff.de regul.iur.Ioanu. de Anan.
in cap. excommunicamus §. moneantur colum.
3.verſicul. eſt enim regulare]numer.8. extra de
hæret. & poſt Alex. contra Bald. Catell. Cott. in
memoral. in verb. Doctor malè iudicans] cum
10 ſimilib. At Doctor † non ſolum de dolo, ſed
etiam de culpa tenetur iuxta latè tradita per
Alexandr.in rubr.C.de procur.num.2. quia cul
pa dolo æquiparatur, vt tradunt Doctor. in l.
quod nerua ff. de pot. cum locis concord. Er
go &c.

Secunda eſt pœna, quæ Doctoribus contra
communem reſpondentibus eſt impoſita, vt te-
11 neatur † reficere omne damnum parti, contra
quam conſuluerunt, & ratio eſt, quia Doctor
12 inique,& iniuſte cauſam defendens † ad om-
ne præiudicium tenetur, quod proprio patro-
cinio parti contrariæ attulit, ita concludit Dec.
in dict.l. conſilij num.3.ff. de reg.iur. quod ad-
uertendum dicit Caſſan. in commentar. ad con-
ſuetud. Burgund. rubr.4.§.7. in verb. ſi ce n'eſt
in conſentement.] in verſicul. adde an quando
in ferenda] in fin.numer.37. & credo veriſsi-
mum, nam pœna debet ſequi autorem delicti
l.ſancimus C. de pœn. cap. 2. de conſtitut. cum
vulg. & aduocatus eſt cauſa præcipua, vt pars
aduerſa damnum patiatur ſiquidem Cliens eius
conſilio litem aggreſſus, & proſecutus eſt, Fall.
13 tamen † hoc, quando Clientulus eſſet Iuris
peritus, quia tunc non aduocatus ſed ipſe tene
retur parti contrariæ ad damna. ita poſt Ang.
ſequitur Soccin. in l.ſi quis iniquum in §.ſi pro-
curator column. 2. ſub numer. 10. verſicul. &
hoc ſequitur Ang.] ff. quod quiſque iur. nam

tunc

tunc cliens non conſilio aduocati, ſed propria malitia, vel dolo iniuſtam cauſam defendere creditur.

TERTIA eſt pœna impoſita Doct. contra
14 communem aduocantibus, vt faciant † litem ſuam, cum iniuſtitiam defendere dicantur, vt ſupra fuit concluſum, & huius dicti ratio eſt, quia Doct. conſulens contra communem, cenſetur per imperitiam conſulere, vt ſupra diximus.
15 mus. At Doctor † per imperitiam defendens iniuſtam cauſam, facit litem ſuam, vt tradit Specul. in tit. de aduocat. in §. fin. colum. penul. verſicul. quid ſi per imprudentiam] num. 17. & ita fuit deciſum per Parlam. Delphin. vt per Franc. Marc. in q. 649. quæritur an aduocatus] in princ. num. 1. partic. 1. cum ſimil.

QVARTA eſt impoſita pœna contra commun. reſpondentibus; & fortè omnium durisſi-
16 ma; vt † illud idem conſilium ſequi debeant in cauſa propria, ſi idem caſus ipſis contingat, & ſic ſiue communis ſit pro eis, ſiue contra, ſemper cauſam amittent, nam communis non proderit cum ipſi contrarium ſequi debeant, & communis contraria nocebit; cum pro ea ſit iudicandum, & ratio eſt, quoniam receptisſimum eſt
17 pronunciatum, vt doctor † conſulens in aliquo caſu, ſiue benè, ſiue malè illo eodem conſilio in cauſa propria vti debeat, & id probatur naturali illa ratione quod quiſque iuris in alterum ſtatuerit, ipſe eodem iure vtatur, & in proprijs terminis tradit Ang. in l. 1. §. 1. circa princip. verſ. & eſt arg. quod Doctor] quê ibi ſequuntur Paul. de Caſtr. nu. 7. Alex. nu. 5. Soc. nu. 11. & 12. Iaſ. nu. 10. Sebaſt. Sap. nu. 10. & ſeqq. Claud.

de Seiſ.nu.3.& alij vno ore.ff.qđquiſq; Iu. Hoc idem in ſpecie concludunt Andr.Barbat.in Cle. 1. col.2. num.6.de teſtib.Zaſ.in l.2.in §. primus diuus Auguſtus circa prin.in verb.pro beneficio] in fin. ff.de orig. iur. And.Abexea in c. cum omnes nu.70.de conſtit.cum concor.& eſt communis opi.vt per ſe patet, nec vllum habet contradictorem. Nec dicatur id ſolum habere locum in conſultore, non vero aduocato, quoniam id eſt falſum, vt ſupra relati omnes aſſerunt, & in ſpecie Sap.d.n.12.& Claud.n.3.

Quinta, & vltim. eſt pœna, quæ imponitur Doctori contra communem aduocanti, & con-
18 ſulenti, vt teneatur etiam † in foro conſcientiæ ad reſtitutionem, ſiquidem ſi communis omnino attendenda etiam in foro Poli, ut ſuo loco dictum fuit, non eſt dubium, quod conſulens contra commu.etiam in foro conſcientiæ malè facit, quia id propter ignorantiam agere dicitur.
19 At Doctor conſulens iniquè † ex ignorantia tenetur in foro conſcientiæ ad reſtitutionem, & reſarcienda damna, vt tradit Abb.in c.ad aures col.1.in 4. not.num.3.ext.de ſtat.& qualit.Fely. in d. c.paſtoralis §.quia verò, ſub nu.12.verſ.itē dicas] extra de offi.deleg.& poſt Anton.de Butr.in c.tua nos, in 1.not.verſ. ex quo infert Anton.] de homic.Card.Alban.in lucubr. ad Bart. in l.1.§.ait prætor ſub n.5. verſ. aduocatus ff.de poſtulan.& tradit ſum. Angel.in tit. de Aduocat.§.12.incip. vtrum Aduocatus teneatur, & ſumm.Armil.eodem tit.de Aduocat.§.11.

Et iſtæ omnes pœnæ rationabili cauſa inductæ ſunt contra Doct.iniuſtas cauſas defendentes, quæ vtinam ſeruarentur, quia in primis

valdè

valdè prodeſſet ipſis Aduocatis, qui ſaltem timore pœnæ ab huiuſmodi exceſsibus ſe abſtinentes pœnam ignis æterni euitarent; Deinde iuuaret ipſos litigantes, qui iuſtitiam fouentes, quod ſuum eſt, abſque tot impenſis, curis, & laboribus conſequerentur, & econtra ius non habentes etiam ab initio liti cederent, ſi ab omnibus eſſent repulſi, & ſuperfluis impenſis parcerent: & demum id omnibns apprime vtile eſſet, quando ius noſtrum non eſſet obumbratum innumeris cauillationibus, quibus pro maiori parte repleta ſunt reſponſa doctorum, quæ impreſſa circunferuntur.

De pœna contra Communem iudicantium.

TITVLVS XII.

Summa Notabilium.

1 *ARbiter, & arbitrator contra communem laudantes in quo puniatur.*

2 *Arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum.*

3 *Conſultor contra communem reſpondens tenetur parti læſæ ad intereſſe.*

Idem ſequi debet in cauſa propria n.4.

Item ſadit litem ſuam n.5.

Eius conſilium contra communem reſcindetur num.7.
Et ad plura alia tenetur nu.8.
6 *Conſultor inique conſulens facit litem ſuam.*
9 *Sententia lata contra communem tanquam iniqua retractatur*
10 *Sententiam latam contra comm. eſſe ipſo iure nullam, contrarium num.13. Fal. nu.18.*
11 *Sententia lata contra legem, vel conſuetudinem eſt nulla.*
12 *Iniquitas manifeſta æquiparatur nullitati.*
14 *Sententia nulla dicitur, quæ eſt lata contra ll. ſenatuſc. vel conſtit. principis, Item lata contra expreſſam iuris formam, & nu.15. Fall.17.*
16 *Præſumptio efficacior non adeo elidit contrariam, vt penitus annullet.*
19 *Sententia notoriè iniqua non exequenda, ſed retractanda nu.20.*
21 *Sententia lata contra communem eſt notoriè iniqua. Contrarium num.22.*
23 *Notorium quid ſit.*
24 *Sententia notoriè iniqua eſt nulla.*
25 *Iudex iudicans contra communem tenetur in ſindicatu. Fall.1. modo nu.28. & 2. modo nu. 29. Contrarium num.33.*
Tenetur ad intereſſe partibus nu.34.
Præſumitur ex ignorantia iudicare nu.35.

Facit

Facit litem ſuam num.38. Fal.num.44.
Contrarium nume.45. Ampl.nume.46.
Fal.2.num.47.& 48.
Omnes ſupradictæ pœnæ ampliantur nu. 50.
Peccat,& tenetur in foro conſcientiæ n. 51.
Non verò tenetur actione iniuriarum n.53.

26 *Iudex malè iudicans tenetur in ſindicatu Ampli.num.27.*
Ex ignorantia ad intereſſe nu.37.
Facit litem ſuam n.39. Ampl. etiam ex ignorantia num.40.
Peccat,& tenetur in conſcientia nu.52.

30 *Iudex ſequens opinionem preceptoris excuſatur. Fall.nu.31.*

32 *Scholares debere eligere præceptores peritos,*

36 *A communi opinione recedere temerarium.*

41 *Iudex ferens ſententiam nullam non facit litem ſuam. Et quare nu.43.*

42 *Pœna maior arguit maius delictum, quia imponitur ex eius qualitate. Fall.nu.43.*

49 *Litem ſuam facere, quid.*

54 *Iudex condemnatus in ſindic. poteſt repetere quod ſoluit ab eo, pro quo malè iudicauit.*
Contrarium nu.55. Fall. num.56. reprob.nu. 58. Fall.nu.59.

57 *Iudex poteſt paciſci cum parte de conſeruando ſe indemne.*

DICTVM eſt ſupra qua pœna plectantur litigantes contra communem, & eorum, Aduocati, ſeu Patroni, modo videndum eſt de pœnis contra eam iudicantium, & quoniam plu res ſunt qui iudicant, ideo vt omnium clara habeatur reſolutio, triplex adhibẽda eſt inſpectio.

Prima erit qua pœna afficiatur Arbiter, ſeu arbitrator, ſecunda qua conſultor, tertia, & vlt. qua ipſe Iudex, contra communem iudicans.

Inſpectio I.

QVO ad primam breuitati conſulendo concludendum eſt Arbitrum, & Arbitratorem in caſibus, in quibus de iure pronunciare tenetur
1 omnem pœnam † ſubire, qua & ipſe iudex. ita tradit Lancel. Conra. in lib. de Prætor. §. 2. in tit. de ſent. ſub num. 32. in 2. Ampl. credo eſſe verũ.
2 Nam hodie arbitria † ſunt redacta ad inſtar iudiciorum l. 1. & ibi gloſ. & cæteri concord. congerunt ff. de Arbitr. & tradunt Doct. vbi poſt Alios Guil. de tutal. n. 31. in §. arbitriorum l. ſocietatem ff. pro ſoc. cum ſimil.

Inſpectio II.

CIRCA ſecundam inſpectionem, qua pœna, videlicet efficiatur conſultor contra communem reſpondens, vna cum Lancell. Conra. in d. 2. Ampl dicendum eſt, plures pœnas ſubire nos ſingulas ſeparatim referemus, licet ipſe coniunctus apponat.

3 Prima eſt pœna vt conſultor † teneatur in quantum altera pars læſa fuerit, & id per ea, quæ ſupra diximus tit. præceden. de aduo. & infra de iudice dicemus.

Secunda

4 Secunda eſt pœna vt † idem conſilium impropria cauſa amplecti teneatur, & ratio eſt, quia conſultor tenetur ſequi id, quod decidit etiam pro ſe iuxt.dictum Ang.communiter receptum in l.1.ff.quod quiſque iur.

5 Tertia eſt pœna, quod conſultor † faciat litem ſuam ea ratione, quia iſte dicitur iniquũ, &
6 iniuſtum conſilium reddere, at cõſultor † iniq; cõſulens facit litẽ ſuã, vt poſt alios tradit Franc. Marc. in deci. delph. in 1.part. q.649. quęritur, an aduocatus] n.2. Ergo &c.

7 Quarta eſt pœna, ꝙ eius cõſiliũ deciſiuũ † tã quã iniuſtũ, & iniquũ reſcindetur per ea quę dicemus infra de iudice in 1.pœna

Quinta, & vlt. eſt pœna Conſultoris contra communem conſulentis, ne ſingulos caſus fru-
8 ſtra enumerem, vt teneatur ad omnia, † quibus punitur Conſultor iniuſte, & iniquè reſpondens congeſta per Specu. in tit.de requiſit.conſ. col.3.& ſeq.nu.5.cum ſeqq.

Inſpectio III.

QVANTVM ad tertiã, & vlt. Inſpectionẽ nẽpe qua pœna afficiatur iudex iudicãs cõtra cõmunẽ opi. ad plura teneri cõcludẽdũ eſt, &

Prima eſt pœna quod ſententia tanquam ini-
9 qua, & iniuſta † reſcindetur, Quod graue, & moleſtũ eſt, ipſi iudici, ſiqdẽ ſi ꝑ appellationẽ arguitur imperitia, et iniquitas iudicãtis l.1.& ibi gl. & cæteri tradũt ff.de appell. ꝑ reſciſſionẽ, & retractationẽ ſẽtẽtiæ ab alio Iudice faciẽdã aptè, & clarè manifeſtabitur eius nequitia, & ignorãtia, & quod ſẽtẽtia lata cõtra comm. ſit iniuſta, & iniqua, & per cõſequens retractãda nemo dubitat.

Quinimmo quam maxima eſt dubitatio, nunquid ſententia lata contra commu.ſit ſolum iniqua, & iniuſtá, an potius etiam ipſe iure nulla? & in hac q.quæ ſunt ſcribentium opin.Quarum Prima eſt, vt ſententia lata contra commu-
10 nionem † ſit ipſo iure nulla, & huius opin.Autor allegatur Bar.in l.cum prolatis ff de re iudicat. qui re vera hoc non dicit, ſed ſolum aſſerit, talem iudicem eſſe puniendum, ſed mitius; ſed hanc opin.verè ſequitur Abb.in c. 1. extr.de re iudic.Ang.in l.qui Romæ, in §.duo fratres,col. 4.in princip. ſub num.6.circa med. ver. vltimo hanc lecturam Hugol.] &in l. 4.§.hoc autem in dicium colum.1.num.3.in fin. verſ. & ſi fertur ſententia] quem ibi ſequuntur Imol. colum.1. nu.20.in fin.ver.Quod tamē intelligit hic Ang.] & Rip.prope fin.ſub verſ. quid tenendum Bar. hic.] num.107.ff. de damn. infect.;Neuiz.latè in d.ſil.nup.lib.5.num.71.Franc. Coſci. in c. 1. in vlt.quæſt.num.27. ext.de conſtit. quem refert, & ſequitur Franciſ.Viui.in tract.comm.opi.libr.1.opi.182.Iudex indicando] in fi. cum ſimil. & iſta eſt communis opin.vt ex pondere.& numero Doctorum eam tenentium apparet.Fulcitur autem ex pluribus, & Primo quia communis pro lege, & tanquam ius ſeruatur, vt diximus ſupra in præfat.nu.30.& ſeqq.At ſententia
11 lata contra legem, vel ex iuris errore, † eſt ipſo iure nulla l.ſi expreſsim.ff.de appell.l 2.C. quand.prouoc.non eſt neceſſ.tradunt communiter Doct.in d.l.cum prolatis ff.de re iudic.& in d.§.duo fratres l.qui Romæ ff.de verb.oblig.merito &c.Hæc ratio contrariam opin. ſuſtinendo facilè ſubuertitur. Nam quando dicimus com-

munem

munem pro lege ſeruari, debet intelligi in ijs, in quibus non eſt diuerſa ratio, ſed in caſu noſtro non eſt eadem ratio, nam ſententia lata cõtra legem eſt contra meram, & certam veritatem, ſententia verò lata contra communem, eſt contra veritatem præſumptam. quæ facilè euaneſcit per contrariam præſumptionem, ergo &c. fecũdo igitur adducunt pro hac opinione
12 præfati ſcriben. nam manifeſtà iniquitas † æquiparatur nullitati, vt tradit Innoc. in c. cum Bertoldus col. 2. ſub n. 4. in verb. conceſsimus circa princ. & ibi Paul. Roſell. in addit. ext. de ſenten. & re iudic. Abb. in cap. ſi quando colum. 1. in 2. not. num. 2. extra de offic. deleg. & alibi, Cardinal. Zabarell. in conſil. 55. in caſu d. Chriſtofori] propè fi. ſub num. 2. verſic. itẽ ſubeſt] Curt. poſt complures per eum relatos in conſil. 65. ſuper præmiſſa narratione] colum. 1. ſub numer. 3. propè fin. verſic. faciunt; quæ not. d. Card.] latè etiã alios congerens Neuiz. ſub dict. num. 71. propè fin. verſic. præterea manifeſta] & eſt receptiſsimum. vt per ſe patet: Sed ſententia lata contrà communem dicitur notoriè iniqua, & iniuſta. Merito &c. Hęc quoque ratio facilè tollitur negando, ſententiam latam contra communem eſſe notoriè iniquam, vt infra latius. Tertiò, & vlt. pro hac opinione addo hanc rationem. Si vinco vincentem te, multo magis vinco te l. de acceſsionibus cum vulg. ff. de diuerſ. & tẽpor. præſcrip. At ſententia lata contra legem eſt ipſo iure nulla d. l. ſi expreſsim ff. de appellat. Communis verò vincit legem iuxt. tradita ſupra tit. 9. caſ. 25. num. 136. merito &c. Huic etiam rationi facilè reſpondetur, nam Doct. quando communiter

niter tenent contra aliquam legem, dant ipſi le gi intellectum diuerſum, & contrarium à vero, adeo ꝙ lex illa diuerſos habeat intellectus, verum id videlicet & falſum. ſed ſententia lata con tra legem habentem varios intellectus non dici tur ipſo iure nulla, vt mox infra dicemus, Ergo &c. Et ſic iſta opinio penitus corruit, ſublatis eius fundamentis.

Quamobrem altera ſuperiori contraria eſt
13 opinio, vt ſententia lata contra communem † ſit iniqua, & iniuſta, non autem ipſo iure nulla, & hanc tenuit Ant. de But. in c. 1. quem ibi ſecuti ſunt Imol. ſibi contrarius col. 7. poſt princ. ſub nu. 16. circa med. verſ. & tamen aduertendum] Felin. col. fin. num. 56. in fin. & alij extra de conſtit. hoc idem voluit Bart. in d. l. cum prolatis in fin. & ibi eum referunt & ſequuntur Alexand. col. 1. n. 4. & 5. & col. 2. nu. 10. & 11. Iaſ. col. 3. ſub nu. 12. latiſsimè Vinc. Hercul. col. 3. & 4. nu. 8. cum ſeqq. Zaſi. poſt med. in 7. declar. & alij. ff. de re iud. Paul. Caſtren. in dict. l. qui Romę in §. duo fratres propè fin. ſub n. 9. verſic. vel dic ſecundũ Bart. & ibi Imol. column. 1. verſic. itē nota, quod licet] num. 25. Rip. ſibi contrarius nu. 33. latè Marian. Iun. numer. 74. & ſeq. Ioann. Bolognet. ſub num. 94. verſ. vnde ſententia contra commun.] & cæteri ff. de verbor. obligat. Benedict. Capra in tract. regul. in regul. 18. vidimus quando iudex] colum. 3. nu. 19. Grat. in conſil. 77. duo principaliter obijciuntur] col. 3. num. 14. lib. 2. Lancell. Conrad. in d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de ſenten. num. 25. in 12. limit. Sebaſt. Vant. in tract. de nullit. in tit. de nullit. ex defec. proceſſ. num. 120. Cagnol. in l. 1. nu. 157. ff. ſi cert. pet. & D. Io.

Paul.

Paul.Lancel.in d.diſput.an, & quand. ſeruan. ſit com.opi.in 8.limit.cum concord.& hæc abſque dubio eſt magis communis opinio, vt ex numero, & autoritate eam tenentium apparet, & meo iudicio veriſsima ex pluribus.
14 Primò quia, ſententia nulla † illa dicitur, quæ ſpecialiter contra leges, vel ſenatus conſul. vel Principum conſtitutiones profertur, vt ad literam dicit tex. in l.ſi expreſsim ff.de appella. At ſententia lata contra communem non eſt huiuſmodi, quia communis non eſt ſpecialiter lex vel ſenatus conſul.vel conſtitutio Principis, vt per ſe patet, & alias ſupra pluries deduximus, Merito &c.Secundo quia communis opinio, non facit Ius clarum, certum, & firmum, adeo quod ſi contra eam ſententia feratur, debeat dici contrauentum formæ ipſius iuris, cum plura poſſint adeſſe, quæ eius robur tollere valent vt ſu-
15 pra tit.9.per totum. Sed ea †. eſt ſententia nulla. quæ contra manifeſtam, certam, & claram iuris formam profertur l.2.C. quand. prouoc. non eſt neceſſ.Ergo &c. Tertiò, vbi duæ ſunt præſumptiones contrariæ, licet efficacior tollat præſumptionem minus efficacem l.diuus.ff.de reſti.
16 in integ. tamen non adeo † elidit vt annullet penitus præſumptionem contrariam. nam cum præſumptio fiat in dubio, quo caſu veritas poteſt eſſe contra præſumptionem, non debet in totum tollere actum contrarium, ſed ſatis eſt quod eo ſuſpenſo contrarius actus præſumptione fulcitus præferatur, & ſeruetur. At in caſu noſtro ſunt duæ præſumptiones contrariæ altera pro communi, & iſta reuera efficacior, ex quo per eam attenditur communis;

nis altera pro Iudice, & ſententia iuxta tradit per Alciat.in tract.præſumpt.reg.3. præſump.9 Merito &c.Quarto & vlt. iuuatur hæc opi. quia commmunis à communiter accidentibus habet contradictores, adeo quod ius illo caſu diuerſi mode intelligatur, & ſententia contra com. di catur lata contra ius varios habens intellectus,
17 At ſententia † etiam contra legem habentem uarios intellectus prolata non dicitur nulla l.cū prolatis, & ibi vno ore tradunt Doc.ff.de re iudi.Doc.etiam in §.duo fratres l.qui Romæ ff.de verb.oblig.& eſt clariſsimum Ergo &c.Ex quibus omnibus remanet clara iſta magis com.opinio, vt ſententia lata contra communem ſit in iuſta, & iniqua, non autem nulla. Hanc tamen
18 concluſionem limitarem, quando † communis nullum haberet contradictorem, & plurimos haberet autores, prout eſt conſuetudo Martini in l.dos à patre C.ſol.mat.& plures doctrinę Bar.& aliorum, quæ nunquam in dubium refricatæ fuerunt, & tanquam leges cuſtodiuntur, nam cum nemo dubitet de his ſi ſententia contra feratur, erit ipſo iure nulla arg.d.l.ſi expreſſim, & d.l.2.C.quand. prouoc.non eſt neceſ.& maximè quia talis iniquitas videtur manifeſta, & ita poſtea reperi in fortioribus terminis limitare Vinc. Hercul. in d. l. cum prolatis n.10. circa princ.

Sed iux.hanc.concluſ.dubitatur, nunquid ſententia lata contra com.ſit ſimpliciter iniuſta, & iniqua; vel etiam notoriam iniquitatem contineat, & iſta indagatio non caret vtilitate, nam ſi eſſet iniqua, & iniuſta notoriè non mandaretur executioni, ſecus aliàs, quia ſententia notoriè

19 riè iniqua † non eſt exequenda, ità tradit Lan fran.de Oria.in c.quoniam contra in princ. ſub nu.36.verſic item fall.reg ſupradicta] de proba. in d.Barbat. in conſ. 2.præclarè ſcribitur] col. 1.nu.2.lib.2.Afflict.deciſ.39.per binas relationes nu.5.Io. Cepha. conſ.293. D. Marcus Antoni.]
20 col.3.nu.18.cum ſimil.Sed omnino † eſt retractanda c.inter cæteras, & ibi Doct.not.ex.de re iudic.& poſt Hoſti.Inno.&.Io.de ligna. & alios vbi per eum, tradit Imol.in conſ.147. in cauſa inter Franciſcum] col.6. verſi. & pro hac parte] nu.14.Barbat.d.conſ.1.nu.4.& 5.cum ſimil.Hanc tamen q.à nemine tactam reperi, ſed ſolum au-
21 diui in voce, quendam volentem, talem ſententiam † eſſe notoriè iniquam, pro qua opinione videntur vrgere infraſcripta. Imprimis quia hodie compertum eſt, quod communis iudicando eſt attendenda, Vnde qui contra communem iudicat manifeſtam iniuſtitiam facere dicitur, & eius ſententiam claram iniquitatem continere. Secundo & vlt.quia ſtatim atque videmus ſententiam contra commu.prolatam eſſe, fatemur iniquam, & qui contrarium dicit, defectum communis ꝓbare tenetur. Ergo iniquitas iſta per ſe apparens notoria, & manifeſta dici debet; Cæterum contrarium ſuſtinendo his rationibus poſſumus reſpondere, quod communis ſeruatur, & attenditur, non quia ſit, ſed quia præſumitur vera, ex quo fit, vt in multis caſibus communis non attendatur. Vnde cum veritas ſic præſumptam in communi: iniquitas etiam ex ea proueniens non certa & clara ſed præſumpta eſſe dicetur. Quamobrē ipſe ſum in contraria opi. vt ſen
22 tentia lata contra commu.non ſit † notoriè iniqua,

conſi.8.viſo puncto,& diligenter] col.4. verſic. & manifeſta, & notoria]num.5. Alexand. de nouo in conſi.72.lata fuit ſententia] circa me.num. 3.Nicol.Euerar.in conſi 93. ſtante ſententia lata]propè fin.verſi. cum ergo ex ipſo] Guilielm. Mayn.in l.qui vetante §. eius eſt col.2. num.3. ff. de reg.iur.& eſt receptiſsima opinio. Et quibus concludo, ſententiam latam contra communem opin.non eſſe notoriè iniquam,& iniuſtam, ſed ſolum ſimpliciter, & præſumptiuè; ſed nihilominus retractandam, quod; vt diximus, valde eſt permoleſtum iudici, & hæc quo ad primam pœnam.

Secunda eſt pœna,& hæc generalis vt iudex
25 iudicans cõtra communem† teneatur in ſindicatu, ita concludit Angel. in dict.l. cum prolatis ſub num.3.& ibi ſequuntur Imol. poſt med. ſub num.2.verſic. nam hoc eſt verum] Alexand.colum. fin. ſub num.uigeſimoſecundo. Iaſ. in fin. num. decio octauo Vincent. Hercul. columna quarta nu. nono. per tot. & alij ff. de re iudic. Paris de Put. in tracta. de ſindic. in verb. iudicare capit.3.incipien.an ſi iudex qui dedit] numer.2. cum ſeqq. Antonius Rondin. in tractat. de ſindicat. offic. in 17. quæſt. princip. verſicul. quid ſi iudex male iudicat] numer.152. & 157. Felyn. in cap.1. columnn.penul. numer.54. poſt princip. verſicul. & ideo iudicans] & ibi poſt alios Mant.ſub numer. 109. extra de conſtit.Deci.in cap. ad hæc numer.43. extra de poſtul. prælat. Iaffred. balb. in ſuis deciſi. centuria.1. deciſi. 15. iudex qui iudicauit] per tot. Neuiz. in dict. ſilu. nupt. libr.5. numer. 63. Iacob. Aemil. in conſil. 13. an fructus per-

cepti] in fin. Lancel. Conrad. in d. libr. de præ-tor. §. 2. in tit. de ſentent. nume. 23. in 7. ampl. Maria. iun. in l. qui Romæ in §. duo fratres ſub nu. 78. ff. de verb. obl. & eſt communis opinio, & ve
26 ra, nam iudex faciens iniuſtitiam † tenetur in ſindicatu, qui alia de cauſa non eſt introductus, niſi in pœnam iudicum iniquè iudicantium, & in laudem, & gratiam bene ſe gerentium, vt pulchre deducit Amed. Iuſtin. in tract. de ſindic. in
27 prin. numer. 1. cum 2. ſeqq. immo vera eſt † concluſio iſta etiam ſi pars contra quam male iudicatum fuit, appellauerit, & poſtea appellationem deſeruerit. nam non per hoc Iudex excuſatur in ſindicatu. iſta eſt communis opin. Doct. de qua teſtatur, & ſequitur Abb. in cap. ſæpe contingit colum. 6. num 17. vbi id pluribus, comprobat extra de appell. Quod vero dictum eſt, Iudi-
28 cem † contra communem iudicantem teneri in ſindicatu, reſtringitur, vt, quando opinio contra communem habet complures & graues autores, mitius, Iudex puniatur, ita dictum Bart. in d. l. cum prolatis in fin. num. 3. ff. de re iudicat. intelligit ibi Ang. circa med. verſic. ſubdens, quod Iudex] nu. 3. quem ibidem referunt, & ſequuntur Alexan. colum. fin. num. 22. Iaſ. in fi. nume. 17. in fin. & ſeq. Vincent. Hercul. columna. 4. ſub. nu. 9. & cæteri uno ore, quod comprobatur coniungendo dicta Bart. ibi, & in l. fin. numer. 5. C. de pœn. iud. qui mal. iud. vbi declarat in quo debeat puniri.

Ad hanc tamen pœnam euitandam Docto-
29 res dant † cautelam, vt iudex, qui vult contra communem iudicare, & non teneri in ſindicatu reperiat aliquem ſuum præceptorem contra ip-
ſam

ſam communem tenentem, quia tunc ſecutus opinionem præceptoris contra cõmunem non tenebitur in ſindicatu, ita tradunt Iaſ. in l. interdũ. §. 1 in fi. & ibi Purpur. in addit. ff. de ver. obl. Thom. Ferrat. in tract. cautel. in caut. 31. manifeſtũ eſt quod iudex per tot. Neuiz. in d. ſil. nup. lib. 5. nu. 38. poſt princ. verſi. propterea opinio præcep.] & in 5. ampl. ſub nume. 63. in fin. verſic. ſecundo moderant] Marc. Mant. in d. c. 1. num. 110. ext. de conſtit. cum ſimil. Mouentur iſti ex celebri dicto Oldrad. quòd qui ſequitur opinionem ſui
30 præceptoris † excuſatur. ita Oldrad. in l. quæſitum §. 1. ff. de fund. inſtruc. quem referunt, & ſequuntur Abb. in c. 1. col. 7. in fin. verſic. ſed vide not. dictum Oldra.] numer. 25. de poſtul. prælat. And. Barbat. in proem. clem. in 2. lect. in §. ſalutem col. 11. in priu. l. 49. num 63. Vincen. Paleot. in l. 1. verſicul. adde, quod iudex] ff. ſi cert. petat, quem refert Ferrat. ibi d. num. 3. Felin. alios allegans in dict. c. 1. col. fin. verſic. nota] num. 56. de conſtitut. & ibi Benedict. Vared. in addit. Socci. in conſil. 44. in præſenti conſultatione loquar] column. 3. verſicul. nam dicebat Oldrad.] num. 7. lib. 1. cum adductis per Neuiz. vbi ſupra numer. 37. in fin. & alij paſsim vno ore, & eſt approbatum, & verum, Tum quia debemus defendere opinionem Præceptoris. Tum etiam quia diſcentem oportet credere. Quod dictum in-
31 tell. † quando præceptor eſt excellens, ſecus alias, quia mittens cõem teneretur in ſindicatu, ita Purpur. Neuiz. & alij in ijſdem locis, quia opinio imperiti non cenſetur bona. Ex quo ſcho-
32 lares aduertere † deberent, quem ſibi in præceptorem eligant, & ſola doctrina, & ſcientia

teria] ſub nume.2.lib.2.& verum eſt, nam iudex
35 contra communem iudicans † cenſetur ignarus, & propter ignorantiam iudicare, ita tradit Bald. in l.fin.colum.2.verſic. quæro nunquid imperitia] numer.9. C.de pœn. iud. qui mal. iud. quem ad id referunt, & ſequuntur Alexand. in conſil.95.viſis proceſsibus] columa.2.in fin.lib. 2.Iaſ.in l. ſciendum §.fin. colum. pen. ſub num. 7.verſic.immo iudex dicitur] ff. qui ſatiſd. cog. Ferdin. loaz.in rep.l. filiusfam.§. diui.col.67.in princ.verſic.quia vt inquit Ang.] num.171. ff.de legat.1.Thom.Ferrat.poſt alios in d.caut.31.nu. 1.in fin.& ibi Aden.Curt.in conſi.42.quia inquit Bald.] col.4.in fin.nu.14. circa prin.Neuiz. ibidem nu.3.Catel. Cot.in Memoral. in verb. opinio communis in iudicando] poſt princ. verſic. huic not.Bald.] Nicol. Arelat. in Addit. ad Alciat.in tract.præſumpt. in regu.1.præſumpt.51. ſub num.2.in addit.incip.adde not.textum] poſt med.verſic.& inquit Ang.] Lancell.Conrad.vbi ſupra num.22.Valent.Forſter in tract.de ſucceſ. ab inteſtat.in 4 concluſ.ſub 4.fundamen. verſic. & Alexand. conſil.] fol.278. Marc. Mant. in d. cap.1.ſub num.109.poſt Franc.Coſci.in vlt.quæſti.ſub nume. 23. in Addit. in lit. B. de conſtit. idem Mant. conſil.134. cum his proximis exactis col.2.nu.11.lib.1.Roland.à Vall. conſil.60. ponderatis diligenter] numer.39. lib.1.& conſil. 16. viſo themate] column.4. nume.23. libr. 3.& alij plures paſsim, & iſta eſt com. & recepta ſenten. nullum quem viderim, habens contradictorem, quin immo iudicans contra
39 communem † temerarius dicitur ſecundum Io. Igne. in le.3.§.ſi quiſquam column.

7.verſic.quarè cum hæc opin.] num.20.ff.ad Syl lan.quem refert, & ſequitur Franc.Coſci.in d. cap.1.in vlti.quæſi.ſub num.23.de conſtit.ſed Iu dex ferens ſententiam iniuſtam ex ignorantia
37† tenetur ad intereſſe, vt tradit Io.Fab.in §.fi. ſub num.2. & ibi Ang.Aretin in fin. Grammat. propè fin.nu.9.& alij Inſt. quib.ex cauſ.manum. non lic.& poſt alios Card. Alban.in lucubr.ad Bar.in l.quia etiam §.ex quibus num.1. ff.de alien.iud.mut.cauſ.fact.Ergo &c.

38 Quarta eſt ſpecialis pœna, vt Iudex iudicans contra communem † faciat litem ſuam.ita tradit Bart.in d.l. fin propè fin.ſub nu.5.C.de pœn. iud.qui mal. iudi.Angel.Aretin. in princ. inſtit. de oblig.quæ ex quaſi delict. ſub num.7. Thom. Ferrat.in d.caut.31.ſub nu.1. circa med. verſic. aliàs ſi iudex] Felyn.alios allegans in d.cap.1.co lum.pen. ſub num.54. verſ.& ideo iudicans] & ibi Mant.ſub num.109.de conſtit.Alciat in d.regu.1.præſumpt.51.num.6. Franc. Rip.in reſp.1. num.8.in tit.de reſtit.ſpolia.& remed.can.reint. Lancell. Conrad. in d. lib. de prætor.§.2.tit.de ſent. num. 32. vbi plures cumulat. Aug.Bero in conſil.153.an locatio ad afflictum] col.3.ſub nu. 16.lib.1.& in conſ.78.in præſenti cauſa ſuper] col.3.ſub n.3.lib.2.Cagnol.in l.1.n.157.ff.ſi cert. pet.Rober. Marant.in ſuis diſput. inſertis poſt Specu.de ord. Iud.in diſput.10. filia quædam à patre] ſub num. 48. Camil. Plaut. in rubr. ff. de verb. obligat.lib.1. num. 10. & ſeq. Roland. à Vall.d.conſil.46 num.9.lib.2.Franc.Viui. in tra cta.comm.opin.lib.1.in d.opin.182.circa princ. Card. Alban.in Lucubrat. ad Bar.in l.ſi Iudex

num.

num.1.ff.de var. extraord. cog. Io. Bap. Aſin.in prax.iudicior.§.32.c.35. poſt prin. verſ. & ideo dicitur] & alij paſsim, & eſt communis, & recepta opi.vt ex numero, & autoritate eam tenétium apparet, cui & ipſe adhęreo, Tum quia contra communem iudicans iniquè, & iniuſte
39 pronunciat, & iniquè iudicans † facit litem ſuam l.ſi filiusfam.& ibi Docto. ff.de pœn.iud. qui mal.iud.Inſt.de oblig.quæ ex quaſi delic. in prin.Bar.in l.1.n.6.& ibi alij.C.quom.& quand. Iud.Corn.in conſil.120.licet in hac conſul.] in fin.libr.3.Claud.de battand.in ſua pract. crimin. in reg.42. Iudex.in criminalibus] num.1.cum ſimil.Tum etiam quia Iudex per imperitiam malè iudicans † facit litem ſuam text.clarus in l.
40 fi.ff.de var.& extraord.cog.in d.princ.Inſt.de oblig.quæ ex quaſ.delic. Gloſ.Bar.& cæteri communiter per illum text. in d.l.ſi filiusfam.ff.de iudic.Corn.in conſil.315.videtur prima facie dicendum] colum.fin.num.6.lib.3.Clau.de battād. in d.pract.crimin.in reg.42. num.2.cum cōcord. & iudicans contra com.per imperitiam iudicare dicitur, vt ſupra. Cæterum contra hanc receptam traditionem videtur obſtare quòd Iudex ferens ſententiam nullam † non facit litem ſuā, vt tradit Glo.in d.l.fin.& ibi Bart. remittens ſe
41 ad ea quę tradidit in ſuis qq.in.9.q.Iudex per imperitiam] in 1.part.num.5.& cæteri ff.de var & extraord.cog.Ang.in l.1.§.hec verba nu.2.& ibi Alexand.num.3. Rip.col.1. nu.4.reliqui ff.quod quiſq.iur.Imol.in l.1.colum.3.ſub num 4.verſic. ſed iux.prædicta occurrit.ff.de appell.& in cap. ſi venditori colum. 5.num.12.verſic.& pro prædictis etiam] ext.de empt.& vend.Paris de Put.

bitur, non dolo l.imperitia ff.de regul.iur.Nec obſt.d. l.fin.& d.l.ſi filiusfamil.pro Alciat.inductæ, Quoniam d.l.fin.continet reſcriptum redditum ab Imperatore in quodam caſu occurrenti in quo Iudex precio, vel gratia corruptus male iudicauit, & interuenit dolus, ſed non negat ibi tex.neque tacite, neque expreſsè, quia Iudex malè iudicans ex culpa faciat litem ſuã. Ad d.l.ſi filiusfam.quæ valde vrget, reſp.quòd ille text.non procedit,quoad hoc, vt Iudex faciat litem ſuam, ſed vt teneatur ad ueram litis æſtimationem, ita Glo. ibi in verb.intelligitur, & cæteri, qui intellectus ſaltem admittendus eſt pro concordia d.l.ſi filiusfamil. cum d.l.fin.ff.de var.& extraord.cog.quæ alias eſſent contrariæ, & ſic concluſio iſta eſt ampl.
46 licet iudex ſit in culpa tantum. Ampl.2. † etiã ſi iudex, qui contra communem iudicauit, ſecutus ſit conſilium ſapientis, quod vigore ſtat.vel alterius diſpoſitionis ſequi tenebatur, nam & hoc caſu Iudex ferens ſententiam iniquam facit litem ſuam ita tradit Bar.in l. ſi conuenenerit circa me.verſ.quæro qu idam iudex] nu.4 & ibi ſequuntur Paul.de Caſtr.poſt prin. uerſi. quid aũt ſi fuiſſet dictum] Alex. col.pen.verſi. item in quantum Bar.] Iaſ. col. pen.verſi.extra gloſ.quærit] nu.18.& reliqui communiter ff.de re iudic. Abb.in cap.3. colum.fin.num.8. & ibi poſt alios.Felin.colum.penult.num.5. in fin.verſic vtrum autem is] extra de offic.de leg.Soccin. in conſil.24. viſis, ac diligenter] colum. 2. in princip. verſ.ulterius etiam poſito]num.3.& 4. lib.1.Bolognin. in repet. auth. habita numero 143. C. ne fil.pro patr. & alij paſsim, &
eſt

eſt communis, vt per ſe patet. Fall. tamen prædi
47 cta † concluſio, quando iudex ferret ſententiam ex conſilio ſapientis, cui ſtat. vel alia diſpoſitio ſtari omnino iubet, ita tradit Bartol. in dict. l. ſi conuenerit num. 4. Felin. dict. cap. 3. ſub num. 6. & ſequuntur Doctor. communiter, vt teſtatur Paul. de Caſtr. Ibidem verſicul. & per iſtam legem] Vnde Bar. ibi tradit pro cautela, vt Iudex in tali caſu curet apponēdam talem clauſulam.
48 Fall. † etiā, ſi poteſt dari caſus in propoſito quando iudex ipſe neq; in dolo, neq; in lata culpa, ſed ſolum eſſet in leui uel leuiſsima, ut puta quando Iudex erraret in aliqua iuris ſubtilitate, quia tunc non faceret litem ſuam iudicando contra communem, & id tradunt Doct. paſsim, & eſt clarum, ideo non inſiſto.

Pro complemento iſtius pœnæ ſciendum eſt,
49 quòd litem ſuam facere † eſt partes eius, qui iniuria abſolutus eſt, ſuſcipere, ipſiusq; cauſam pro ſua coactum defendere. ita explicat doct. & elegans Franciſ. Hotom. in comment. verb. iur. in ver. litem ſuam facere.

50 Et ad omnes ſupradictas pœnas tenetur † iudicans contra communem, etiam ſi pars læſa non appellauerit, vel non potuerit appellare, vel ſi appellauerit, ét ſi ſuccubuerit, vel appellationem deſeruerit, vel appellationi expreſſè renunciauerit. ita poſt alios tradit Lancell. Conrad. in d. tit. de ſent. ſub n. 32. & ſeq. in 3. 4. 5. & 6. ampliat. & credo verum, nam iſta omnia parti contrariæ proſunt. non autem Iudici, vt dixit Caſtren. in d. l. ſi fiiusfamil. col. 1. ſub n. 7. ff. de iudic.

Quinta,

Quinta, & vltim.imponitur pœna Iudici con
51 tra communem iudicanti, vt † teneatur in con
ſcientia, & ſic in foro poli, ita à contrario ſen-
ſu voluit Marian.Iun.in conſ.131. quæſtio pro-
poſita] col.1.n.2.lib.1.& verum credo, nam iu-
52 dex per imperitiam malè iudicans † peccat, &
tenetur in conſcientia, vt poſt Inno.& Pet.de
Bellaper.concludit Cyn.in auth.hodie poſt med.
C.de iudic. & clarè patet quia admittunt etiam
ſummiſtæ, communem attendi debere, vt per
Sum.Ang.in ti.de opin.§.1.poſt princi.verſ.ſi ve
ro non poſſunt concordari] & Summ.Thabien.
eod.tit.de opin.§.4.poſt princ.

Præterea poſſet dubitari, an iudicans contra
communem teneatur actione iniuriarum, &
Conrad.ibidem ſub num.27.in 15.limit.reſpon-
53 det † non teneri, & eſt veriſsimum, quia fa-
ctum Iudicis non inducit actionem iniuriarum,
etiam quod iniuſtam ſententiam proferat, vt eſt
text.clarus in l.iniuriarum §.ſi quis in honori-
bus verſ.ergo ſi quis] & ibi gloſ.in verb.idem,
& reliqui ff.de iniur. Et hæ ſunt pœnæ, quæ Iu-
dicibus contra communem iudicantibus ſunt
impoſitæ in ſindicatu.

Sed non parua eſt hæſitatio inter doctores,
an iſte Iudex in ſindicatu condemnatus poſsit re
petere, quod pœnæ ratione ſoluit, ab eo, in
cuius fauorem tulit ſententiā iniquam? Et in hac
q.duæ ſunt principales Doct.ſententiæ, quarum
54 Prima eſt affirmatiua, vt † poſsit repetere,
ita tradit Specul.in tit.de expen.§.poſtremo col.
2.verſ.& ſi iudex] num.5.quem refert, & ſequi
tur Luc.de Pen.in l.miſsi opinatores col.penul.
in verb.ſeruata. verſ. ex hoc colligitur] C.de
exact.

dolo obligatus erat, vnde cum pœna ſuos tenere debeat autores, non mirum ſi non eſt reſeruata actio, ipſi Iudici contra partem victricem innocentem. Quamobrem altera huic ſuperiori contraria eſt opinio, vt iudex in ſiudicatu
55 condemnatus † non habeat actionem ad repetendum, quod ſoluit, parte, pro qua malè iudicauit, & huius ſententiæ auriga fuit Bald.in l. ſancimus in fi.C.de iudic.& in c.1.§.iudices col. 2.ſub n.2.verſ. ſed nunquid iudex,qui]in tit.de pac.iur. fir.in vſib.feu.Ang. in l.ſiquis dolo §. ſi quis poſt med.ver.in gl.accepit] quemibi ſequitur Alex. poſt med.n.2.& 3.ff. de re iudic. idem Ang.in l. ſtico §.ſi mandato infi.ff.de ſolut.& in l. mancipia in prin.n.2.& ſeq.C.de ſer.fug. hoc idē voluit Io.de plat.in d.l.miſsi opinatores col.pe. in fi. in 4. not. poſt prin. ver. & per hoc allegat hanc]C.de exact.tribut. li. 10. Imo.in l.ſi tertius §.fi.poſt med. ver.& pp illam legem]& ibi Roma.propè fi.n.7. ff. de aq. pluu. arcend. latè Paris de Put.in trac.de ſindicat.in verb.lis ſua] d. c.4 incip.an iudex qui facit in princi.& n.1. per tot. idem Alex. in l.properandum §. ſiue autem alterutra col.penul. verſ. quærit hic Salic.] n. 30.& ibi Iaſ.col.fin. verſ.4.& vlt.]n.33.& 34. C. de iudic.hanc quoque opin. verè tenent Cataldi.in d. tract. de ſindic. q. 46. nu.29. per tot. & præcipuè in fin. quia eius dicta debent intelligi ſecundum Angellum in dicto l. mancipia, cum quo ibi concludit, licet eum malè referrat, & Lancellottus Conrad. dicto lib.de prætor.§. 2.in tit.de ſentent. num.36.cum hanc vlt.loco referat, & plures pro ea alleget.iux.gl. communiter approbatam in l.qui filium §.fin.ff.

ad trebell.& hanc eandem ſententiam requuntur alij paſsim, adeo quòd non ſit dubitandum, quin iſta ſit recepta, & communis opin. Mouentur iſti, imprimis ex d.l.mancipia iunc.glo.fin.in princ.Bald.col.fin.num.6.& alijs C.de ſeru.fug. vbi ſi defenſor ciuitatis fuerit negligens in requirendo ſolicitatore, & reuocando ſeruo ſolicitato, tenetur reddere duos ſeruos, & pœnam ſoluere, & id ſecundum glo.Bal.& alios ibi in pœnam quaſi litis æſtimationem præſtando, nullumq; ius acquirit contra ſolicitatorem, cui ipſe negligentia propria fauit. At hoc idem euenit in caſu noſtro, quia iudex condemnatur in ſindicatu, propter negligentiam, vel ignorantiam, vel malitiam commiſſam in ferendo ſententiam iniquam, Ergo &c. Secundo probatur hæc ſententia, quia iudex condemnatur in ſindicatu ob delictum à ſe perpetratum proferendo ſententiam iniquam, & ſic quoad iudicem iſta condennatio eſt mera pœna, vt tradit Bal. in d.l mancipia n.6.& alij, pars verò victrix ex iniuſta ſententia in nulla eſt culpa, cum Iudex ſecundum propriam conſcientiam, non ſecundũ partis voluntatem ſententiam proferat, at pœna debet ſequi autorem delicti l.ſancimus C. de pœn.cum ſim.Ergo &c.Tertio, & vlt.alijs omiſſis comprobatur opinio iſta ex eo, nam reipub. intereſt, ne delicta remaneãt impunita l.ita vulneratus §.quod ſi quis abſurdè ff.ad l.aquil. vbi Glo. concordantia congerit c.vt fame extra de ſenten.excomm. cum vulg. At ſi iudex in ſindicatu condemnatus haberet regreſſum contra eum, in cuius fauorem iniquam tulit ſententiam, eius delictum remaneret impunitum. Ergo &c. Ex

quibus,

quibus ipſe pertranſeo cum hac poſteriori ſententia, & communi, tanquam de iure veriori.
56 Fall.† tamen iſta concluſio ſecundum Lancell. Conrad. ſub d.nu.36.in fi.quando fuiſſet facta conuentio inter iudicem, & partem de conſeruando ipſo iudice indemni, quod aſſerit, ſe vidiſſe ſeruari in quodam iudice condemnato in ſindicatu, cui pars indemnitatem promiſerat,
57 nam iudex † antequam ſententiam ferat, poteſt à parte cautionem recipere de indemnitate l.ſi quis vxori in §.ſi fugitiuum, vbi not.Bart. ſub num.2.& ibi ſequitur Alexand.in addit.in verb. de conſeruando] Angel. circa medi.verſic.item allegatur numer.3.& alij ff.de furt.& Bartol.refert, & ſequitur Hypolit. Marſil.in Rubr.ff.de fideiuſſ. column. 62. in princip.in quęſt.44. numer.316. Conrad. ibidem numer. 37. Gæterum
58 iſtam fall. † ipſe penitus falſam exiſtimo, nam doctrin.Bartol.in dict.§.ſi fugitiuum non procedit in terminis quęſt.noſtræ, in qua iudex recepit cautionem de indemnitate ex turpi cauſa, videlicet, vt pro ſe iniquam ſententiam proferat, quod eſt prohibitum l.1.& ibi Doctor.ff.de falſ. nam ex cautione facta ob turpem cauſam, nihil poteſt peti l.1.& ibi latè Bald.& cęteri C.d. cõd. ob turpem cauſam, & ita in proprijs terminis reſtringit Alexandr.in dict.addit.per dict.l.1.& not.ibi per Baldum, quæ limit.clarè deducitur ex dicto §.ſi fugitiuum, vbi Iudex recipit fidede uſſores de indemnitate non propter damnum prouenienś ex errore iuris, & ſic ob turpẽ cauſam, puta quod ille fugitiuus ſit iuſtè, an iniuſtè relaxandus, ſed propter damnum proficiſcens ex errore facti, videlicet, an ille, qui cu

rat relaxandum fugitiuum, ſit verus creditor, necne, cum error facti excuſet, non mirum, ſi iudex poteſt recipere cautionem indemnitatis. Itaque concluſio ſupra facta eſt ampl. meo iudicio, etiam ſi pars promiſiſſet iudici de conſeruando indemne, aliàs delictum remaneret im-
59 punitum in Iudice, verè tamen limit. † ſupradicta concluſio, quando ſumus in pœna earum rerum, ad quas pars iniuſtè abſoluta iure actionis tenebatur, vt puta quando Iudex eſt condemnatus in ſindicatu in reficiendis expenſis; ad quas altera pars iure actionis tenebatur ex diſpoſitione ſtatut. vel alio modo, & Iudex non condemnauit, nam tunc verè habebit regreſſum contra partem iniuſtè ab ijs abſolutam, ita Imol. in d.l.ſi tertius §.fin.in fin.& ibi Roma.in fin. Alexan.in d.l.ſi quis dolo.in fin.ſub num.3.& alij, & ratio eſt, quia cum pars ad eas teneretur, iudex ſoluendo eam liberauit, & ſic eius negocia vtiliter geſsit. vnde merito regreſſum pro illarum reſtitutione contra partem abſolutam habere dicitur per ſupradicta.

Ignorantia Communis opin. an excuſet à pœna recedentes ab ea.

TITVLVS XII.

Summa Notabilium.

1 *IGnorantia communis non excuſat, Contrarium num. 5. Reſolutio per diſtinctionem trium*

trium caſuum nu. 12. 13. & 18.

2 Cōmunis habetur tāquā ius, & eius ignorātia dicitur iuris, Cōtrariū nu. 5. cum ſeqq.

3 Communem opin. ſcire vnuſquiſque tenetur. Fall. nu. 18.

4 Ignorantia facti, quod ignorans inueſtigare tenebatur ratione officij, vel alio modo non excuſat. Item facti manifeſti nu. 14.

6 Differentia inter legem, & communem opin.

7 Lex debet publicari ad hoc, vt effectum ſuum operetur.

8 Ignorantia iuris dubij, & obſcuri excuſat.

9 Difficultas excuſat à pœna legali. Fall. n. 19.

10 Difficultas maxima æquiparatur impoſſibilitati

11 Communes opin. reperire eſt valde difficile.

15 Doct. colligētes Cōes opin. maxima laude digni.

16 Libros communium opin. eſſe emendos.

17 Moderni antiquos referētes magis sūt allegādi

20 Libros plures habere vtile, & ſtudendū eſſe.

21 Cautela pro litigantibus locorum, vbi non eſt copia librorum.

SATIS ſuperque explanauimus, qua pœna afficiantur recedentes à communi opin. Doct. Nunc pro complemento huius tractatus quæro de pulchro, & vtili dubio à nemine, quē viderim, adhuc explicito. An ignorantia cōis opi. excuſet a pœna partē aduocatā, & iudicē ab ea recedentes? fingamus aliquē in caſu propoſito ignorare, quæ opi. ſit cōis adhærere opinioni cōtrariæ ipſi cōi, quā ignorabat, quod pluries pōt cō

X tingere

tingere ſaltē ob penuriā librorū. Et in hac q. pro
1 parte negatiua, ut ignorātia † non excuſet, uiden
tur urgere plura, & imprimis, quia ignorātia cōis
2 eſt ignorantia iuris, ſi quidē cōis † ex quo habet
præſumptionē pro ſe tamquam ius ſeruatur, ut la
tè ſupra in pręfat. nu. 30. cū ſeqq. & ſic ius ipſum
3 dicitur, unde unuſquiſq; cōem † ſcire tenetur ut
voluit Aldobr. in addit. ad Horman. Dec. in rep. l.
4. §. Cato ſub n. 283. in uer. iudicādo] circa med.
ver. & ſicut quis] ff. de uerb. obli. Sed ignorātia iu
ris non excuſat l. 1. l. regula, & ferè per totū ff. de
iur. & fact. ignor. Ergo &c. Secundo quia li-
cet ignorantia Cōis non diceretur iuris, ſed facti,
adhuc non excuſaret, nam tenemur omnino per-
quirere, quæ ſit Cōis opi. cū ea ſeruanda ſit. Sed
4 ignorantia † facti, quod quis inueſtigare tenetur
rōne ſui officij, uel alio uinculo non excuſat c. in-
notuit, & ibi Ant. de but. Abb. Imo. & alii de elec.
l. regula §. & facti verſi. diligenter inquirendo] ff.
de iur. & fac. ign. l. error C. eo. cum ſi. & poſt alios.
ita cōcludunt Pau. Caſt. in conſ. 168. uiſo puncto
ſuprafcripto] propè fi. uer. ſimiliter nec prætenſa
lib. 2. Soc. in trac. reg. in reg. 176. ignorantia circa
factū alienū] in 1. Fall. n. 1. Grau. in conſ. 225. de tri-
bus principaliter] col. 3. nu. 4. Natt. in conſ. 59. cir.
præſentem caſum] col. 3. nu. 9. circa princ. uerſi. ta
men. iſtud fall.] in 1. Tom. Iacob. Mandel. in conſ.
18. ſi tutor iſte] col. 2. uer. ſecundo mō] n. 4. Io. Ce
phal. in cōſ. 218. valētiæ magnifica] col. 3. n. 15. in
2. Tom. Rol. à Val. in conſ. 72. ſtante ſtatuto incli-
tæ] col. 4. n. 21. & & 22. lib. 3. & eſt receptiſsima
opinio. vt per ſe patet, & veriſsima propter negli
gētiā l. ſi pupillus in fi. ff. de his, quę in fraud. cred.
& tradit Roland. d. cōſil. 72. n. 23. Merito & c. Ter
tio & vlt. iuuat hanc partē negatiuā, quia ſi verū eſ

ſet

ſet ignorantiã cõis excuſare debere, ſequeretur, quod nihil intereſſet, attẽdere, vel nõ cõem opin. cũ vnuſquiſq; poſſet dicere ſe eã ignoraſſe, & ſciẽtia eſſet ꝓbãda, At cõſequẽs eſt quã abſurdũ, ergo &c. Pro cõtraria vero parte, quod ignorãtia cõis
5 †debeat excuſare à pœna, ſuadẽt iſta, Primo, quia hęc nõ eſt ignorãtia iuris, ſed facti, nã, licet verum ſit, quod quãdo cõſtat de aliqua cõi opin. de ea iudicetur tãquã de iure, ꝓpter prȩſũptionẽ, quæ eſt pro cõi, tamẽ hãc vel illã opinionẽ eſſe vel nõ eſſe cõem eſt quid facti, cũ cõſtituatur dictis pluriũ Docto. itẽ & ſcire quæ ſit cõis ex duabus, vel pluribus opin. pariter eſt facti, cũ cõis cognoſcatur per exꝗſitionẽ, numerationẽ, & põderationẽ Autorũ. Nec dicatur, ſi hoc pacto conſideraretur ignorantia facti ſequeretur, quod etiam ignorantia legis diceretur facti, quia in cõdẽdo legẽ interuenit animus, ſeu volũtas, & verba Principis cõdẽtis quæ ſunt facti, & eodẽ modo in ſciẽdo, quid velit lex, cõcurrũt legis inuẽtio, inſpectio, & lectio], quæ pariter ſunt facti, quod eſt quã abſurdiſsimũ,
6 Quoniã reſp. diuerſã† hoc caſu eſſe rationẽ in lege, & cõi opi. nã lex in ſuis terminis ſemper idẽ decidit, ſed in vna q. hodie vna opinio poteſt eſſe cõis, cras verò cõtraria magis cõis, vñ frequẽtius factũ interuenit in cõi, quã in lege, Præterea factũ, quod in lege cõſideratur, eſt notoriũ, & mani feſtũ, nã lex ad hoc vt ſuũ effectũ operetur, debet
7 †publicari, aliàs eã nõ ſeruãs nõ debet puniri, vt poſt Bal. Dec. Cæpol. & alios reſpõdit Roland. à Vall. in cõſ. 99. viſo ſtatuto] n. 4. lib. 2. quẽ refert, & ſequitur Excel. D. meus Frãc. Cãtutius in quodã ſuo pleno reſpõſ. incip. quatuor vidẽtur eſſe dubia] in 2. dubio verſ. 3. principaliter nõ obſt.] Cõis verò nõ ſolũ nõ publicatur, poſtquã eſt indu-
 cta,

cta,ſed ét vix poteſt reperiri maximo labore, & diligétia,ſed ignorātia facti notorij nō excuſat vt infra,ergo &c.Ex quibus apparet ignorātiā cōis, eſſe facti nō iuris,At facti ignorātia excuſat d.l.regula Ergo &c.Secūdo facit,quia datò,quòd ignorātia cōis opi.diceretur eſſe iuris,tamē talis ignorātia diceretur eſſe iuris,dubij,& obſcuri, Tū qa cōis plerūq; habet cōtradictores,& ſic ,ppter diuerſitatē opinionū ius dubiū efficitur,Tū ét quia cōis nititur præſumptione,quæ ſolū ī dubio locū ſibi védicat,ſed ignorātia iuris dubij, & obſcuri
8 † excuſat quia æquiparatur ignorātiæ facti c.1.cū ibi not.per Io.And.de poſtul.præla.in 6.Ant. de Bu.Abb.Cardi.Imol.& alij in c.cū dilectus de cōſuet.Abb.& poſt plures, quos ibi cōgerit Feli.in c.de quarta col.11.verſ.limita vtiliter hanc doctri.]nu.27.de præſcript.Corn.in cōſ.307.in hac cōſultatione dicēdū] col. pen.ſub n.11.verſic.& ignorātia iuris] lib.4.Frāc.Balb.in repet.l.celſus ſub 4. not. ſub n.17. verſic.primo limit.]ff.de vſu cap.fa.quod tradit Luc. Craſſ.inter conſil vlt.volūt.diuerſ.in cōſil.126.idē videtur mihi]in fin.nu. 8.lib.1.cū ſimil. Merito &c. Tertio, & vlt.vrget pro iſta ſentētia affirmatiuā,nā difficultas† excu-
9 ſat à pœna legali l.1.§.ſi frater ff.de collat.bon. per quē tex.ita in ſpecie tradit Rip.in l.quod te col.10.ſub nu.38.verſic.itē loquitur de obligato] ff.ſi cer.pet.& id pro claro admittere vidētur omnes Docto.in d.l.quod te,& in l.cōtinuus §.illud ff.de verb.oblig.Tiraquell.in tract.de vtroq; retract.titul.1.§.1.glo.10.prope fin.ſub nu. 120. & tit.2.§.1.gloſ.2.ſub n.56.verſ.& quod difficultas] cū cōgeſtis p Pet.Duē. in tract. regul.par.1. reg. 199.difficultas nō excuſat] dū ſolūmodo quęrūt an,& quādo difficultas excuſet à pœna cōuētionali,

10 li;Quinimmo magna difficultas† æquiparatur im poſsibilitati ad effectũ, vt quis excuſetur l.2.§.ex quo & d.l.cõtinuus in §.cũ quis & ibi Doct.ff.de verb.oblig. Aug. Bero.in cõſ.88.in causa mota] col.pé. verſic. præterea magna difficultas nu.35.
11 lib.1.cũ ſimil.At cões opin.reperire † eſt valde difficile,Tũ qa oẽs libri habere nequeũt ꝓpter ingẽtes sũptus,Tũ ẽt quia tẽpus nõ ſufficit ad quę rẽdũ in ſingulis caſibus,quæ ſit cõis opin.ꝑ reuolutioné omniũ librorũ,cũ tot, & tanti ſint,vt qui oẽs videre vellet,nõ expediret vnã causã in anno. Ergo &c.Quid cõcludẽdũ?Equidẽ in hac quæſtio ne ſatis dubia ęqtatẽ ante oculos præcipuè habẽs pro reſolutione plures diſtinguerẽ caſus, quorũ
12 Primus eſt,quãdo ignorãtia cõis † proficiſcitur à mera negligẽtia ignorãtis, qa cõis,de qua agitur poſsit facilè reperiri, & ignorans nõ quærat, cũ poſsit,& debeat,vel aliter de negligẽtia cõſtet, & tũc cõcludẽdũ eſt,ignorãtiã nõ excuſare, nã ignorãtia ẽt meri facti qđ quis ex officio explorare tenetur, & abſq; difficultate poteſt, & ſic à negligentia orta non excuſat, vt ſupra n.4.
13 Secũdus caſus eſt, quãdo†cõis,quæ ignoratur, abſq; difficultate poſsit reperiri,& ſit ferè nota, & manifeſta, vt puta,quod ſit de materijs, quæ in ſcholis ordinariè tractãtur,vel eius cõplures ſint atteſtationes diuerſorũ doctor.& pluribus in locis,& ferè notis, vt puta in iſtis lib Recept.ſent. Iulij Clari,Antonij Gab.& ſim.& ignorãtia iſtius cõis non eſt emanata à negligentia ignorãtis,ſed potius ab eius imperitia,& paruo rerum vſu, uel quia nõ ſit copia iſtorũ librorum ordinariorũ, vt euenit in cõpluribus oppidis, in quibus vix reperiũtur Commẽtarij Bartoli, & ndnnullorũ antiquorũ,uel aliàs ignorãtia abſq; negligentia orta

ſit,

ſit,& hoc quoq; caſu cōcludendū ignorantiā cōis opin.nō excuſare,nā ignorantia ēt facti manifeſti,& ferè notorij† nō excuſat c.qui & diuinis 12.
14 q.2.glo.1.in fi. Abb. & ibi poſt alios Felin. in c. quoſdā col.2.verſic.in glo.1.in fi.] nu. 5.extra de præſumpt. Marian. Iun.in conſil.39.in caſu ad me trāſmiſſo]col.2.nu.3.libr.3. Io.Ceph.in cōſ.242. Domin.Ioann. Franc.]col.fi. verſic.quæ cōcluſio licet]nu. 18.in 2.tom.cū ſimilib.& præſertim cū nulla,vel modica adſit difficultas,cū tales lib.propter modicos ſumptus emi poſsint,neq; multū tēporis cōſumatur in ijs reuoluēdis, vnde craſſa,& ſupina ignorātia iſta dici poterit.Ex quibus noto duo,primū cōtra nonnullos , quòd iſti collectores communiū opinion. † hodie ſunt maxima lau-
15 de digni , nā licet incūbant operi magis laborioſo,quàm ſubtili,tamē ſtudēt hominū vtilitati,cōmodo,& ſaluti,cū ingētes labores ſubleuēt,maximis librorū ſumptibus cōſulant,& veritatē ſaltē præſumptam patefaciāt,adeo quod proprio labore innumera curent mala , quæ ex librorum multitudine prouenire videbantur.
Alterum notandū eſt,libros iſtos receptarū ſen-
16 tentiarū † omnino eſſe emēdos, nā horū maxima eſt vtilitas,& fructus, & modicus ſumptus, & incōmodū.in ijs.n.præter atteſtatiōes de cōi opin. habentur etiā infinita loca Autorū recondita,vnde iſtorū vnū allegās cōplures adducit, & in hoc Moderni ſunt melioris cōditionis,quā Antiqui,
17 quia illi hos referentes † magis allegandi ſunt, quā antiqui,ut tradit Iacob.Aemil.in conſil.101. etſi veritas]in fin.num. 12. & ita audio,ſeruari in Vrbe,& præcipuè in Rota , vbi Aduocati in ſuis allegationibus breuitati conſulentes allegant autoritatem vnius Antiqui,& vnius Moderni alios
con-

congerentis,vt etiã innuit Anto.Gall. in Libell. de Vſu Iudic. Palat. Apoſtolic. poſt medium verſi.ſpectat etiam ad officium aduocati.
18 Tertius,& vlt. caſus eſt,quãdo† cõis,quæ igno ratur,debet colligi ex inuentione pluriũ Antorũ ſparſim diuerſis in libris de illa ſcribentiũ, neq. vlla adeſt atteſtatio,vel ſi adeſt,nõ eſt in locis or dinarijs, ſed reconditis, & ſparſim,ut puta in ali quo conſilio,ſingulari,Additione, vel ſimi.ita ut nõ niſi longo tẽpore maximo labore, & ingenti librorũ quantitate reperiri,& colligi poſsit com munis iſta,& tunc concluderẽ, ignorantiã omni nò excuſare.Nam licet cõis opin. ſit factũ, quod vnusquiſq. inueſtigare,& ſcire teneatur, tamẽ, cũ iſta inueſtigatio contineat difficultatẽ adeo in gentem,vt fortè impoſsibilitati poſſit æquipara ri,ignorantia ex difficultate orta excuſare debet iux.dictum Rip.in d.l.quod te ſupra relatũ, per quæ hoc caſu exiſtimo,nõ procedere dictũ Aldo brand.de quo ſupra nu.3.Nec dicatur, difficulta
19 tem tunc † excuſare, quãdo remoueri nõ poteſt, ſecus aliàs l.qui cõmeatus,& ibi Bar.& cæteri ff. de re mil.& à cont.ſenſu,quibus diebus in prin. & ibi Bar.nu.3.& alij ff.de condi. & dem. & poſt alios tradit Rip. in d.l.quod te colum. 12. ſub nume.47.verſicul.4. declaratur] ff. ſi cert. petat. cum ſimil.& hoc caſu difficultas poteſt remoueri diligẽtia,labore,& emptione oĩum, uel plurimo rum librorũ,quorũ copiã habere apprimè eſt vti le,vnuſquiſq; debet ſtudere, plures lib.habere, vt cũ opus fuerit, eos cõſulat vt decet. Luc. de pen. in proem.Comment.trium libr.Cod.propè fi.verſ.& nota quod Doctor] & latè defendunt Oldrad.in cõſil.84.an expediat habere] per tot. Caccialup.de mod.ſtud.in 5.docum.in princ.Ne-

uiz.in Quan oporteat,habere plures libros] impreſſa in fin.Iudic.lib.Io. Bap.Zilet.cum cõcord. quoniam reſp negando,difficultatẽ iſtã poſſe remoueri, ſiquidẽ in emẽdis libris fiunt impenſæ, quę à paucis omnino fieri valẽt, & præter ſumptũ adeſt difficultas laboris & tẽporis,nã impoſſibile eſt in quocũq; caſu reuoluere omnes lib. quia aliàs lites fierent immortales, quod omnes leges abhorrent, & qui libros habent vel habere poſſunt, ſunt minima pars eorũ,qui librorum copia carent,vnde per eos ſolos non poſſunt expediri cauſæ, itaq; litigãtes locorũ, vbi non ſunt libri, debent eſſe†cauti, conſulere doctores forenſes libros habentes, ne beneficio cõi frauden tur,& Iudex ignorantia prætẽſa poſsit excuſari. Et ex his ad laudẽ,& gloriã idiuiduæ Trinitatis, & glorioſæ Virginis Mariæ ſit explicitus præſens Tractatus.

FINIS.

Series Chartarum.

a b c d A B C D E F G H I K L M N.
O P Q R S T V X.

Omnes ſunt quaterniones, pręter X q. eſt duernio.